

**UCHWAŁA NR XL/373/2022
RADY MIEJSKIEJ W TUCHOWIE**

z dnia 26 stycznia 2022 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030 ”

Na podstawie art. 10e i art. 10f ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372, 1834.) Rada Miejska w Tuchowie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Strategię Rozwoju Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030” w brzmieniu, jak w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Tuchowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Tuchowie

**mgr
Stanisław Obrzut**

STRATEGIA ROZWOJU DLA
GMINY TUCHÓW
Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2030

Tuchów

Strategia rozwoju

DLA GMINY TUCHÓW

Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2030

PAŹDZIERNIK 2021

OPRACOWANIE

Barbara Łączna
Grzegorz Godziek
Monika Wałaszek
Grzegorz Roman
dr Daniel Budzeń

REDAKCJA TECHNICZNA

Barbara Łączna

DTP

Beata Leśniak

ZDJĘCIA

Wiktor Chrzanowski, Wojciech Kras, Piotr Wróbel
archiwum Gminy Tuchów

*Dokument uwzględnia elementy dostępności
dla osób z niepełnosprawnościami.*

Peridea Barbara Łączna
& Proregio Consulting Grzegorz Godziek
biuro@proregio.pl
+48 695 600 690
+48 601 961 499

Szanowni Państwo,

Kiedy myślę o „Strategii”, myślę o swoich dzieciach – Bartku i Kubie, dzieciach przyjaciół i znajomych. W jakim świecie będą żyli za 10–15 lat, gdzie będą pracowali, wychowywali dzieci i realizowali swoje pasje? Chciałabym, żeby będąc dumnymi Polakami i Europejczykami, znającymi świat, sprawnie posługującymi się nowymi technologiami, własną przyszłość związali z Tuchowem – miejscem swojego urodzenia. I zadaję sobie wtedy pytania – co mogę i powinnam zrobić w tej chwili, by gminę zostawić naszym dzieciom jeszcze lepszą niż jest dziś. Co może zrobić każdy z nas, co możemy zrobić jako wspólnota, żeby Tuchów był dobrym i atrakcyjnym miejscem do życia za 10 i za 20 lat. By chciało się tutaj mieszkać, pracować i odpoczywać.

I myślę, że po to właśnie jest strategia, żeby z odwagą, wyposażeni w dobry plan, mówiący co jest naszym celem i konsekwentnie – dzień po dniu, rok po roku – ten plan realizując, osiągać cele, które sobie wytyczyliśmy. Nie wiemy co nam przyniesie kolejny dzień, rok, dekada, ale mając dobry plan i jasno sformułowany cel – wiemy, jak iść, by dojść najdalej jak się da.

Strategię Tuchowa oparliśmy na trzech filarach: na ludziach – aktywnych i otwartych na świat, na rozwoju – który jest szansą dla nas dziś i buduje naszą przyszłość, i wreszcie na naturze – na czystym, zadbanym środowisku, które tworzy harmonię między człowiekiem przyrodą i krajobrazem.

Kiedy myślę o Tuchowie za 10 lat, wierzę, że w jeszcze większym stopniu możemy tworzyć wspólnotę mieszkańców, dla których codzienność i rozwój naszej małej ojczyzny są tak samo ważne. Jednocześnie jestem przekonana, że nie zatrzymamy naszych dzieci w Tuchowie, jeżeli nie stworzymy w mieście i całej gminie jeszcze lepszych warunków do rozwoju przedsiębiorczości, nowoczesnego, ekologicznego rolnictwa, że nie będziemy rozwijać tych aktywności, które mogą stanowić szansę odróżnienia się od innych i zbudowania całkiem nowej oferty, przesądzającej o naszym sukcesie. Harmonia najnowszych technologii i zdobyczy współczesnej cywilizacji z ważnymi dla nas wartościami – kulturą, tradycją, rodziną, środowiskiem – jest kluczem do tego, by w naszej gminie rozwijała się przedsiębiorczość, a mieszkańcy mieli dostęp do naprawdę atrakcyjnych miejsc pracy.

Myślę też, że nie da się dziś mówić o dobrym miejscu do życia, bez czystego zadbanego środowiska. Wierzę, że za 10 lat smog, który dusi nas każdej zimy będzie już tylko przykrym, zacierającym się w pamięci wspomnieniem. Że potrafimy wspólnie zadbać o jakość środowiska – w każdym jego wymiarze – tak, aby naszym dzieciom i wnukom zostawić je w jeszcze lepszym stanie niż jest dziś.

Nie wiem, czy to są trudne zadania, wiem, że razem – każdego dnia – możemy zmieniać naszą Gminę tak, aby była naprawdę dobrym miejscem do życia.

Serdecznie pozdrawiam,
Magdalena Marszałek
Burmistrz Tuchowa

1. Wstęp	10
1.1.Uwarunkowania formalno-prawne planowania strategicznego.....	11
1.2.Metodologia, w tym partycypacyjny model tworzenia „Strategii”	13
2. Założenia do „Strategii rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030”	16
2.1.Diagnoza stanu Gminy – synteza	17
2.2,Strategiczne wyzwania rozwoju	47
3. Wizja i cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym	58
3.1.Wizja rozwoju Gminy Tuchów	59
3.2.Cele strategiczne i operacyjne	61
4. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych	66
4.1. Cel strategiczny I. LUDZIE – aktywni i otwarci na świat	67
4.2. Cel strategiczny II. ROZWÓJ – dla nas, dla przyszłości	76
4.3. Cel strategiczny III. NATURA – w harmonii ze środowiskiem ...	84
5. Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia ..	90
5.1.Zasady pomiaru i doboru wskaźników monitorowania.....	95
5.2.Ocena „Strategii rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030”	95
6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej	98
6.1.Model struktury funkcjonalno-przestrzennej w „Strategii” Gminy, główne problemy polityki przestrzennej na obszarze Gminy Tuchów.....	99
6.2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy.....	103
6.3.Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	123
6.4.Zasady i rekomendacje dla polityki przestrzennej	129
7. Obszary strategicznej interwencji	138
7.1.Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.....	139
7.2.Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla Gminy, jeżeli takie zidentyfikowano wraz z zakresem planowanych działań.....	144
8. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	154
8.1.Poziom merytoryczny	155
8.2.Poziom organizacyjny	164
8.3.Poziom społeczny	168

9. Zgodność „Strategii” z wytycznymi i założeniami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu	170
9.1. Powiązanie z dokumentami	171
10. Ramy finansowe „Strategii” i źródła finansowania	178
10.1. Ramy finansowe	179
10.2. Potencjalne źródła finansowania	188

SPIS ROZDZIAŁÓW

SPIS RYSUNKÓW I TABEL

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1.	Dynamika zmian liczby ludności w 2020 roku w relacji do 2010 roku ..	28
Rysunek 2.	Dynamika zmian liczby ludności i struktury wieku w 2020 roku w relacji do 2010 roku	28
Rysunek 3.	Dynamika zmian kluczowych wskaźników przyrostu naturalnego w 2020 roku w relacji do 2010 roku	28
Rysunek 4.	Dynamika zmian wskaźników dotyczących kultury i sportu w 2020 roku w relacji do 2010 roku	31
Rysunek 5.	Dynamika zmian wskaźników dotyczących usług zdrowotnych w 2020 roku w relacji do 2010 roku	31
Rysunek 6.	Dynamika zmian kluczowych wskaźników rozwarstwienia społecznego w 2020 roku w relacji do 2010 roku	31
Rysunek 7.	Liczba porad w POZ na 1 mieszkańca w latach 2014-2020	32
Rysunek 8.	Wartość ogółem podatków płaconych przez podatników z obszaru gminy w zależności od źródła utrzymania	33
Rysunek 9.	Dynamika zmian wskaźników w obszarze lokalnej gospodarki w 2020 roku w relacji do 2010 roku	35
Rysunek 10.	Dynamika zmian wskaźników dotyczących dostępności wykwalifikowanej siły roboczej w 2020 roku w relacji do 2010 roku ...	35
Rysunek 11.	Dynamika zmian wskaźników dotyczących konkurencyjności podmiotów gospodarczych w 2020 roku w relacji do 2010 roku	35
Rysunek 12.	Coroczna kwota dotacji do zadań publicznych wykonywanych przez organizacje społeczne w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców	36
Rysunek 13.	Dynamika zmian wskaźników aktywności społecznej w 2019 roku w relacji do 2010 roku	37
Rysunek 14.	Dynamika zmian wskaźników potencjału wsparcia instytucjonalnego dla aktywności społecznej w 2020 roku w relacji do 2010 roku	37
Rysunek 15.	Dynamika zmian wskaźników obrazujących skalę rozwarstwienia społecznego w 2020 roku w relacji do 2010 roku	37
Rysunek 16.	Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w 2020 roku	38
Rysunek 17.	Struktura wydatków budżetu gminy w 2020 roku	39
Rysunek 18.	Struktura osadnicza w Gminie Tuchów	101
Rysunek 19.	Lokalizacja Gminy Tuchów w województwie małopolskim	104
Rysunek 20.	Czas przejazdu samochodem osobowym pomiędzy Tuchowem, a wybranymi miastami	105
Rysunek 21.	Usytuowanie Obszarów Chronionego Krajobrazu, Parków Krajobrazowych oraz Obszarów Natura 2000 w Gminie Tuchów	108
Rysunek 22.	Mapa zagrożenia powodziowego dla Gminy Tuchów	112
Rysunek 23.	Mapa ryzyka powodziowego dla Gminy Tuchów	112
Rysunek 24.	Tereny inwestycyjne w Gminie Tuchów	115
Rysunek 25.	Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP) (dane za 2018 rok)	116
Rysunek 26.	Sieć transportowa w Gminie Tuchów	119
Rysunek 27.	Mapa przystanków w Gminie Tuchów	120
Rysunek 28.	Obszar o zwartej i w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w Gminie Tuchów	127

Rysunek 29. Zmiana liczby ludności poszczególnych obszarów Gminy w latach 2010–2020 na 1 000 mieszkańców	128
Rysunek 30. OSI gmin zmarginalizowanych wskazane w SOR/KSRR 2030 (komponent – OSI krajowe), jak i te wskazane na podstawie analizy regionalnej (komponent – OSI regionalne).....	140
Rysunek 31. Delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych w Małopolsce – proponowane optymalne zasięgi MOF w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”.....	141
Rysunek 32. Obszary cenne przyrodniczo	142
Rysunek 33. Schemat organizacyjny wdrażania „Strategii”.....	165
Rysunek 34. Procedura modyfikacji „Strategii”.....	166
Rysunek 35. Budżet UE 2021–2027.....	189
Rysunek 36. Podział wydatków UE 2021–2027.....	190
Rysunek 37. Większe inwestycje w transformację klimatyczną i cyfrową.....	191

SPIS TABEL

Tabela 1. Cele strategiczne i operacyjne Strategii rozwoju dla Gminy Tuchów	61
Tabela 2. Powiązanie celów strategicznych i operacyjnych względem zidentyfikowanych wyzwań	62
Tabela 3. Szczegółowa struktura „Strategii rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030” z podziałem na cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań	64
Tabela 4. Cele operacyjne, kierunki działań oraz kluczowe działania w ramach pierwszego celu strategicznego „LUDZIE – aktywni i otwarci na świat”... ..	70
Tabela 5. Cele operacyjne, kierunki działań oraz kluczowe działania w ramach drugiego celu strategicznego „ROZWÓJ – dla nas, dla przyszłości”.....	79
Tabela 6. Cele operacyjne, kierunki działań oraz kluczowe działania w ramach trzeciego celu strategicznego „NATURA – w harmonii ze środowiskiem” .	86
Tabela 7. Wskaźniki oddziaływania (WO) i strategicznego rezultatu (WSR) dla celu strategicznego: „LUDZIE – aktywni i otwarci na świat”.....	92
Tabela 8. Wskaźniki oddziaływania (WO) i strategicznego rezultatu (WSR) dla celu strategicznego: „ROZWÓJ – dla nas, dla przyszłości”.....	93
Tabela 9. Wskaźniki oddziaływania (WO) i strategicznego rezultatu (WSR) dla celu strategicznego: „NATURA – w harmonii ze środowiskiem”.....	94
Tabela 10. Charakterystyka JCWP leżących na obszarze Gminy Tuchów	109
Tabela 11. Charakterystyka JCWPd (wody podziemne) leżących na obszarze Gminy Tuchów.....	110
Tabela 12. Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej (WZS) w Gminie Tuchów.....	125
Tabela 13. Szczegółowe wytyczne w zakresie poszczególnym dokumentów wykonawczych realizowanych przez Gminę Tuchów.....	158
Tabela 14. Zgodność „Strategii” z dokumentami strategicznymi szczebla europejskiego, krajowego i regionalnego.....	172
Tabela 15. Potencjał inwestycyjny oraz zdolność do spłaty i obsługi zadłużenia Gminy Tuchów w latach planowanych 2021–2030.....	186

SPIS RYSUNKÓW I TABEL

1

Wstęp

1.1. Uwarunkowania formalno-prawne planowania strategicznego

Opracowana „Strategia rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030” została przygotowana zgodnie z treścią i duchem wprowadzonej w życie 13 listopada 2020 roku ustawy o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw. Z kolei nowy pakiet przepisów dotyczących polityki rozwoju, realizuje postanowienia „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku)” w zakresie konsolidacji systemu zarządzania rozwojem Polski i etapowego wprowadzania systemu zintegrowanych strategii: krajowej, wojewódzkiej i gminnej, a także strategii ponadlokalnej dla grupy sąsiadujących, powiązanych ze sobą funkcjonalnie lokalnych jednostek samorządu terytorialnego. W konsekwencji oznacza to, iż „Strategia” Gminy Tuchów wpisuje się w nowy paradygmat polityki rozwoju.

Konsekwencją opracowania „Strategii”, w zgodzie ze znowelizowaną ustawą jest fakt, iż położono w niej bardzo mocny nacisk na integrację wymiaru społecznego, gospodarczego i przestrzennego, a także na odniesienie planów rozwojowych Tuchowa do szerszego kontekstu ponadlokalnego, w tym współpracy terytorialnej na poziomie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnowa oraz przyjętych rozstrzygnięć na poziomie regionalnym, a wyrażonych m.in. w „Strategii Rozwoju Województwa MAŁOPOLSKA 2030”.

Opracowana „Strategia rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030” powinna być traktowana jako podstawowy i najważniejszy dokument samorządu lokalnego, zawierający wytyczne dla dokumentów wdrożeniowych i planowania przestrzennego. Stąd tak ważne, w procesie jej przygotowania, było dogłębne i wieloaspektowe – poprzez analizę danych statystycznych, badania opinii, prace eksperckie – zdiagnozowanie najważniejszych uwarunkowań, trendów, potrzeb rozwojowych oraz potencjałów Gminy Tuchów. Dopiero na tej bazie, możliwe było określenie celów i kierunków działań planowanych do realizacji w Gminie, w perspektywie najbliższych lat.

„Strategia” została opracowana w modelu partycypacyjno-eksperckim, w którym analizy statystyczne i strategiczne były wynikiem prac zewnętrznych specjalistów, niemniej jednak na każdym kroku były one weryfikowane w procesie społecznej partycypacji oraz stanowiły jedynie bazę dla prac zespołu ds. opracowania strategii.

Opracowana „Strategia rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030” powinna być traktowana jako podstawowy i najważniejszy dokument samorządu lokalnego, zawierający wytyczne dla dokumentów wdrożeniowych i planowania przestrzennego.

„Strategia” w procesie zarządzania rozwojem Gminy pełni 3 podstawowe funkcje:

1

KIERUNKOWANIA POLITYKI ROZWOJU

W sposób czytelny ukierunkowuje politykę rozwoju Gminy i nadaje jej spójny, a zarazem skoncentrowany na zdefiniowanych celach, wymiar. W tym znaczeniu zapewnia ciągłość procesów rozwojowych w dłuższej perspektywie czasu, niezależnie od bieżących zmian politycznych na poziomie lokalnym. Ważnym aspektem tej funkcji jest także ograniczenie kosztów wynikających z ciągłego podejmowania decyzji, bez ustalonego planu długoterminowego czy podejmowania decyzji stojących w sprzeczności ze sobą;

2

INTEGROWANIA

Łączy wokół wspólnie zdefiniowanych celów lokalną społeczność, a także jasno komunikuje swoje cele rozwojowe innym zainteresowanym podmiotom: otaczającym gminę samorządom, potencjalnym inwestorom czy osobom planującym związać z gminą swoją przyszłość;

3

POZYSKIWANIA I ALOKOWANIA ŚRODKÓW NA ROZWÓJ

Ułatwia pozyskiwanie i alokowanie środków zewnętrznych i własnych na te przedsięwzięcia, które wpisują się w przyjętą strategię i mają realną szansę przyczynić się do zrealizowania celów rozwojowych i zdynamizowania rozwoju gminy.

Niezwykle ważne w procesie opracowania „Strategii” było właściwe zidentyfikowanie zmian, które zachodzą tak w samej gminie, jak i jej bliższym i dalszym otoczeniu. To one bowiem stanowią istotne uwarunkowania rozwoju.

Niezwykle ważne w procesie opracowania „Strategii” było właściwe zidentyfikowanie zmian, które zachodzą tak w samej gminie, jak i jej bliższym i dalszym otoczeniu. To one bowiem stanowią istotne uwarunkowania rozwoju. Bez dogłębnego przeanalizowania zarówno takich uwarunkowań jak: zmiany demograficzne, społeczne, gospodarcze, technologiczne, prawne, instytucjonalne, polityczne, przestrzenne czy środowiskowe, nie można, w sposób świadomy, kształtować polityki rozwoju i w sposób właściwy odpowiadać na potrzeby obecnych i przyszłych mieszkańców Gminy Tuchów.

„Strategia rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030” opracowana zgodnie z ustawą z 13 listopada 2020 roku wymaga m.in.:

- przyjęcia uchwały Rady Miejskiej w Tuchowie, określającej szczegółowy tryb i harmonogram opracowania projektu strategii rozwoju gminy, w tym tryb jej konsultacji (Uchwała Nr XXVIII/266/2021 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 27 stycznia 2021 roku w sprawie: określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu „Strategii rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030”, w tym trybu jej konsultacji, o których mowa w art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju);
- przeprowadzenia konsultacji projektu strategii z sąsiednimi gminami i ich związkami oraz z właściwym dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie oraz Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska;

- zasięgnięcia opinii w zarządzie województwa w zakresie zgodności z zasadami regionalnej polityki przestrzennej określonej w strategii rozwoju województwa;
- przeprowadzenia ewaluacji *ex ante*.

Nowelizacja zdefiniowała także wytyczne merytoryczne, w tym nowe obligatoryjne elementy i całe rozdziały dla strategii, w tym m.in.:

- określenie obszaru geograficznego, którego dotyczy dana strategia,
- analizę potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru,
- opis zintegrowanego podejścia do stwierdzonych potrzeb rozwojowych i potencjałów,
- opis włączenia partnerów w przygotowanie strategii i jej wdrożenie,
- model struktury funkcjonalnoprzestrzennej gminy,;
- ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie,
- obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa oraz fakultatywnie obszary strategicznej interwencji dla gminy,
- ramy finansowe strategii.

1.2. Metodologia, w tym partycypacyjny model tworzenia „Strategii”

Ramy dla opracowania dokumentu strategicznego Gminy Tuchów stanowi ustawa z 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym, znowelizowana w roku 2020 (Dz. U. z 2020 r. poz. 713, 1378) oraz ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z 6 grudnia 2006 roku (Dz. U. z 2019 r. poz. 1295 i 2020 oraz z 2020 r. poz. 1378), a w szczególności art. 10e i 10f ustawy o samorządzie gminy, który wskazuje ramy dla opracowania strategii Gminy. Korzystano także z poradnika opracowanego na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej przez FRDL Małopolski Instytutu Samorządu Terytorialnego i Administracji z Krakowa.

Ostateczny dokument jest wynikiem zaangażowania szerokiego grona osób i instytucji zainteresowanych rozwojem Gminy Tuchów, uczestniczących w pracach nad tym dokumentem. W efekcie prowadzonych badań, opinii, konsultacji, spotkań i warsztatów udało się wypracować spójny i przejrzysty plan strategiczny rozwoju Gminy Tuchów w perspektywie najbliższych kilku lat, który wykracza poza kompetencje samorządu i powinien stać się podstawą budowania swoistego konsensusu wokół wspólnych celów rozwojowych.

Podczas prac nad dokumentem przyjęto partycypacyjno-ekspercki model tworzenia strategii, który zakłada udział przedstawicieli szerokiego grona interesariuszy w opracowaniu dokumentu. Służyć temu miało z jednej strony powołanie przez Burmistrza Tuchowa zespołu ds. opracowania strategii, a z drugiej możliwość szerokiego udziału lokalnej społeczności w badaniach ankietowych, debatach i warsztatach strategicznych. Metoda partycypacyjno-ekspercka jest najbardziej optymalna dla tego typu opracowań, gdyż łączy

W proces tworzenia dokumentu zaangażowane było szerokie grono osób i instytucji zainteresowanych rozwojem Gminy Tuchów.

zespół ds. opracowania strategii

wiedzę specjalistów ze społecznym zaangażowaniem i odpowiada na autentyczne potrzeby. Rola społeczności lokalnej jest niezmiernie istotna na każdym etapie konstruowania strategii rozwoju gminy – od definiowania problemów, barier rozwoju, poprzez wskazywanie potencjałów rozwoju, kierunków działań i sposobów rozwiązywania problemów. Pozwala także na integrację lokalnej społeczności wokół wspólnych problemów, interesów i dalekosiężnych celów.

Etapy prac nad „Diagnozą Stanu i Strategią Gminy Tuchów” opisuje poniższy schemat. Uwidoczniono w nim kluczowe elementy procesu na każdym z jego etapów. Kluczowy moment procesu zbiegł się z trzecim etapem pandemii COVID-19, co spowodowało konieczność zmiany formuły pracy nad dokumentem strategicznym. Niewielką część spotkań i warsztatów prowadzono z wykorzystaniem technik pracy zdalnej. Ciekawą i cenną inicjatywą samorządu Tuchowa było włączenie w proces pracy warsztatowej przedstawicieli Młodzieżowej Rady Gminy, a zatem przedstawicieli tej grupy, która w perspektywie dekady, w największym stopniu winna korzystać z efektów pracy nad „nową ścieżką rozwoju Gminy”. Praca młodych ludzi pozwoliła spojrzeć inaczej na część kwestii związanych z rozwojem gminy, a także uwypuklić te aspekty i wartości, które dla najmłodszego pokolenia Tuchowian są najważniejsze. To bowiem spełnienie ich marzeń i potrzeb co do funkcjonowania Gminy Tuchów sprawi, że za kilka lat – podejmując życiowe decyzje o przyszłości – będą mieli większą skłonność do wiązania jej z gminą swojego urodzenia, widząc właśnie tutaj szanse na znalezienie dobrego miejsca do życia, pracy i rozwoju osobistego.

Projekt „Strategii” poddano szerokim konsultacjom społecznym i dokonano ewaluacji trafności, przewidywanej skuteczności oraz efektywności realizacji z uwzględnieniem wpływu terytorialnego skutków planowanych działań. Celem ewaluacji *ex ante* było sprawdzenie czy działania planowane w ramach „Strategii” przyniosą zakładane efekty przy użyciu określonych instrumentów i zasobów.

Oceny w ramach ewaluacji dokonano na podstawie 4 kryteriów:

- 1 trafności celów strategicznych i operacyjnych**, a w konsekwencji działań, względem zidentyfikowanych wyzwań (*patrz rozdział 3, tabela 2*);
- 2 przewidywanej skuteczności działań** na rzecz realizacji celów oraz metod ich wdrażania i zabezpieczenia odpowiednich zasobów (*patrz rozdział 8 i 10*);
- 3 spójności wewnętrznej** między jej celami, a priorytetami i działaniami oraz zewnętrznej, między założeniami strategii, a założeniami dokumentów wyższego rzędu lub równorzędnymi (*patrz rozdział 9, tabela 6*);
- 4 przewidywanej efektywności** sumy zasobów przeznaczonych na realizację działań (*patrz rozdział 10*).

SCHEMAT PRAC NAD STRATEGIĄ

- analiza danych statystycznych
- analiza danych z monitoringu strategii
- wywiady z kadrą zarządzającą gminą Tuchów
- analiza danych zastanych

- analiza danych statystycznych, w układzie gmin o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej Małopolski (gminy miejsko-wiejskie: Strefy zewnętrzne OF miast subregionalnych) oraz pogłębiona analiza w układzie gmin wiejskich leżących dokoła Tarnowa jako miasta subregionalnego), gmin stanowiących pierwotny kształt MOFu

- analiza danych zastanych
- analiza szans i barier rozwojowych w układzie globalnym i regionalnym
- analiza czynników stanowiących o przewadze konkurencyjnej Gminy Tuchów i mogących przyspieszyć Jej rozwój w 4 wymiarach: społecznym, środowiskowo-przestrzennym, gospodarczym i instytucjonalnym

- analiza dokumentów wyższego rzędu: europejskich, krajowych i regionalnych;
- analiza dokumentów programujących rozwój Tuchowa;
- analizy powiązań celów

- ewaluacja *ex ante*
- procedura dot. SOOŚ
- konsultacje z sąsiednimi gminami
- konsultacje z PGW Wody Polskie
- konsultacje z Zarządem Województwa Małopolskiego

EWALUACJA mid-term Strategii do roku 2020

badania opinii mieszkańców dotyczące:

- zasobów i potencjałów Gminy Tuchów
- jakości życia i usług na terenie Gminy Tuchów
- oceny zmian zachodzących w gminie oraz mocnych i słabych stron gminy.

DIAGNOZA wyzwań i potencjałów

- badania opinii mieszkańców dotyczące zasobów i potencjałów Gminy Tuchów
- badania opinii szefów jednostek pomocniczych (sołectw i osiedli) w zakresie oceny zachodzących zmian oraz potrzeb rozwojowych w jednostkach pomocniczych
- warsztaty diagnostyczne z zespołem ds. opracowania strategii, radnymi, dyrektorami jednostek gminnych i przedstawicielami organizacji pozarządowych

WIZJA Gminy Tuchów do roku 2040

- ankiety dla mieszkańców
- debaty i warsztaty strategiczne (on-line oraz na żywo)
- spotkania z gremiami doradczymi
- konsultacje z młodzieżą
- prace grup roboczych

CELE strategiczne i operacyjne w perspektywie roku 2030

- ankiety dla mieszkańców
- debaty i warsztaty strategiczne (on-line oraz na żywo)
- spotkania z gremiami doradczymi
- konsultacje z radnymi
- konsultacje z młodzieżą
- prace grup roboczych

PROJEKT STRATEGII

WERYFIKACJA PROJEKTU

- konsultacje społeczne
 - spotkanie inauguracyjne
 - spotkania poświęcone celom strategicznym
 - elektroniczne zgłaszanie uwag
 - papierowe zgłaszanie uwag

2

Założenia do „Strategii rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030”

2.1. Diagnoza stanu Gminy – synteza

2.1.2. Metodyka diagnozy

Kompleksowa i pogłębiona diagnoza stanowiła punkt wyjścia i bazę dla opracowania strategii rozwoju gminy. W tej części dokumentu wskazano jedynie najważniejsze wnioski płynące z przeprowadzonej diagnozy, a sama „Diagnoza Gminy Tuchów” z września 2021 roku stanowi odrębny dokument.

Na potrzeby diagnozy przeanalizowano dane dotyczące Gminy Tuchów osadzając je w kontekście zarówno gmin leżących wokół ośrodka subregionalnego o dużej sile powiązań i oddziaływania, jakim jest Tarnów, jak i wybranych gmin z obszaru województwa małopolskiego tj. o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju tj. gmin miejsko-wiejskich: „Stref zewnętrznych obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych”, a zatem gmin o podobnych uwarunkowaniach rozwojowych.

W pierwszej części sytuację Tuchowa pokazano na tle procesów rozwojowych zachodzących w gminach: Lisia Góra, Gmina Tarnów (gmina wiejska), Skrzyszów, Pleśna, Wojnicz, Wierzchosławice, Radłów, Żabno i referencyjnie na tle średniej dla powiatu tarnowskiego oraz województwa małopolskiego. W drugiej części analizowano wskaźniki rozwoju Tuchowa na tle 53 gmin należących do grupy zdefiniowanej jako Gminy Miejsko-Wiejskie: Strefy zewnętrzne OF miast subregionalnych. W dokumencie diagnostycznym zwizualizowano wyniki (dla czytelności) tylko dla kilku małopolskich gmin: Starego Sącza, Radłowa, Wojnicza, Żabna i Dąbrowy Tarnowskiej, ale analiza danych odbywa się dla pełnego zbioru gmin.

Znaczną część informacji przedstawiano także na kartogramach, w tym w części osadzając Tuchów w kontekście procesów zachodzących w skali całej Polski ze szczególnym przybliżeniem kontekstu Małopolski.

W analizach wykorzystano dane bezpośrednio pochodzące z GUS, w oparciu o Bank Danych Lokalnych, z narzędzia analitycznego Związku Miast Polskich – Monitora Rozwoju Lokalnego, czerpiącego dane zarówno z zasobów GUS, jak i ZUS/KRUS, Poltaxu.

Sytuację Gminy Tuchów analizowano na tle gmin leżących wokół ośrodka subregionalnego oraz wybranych gmin z obszaru województwa małopolskiego o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju.

zespół ds. opracowania strategii

CECHY DIAGNOZY

Identyfikuje najważniejsze wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwoju gminy.

Wskazuje i nazywa główne bariery i szanse wynikające ze zidentyfikowanych uwarunkowań.

Określa potencjały gminy, nawiązując do dostępnych zasobów oraz lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowania terytorialnego.

Niezwykle istotnym źródłem danych były wyniki ankiet i badań opinii. W części diagnostycznej przeprowadzono 4 odrębne badania ankietowe identyfikujące zarówno potencjały, jak i bariery rozwojowe, w tym także na poziomie poszczególnych sołectw gminy i osiedli w mieście ((badanie ankietowe sołtysów i przewodniczących osiedli}, a także warsztaty zarówno z mieszkańcami, jak i grupą roboczą powołaną do pracy nad „Strategią”.

W konsekwencji „Diagnoza”:

- identyfikuje najważniejsze wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwoju gminy;
- wskazuje i nazywa główne bariery i szanse wynikające ze zidentyfikowanych uwarunkowań;
- określa potencjały gminy, nawiązując do dostępnych zasobów oraz lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowania terytorialnego.

Przygotowana „Diagnoza” nie jest jedynie oceną stanu oraz dotychczasowych tendencji rozwojowych. Wskazuje ona bowiem główne trendy i potencjalne kierunki rozwoju w przyszłości. Zawiera zarówno elementy retrospektywne, jak i opisujące przyszłość. Jest prezentowana z uwzględnieniem otoczenia, uwarunkowań zewnętrznych i trendów rozwojowych o charakterze lokalnym i ponadlokalnym. W konsekwencji spełnia warunek prezentacji danych zarówno w ujęciu dynamicznym, jak i porównawczym.

Przeprowadzoną „Diagnozę” zaprezentowano w 5 wymiarach: społecznym, środowiskowo-przestrzennym, gospodarczym, instytucjonalnym i powiązań funkcjonalnych, zaś ich swoistym podsumowaniem jest prezentacja wyników prac analitycznych i warsztatowych w odniesieniu do potencjałów i barier rozwojowych, zidentyfikowanych problemów oraz zidentyfikowanych wyzwań rozwojowych.

2.1.2. Wnioski z „Diagnozy” sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem miejskiego obszaru funkcjonalnego

Gmina Tuchów leży w południowo-wschodniej części województwa małopolskiego, w powiecie tarnowskim. Stolicą gminy jest blisko siedmiotysięczne miasto Tuchów, jedno z najstarszych w regionie, siedziba władz lokalnych, wrota na Pogórze i miasto pielgrzymów, słynące z kultu Matki Boskiej Tuchowskiej. Położone jest malowniczo nad rzeką Białą, w najcieplejszym regionie w Polsce – oddalone o niecałe 20 km od polskiego bieguny ciepła – subregionalnego Tarnowa. Prężny ośrodek rozwoju winiarstwa w Małopolsce.

Tuchów leży w Ciężkowicko-Rożnowskiej części Pogórza Karpackiego. Jego usytuowanie jest niezwykle korzystne: od Krakowa dzieli go zalewie nieco ponad 100 km (z czasem dojazdu ok. 1,5 godz.), od Tarnowa – jak wspomniano – ok. 20 km (z czasem dojazdu ok. 20 min.), a od Nowego Sącza ok. 55 km (z czasem dojazdu ok. 1 godz.). Z kolei od najbliższych przejść granicznych ze Słowacją od 65 km (Konieczna), przez 78 km (Muszynka),

po 83 km (Mniszek nad Popradem). Przez obszar gminy przebiega droga wojewódzka nr 977 łącząca Tarnów z Krynicą, a także międzynarodowa linia kolejowa (tzw. leluchowska) łącząca północ z południem Europy. Syntetyczny indeks dostępności komunikacyjnej z perspektywy atrakcyjności inwestycyjnej¹ lokuje Tuchów, jako gminę o średniej dostępności.

Na terenie gminy zlokalizowane są cztery stacje kolejowe: Łowczów, Tuchów, Lubaczowa, Siedliska. W skład gminy, oprócz miasta Tuchowa, wchodzi 12 miejscowości: Buchcice, Burzyn, Dąbrówka Tuchowska, Jodłówka Tuchowska, Karwodrza, Lubaszowa, Łowczów, Mieszna Opacka, Piotrkowice, Siedliska, Trzemesna, Zabłędza.

Gmina graniczy:

- od wschodu z gminami: Pleśna i Gromnik,
- od południa z gminą Rzepiennik Strzyżewski,
- od zachodu z gminami: Szerzyny, Ryglice i Skrzyszów,
- od północy z gminą wiejską Tarnów.

Całą gminę Tuchów w roku 2020 zamieszkiwało (wg danych GUS) 17 809 osób, w roku 2014 było to 18 169 osób, zaś samo miasto odpowiednio 6 510 w roku 2020 i 6 724 w roku 2014. Oznacza to w skali sześćdziesięciu lat ubytek o ponad 350 osób w skali całej gminy, przy czym w województwie i powiecie w tym samym czasie liczba ludności rosła. Niepokojącym zjawiskiem jest natomiast relacja salda migracji do przyrostu naturalnego. O ile ten ostatni w przeważających latach analizy jest dodatni (choć i on w roku 2020 przyjmuje wartości ujemne), o tyle ruchy migracyjne potwierdzają systematyczny odpływ ludności (który w skrajnie złym roku 2019 wyniósł aż (-)8,5 osoby na każdy 1 000 mieszkańców!), co świadczy o coraz niższej atrakcyjności osadniczej gminy. Wraz z prognozowanym systematycznym spadkiem przyrostu naturalnego, problem depopulacji gminy Tuchów będzie się w szybkim tempie pogłębiał.

ludność

Odrębną kwestią jest rozbieżność pomiędzy teoretyczną (opartą na danych GUS), a faktyczną liczbą ludności gminy, która wg szacunków może wynosić nie 17,8 tys., a ok. 15,9 tys. osób tj. o 10,8% mniej (ok. 1,9 tys. osób) niż mówią oficjalne statystyki². Różnicę stanowią ludzie, którzy wyjechali na studia, do pracy w innym mieście, czy wręcz za granicę, a cały czas pozostają zameldowani w miejscu zamieszkania.

Kolejną negatywną tendencją jest systematyczny i znaczący spadek liczby osób w wieku produkcyjnym z 11 391 w roku 2014 do 10 899 w roku 2020, przy jednoczesnym systematycznym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym i spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym.

¹ „Analiza relacji funkcjonalno-przestrzennych między ośrodkami miejskimi i ich otoczeniem” Raport cząstkowy, komponent 3 „Relacje przestrzenne i dostępność komunikacyjna”, pod red. dr. Roberta Guzika (kierownika komponentu 3).

² Wyliczenia dotyczące małopolskich miast zawarto w dokumencie „Analiza relacji funkcjonalno-przestrzennych między ośrodkami miejskimi i ich otoczeniem”, Raport cząstkowy, Komponent 1, Potencjał społeczno-gospodarczy i funkcje miast, pod red. prof. P. Śleszyńskiego. Na podstawie danych dla m. Tuchowa dokonano ekstrapolacji na wskaźnik dotyczący całej gminy.

Wartości w obu tych grupach właściwie się w ostatnim roku wyrównały. Relacja liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, do liczby osób w wieku poprodukcyjnym w roku 2014 wynosiła 3 784 do 2 994, by w roku 2020 dojść do stanu 3 511 do 3 399. Może to oznaczać, iż już w obecnym, tj. 2021 roku, dojdzie do przecięcia się „nożyc demograficznych” w odniesieniu do tych grup wiekowych.

Niekorzystnym zjawiskiem jest także systematyczne obniżanie się liczby ludność w wieku produkcyjnym mobilnym (18–44 lata) z liczby 7 454 w roku 2014, do wartości 6 865 w roku 2020. Równie niepokojącym są dwa kolejne zjawiska zachodzące w tej grupie wiekowej – mniej w tej grupie wiekowej jest kobiet niż mężczyzn (w roku 2020 w gminie mieszkało 3 573 mężczyzn w wieku 18–44 lat i tylko 3 292 kobiety – pamiętając, iż średnio statystycznie w Polsce jest więcej kobiet – na 100 mężczyzn przypada bowiem 106 kobiet), a także że kobiety w tym wieku wyjeżdżają z Tuchowa częściej niż mężczyźni. W długiej perspektywie czasu będzie to miało negatywne skutki w zakresie przyrostu naturalnego.

Do 2030 roku spadek liczby
mieszkańców o około 1%.

W perspektywie 2030 roku szacuje się – na podstawie prognoz GUS – spadek liczby mieszkańców gminy Tuchów na poziomie 1%. W tym samym horyzoncie czasowym liczba ludności w całym powiecie wzrośnie o blisko 3%, zaś w skali całego województwa prognozowany jest nieznaczny spadek ludności (o 0,2%). Natomiast wśród innych gmin położonych dokoła Tarnowa, tylko w gminie Żabno prognozowany jest spadek liczby ludności (o 0,4%), w pozostałych gminach prognozy wskazują na wzrost liczby ludności od 2% do 10%.

Bez wątpienia w przypadku tych gmin, które na „morzu” spadków w skali całego regionu odnotują wzrost liczby mieszkańców można doszukać się skutków procesów suburbanizacyjnych Tarnowa, w ślad, za którym idzie niespotykane do tej pory i w tej skali wyludnianie się tego miasta. Kolejnym zjawiskiem, które koniecznie należy brać pod uwagę, myśląc o przyszłości gminy Tuchów, jest wzrost liczby osób starszych. O ile ocenia się na podstawie danych GUS, że w roku 2020 osoby takie stanowią 19,1% populacji gminy, to w roku 2030 stanowiąc będą już 23,1% (tj. w ciągu dekady nastąpi wzrost o 4%). Rosnący udział grupy w wieku poprodukcyjnymi będzie się odbywał głównie kosztem udziału grupy ludności w wieku produkcyjnym – spadek o 4,4 punkty procentowe. W tym samym okresie grupa ludności w wieku przedprodukcyjnym zmniejszy się z 19,8% do 18,6%.

przedszkola

Relatywnie korzystnie kształtują się w gminie Tuchów wskaźniki dotyczące korzystania z przedszkoli. Z tej formy wsparcia wychowawczego i przygotowania do startu do dalszej edukacji korzystało w roku 2019 74,5% dzieci w wieku przedszkolnym z terenu gminy. Przy czym wśród wszystkich około tarnowskich gmin tylko gmina Wierzchosławice (69,5%) i gmina Pleśna (73,5%) odnotowały niższy udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym od gminy Tuchów. Wynik Tuchowa zbliżony jest do średniej dla całego powiatu (79,3%) i nieco gorszy niż średnia dla województwa (89,7%). Co więcej w ostatnich latach wskaźnik ten, systematycznie, rok

po roku rośnie. Wzrost tego wskaźnika jest ważny zarówno w kontekście wczesnej socjalizacji dzieci w środowisku rówieśniczym, jak i lepszego przygotowania do obowiązkowej nauki w szkole. W roku 2019 na terenie gminy Tuchów funkcjonowało łącznie 13 szkół podstawowych, w których kształciło się łącznie 1 473 uczniów. Jak wynika z danych GUS liczba uczniów w szkołach podstawowych wzrosła o 22,4% w latach 2014-2019, jednak wzrost uczniów było przede wszystkim wynikiem likwidacji gimnazjów i przejścia przez szkoły podstawowe dwóch dodatkowych roczników. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych w gminie wyniósł 88,51% i był zbliżony do wartości średnich dla powiatu tarnowskiego (86,97%) i niższy od średniej dla województwa (94,47%). Efekty nauczania na poziomie szkół podstawowych mierzone są wynikami egzaminu po ósmej klasie. W 2020 roku uczniowie ósmych klas szkół podstawowych w gminie Tuchów osiągnęli średni wynik z sesji głównej na poziomie 55,49%. Wśród analizowanych gmin tylko dwie gminy miały wyższy wynik, gmina Tarnów (61,59%) oraz gmina Wierzchosławice (57,15%). Średni wynik dla szkół powiatu tarnowskiego był niższy i wynosił (51,56%), natomiast dla województwa średnia była wyższa (56,90%). W 2020 roku na terenie gminy Tuchów działało 1 liceum ogólnokształcące, do którego uczęszczało 263 uczniów (w 2014 roku 2 licea). Zdawalność matury wśród uczniów liceum z terenu gminy Tuchów w 2020 roku była na poziomie 93,0%, czyli wyżej niż w powiecie (81,0%) i województwie (89,0%).

szkoły

Dostęp do instytucji kultury oraz średnie wydatki samorządu na kulturę należy uznać za mieszczące się w średniej dla tego typu gmin. Spada liczba czytelników w bibliotekach prowadzonych przez gminę Tuchów (spadek o 25% w porównaniu z 2014 rokiem z 209 do 159 osób na 1 000 mieszkańców). W tym samym czasie wzrosła liczba grup artystycznych z 6 (w 2014) do 9 (w 2020), przy czym liczba członków tych grup pozostaje na *de facto* niezmiennym poziomie – w roku 2014 było ich 84, a obecnie jest 78. Przy czym, z uwagi na funkcję gminy w strukturze osiedleńczej kraju część udziału w kulturze wysokiej i masowej jest, w dużej części, realizowana przez mieszkańców poza obszarem gminy. Na terenie gminy znajduje się kilka godnych odnotowania obiektów zabytkowych. W wojewódzkim Rejestrze i Ewidencji Zabytków (stan na lipiec 2021 r.) na terenie całego powiatu tarnowskiego znajdują się 294 obiekty ujętych w rejestrze. Ponad 8% z nich (tj. 24 obiektów) znajduje się na terenie gminy Tuchów. Jeżeli przeliczymy liczbę zabytków na 100 km² powierzchni to uzyskany wskaźnik plasuje gminę Tuchów na drugim miejscu wśród porównywanych gmin (24 zabytków na 100 km²). Pierwsze miejsce zajmuje gmina Tarnów (107 zabytków na 100 km²). Średnia dla powiatu to 21 zabytków na 100 km². W skali gminy najwięcej zabytków jest na terenie miasta Tuchowa (13), a w następnej kolejności na terenie miejscowości Siedliska (3) i Piotrkowice (2).

kultura

Bardzo bogata jest oferta obiektów i zajęć związanych z rekreacją i sportem skierowana do mieszkańców. Na terenie gminy dostępne są 3 hale sportowe, 7 sal gimnastycznych (wszystkie w szkołach podstawowych), 5 boisk ze sztuczną nawierzchnią, 5 stadionów piłki nożnej, 3 siłownie plenerowe,

sport i rekreacja

a także boisko asfaltowe i bieżnia przy Liceum Ogólnokształcącym im. Mikołaja Kopernika. Przy czym o ile liczba klubów utrzymuje się w ostatnich latach na zbliżonym poziomie (8 klubów w roku 2020), o tyle spada liczba członków klubów sportowych (z 484 w roku 2014 do 206 w roku 2020), a także osób ćwiczących w tych klubach (odpowiednio z 523 do 368). Gros z ćwiczących to młodzież do 18 roku (275 osób), ale co jest rzadkością w wielu gminach – sporo wśród ćwiczących jest także osób dorosłych (93 osoby).

zdrowie Gmina Tuchów charakteryzuje się doskonałą – jak na wielkość i charakter gminy – dostępnością do usług podstawowej opieki zdrowotnej. Na terenie samej gminy Tuchów w roku 2020 działało aż 11 przychodni zdrowia – najwięcej wśród porównywanych gmin. W Tuchowie działalność prowadzi Centrum Zdrowia Tuchów, które jest obecnie największym niepublicznym ośrodkiem medycznym działającym w podregionie tarnowskim prowadząc we wskazanej lokalizacji 4 oddziały szpitalne tj.: Oddział Chorób Wewnętrznych, Oddział Ginekologiczno-Położniczy, Oddział Neonatologiczny i Oddział Chirurgii Jednego Dnia. W ramach podstawowej opieki zdrowotnej w roku 2020 udzielono 77 477 porad, co w przeliczeniu na jednego mieszkańca daje 4,35 porady. W tym samym czasie udzielono aż 166 241 porad w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Są to wartości wyższe niż średnia dla powiatu i województwa (o ok. 1 poradę na mieszkańca).

pomoc społeczna Systematycznie spada liczba osób korzystających z pomocy społecznej, co jest raczej zjawiskiem systemowym, przy czym dla roku 2020 wartość ta wynosi 2,9% ogółu ludności, w tym poniżej kryterium dochodowego było 1,5% mieszkańców. Jednocześnie w relacji do gmin sąsiednich i średniej dla powiatu i województwa odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Tuchów był jednym z niższych. W powiecie odsetek korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej był 1,6 razy wyższy (47%), a w województwie 1,3 razy wyższy (3,7%). Wśród porównywanych gmin najniższy odsetek odnotowano dla gminy Skrzyszów (2,3%), a najwyższy dla gminy Tarnów (4,8%).

bezpieczeństwo Tuchów jest gminą relatywnie bezpieczną – średnia liczba odnotowywanych przestępstw była w prawie każdym roku (wyjątkiem był rok 2016) niższa niż średnia dla powiatu tarnowskiego i znacząco niższa niż średnia dla województwa. Ogólny wskaźnik bezpieczeństwa mierzony liczbą przestępstw stwierdzonych na 1 000 mieszkańców w roku 2020 wynosił 10,7 dla gminy Tuchów, 14,2 dla powiatu tarnowskiego i 20,3 dla Małopolski.

aktywność obywatelska Analizując aktywność obywatelską należy stwierdzić, iż systematycznie rośnie liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych. Na przestrzeni lat 2014–2020 ich liczba wzrosła o 23,5%. Wzrost ten jest bardzo porównywalny dla średniej zarówno dla powiatu, jak i województwa, który wynosił odpowiednio w analogicznym okresie 20,4% i 24,0%.

Aktywność obywatelską można wyrazić korzystaniem z biernego prawa wyborczego w różnego typu wyborach (samorządowych, parlamentarnych, prezydenckich). Analizując frekwencję wyborczą w dwóch ostatnich

elekcjach samorządowych w Tuchowie była ona zbliżona do średniej dla powiatu i niższa niż średnia dla Małopolski i wyniosła 53,16% (powiat: 53,19%, województwie 55,26%). Co więcej w ostatnich wyborach samorządowych, w stosunku do poprzednich, nastąpił nieznaczny (o 0,3%) spadek frekwencji. Z kolei frekwencja w wyborach parlamentarnych (2019 roku) w gminie Tuchów wyniosła 58,5%, czyli nieznacznie mniej niż średnio w powiecie (58,8%) i znacząco mniej niż w całej Małopolsce (63,78%). Przy czym frekwencja w wyborach roku 2019 była wyższa niż cztery lata wcześniej.

Gmina Tuchów ma niezwykle atrakcyjne położenie, zarówno, jeśli chodzi o walory przyrodnicze, jak i krajobrazowe. Na jego obszarze znajduje się jeden z małopolskich parków krajobrazowych – PK Pasma Brzanki, który na terenie gminy zajmuje obszar 2 760,66 ha, z kolei pozostała część gminy (7 224,97 ha) objęta jest ochroną w ramach Obszaru Chronionego Krajobrazu Pogórza Ciężkowickiego. Na obszarze gminy ochroną objęto także 22 pomniki przyrody. Współczynnik lesistości gminy Tuchów w 2020 roku wynosił 23,8%, czyli nieco więcej niż średnia dla powiatu (21,7%) i mniej niż dla województwa (28,6%).

Gmina Tuchów ma relatywnie dobrze rozwiniętą infrastrukturę wodociągową. W 2020 roku długość czynnej sieci wodociągowej wynosiła 178,4 km, która obsługiwała 14 513 osób, czyli 81,5% mieszkańców gminy Tuchów. Wśród porównywanych gmin udział mieszkańców obsługiwanych przez sieć wodociągową wahał się od 60,8% dla gminy Skrzyszów, do 99,8% dla gminy Żabno. Ponadto odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej był wyższy niż w powiecie (73,7%) i nieznacznie niższy niż w województwie (82,3%). Z kolei do sieci kanalizacyjnej w roku 2020 dostęp miało 50,1% mieszkańców gminy Tuchów. Na tle porównywanych gmin nie było to najniższy wskaźnik, ale jednak w dolnych, odnotowanych wartościach. W skali powiatu udział ludności obsługiwanej przez sieć kanalizacyjną wynosił (53,6%), a województwa (64,6%). Odrębną kwestią jest górzysty charakter gminy, który sprawia, iż opłacalność realizacji inwestycji liniowych jest niska i konieczne jest poszukiwanie alternatywnych rozwiązań dla zachowania walorów środowiska naturalnego, w tym czystości wód podziemnych.

W 2019 roku długość sieci gazowej przebiegającej przez teren gminy wynosiła 231,2 km, a dostęp do gazu sieciowego miało 10 066 osób, czyli ponad 56% mieszkańców gminy Tuchów. Wśród wszystkich analizowanych JST, włącznie z powiatem i województwem, gmina Tuchów miała najniższy odsetek ludności obsługiwanej przez sieć gazową. Liczba osób oraz długość sieci systematycznie rosła od 2014 roku.

Systematycznie, ale w niewielkim zakresie, zmniejsza się ilość wytworzonych i odebranych na terenie gminy odpadów. Wyjątkiem był rok 2019, w którym odnotowano znaczący wzrost odpadów. Zgodnie z danymi GUS ilość odpadów zebranych w ciągu roku 2020 wyniosła 3 550,49 ton, przy czym 41,7% z ogólnego wolumenu to odpady zebrane selektywnie. Dostępne dane za lata 2017–2020 pokazują systematyczny wzrost tego ostatniego

walory przyrodnicze i krajobrazowe

sieć wodociągowa

sieć kanalizacyjna

sieć gazowa

odpady

wskaźnika. Ponadto w ostatnim roku udział odpadów zebranych selektywnie w odpadach ogółem był jednym z wyższych wśród porównywanych JST.

jakość powietrza

Jednym z większych problemów gminy Tuchów jest zła jakość powietrza, powodowana głównie niską emisją pochodzenia bytowego. Na terenie gminy Tuchów, na ulicy Chopina znajduje się manualny czujnik pomiaru stężenia pyłu PM10. Zgodnie z normą, 24-godzinne dopuszczalne poziomy przekroczeń nie mogą być wyższe niż 35 dni w roku. Według „Rocznej oceny jakości powietrza w województwie małopolskim” dla stacji w Tuchowie poziom przekroczeń w roku 2020 wyniósł aż 50 dni w roku, przy czym, to o 11 mniej niż w roku 2019. Przekraczane są też normy pozostałych zanieczyszczeń – pyłu PM2,5, benzo(a)pienu i inne. Największe problemy związane ze złą jakością powietrza ujawniają się w okresach jesienno-zimowych i w oczywisty sposób związane są z paliwem wykorzystywanym do ogrzewaniem budynków.

Cały obszar gminy pokryty jest planami miejscowymi. Z kolei 30 czerwca 2021 roku Rada Miejska w Tuchowie uchwaliła nowe „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuchów”, które określa zarys polityki przestrzennej i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy uwzględniając uwarunkowania, czyli czynniki i ograniczenia rozwoju przestrzennego.

Istotnym i narastającym problemem jest odporność gminy na coraz częstsze ekstremalne zjawiska klimatyczne zestawione ze specyficznym, górzystym charakterem gminy. Szczególnie niebezpieczne są wysokie stany Białej, która relatywnie często przekracza swoje stany alarmowe, a kilka razy zalewała dolną część miasta.

Panorama Tuchowa z widocznym zanieczyszczeniem powietrza

Analizując różne aspekty związane z atrakcyjnością osadniczą i mieszkalnictwem, w tym dostępem do mieszkań, generalna konkluzja prowadzi do stwierdzenia, iż Tuchów charakteryzuje się niską atrakcyjnością osadniczą. Jednym ze wskaźników potwierdzających tę tezę jest wskaźnik, który w odniesieniu do kategorii wieku 20 do 39 lat analizuje liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn – w Tuchowie wartość ta wynosi poniżej 90 kobiet. W 2020 roku na terenie gminy Tuchów było 4 951 mieszkań. Przyrost liczby mieszkań w gminie Tuchów wyniósł 5,1% i był jednym z najniższych wśród porównywanych gmin – niższy przyrost wystąpił tylko w gminie Żabno (4,7%) i Radłów (4,0%). W tym samym czasie w powiecie tarnowskim liczba mieszkań wzrosła o 6,0%, a w Małopolsce o 7,8%.

atrakcyjność osadnicza

Na koniec grudnia 2020 roku w gminie Tuchów w rejestrze REGON zarejestrowanych było 1 358 podmiotów gospodarki narodowej. Systematycznie rośnie liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw na terenie gminy (o 21% w stosunku do roku 2014), przy czym wzrosty te pokrywają się ze średnimi wzrostami dla powiatu i województwa. Natomiast wskaźnik liczby przedsiębiorców na 10 tys. mieszkańców wyniósł 763 podmiotów i był wyższy niż średnia dla powiatu (740), ale znacząco niższy niż średnia dla województwa (1 250).

gospodarka

W gminie Tuchów na rynku gospodarczym dominują mikroprzedsiębiorstwa. Aż 95,7% rynku stanowią firmy zatrudniające do 9 osób (1 300 firm). Na terenie gminy Tuchów nie ma przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 1 000 pracowników. Jest natomiast 6 podmiotów z klasy wielkości 50-249 i 52 podmioty z klasy wielkości 10-49 pracujących. Dominują firmy zajmujące się budownictwem, handlem, naprawą pojazdów i przetwórstwem spożywczym.

mikroprzedsiębiorstwa

Na dzień 31 grudnia 2020 roku w Urzędzie Miejskim w Tuchowie zatrudnienie wyniosło 54 osoby. Poza samym Urzędem Miejskim funkcjonują następujące wydzielone jednostki organizacyjne gminy: Gminna Administracja Oświaty w Tuchowie, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, Ośrodek Pomocy Społecznej w Tuchowie, Przedszkole Publiczne w Tuchowie, Szkoła Muzyczna I st. w Tuchowie oraz sześć szkół podstawowych w Burzynie, Jodłówce Tuchowskiej, Karwodrzy, Siedliskach, Tuchowie i Zabłędzy oraz samorządowe instytucje kultury tj.: Biblioteka Publiczna w Tuchowie, Dom Kultury w Tuchowie,

samorząd

Łącznie w całej JST wg stanu na 31 grudnia 2020 roku zatrudnionych było 356 osób, w tym w samym Urzędzie Miejskim 54 osoby, a w jednostkach organizacyjnych gminy i samorządowych instytucjach kultury 302 osoby.

Analizując stan finansów samorządowych można stwierdzić, iż charakteryzuje je stabilny poziom wydatków stałych z tytułu wynagrodzeń i składek od nich naliczanych, wysoka zdolność do finansowania nowych zadań w przyszłych latach środkami własnymi (nadwyżka operacyjna netto), relatywnie stabilny poziom możliwości finansowania spłaty długu i wydatków majątkowych środkami własnymi (nadwyżka operacyjna netto), poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami z tytułu dotacji i środków na inwestycje

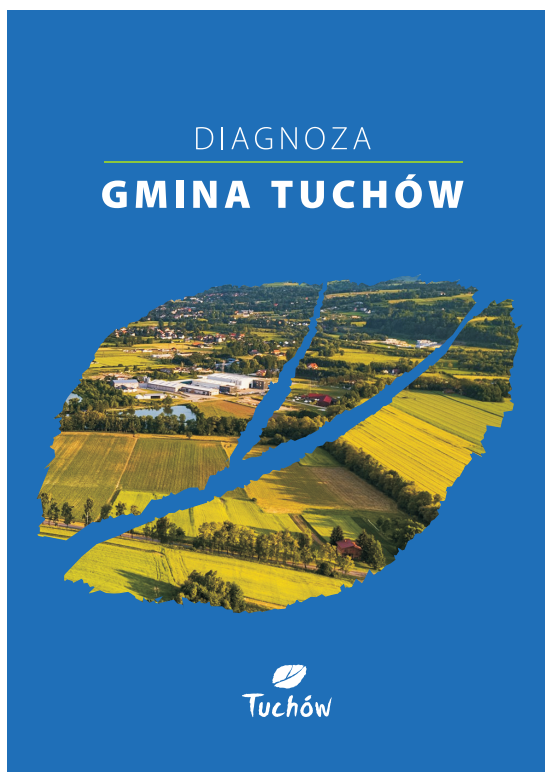
finanse samorządowe

w latach 2018–2022, właściwie prowadzona polityka inwestycyjna w latach 2015–2020 oraz stopniowe zwiększanie wydajności dochodów podatkowych. Niepokoić może z kolei nierównomierne rozłożenie spłat długu (w szczególności w latach 2023–2025), spadek marży operacyjnej netto w latach 2017–2021, a także wzrost obciążenia źródeł bezzwrotnych spłatą i obsługą długu i wydatkami bieżącymi w latach 2023+, co oznacza niższą, w stosunku do własnych możliwości, kwotę środków własnych przeznaczanych na inwestycje.

Miejski Obszar Funkcjonalny Tarnowa

W kontekście zakładanej na poziomie Komisji Europejskiej i w konsekwencji polskiego rządu silnej terytorializacji polityki rozwoju, niezwykle istotne jest podkreślenie, iż Tuchów został włączony do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnowa, co w konsekwencji oznacza – przynajmniej w kilku obszarach tematycznych – szanse na prowadzenie wspólnej i uzgodnionej polityki rozwoju na obszarze gmin tworzących MOF, a Tuchowowi daje możliwość podejmowania wspólnych działań:

- na rzecz poprawy dostępności komunikacyjnej stolicy subregionu, szczególnie z wykorzystaniem komunikacji publicznej, w tym kolejowej;
- na rzecz ochrony środowiska, w tym szczególnie poprawy jakości powietrza czy utylizacji odpadów;
- rozwoju wspólnych produktów turystyczno-rekreacyjnych oraz związanych z dziedzictwem kulturowym i kulturą,
- a także szeregu innych działań, których skala i poziom oddziaływania mogłaby być dla gminy niedostępna, gdyby nie współpraca w ramach instrumentu terytorialnego jakim jest MOF.

Pełny tekst Diagnozy Gminy Tuchów stanowi odrębny dokument.

„Diagnoza Gminy Tuchów”

Demografia w 2020 roku

17 809

liczba mieszkańców
w 2020 roku

▼ **1,40%**

od 2010 roku
spadek liczby mieszkańców

LICZBA MIESZKAŃCÓW

17 809

statystyczna

16 000

rzeczywista

▼ **-1,8 tys.**

rozbieżność między statystyczną,
a rzeczywistą liczbą ludności

6 510

MIASTO

▼ **2,72%**

od 2010 roku
spadek liczby mieszkańców

W TYM

11 370

WIEŚ

▼ **0,62%**

od 2010 roku
spadek liczby mieszkańców

53,3%

KOBIETY

49,7%

MĘŻCZYŹNI

100

współczynnik feminizacji

ok. **0,5%**

prognozowany spadek
liczby mieszkańców
w 2030 roku

▼ **0,2%**

spadek w skali
województwa
małopolskiego

▲ **~3%**

wzrost dla
powiatu
tarnowskiego

Struktura wieku mieszkańców

▼ **61,2%**

spadek osób
w wieku
produkcyjnym

▼ **19,7%**

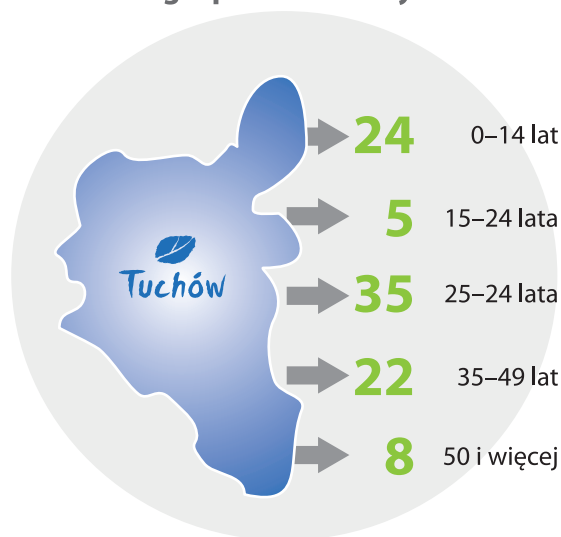
spadek osób
w wieku
przedprodukcyjnym

▲ **19,1%**

wzrost osób
w wieku
poprodukcyjnym

Odływ ludności w grupach wiekowych

Spółczeństwo się starzeje

▼ **15,8%**

spadek liczby
młodych (do 19 lat)
mieszkańców
od 2010 roku

▲ **16,7%**

wzrost liczby
osób starszych
od 2010 roku

▼ **-1,68**

przyrost
naturalny

Gmina
nieaktywna
demograficznie

▼ **-4,42**

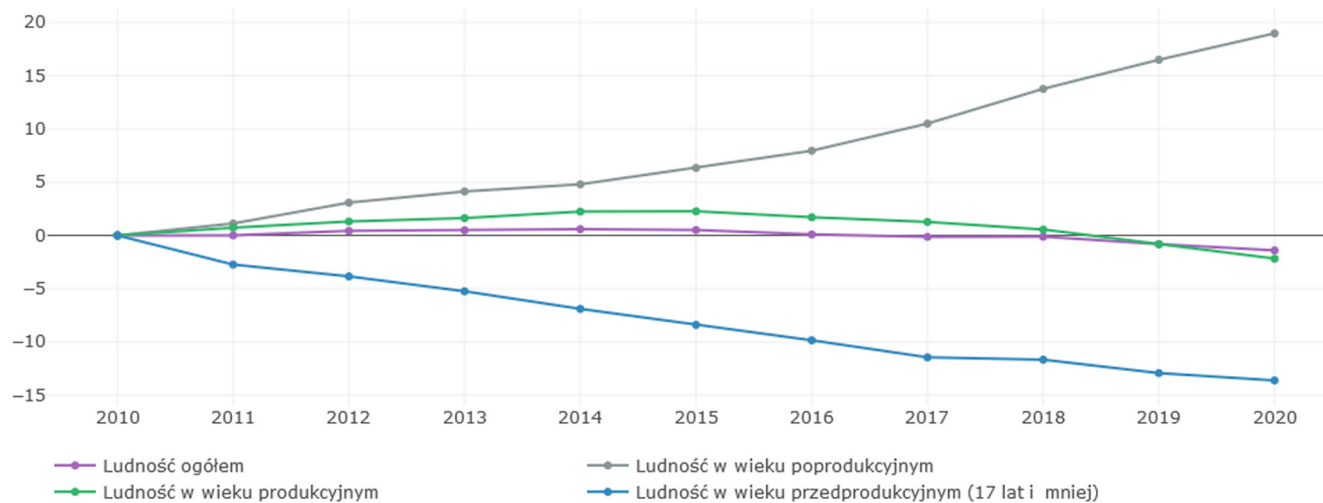
saldo
migracji

MIESZKAŃCY MÓWIĄ:

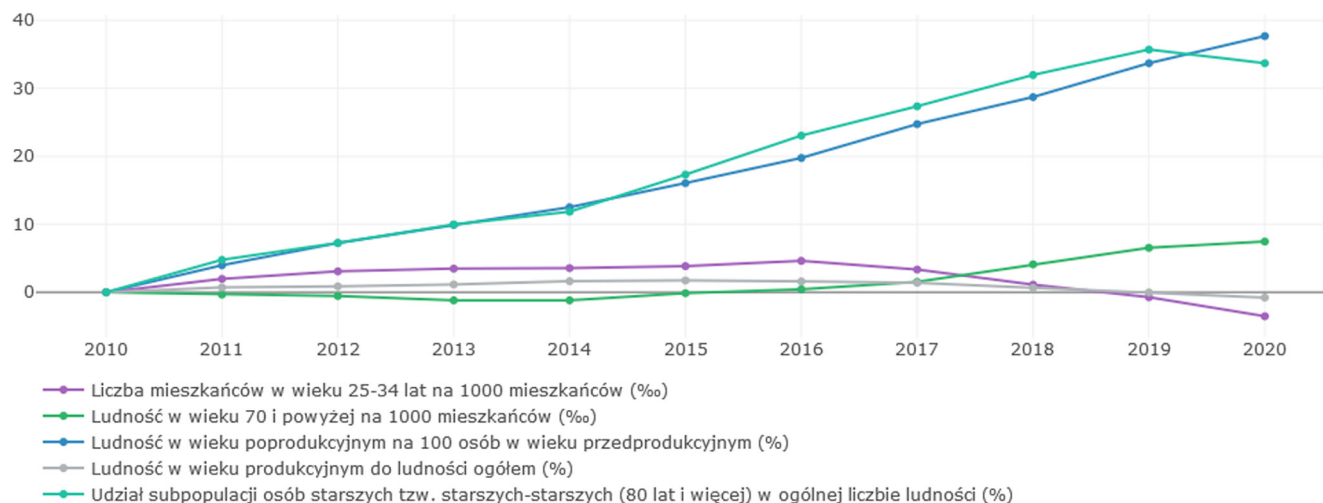
Starzejące się społeczeństwo. Obserwuje się „uciekanie” młodych z naszych terenów.

Demografia – dynamika zmian

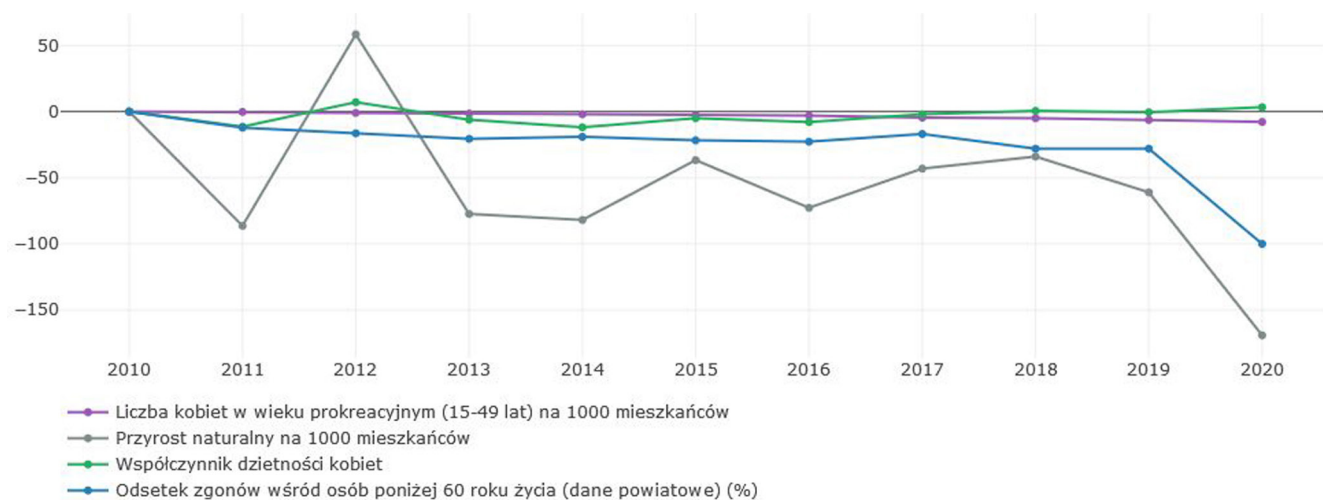
Rysunek 1. Dynamika zmian liczby ludności w 2020 roku w relacji do 2010 roku

Rysunek 2. Dynamika zmian liczby ludności i struktury wieku w 2020 roku w relacji do 2010 roku

Rysunek 3. Dynamika zmian kluczowych wskaźników przyrostu naturalnego w 2020 roku w relacji do 2010 roku

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego – analizy

74,5%

dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym

10

przedszkoli

1,17
liczba dzieci przypadająca na 1 miejsce w przedszkolu

2

żłobki

58
miejsc

5,1%

dzieci do lat 3 objętych opieką w żłobkach

13

szkół podstawowych w tym

6
szkół dla których organem prowadzącym jest Gmina Tuchów

49,3%*

ankietowanych wysoko ocenia dostęp do placówek przedszkolnych

88,51%

współczynnik skolaryzacji dla szkół podstawowych

96,34%
MIASTO

84,00%
WIEŚ

63,2%

ankietowanych wysoko ocenia dostęp do usług oświatowych dla dzieci

Wyniki egzaminów uczniów 8 klas w 2020 roku

66%

język polski

51%

matematyka

56%

język angielski

62%

województwo małopolskie

51%

województwo małopolskie

57%

województwo małopolskie

Zdawalność matur

93%

zdawalność w liceum

86,8%

zdawalność w technikum

89%

województwo małopolskie

79%

województwo małopolskie

368

ćwiczących

296

mężczyzn

72

kobiety

63,52 zł

wydatki na sport na 1 mieszkańca

3 hale sportowe

7 sal gimnastycznych

5 boisk ze sztuczną nawierzchnią

5 stadionów piłki nożnej

3 siłownie plenerowe

10 klubów sportowych

10 KLUBÓW SPORTOWYCH

Miejski Klub Sportowy „Tuchovia” w Tuchowie
Towarzystwo Sportowe „SOKÓŁ” Tuchów

Ludowe Kluby Sportowe:

LKS „Huragan” w Buchcicach, w Burzynie, „Alfa” w Siedliskach, „Biała” w Lubaszowej, Ludowy Karwodrzański Klub Sportowy w Karwodrzy

Uczniowskie Kluby Sportowe:

UKS „VICTORIA” Łowczów, „Lider” w Tuchowie „Grupa Kolarska Four Bike” z siedzibą w Siedliskach

* na podstawie badań ankietowych 239 osób

MIESZKAŃCY MÓWIĄ:

Infrastruktura jest coraz lepsza, ale wciąż brakuje przedszkoli szczególnie poza miastem Tuchów.

108,91 zł
wydatki na kulturę
na 1 mieszkańca

▼ **159**

czytelników bibliotek
na 1 000 ludności

209
w 2014 roku

▼ **13**

liczba wypożyczonych
woluminów
na mieszkańca

17,8
w 2014 roku

▲ **4,5 tys.**

woluminów
na 1 000 ludności

3,9 tys.
w 2014 roku

KULTURA

- Dom Kultury w Tuchowie
- 3 filie w Burzynie, Siedliskach i Jodłówce Tuchowskiej
- cyfrowe kino 3D „Promień”
- Muzeum Miejskie w Tuchowie
- Biblioteka Publiczna w Tuchowie: trzy placówki w Tuchowie, Jodłówce Tuchowskiej i Siedliskach)

16

impresz kulturalnych
w 2020 roku

4 120

widzów

160

występujących

580

seansów

24

obiekty
wpisane do wojewódzkiego
Rejestru i Ewidencji Zabytków
w tym:

**Dumni
z naszego
dziedzictwa**

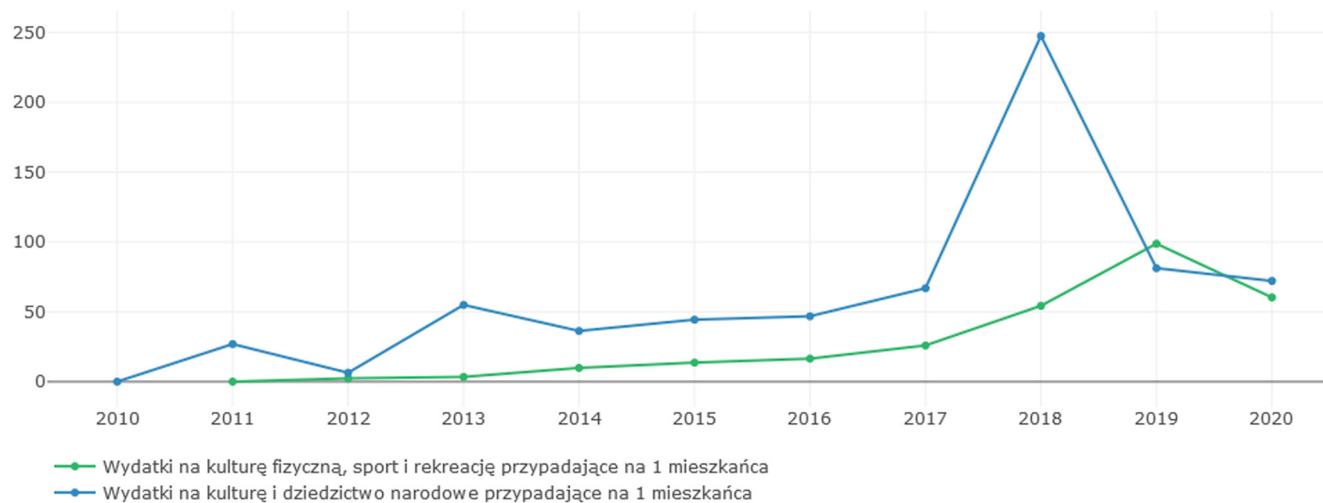
- Klasztor oo. Redemptorystów i wieża przy kościele w Tuchowie
- Zespoły dworsko-parkowe w Burzynie i Karwodrzy
- Kościół parafialny pw. św. Michała w Jodłówce Tuchowskiej
- Kościół parafialny pw. św. Michała w Piotrkowicach
- Kościół klasztorny pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny w Tuchowie
- Kościół parafialny pw. św. Jakuba Starszego Apostoła w Tuchowie
- Budynek „Sokół” i ratusz miejski w Tuchowie
- cmentarze wojenne z I wojny światowej: Dąbrówka Tuchowska, Lubaszowa, Piotrkowice, Siedliska, Tuchów, Zabłędza

MIESZKAŃCY MÓWIĄ:

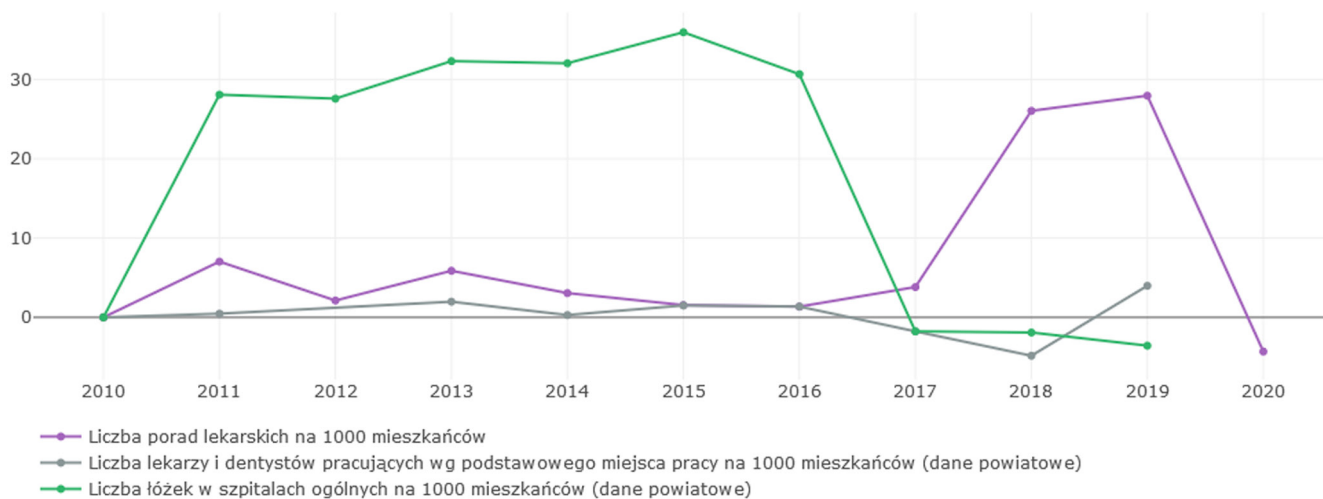
Miasto, które samo w sobie dostarcza jakiś tam atrakcji, ale głównie samo dla siebie. Są dożynki, festyny, pikniki, Odpust Tuchowski, dzięki, któremu do Tuchowa zjeżdżają się wierni, ale oprócz tego ciężko coś znaleźć w Tuchowie ciekawego dla osób spoza naszej miejscowości. Nie wykorzystany jest potencjał miejsc, które u nas są – Las Tuchowski, ścieżka edukacyjna, Brzanka, stadion.

Usługi dla mieszkańców – dynamika zmian

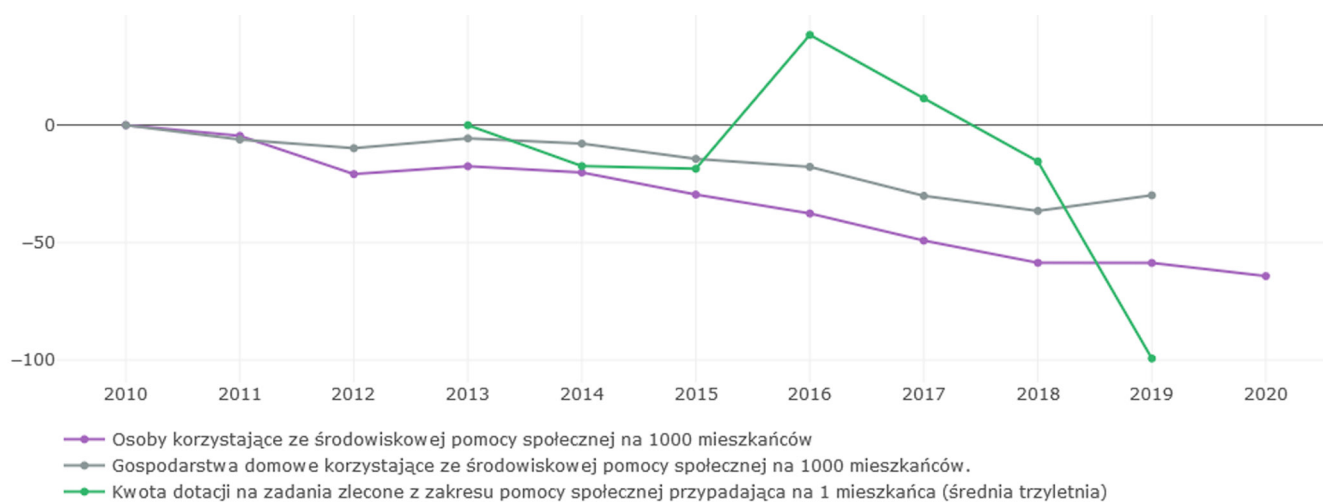
Rysunek 4. Dynamika zmian wskaźników dotyczących kultury i sportu w 2020 roku w relacji do 2010 roku

Rysunek 5. Dynamika zmian wskaźników dotyczących usług zdrowotnych w 2020 roku w relacji do 2010 roku

Rysunek 6. Dynamika zmian kluczowych wskaźników rozwiastwienia społecznego w 2020 roku w relacji do 2010 roku

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego – analizy

Bezpieczeństwo publiczne i osobiste

11

podmiotów realizujących świadczenia medyczne

5

aptek

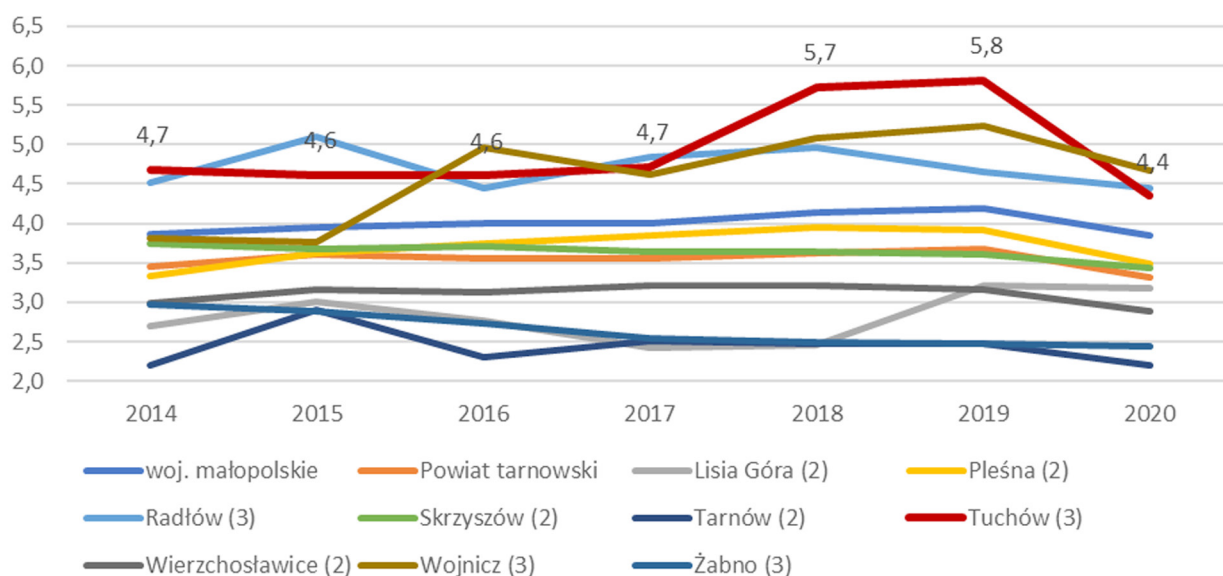
4,4

porady w POZ na 1 mieszkańca

35,6%

ankietowanych ocenia wysoko dostęp do usług medycznych (szpitale, przychodnie)

Rysunek 7. Liczba porad w POZ na 1 mieszkańca w latach 2014-2020

▼ 2,9%

mieszkańców korzysta ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej

3,7%
średnia dla województwa

32,8%

dzieci do 17 r.ż.,
na które rodzice otrzymują
zasiłek rodzinny

575

rodzin skorzystało
ze świadczeń rodzinnych

BEZPIECZNA GMINA

62,8%
ankietowanych
wysoko ocenia poziom
bezpieczeństwa

10,7%

przestępstwa
stwierdzone przez Policję
ogółem na 1 000 mieszkańców

16,8%

wypadków drogowych
na 100 tys. ludności

20,3%
średnia
dla województwa

14,2%
powiat
tarnowski

66,3%
średnia
dla województwa

33,8%
powiat
tarnowski

MIESZKAŃCY MÓWIĄ:

Szpital w gminie to wielki atut

Cisza, spokój jak na miasteczko przystało. Taka prowincja i to cieszy. Jest bardzo bezpiecznie.

Pracujący i rynek pracy

Tuchowska Strefa Aktywności Gospodarczej

16,39 ha

4

przedsiębiorstwa

450

miejsc pracy

DOMINUJĄCE BRANŻE:

Budownictwo

Handel hurtowy i detaliczny

Naprawa samochodów

Przetwórstwo przemysłowe

Przeciętna aktywność przedsiębiorcy mieszkańców

63

osoby na 1 000 prowadzą działalność gospodarczą

61

powiat tarnowski

91

woj. małopolskie

1 358

liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej

▲ 21%

wzrost od 2014 roku

763

podmioty gospodarcze na 10 000 mieszkańców

740

powiat tarnowski

1 250

woj. małopolskie

95,7%

ryнку to firmy zatrudniające do 9 osób

Dominują mikroprzedsiębiorstwa

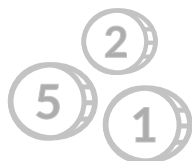

11 129

liczba podatników w gminie Tuchów w 2019 roku

▲ 468

podatników przybyło od 2015 roku

2 741,18 zł

kwota krajowego podatku (średnio) wpłacona przez podatnika w 2019 roku

▲ 854,61 zł

kwota podatku większa o **45,3%** niż w 2015 roku

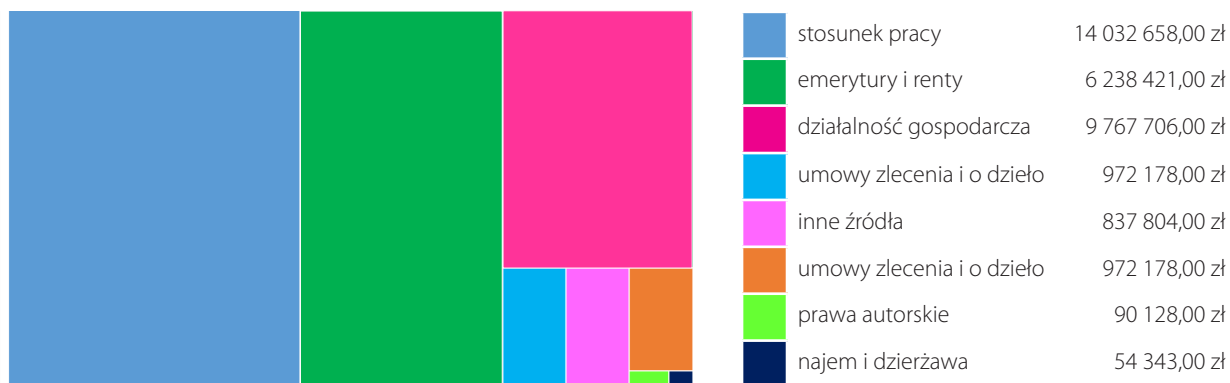
74

podatników posiadało osobowość prawną

▲ 2,78%

wzrost od 2015 roku

Rysunek 8. Wartość ogółem podatków płaconych przez podatników z obszaru gminy w zależności od źródła utrzymania

MIESZKAŃCY MÓWIĄ:

Wciąż za słaby rozwój przedsiębiorczości. Za mało rozmawia się z przedsiębiorcami, którzy zainwestowaliby i tym samym pieniądze i ludzie zostałyby w mieście.

Pracujący i rynek pracy

61,20

liczba mieszkańców
w wieku produkcyjnym
na 100 mieszkańców ogółem

4 789

podatników
osiąga dochody
ze stosunku pracy

**Duża
aktywność
kobiet
na rynku
pracy**

53,6%

udział kobiet w liczbie pracujących

50,6%
powiat
tarnowski

51%
województwo
małopolskie

Kurczenie się siły roboczej

1 049

mieszkańców
w wieku 15–19 lat

spadek o ponad
▼ 26%
od 2010 roku

1 109

mieszkańców
w wieku 60–64 lata

wzrost o
▲ 41%
od 2010 roku

501

mieszkańców bezrobotnych

4,6%
udział bezrobotnych
w ludności w wieku produkcyjnym

4%
powiat
tarnowski

4%
województwo
małopolskie

NISKI POZIOM BEZROBOCIA

3 779,10 zł

przeciętne miesięczne
wynagrodzenie brutto
(dane powiatowe)

▲ 72,90%
przeciętne miesięczne
wynagrodzenia brutto
w Polsce

DOCHODY MIESZKAŃCÓW

w przeliczeniu na jednego podatnika w tej kategorii:

– pozarolnicza działalność gospodarcza	115 539,21 zł
– stosunek pracy	35 380,07 zł
– emerytury i renty	20 524,34 zł
– najem, dzierżawa	18 519,48 zł
– umowy zlecenie i o dzieło	7 916,31 zł
– prawa autorskie	4 421,83 zł

58,2%

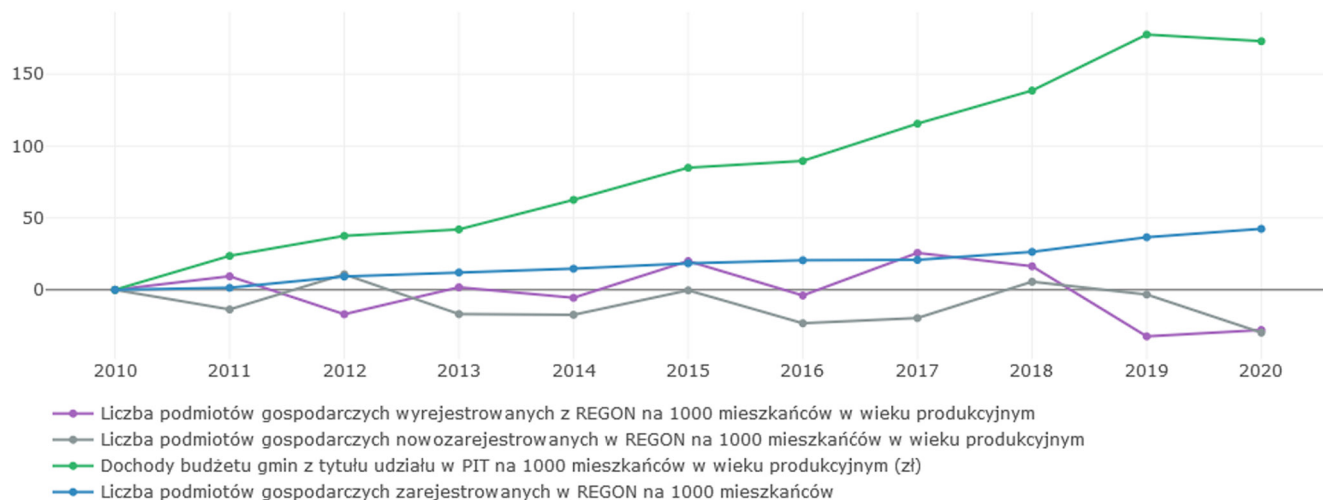
ankietowanych negatywnie ocenia rynek pracy

MIESZKAŃCY MÓWIĄ:

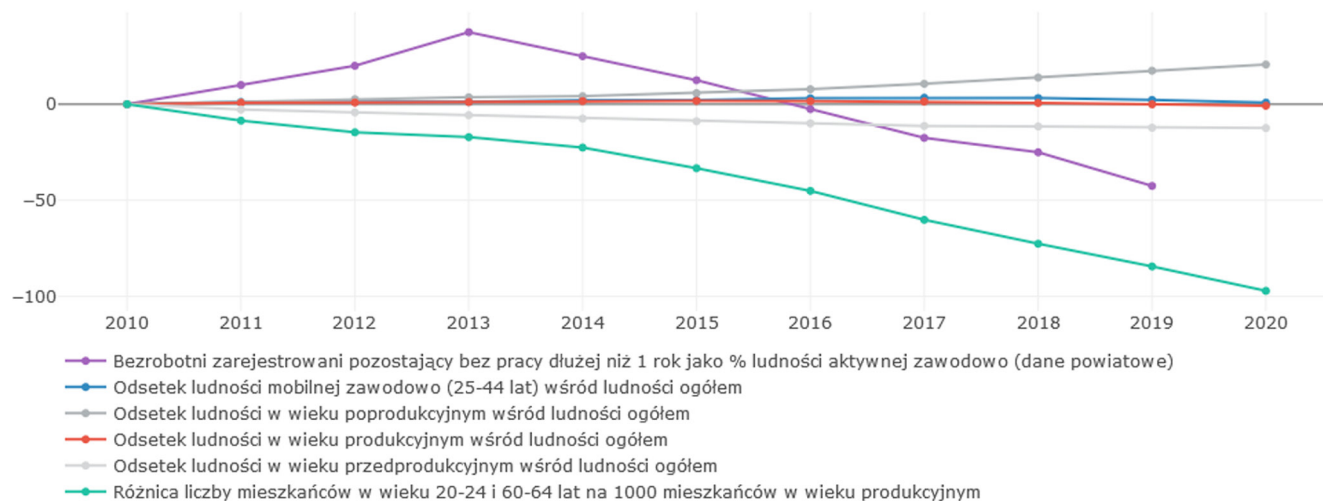
Słabe możliwości zatrudnienia i brak perspektyw dla młodych.

Pracujący i rynek pracy – dynamika zmian

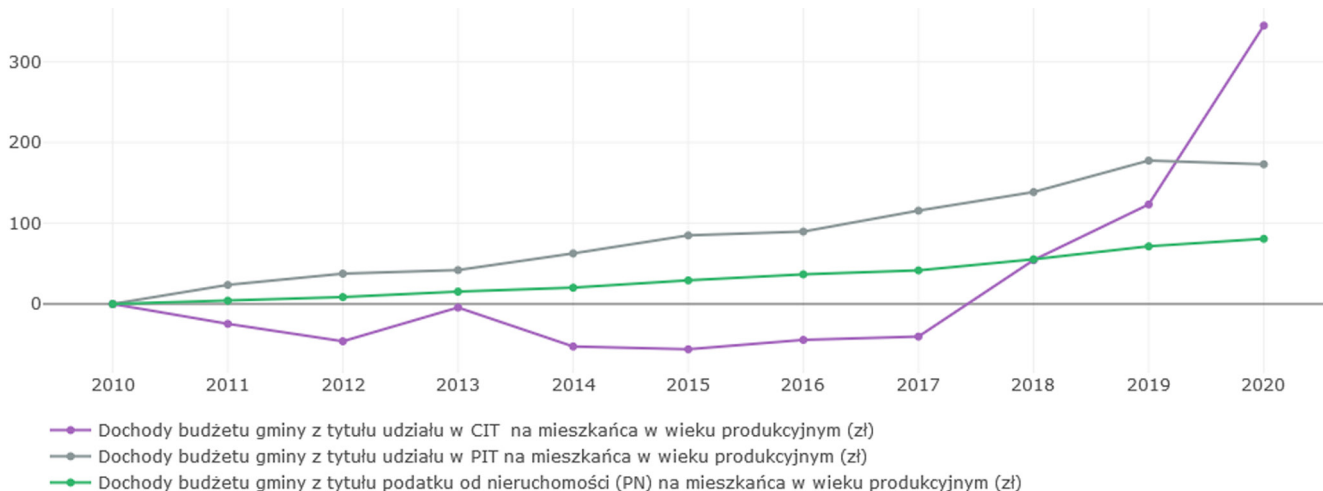
Rysunek 9. Dynamika zmian wskaźników w obszarze lokalnej gospodarki w 2020 roku w relacji do 2010 roku

Rysunek 10. Dynamika zmian wskaźników dotyczących dostępności wykwalifikowanej siły roboczej w 2020 roku w relacji do 2010 roku

Rysunek 11. Dynamika zmian wskaźników dotyczących konkurencyjności podmiotów gospodarczych w 2020 roku w relacji do 2010 roku

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego – analizy

Kapitał społeczny

Zaangażowani mieszkańcy

58,5%

frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2019 roku

53,16%

frekwencja w wyborach samorządowych w 2018 roku

55%

ankietowanych* deklaruje, że działa na rzecz swojej wspólnoty lokalnej

Wpływ mieszkańców na sprawy Gminy*

52,50%

nie ma lub prawie nie ma wpływu

42,80%
umiarkowany

4,70%
duży

Ocena warunków życia w ostatnich 5 latach

59,60%

poprawiły się

29,50%
bez zmian

10,90%
pogorszyły się

63

organizacje pozarządowe

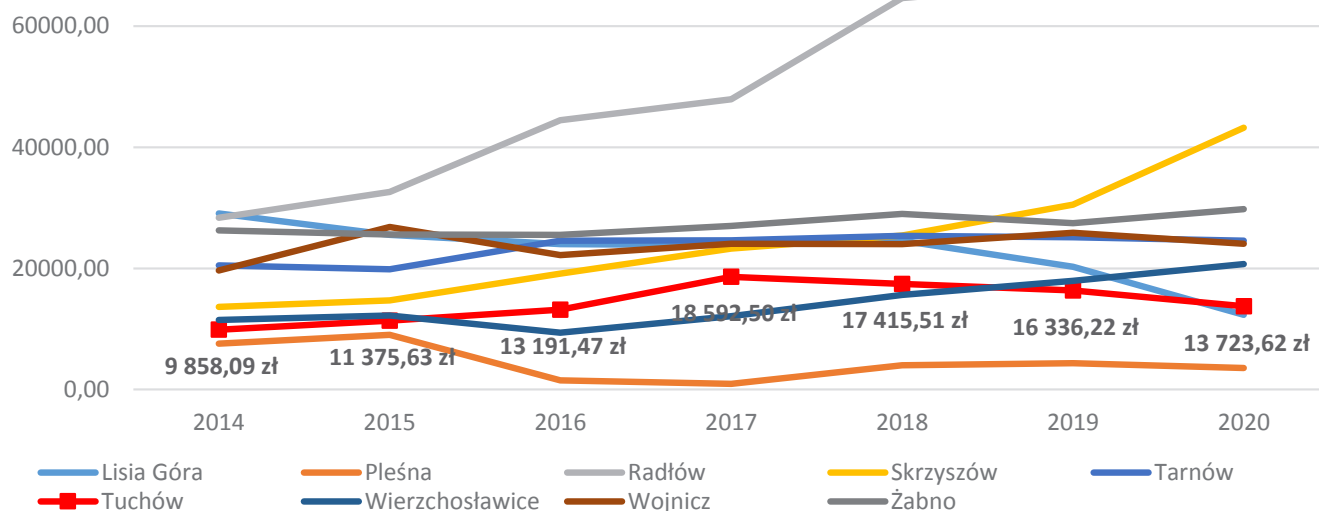
10

klubów sportowych

▼ 244 403,93 zł

kwota dotacji na zadania publiczne wykonywane przez NGO w roku 2020 (spadek)

Rysunek 12. Coroczna kwota dotacji do zadań publicznych wykonywanych przez organizacje społeczne w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

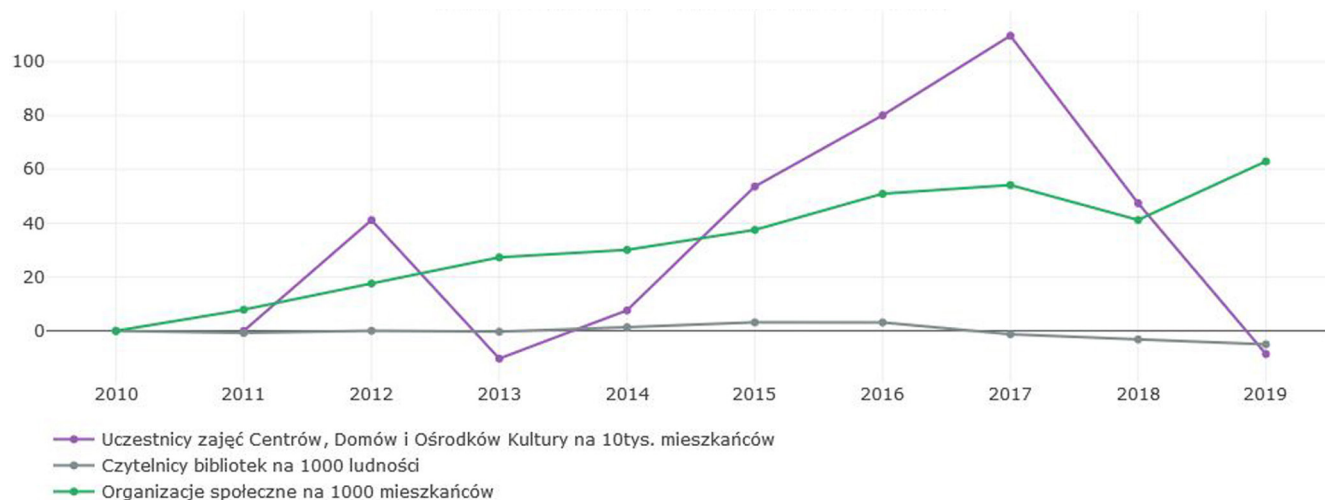
MIESZKAŃCY MÓWIĄ:

* na podstawie badań ankietowych 239 osób

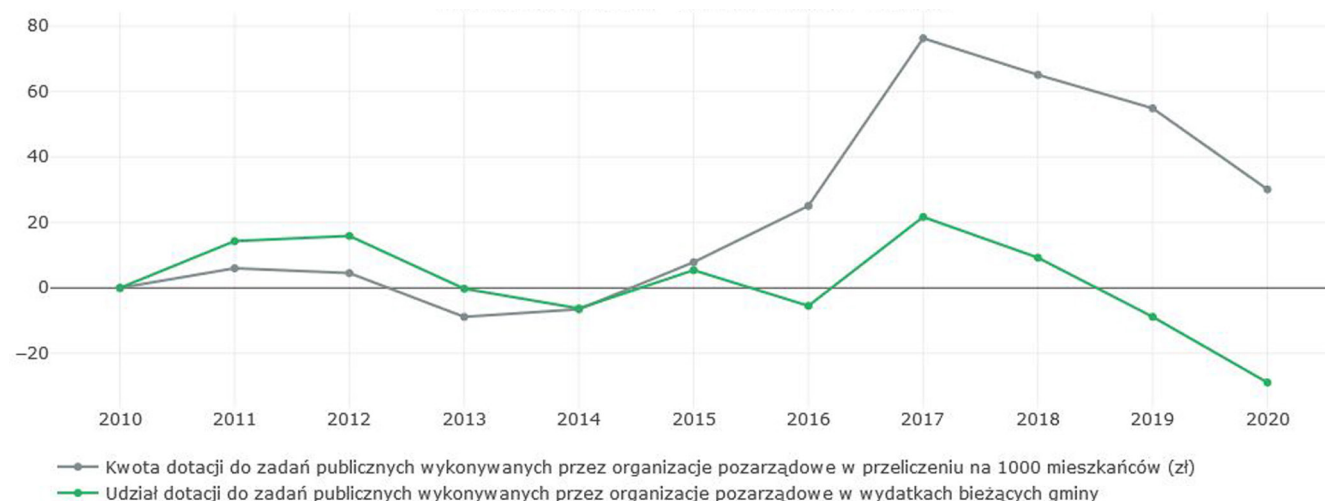
W gminie potrzeba dobrej komunikacji z mieszkańcami, wyzwalania potencjału społeczności, nowoczesnego podejścia do wydarzeń kulturalnych i sformułowania spędzania czasu wolnego.

Kapitał społeczny – dynamika zmian

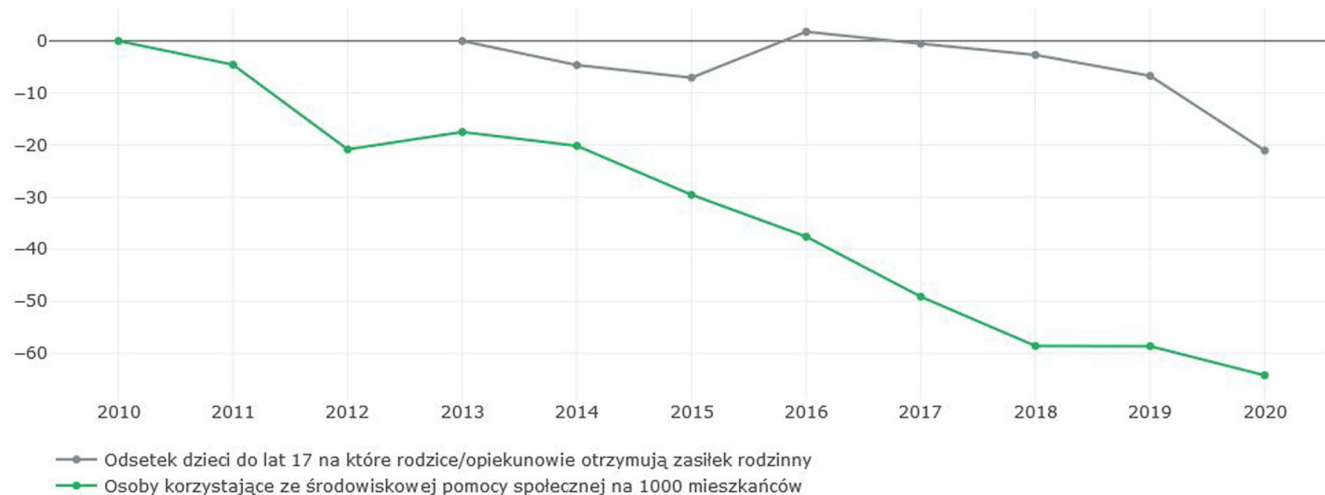
Rysunek 13. Dynamika zmian wskaźników aktywności społecznej w 2019 roku w relacji do 2010 roku

Rysunek 14. Dynamika zmian wskaźników potencjału wsparcia instytucjonalnego dla aktywności społecznej w 2020 roku w relacji do 2010 roku

Rysunek 15. Dynamika zmian wskaźników obrazujących skalę rozwarstwienia społecznego w 2020 roku w relacji do 2010 roku

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego – analizy

Środowisko i infrastruktura

100%

udział obszarów
prawnie chronionych

23,8%

lesistość

199 kg

masa wytworzonych odpadów
przez 1 mieszkańca

42%

odpadów
zebranych
selektywnie

ATUTY:

- Park Krajobrazowy Pasma Brzanki
- Obszar Chronionego Krajobrazu Pogórza Ciężkowickiego
- Obszar Natura 2000 Ostoja w Paśmie Brzanki
- Obszar Natura 2000 Biała Tarnowska
- 22 pomniki przyrody

261
powiat
tarnowski

331
województwo
małopolskie

SŁABA JAKOŚĆ POWIETRZA

50

dni z przekroczeniem normy powietrza
spadek o 11 dni
w porównaniu do 2019 roku

Duże rozproszenie zabudowy

Pokrycie gminy Miejscowym Planem
Zagospodarowania Przestrzennego

100%

**Dostęp do
infrastruktury komunalnej**

81,5%
wodociąg

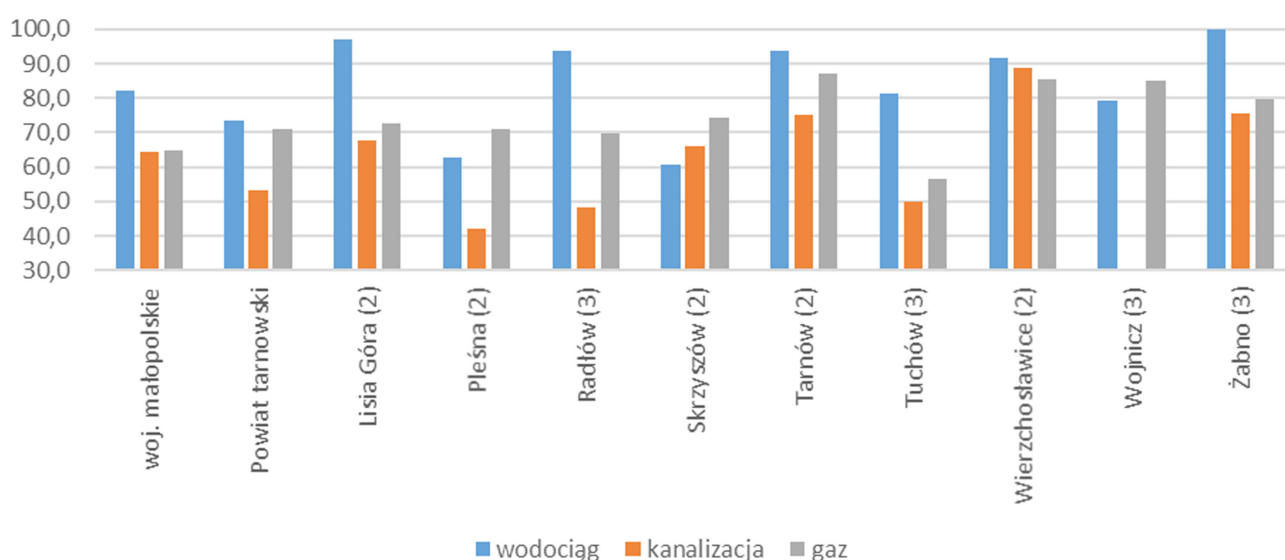
50,1%
kanalizacja

56,6%
gaz

42,2%

ankietowanych wysoko ocenia stan środowiska naturalnego

Rysunek 16. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w 2020 roku

MIESZKAŃCY MÓWIĄ:

Najważniejszą kwestią pozostaje jakość powietrza i dbałość o ekologię. Tuchów jest w czołówce najbardziej zanieczyszczonych miast w Polsce pod względem jakości powietrza! Zbyt wysokie opłaty za usługi komunalne tj. wywóz odpadów i opłaty za wodę.

Finanse gminy

358,04 zł

wydatki inwestycyjne gminy
w przeliczeniu na 1 mieszkańca

▼ 31,70%
spadek wydatków
w stosunku do 2010 roku

5 164,67 zł

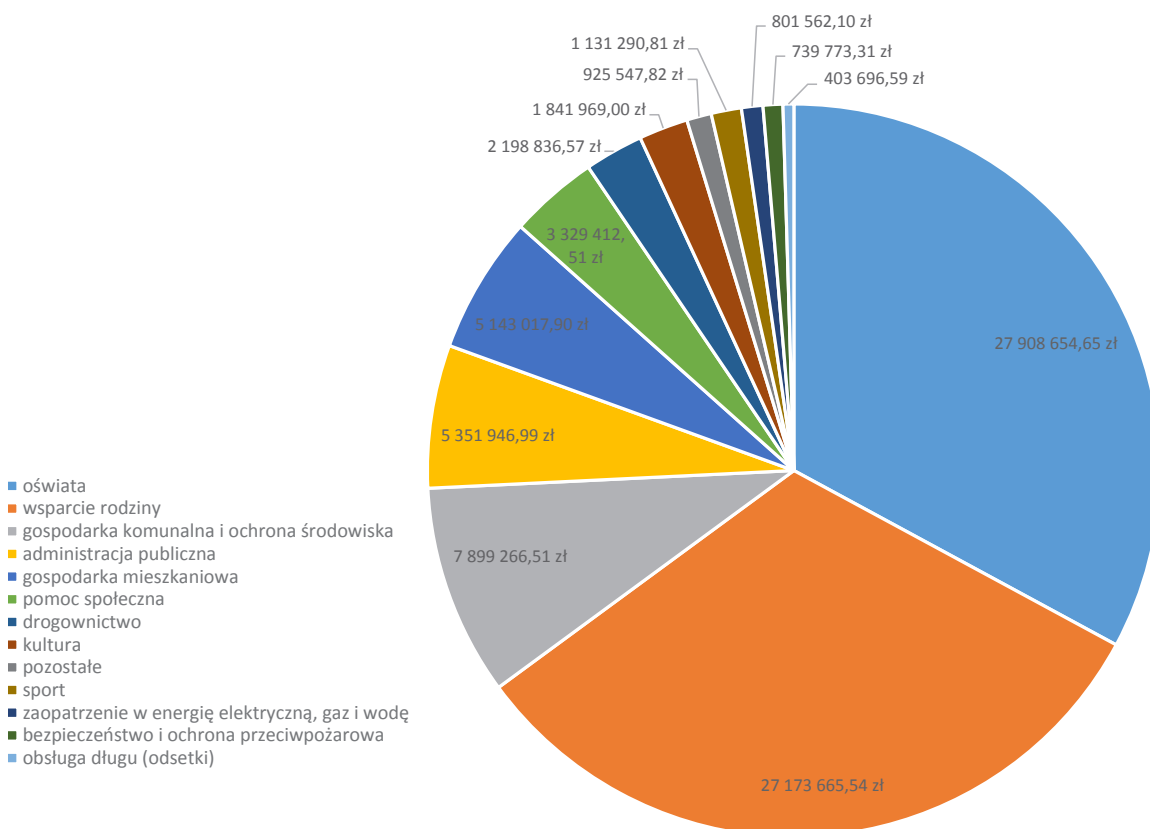
dochody gminy
w przeliczeniu na 1 mieszkańca

4 764,37 zł
wydatki gminy
w przeliczeniu na 1 mieszkańca

▲ 250,45 zł
wzrost wydatków
majątkowych na projekty
dofinansowane z UE
na 1 mieszkańca

Rysunek 17. Struktura wydatków budżetu gminy w 2020 roku

Ocena zmian zachodzących
w ostatnich 5 latach w gminie*

52%
DOBRA

34,1%
PRZECIĘTNA

13,9%
ZŁA

Polityka
informacyjna

45,90%
DOBRA

46,60%
PRZECIĘTNA

7,50%
ZŁA

Ocena urzędników
w oczach mieszkańców

45,30%
WYSOKA

32,80%
ŚREDNIA

21,90%
NISKA

* na podstawie badań
ankietowych 80 osób

MIESZKAŃCY MÓWIĄ:

Słaba interakcja między radnymi a mieszkańcami, radni powinni częściej chodzić po domach, zadawać ankiety, pytania, prosić o wskazówki.

2.1.3. Zasoby

Środowisko naturalne, infrastruktura rekreacyjna i potencjał dla rozwoju turystyki, a także tuchowscy redemptoryści i zabytki znajdujące się na terenie gminy – to unikatowe zasoby, które w oczach jej mieszkańców stanowią zasoby, które nie tylko już dziś służą rozwojowi gminy, ale mają jeszcze spory potencjał, żeby wokół nich rozwijać produkty i ofertę skierowaną zarówno do mieszkańców gminy, jak i turystów oraz inwestorów. To właśnie te walory mogą stanowić bazę do tego, aby zatrzymywać obecnych mieszkańców, pozyskiwać nowych, a także zachęcać inwestorów do uruchamiania i rozwijania tutaj swoich przedsiębiorstw. Unikalne zasoby Gminy Tuchów nie tylko budują tożsamość i ofertę Tuchowa, ale mogą także stanowić źródło kolejnych pomysłów na nowe usługi i produkty.

Unikalne zasoby Gminy Tuchów nie tylko budują tożsamość i ofertę Tuchowa, ale mogą także stanowić źródło kolejnych pomysłów na nowe usługi i produkty.

**środowisko przyrodnicze,
infrastruktura rekreacyjna
i potencjał dla rozwoju turystyki**

W przeprowadzonej ankiecie³ najwięcej wskazań w zakresie potencjałów rozwojowych Tuchowa dotyczyło trzech, bardzo mocno połączonych ze sobą kategorii – szeroko rozumianego środowiska przyrodniczego, infrastruktury rekreacyjnej i potencjału dla rozwoju turystyki. Malownicze zakola rzeki Białej, Pasma Brzanki, ze swoją unikatową florą i fauną, a także tuchowskie lasy obfitujące w grzyby i owoce runa leśnego. Te elementy w połączeniu z już istniejącą infrastrukturą rekreacyjną w postaci tras rowerowych i szlaków pieszych, wieży widokowej i licznych punktów widokowych nie tylko stwarzają atrakcyjne warunki do życia dla mieszkańców, ale mogą też przyciągać gości z zewnątrz. Respondenci zauważali w tych zasobach spory potencjał rozwoju, nie tylko na jeszcze lepsze wykorzystanie punktów widokowych, dalszy rozwój tras rowerowych, ale także rozwój turystyki konnej na ciekawych i malowniczych terenach Pasma Brzanki.

**bazylika i klasztor
Ojców Redemptorystów**

Bardzo ważnym zasobem Tuchowa jest górująca nad miastem bazylika i klasztor Ojców Redemptorystów. To nie tylko ważne miejsce w tożsamości i duchowości Tuchowian, ale także element, wokół którego można jeszcze mocniej budować – tak modną obecnie – turystykę pielgrzymkową.

**produkcja wina, pszczelarstwo,
tradycje kulinarne
i agroturystyka**

Z elementem nowoczesnej turystyki wiążą się – wskazywane w ankiecie – zasoby związane z produkcją wina, pszczelarstwem i tradycjami kulinarnymi. Wpisanie się Tuchowa w rozwijające się obecnie w Polsce, w sposób dynamiczny, winiarstwo i postawienie na rozwój enoturystyki z mocnymi akcentami tradycyjnej kuchni, opartej na naturalnych, ekologicznych produktach, w tym także pszczelarskich, może być niezwykle atrakcyjnym kierunkiem rozwoju całej gminy. Wspierającym zresztą inny ze wskazywanych zasobów związanych z tradycjami agroturystycznymi.

baza sportowa

Znaczącym zasobem i to zarówno w kontekście obecnych mieszkańców, jak i jako zachęta dla potencjalnych nowych mieszkańców, może być dobrze rozwinięta baza sportowa, a także spora aktywność klubów sportowych.

³ Od 27 listopada do 11 grudnia 2020 roku poprzez ankietę na stronie internetowej gminy można było wziąć udział w burzy mózgów. Mieszkańcy i sympatycy miasta zostali poproszeni o wskazanie elementów charakterystycznych dla gminy Tuchów, wyjątkowych, które są powodem do dumy. Uzyskano ponad 80 różnych odpowiedzi wskazujących na istotne potencjały Tuchowa.

Za potencjał ankietowani uznali także postawy przedsiębiorcze tuchowian, a także samych mieszkańców Miasta i Gminy z ich tradycjami, pasjami, ale także społecznym zaangażowaniem. To ważny potencjał, na którym należy budować przyszłość gminy.

Dwukrotnie ankietowani wspominali także o potencjale, jakim mogłoby być odnalezienie i udostępnienie dawnej kopalni soli w Tuchowie. Patrząc na fenomen Wieliczki i Bochni, a także zainteresowanie turystów dawnymi kopalniami na Dolnym i Górnym Śląsku, a także technologią wydobycia ropy na ziemiach leżących na wschód od Tuchowa – odkrycie dawnej kopalni i stworzenie z niej rozpoznawalnej atrakcji turystycznej może być niezwykle atrakcyjnym elementem rozwoju lokalnego produktu turystycznego.

2.1.4. Szanse i bariery rozwojowe Gminy Tuchów

Poniżej poddano analizie zjawiska globalne, ogólnopolskie i regionalne, które mogą mieć wpływ na rozwój Gminy Tuchów. To ważne, aby mówiąc o rozwoju samej gminy potrafić dobrze odczytywać szersze konteksty – poczynając od zjawisk zachodzących na świecie w sposób powszechny, aż do poziomu uwarunkowań regionalnych. Zauważenie i wykorzystanie części tych zjawisk jako swojej szansy oraz dostrzeżenie i zrozumienie potencjalnego negatywnego oddziaływania na procesy rozwojowe daje realną nadzieję na wykorzystanie szans i przeciwstawienie się barierom na drodze do rozwoju Tuchowa.

Dopiero mając rozpoznany szerszy kontekst, w jakim przyjdzie prowadzić politykę rozwojową można przejść do analizy czynników, które mają wpływ na rozwój gminy. Dla konsekwencji utrzymano podział przyjęty w dokumencie diagnostycznym na cztery podstawowe wymiary: społeczny, środowiskowo-przestrzenny, gospodarczy i instytucjonalny.

Widok na gminę z lotu ptaka

ZJAWISKA GLOBALNE mogące mieć wpływ na rozwój Gminy Tuchów

SZANSE ROZWOJOWE

- Dynamiczny rozwój cyfryzacji, sieci 5G i nadchodząca epoka Internetu rzeczy.
- Podejmowanie wyzwań związanych z potrzebą przebudowy gospodarek globalnych i stylu życia, jako odpowiedzi na zagrożenia i wyzwania klimatyczne.
- Doświadczenia pandemii COVID-19, które zwiększają nowe formy pracy, w tym szczególnie pracy zdalnej.
- Zwiększanie się mobilności społeczeństw, w tym mobilności zawodowej.
- Wzrost popytu na pracowników o wysokich, często bardzo specjalistycznych, kwalifikacjach.
- Przenikanie się kultur.
- Wydłużanie się średniego czasu życia i dynamiczny rozwój sektora obsługi ludzi starszych (sektor „srebrnej gospodarki”).
- Szybszy i globalny transfer technologii.
- Łatwość komunikacji (w każdej formie) pomiędzy odległymi krajami i kontynentami.
- Bogacące się społeczeństwo.
- Moda na aktywność i zdrowy tryb życia.
- Rosnąca świadomość ekologiczna społeczeństw europejskich.
- Rosnące zapotrzebowanie na żywność ekologiczną.

BARIERY ROZWOJOWE

- Niestabilna sytuacja ekonomiczna na świecie.
- Nerozpoznane, długofalowe skutki światowej pandemii COVID-19, zarówno w sferze ekonomicznej, jak i społecznej.
- Narastające zagrożenia klimatyczne.
- Kurczenie się zasobów nieodnawialnych, ale także odnawialnych ziemi.
- Postępujące zmiany demograficzne w skali całej Europy.
- Nierównomierne korzystanie z efektów globalizacji.

Koła gospodyń na Małopolskim Festiwalu Smaku

ZJAWISKA REGIONALNE I SUBREGIONALNE mogące mieć wpływ na rozwój Gminy Tuchów

SZANSE ROZWOJOWE

- Silny akcent na terytorializację polityki rozwoju.
- Rozwój Tarnowa jako jednego z trzech miast o charakterze subregionalnym w Małopolsce.
- Tarnów jako silny ośrodek usług publicznych związanych m.in. ze zdrowiem, edukacją na poziomie średnim i wyższym zawodowym, kulturą oraz sportem i rekreacją.
- Relatywnie bliskie położenie Tuchowa w stosunku do Tarnowa.
- Potencjał linii kolejowej Tarnów – Grybów z szansą na rozwój szybkiego połączenia kolejowego z wykorzystaniem szynobusów.
- Nawiązana współpraca terytorialna w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnowa obejmująca miasto rdzeniowe i wszystkie gminy powiatu tarnowskiego.
- Przemiany funkcjonalne obszarów wiejskich oraz ich wysoki, wciąż niedostatecznie wykorzystywany potencjał rezydencjonalny.
- Dobre skomunikowanie stolicy subregionu zarówno drogowe (autostrada A4) i kolejowe (linie kolejowe zarówno na kierunku wschód – zachód Europy, jak i północ – południe).
- Rosnąca rola przemysłów czasu wolnego związanych m.in. z dziedzictwem przyrodniczym.
- Rosnąca moda na turystykę pielgrzymkową.
- Promowanie małopolski, jako regionu z dominującym przemysłem czasu wolnego oraz bogatą ofertą turystyczno-rekreacyjną opartą na dziedzictwie kulturowym.
- Potencjał turystyczny Pogórza Ciężkowicko-Rożnowskiego.
- Współpraca terytorialna w zakresie rozwijania i promowania nowych, unikatowych atrakcji turystycznych.
- Duże tradycje rolnicze, w tym rolnictwa ekologicznego w subregionie tarnowskim oraz inicjatyw sprzedażowych typu „Paczka od rolnika”.
- Rozwój uprawy winorośli w Małopolsce i produkcji wina oraz rozwijająca się jednocześnie enoturystyka i turystyka kulinarna.

BARIERY ROZWOJOWE

- Niepewna sytuacja społeczno-ekonomiczna w kraju, rosnąca inflacja, rosnące koszty pracy.
- Nieprzewidywalna sytuacja (wrzesień 2021) w zakresie dostępności środków zewnętrznych pochodzących z nowej perspektywy finansowej UE.
- Akcent na rozwój metropolii krakowskiej, przy naturalnej marginalizacji ośrodków subregionalnych.
- Starzenie się społeczeństwa i malejący odsetek osób w wieku produkcyjnym w skali całego subregionu.
- Duża różnica pomiędzy liczbą rzeczywistych mieszkańców, a wartościami prezentowanymi w statystyce publicznej na obszarze subregionu tarnowskiego.
- Postępujący proces suburbanizacji i rozproszenia zabudowy na całym obszarze subregionu.
- Duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych na obszarze subregionu tarnowskiego.
- Zanikające tradycje rolnicze.
- Powszechne przekonanie o niskiej opłacalności produkcji rolnej.
- Niezadawalająca jakość życia i dostępność do usług na obszarach wiejskich.
- Niska skuteczność działań samorządów podejmowanych na rzecz rozwoju współpracy.

CZYNNIKI, które mają wpływ na rozwój Gminy Tuchów

STANOWIĄCE O PRZEWADZE I MOGĄCE PRZYSPESZYĆ ROZWÓJ

HAMUJĄCE ROZWÓJ

WYMIAR SPOŁECZNY

- Wysoki wskaźnik liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (74,5% dzieci w wieku 3–5 lat), niższy niż większości gmin porównywanych.
- Korzystny wskaźnik dostępności do przedszkoli. Liczba dzieci przypadających na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego wynosiła 1,17.
- Dobra dostępność do usług edukacyjnych na poziomie podstawowym.
- Dobra jakość edukacji, wyniki egzaminu ośmioklasisty, w szczególności z matematyki i języka angielskiego, wyższe niż średnia dla powiatu i zbliżone do średniej dla województwa.
- Wysoka zdawalność matury w tuchowskim liceum (93%), wyższa niż w powiecie (81,0%) i województwie (89,0%).
- Duża liczba zabytków w tym zabytki o rozpoznawalności ponadlokalnej (24 obiekty w wojewódzkim Rejestrze i Ewidencji Zabytków).
- Dobrze działające samorządowe instytucje kultury – w wielu miejscowościach gminy jest obiekt pełniący funkcję kulturalną.
- Duża dostępność do oferty kulturalnej, a także miejsc, gdzie mieszkańcy mogą samodzielnie realizować swoje pasje.
- Bogaty księgozbiór gminnych placówek bibliotecznych – na jednego mieszkańca gminy przypadają ponad 4 woluminy, czyli więcej niż w powiecie i województwie.
- Rozbudowana baza sportowo-rekreacyjna (3 hale, 7 sal gimnastycznych, 5 boisk ze sztuczną nawierzchnią, 5 stadionów, 3 siłownie plenerowe).
- Duża grupa ćwiczących dorosłych w klubach sportowych, w większości gmin ćwiczą głównie dzieci i młodzież.
- Wysokie poczucie zabezpieczenia dobrej opieki zdrowotnej.
- Duża liczba porad lekarskich w POZ (4,35 na mieszkańca), wyższa niż w powiecie i województwie.
- Dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej i opieki szpitalnej (4 oddziały szpitalne w Tuchowie).
- Niski i stale malejący odsetek osób korzystających z pomocy społecznej (2,9% w 2020 roku).
- Stosunkowo niski poziom przestępczości (10,7 przestępstw na 1 000 mieszkańców) – znacząco niższy niż w powiecie i województwie.
- Wysokie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.
- Wysoki poziom deklarowanej aktywności społecznej mieszkańców (58,1% uczestników badania ankietowego twierdzi, że angażuje się w działania wspólne z innymi mieszkańcami).
- Wzrost liczby organizacji pozarządowych (formalnych i nieformalnych).
- Wzrost kwoty dotacji do zadań publicznych wykonywanych przez organizacje pozarządowe (9 858,09 zł w 2014 roku do 16 336,22 zł w 2019 roku na 1 000 mieszkańców).
- Nieznaczny, ale systematyczny, spadek liczby ludności od 2014 roku, przy rosnącej liczbie mieszkańców Małopolski.
- Systematycznie obniżająca się liczba ludności w wieku mobilnym (18–44 lat).
- Niekorzystne trendy w strukturze głównych grup wiekowych ludności, spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym.
- Starzenie się społeczeństwa. Wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym z 16,5% w 2014 roku do 19,1% w 2020 roku.
- Ujemne saldo migracji, szczególnie duże wśród ludzi młodych w wieku 15–34 lata.
- Ujemny przyrost naturalny w 2020 roku (–1,68), mimo dodatniego wskaźnika we wcześniejszych latach.
- Prognozowany spadek liczby ludności o ok. 1% do 2030 roku, przy prognozowanym wzroście dla powiatu o ok. 3%.
- Niska dostępność do usług opiekuńczych dla najmłodszych mieszkańców Tuchowa (tj. żłobków).
- Relatywnie niski wskaźnik skolaryzacji dla szkół podstawowych (88,51%) – co prawda wyższy niż dla powiatu tarnowskiego (86,97%), ale niższy niż dla województwa małopolskiego 94,47%.
- Spada liczba czytelników w bibliotekach prowadzonych przez gminę Tuchów. Spadek o 25% w porównaniu z 2014 rokiem z 209 do 159 osób na 1 000 mieszkańców.
- Spadek liczby członków kół, klubów i sekcjach związanych z kulturą.
- Spada liczba członków klubów sportowych (z 484 w roku 2014 do 206 w roku 2020).
- Rosnące obawy związane z bezpieczeństwem materialnym, w związku z kryzysem wywołanym pandemią COVID-19.
- Uzależnienie rodzin od pomocy społecznej oraz zjawisko „dziedziczenia ubóstwa”.
- Słaba dostępność usług senioralnych w opinii mieszkańców (36,8% ankietowanych nisko ocenia dostępność usług senioralnych).
- Zanikająca tradycja organizacji sąsiedzkiego współdziałania na rzecz społeczności.
- Słaby ekonomicznie i instytucjonalnie sektor pozarządowy.
- Nieumiejętność radzenia sobie z zagrożeniami cywilizacyjnymi, w efekcie pogłębiający się kryzys rodziny i rozpad więzi społecznych.

CZYNNIKI, które mają wpływ na rozwój Gminy Tuchów

STANOWIĄCE O PRZEWADZE I MOGĄCE PRZYSPIESZYĆ ROZWÓJ

HAMUJĄCE ROZWÓJ

WYMIAR ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNY

- Atrakcyjne położenie na Pogórzu Ciężkowickim.
- Cały obszar gminy objęty jest różnymi formami ochrony: Park Krajobrazowy Pasma Brzanki, Obszar Chronionego Krajobrazu Pogórza Ciężkowickiego, obszary Natura 2000.
- Mieszkańcy wysoko oceniają dostępność terenów zielonych w gminie.
- Dobrze rozwinięta infrastruktura wodociągowa obejmująca 81% mieszkańców.
- Niższa (199 kg) od średniej dla powiatu tarnowskiego (261 kg) i województwa małopolskiego (331 kg) masa wytworzonych odpadów komunalnych na 1 mieszkańca.
- 42% odpadów zbierane jest w sposób selektywny, to zdecydowanie więcej niż w gminach sąsiednich.
- Gmina w 100% pokryta jest Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego.
- Relatywnie wysoki odsetek mieszkań na 1 000 mieszkańców (278).
- Duża przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddanej do użytkowania w 2020 roku (142,3 m²) i większa od wskaźnika dla powiatu (138,1 m²) i województwa małopolskiego (92,3 m²).
- Budowana obwodnica Tuchowa.
- Dobry stan dróg wojewódzkich.
- Linia kolejowa zapewniająca połączenie z Tarnowem, Nowym Sączem i Krakowem.
- Wdrażana polityka antysmogowa w gminie poprzez m.in.: likwidację palenisk na paliwa stałe, termomodernizację, wzrost wykorzystania instalacji odnawialnych źródeł energii.
- Zła jakość powietrza powodowana głównie niską emisją pochodzenia bytowego.
- Niskie tempo wdrażania polityki antysmogowej w gminie – bardzo niewielka liczba wymienianych pieców w ramach dostępnych programów.
- Duże zanieczyszczenie powietrza powodowane niską emisją, przy normie 35 dni, w aż 50 dniach przekroczone były dzienne normy stężeń PM10.
- Niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców.
- Ekstremalne zjawiska klimatyczne zestawione ze specyficznym, górzystym charakterem gminy.
- Nieprzewidywalność rzeki Białej, która relatywnie często przekracza swoje stany alarmowe, a kilka razy zalewała dolną część miasta.
- Niższa od powiatu (53,6%) i województwa (64,6%) dostępność mieszkańców do sieci kanalizacyjnej (50,1%).
- Niski na tle porównywanych gmin, powiatu i województwa dostępność do gazu sieciowego (56%).
- Duże rozproszenie zabudowy.
- Niski wskaźnik atrakcyjności zamieszkania na terenie gminy.
- Część dróg gminnych i powiatowych wymaga napraw lub przebudowy.
- Niewystarczający system komunikacji publicznej.

WYMIAR GOSPODARCZY

- Dobre warunki do rozwoju sektorów gospodarki związanych z turystyką i produkcją ekologicznych produktów żywnościowych.
- Bogate zasoby kulturowe i historyczne, które dają szansę na rozwój turystyki, także pielgrzymkowej.
- Wysoki wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
- Wskaźnik przedsiębiorczości – 763 (liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców) wyższy niż w średnia dla powiatu – 740.
- Działająca Tuchowska Strefa Aktywności Gospodarczej.
- Wysokie walory turystyczne.
- Duża aktywność kobiet na lokalnym rynku pracy (53,6%).
- Systematycznie spada liczba zarejestrowanych bezrobotnych.
- Niski, ale wzrastający poziom wynagrodzeń.
- Bogata oferta produktów tradycyjnych.
- Niewielki udział sektora kreatywnego (5,5%) w ogóle zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, jednak tendencja jest rosnąca.
- Niższe wskaźniki przedsiębiorczości (763 na 1 000 mieszkańców) niż średnia dla regionu – 1 250.
- Mała konkurencyjność usług na rynku lokalnym.
- Niska ocena atrakcyjności rynku pracy przez mieszkańców (51,9% wskazań problemu w badaniach ankietowych).
- Znaczne rozdrobnienie gospodarstw rolnych.
- Odchodzenie od rolnictwa.
- Znaczny areal pól odłogowanych.
- Oferta turystyczna i zaplecze turystyczne niezachęcające do dłuższych pobytów.
- Niewielka liczba miejsc noclegowych w stosunku do ambicji gminy.
- Wysoki poziom bezrobocia wśród ludzi młodych.
- Brak zastępowalności pokoleń na rynku pracy.
- Kompetencje pracowników niedostosowane do potrzeb rynku pracy.

CZYNNIKI, które mają wpływ na rozwój Gminy Tuchów

STANOWIĄCE O PRZEWADZIE I MOGĄCE PRZYSPIESZYĆ ROZWÓJ

HAMUJĄCE ROZWÓJ

WYMIAR INSTYTUCJONALNY I BUDŻETOWY

- Stabilny poziom wydatków stałych z tytułu wynagrodzeń i składek od nich naliczanych.
- Wysoki poziom finansowania planowanych zadań przez JST w przyszłych latach środkami własnymi.
- Relatywnie stabilny poziom możliwości finansowania spłaty długu i wydatków majątkowych środkami własnymi JST.
- Skuteczność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, w tym z UE.
- Stabilny poziom nadwyżki operacyjnej brutto w latach 2015–2020 i 2022+.
- Stabilna baza dochodów własnych, w tym podatkowych i niski odsetek zaległości podatkowych w 2020 roku.
- Konsekwentnie realizowane przedsięwzięcia strategiczne, szczególnie w obszarze ochrony środowiska i rewitalizacji.
- Mieszkańcy dobrze oceniają urzędników samorządowych – 45,2% ankietowanych ocenia bardzo dobrze, 32,8% przeciętnie, 21,9% źle.
- Wysoka jakość usług w urzędach, instytucjach i innych jednostkach administracyjnych na terenie Gminy.
- 83,1% ankietowanych zauważa, poprawę warunków życia w ostatnich 5 latach.
- Zmniejszenie wydajności dochodów własnych JST w latach wykonanych.
- Wzrost uzależnienia budżetu JST od środków z innych budżetów publicznych w latach wykonanych.
- Spadek marży operacyjnej netto w latach 2015–2021.
- Wzrost obciążenia budżetu JST lat przyszłych spłatą i obsługą zaciągniętych zobowiązań.
- Zmniejszenie samodzielności dochodowej JST w latach wykonanych 2015–2020.
- W przypadku zmiennego oprocentowania zaciągniętego długu – wzrost kosztów obsługi na skutek wzrostu stóp procentowych.
- Negatywne skutki pandemii COVID wpływające na szybszy wzrost wydatków bieżących JST niż dochodów bieżących.
- Słaby przepływ informacji i komunikacji wewnętrznej oraz zewnętrznej w JST.
- Niewystarczające włączenie mieszkańców w kształtowanie usług publicznych.
- Niewdrożony system zarządzania ryzykiem przy realizacji projektów rozwojowych.
- Niewystarczające środki finansowe na realizację zadań strategicznych.

XXXII Sesja Rady Miejskiej w Tuchowie

2.2. Strategiczne wyzwania rozwoju

2.2.1. Kontekst wewnętrzny i zewnętrzny wyzwań rozwojowych

Tuchów jest jedną z 62 małopolskich gmin, której w „Strategii Rozwoju Województwa MAŁOPOLSKA 2030” nadano status zmarginalizowanej⁴. Działo się tak wtedy, kiedy w odniesieniu do wszystkich trzech wymiarów: społecznego, ekonomicznego i środowiskowego, wskazano najniższe wartości wskaźników bazowych, a w konsekwencji także najniższe wartości wskaźnika syntetycznego. Kryzysową sytuację powyższych obszarów, a zatem także samego Tuchowa, dodatkowo umacnia fakt, że są to tereny najuboższe w odniesieniu do średniej wojewódzkiej. Ponadto gminy zaliczone do grupy „zmarginalizowanych” uzyskiwały w 2018 roku dochody własne na 1 mieszkańca na poziomie niższym niż 1 tys. zł, co oznacza, że gminy te nie osiągały nawet 50% średniej dla Małopolski.

W konsekwencji poziom życia na obszarze Gminy Tuchów należy uznać za niski. W typologii małopolskich miast w opracowaniu pod redakcją prof. Przemysława Śleszyńskiego jako główny problem Tuchowa wskazuje się „słabe materialne i niematerialne zasoby endogeniczne: kapitał ludzki, społeczny, majątkowy, finansowy, innowacyjny itp. Przyczyn tego problemu upatruje w peryferyjności miasta (złej dostępności przestrzennej), odpływie migracyjnym i filtracji społecznej, efekcie „wysysania” grawitacyjnego funkcji o wysokiej wartości dodanej przez metropolie, braku oddziaływania biegunów wzrostu na dalsze otoczenie oraz kumulacji barier historycznych. Z kolei analizując skutki tych zjawisk podkreśla się ryzyko „błędnego koła” depopulacji, kumulacji barier i negatywnych cech antyrozwojowych w postaci tzw. obszarów problemowych⁵.

Analizując i kreśląc scenariusze rozwojowe dla Gminy Tuchów należy na niego patrzeć przez pryzmat zarówno:

- relacji wewnętrznych, tj. wewnętrznego zróżnicowania w obrębie samej gminy;
- relacji na osi Tuchów – Tarnów, ale także zmian, które dokonują się we wszystkich gminach satelickich względem Tarnowa oraz pozostałych relacji subregionalnych;
- wyzwań rozwojowych, które stoją przed całym regionem;
- wyzwań wynikających z globalizacji, w tym z pandemii COVID-19, która już wywarła znaczący wpływ na gospodarki globalne i bezsprzecznie będzie miała wpływ na zmiany technologiczne, organizacyjne i społeczne w kolejnych latach.

⁴ „Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju” oraz „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego” wskazują na terenie Małopolski 26 gmin określanych jako zmarginalizowane i nadając im status „Obszaru Strategicznej Interwencji”, dalszych 36 gmin, w tym Tuchów, wskazanych jest w „Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego” jako zmarginalizowane na poziomie regionalnym na podstawie wskaźnika syntetycznego.

⁵ Analiza relacji funkcjonalno-przestrzennych między ośrodkami miejskimi i ich otoczeniem”, Raport Częstkowy, Komponent 1 Potencjał społeczno-gospodarczy i funkcje miast województwo, pod red. prof. Przemysława Śleszyńskiego, Warszawa 2019 r.

Gmina zmarginalizowana na poziomie regionalnym.

Kluczowym wyzwaniem jest powstrzymanie zjawiska depopulacji, szczególnie ludzi młodych.

Z pewnością kluczowym wyzwaniem z punktu widzenia Gminy Tuchów będzie powstrzymanie zjawiska depopulacji, szczególnie ludzi młodych. Warto zauważyć, że na przestrzeni lat 2010–2019 dynamika zmian w grupie wiekowej do 17 roku wyniosła minus 12,95%, a skumulowana różnica osób w wieku przedprodukcyjnym pomiędzy rokiem 2010, a 2019 wyniosła minus 525 osoby w tej grupie wiekowej (w roku 2010 było tych osób 4 064 osób, a w roku 2019 już tylko 3 539). Niekorzystnie kształtują się także wskaźniki relacji liczby kobiet do liczby mężczyzn, a także przyrost naturalny i saldo migracji, które są ujemne, co daje efekt skumulowany w czasie. Skutki ubytku liczby mieszkańców zaczynają być widoczne już dziś, w postaci mniejszych wpływów podatkowych do budżetu, zmniejszającej się liczby osób korzystających z wytwarzanych przez samorząd usług publicznych, a także coraz bardziej zaburzonych relacji społecznych związanych chociażby ze starzejącym się społeczeństwem. Długofalowe skutki tego zjawiska w czasie będą tylko pogłębiały problemy małych ośrodków dotkniętych zjawiskiem systemowej depopulacji. W tym kontekście powstrzymanie odpływu mieszkańców, w tym w szczególności trwałego odpływu młodych mieszkańców oraz umiejętne przyciąganie nowych mieszkańców jest największym wyzwaniem stojącym dziś przed Gminą Tuchów.

demografia subregionu tarnowskiego

Analizując ten problem nieco szerzej – w odniesieniu do całego subregionu tarnowskiego i samego powiatu tarnowskiego – sytuacja jest nieoczywista i rysuje pewne pozytywne scenariusze, pod warunkiem świadomego i konsekwentnego podjęcia określonych wyzwań przez samorząd Tuchowa. Postępująca depopulacja nie jest tylko problemem Tuchowa, powiatu czy subregionu tarnowskiego – jest narastającym problemem i wyzwaniem tak Małopolski, jak i całego kraju. W skali całego subregionu tarnowskiego – zgodnie z prognozami GUS – liczba mieszkańców zmniejszy się z 463 868 osób w roku 2014 do 416 887 mieszkańców w roku 2050. Zatem w liczbach bezwzględnych spadek ten wyniesie aż 46 981 osób. Głównym obszarem, który będzie wpływał na ten spadek będzie samo miasto Tarnów, gdzie liczba mieszkańców w perspektywie roku 2050 zmniejszy się o 38 838 osób (ze 111 338 osób w roku 2014 do 72 500 osób r roku 2050). Jedynym powiatem w całym subregionie tarnowskim, który w perspektywie roku 2050 zanotuje wzrost liczby mieszkańców będzie powiat tarnowski, w którym pomiędzy rokiem 2014, a 2050 nastąpi przyrost liczby mieszkańców o 2 134 osób (z 200 143 do 202 277 osób). Oczywiście w skali trzydziestolecia ten wzrost jest minimalny, a błąd statystyczny może być tutaj ogromny. Przy czym przez pierwszych 15 lat liczba mieszkańców będzie się powoli, acz systematycznie zwiększać, by w roku 2034 osiągnąć swoją szczytową wartość wynoszącą 205 613 osób, by następnie w kolejnych latach już tylko spadać do wartości wskazanej dla roku 2050.

Względna stabilizacja liczby mieszkańców powiatu, w sytuacji postępującej depopulacji w całej Polsce, i tak znaczące zmniejszenie się liczby mieszkańców Tarnowa, zdaje się wskazywać przyczynę takiego stanu rzeczy – to coraz powszechniejsze zjawisko suburbanizacji większych ośrodków miejskich. Oczywistym jest, że pierwszymi beneficjentami tej sytuacji będą

gminy położone wokół Tarnowa. Te z nich, które stworzą najlepszą ofertę dla osób szukających alternatywy dla zgiełku miasta, otrzymają premię w postaci nowych mieszkańców. Wydaje się oczywistym, że podtarnowskie gminy konkurować będą ze sobą ciekawą propozycją uzbrojonych gruntów pod budownictwo jednorodzinne i atrakcyjną ofertą budynków wielorodzinnych, doskonałymi usługami publicznymi (w tym: wychowawczymi, edukacyjnymi, z zakresu ochrony zdrowia i poczucia bezpieczeństwa), dobrą jakością środowiska (w tym szczególnie powietrza) i dobrą – szybką, komfortową, bezpieczną – komunikacją ze stolicą subregionu, a także doskonałej jakości Internetem, który dziś pozwala bardzo wiele codziennych spraw prywatnych i zawodowych prowadzić w sposób zdalny.

Nie bez znaczenia dla strategicznych decyzji rozwojowych ma także nieodwracalna w krótkim czasie przebudowa struktury wiekowej Polaków, a w tym mieszkańców obszaru, na którym leży Tuchów. O ile – wg danych GUS – w roku 2013 w całym powiecie tarnowskim na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 59 osób w wieku nieprodukcyjnym, o tyle prognoza dla roku 2050 wskazuje, że na każde 100 osób w wieku produkcyjnym, przypadać będzie 75 osób w wieku nieprodukcyjnym i co gorsza wzrost ten nie jest związany z boomem demograficznym, a z rosnącą liczbą osób starszych.

Ważne dla planowania ścieżki rozwoju na kolejne lata dla Gminy Tuchów są także priorytety Unii Europejskiej sformułowane dla nowego okresu programowania. Jest to ważne zarówno dlatego, że będąc częścią zjednoczonej Europy są to także nasze priorytety, wynikające z analizy sytuacji i potrzeb na „Starym Kontynencie”, ale także dlatego, że pokazują one w jaki sposób dystrybuowana będzie zasadnicza część środków finansowych w okresie 2021–2027.

W stosunku do poprzedniej perspektywy finansowej w obecnym okresie dokonano uproszczenia dotychczas obowiązujących 11 celów tematycznych, sprowadzając je do 5 jasno sformułowanych celów polityki:

- **Inteligentniejsza Europa** poprzez innowacyjność, cyfryzację, transformację gospodarczą i wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw;
- **Ekologiczna, niskoemisyjna Europa** dzięki inwestowaniu w transformację energetyczną, odnawialne źródła energii i walkę ze zmianą klimatu;
- **Bardziej połączona Europa**, posiadająca strategiczne sieci transportowe i informatyczne;
- **Bardziej prospołeczna Europa**, bazująca na europejskim filarze praw socjalnych i wspierająca dostęp do wysokiej jakości zatrudnienia, edukacji, umiejętności, włączenie społeczne i równe prawa do opieki zdrowotnej;
- **Europa bliżej obywateli** dzięki wspieraniu strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność i zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich w całej UE.

W przypadku Polski sformułowano jeszcze jeden cel bezpośrednio związany z łagodzeniem skutków społecznych i ekonomicznych transformacji

priorytety Unii Europejskiej

energetycznej, zwiększeniem atrakcyjności inwestycyjnej regionów „węglowych” oraz zmniejszeniem emisji gazów cieplarnianych i większej efektywności energetycznej – cel ten przyjął brzmienie „Łagodzenie skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu” i co do zasady nie będzie dotyczył Tuchowa.

podejście terytorialne do polityki rozwoju

Tak rozumiana polityka spójności, będzie nadal główną polityką inwestycyjną UE, wspierającą spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną Unii jako całości i jej poszczególnych członków. W kontekście trwającej debaty na temat nowego paradygmatu polityki regionalnej oraz formułowania jej celów, priorytetów, narzędzi realizacji, podmiotów oraz zasięgu interwencji, na pierwszy plan wysuwa się przesądzenie o znaczącym wzmocnieniu podejścia terytorialnego do polityki rozwoju. W konsekwencji oznacza to wprowadzenie szeregu instrumentów, a także zachęt o charakterze finansowym do współdziałania samorządów w ramach wspólnych, uzgodnionych terytorialnie, celów rozwojowych. Dostrzeżenie sieci powiązań, wielorakich zależności i ciągłego przepływu ludzi na obszarach funkcjonalnie powiązanych ze sobą gmin musi prowadzić do wzmocnienia współpracy wewnątrz obszarów funkcjonalnych i przejścia z etapu konkurowania do etapu współpracy. Stąd tak ważne jest współdziałanie gmin w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnowa i zbudowanie w tej strukturze zauważalnej pozycji Tuchowa, tak aby móc być aktywnym „graczem” w procesie podejmowania wspólnych, dla całego obszaru, decyzji rozwojowych. Zbudowanie zauważalnej pozycji Tuchowa w tym układzie polityki terytorialnej pozwoli lepiej podejść do:

Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnowa

- tworzenia i wykorzystania kapitałów i uwarunkowań terytorialnych, m.in. endogenicznych zasobów i sieci współpracy;
- integracji działań podejmowanych w różnych układach instytucjonalnych, m.in. wzmacnianiu partycypacji, partnerstwa i współpracy;
- dynamizacji mechanizmów rozwoju w obszarach funkcjonalnych, niezależnie od układu administracyjno-politycznego.

To z kolei pozwoli na realizację szeregu działań i przedsięwzięć niemożliwych do realizacji przez pojedyncze samorzady, a w konsekwencji pozwoli budować przewagę konkurencyjną całego obszaru, minimalizować koszty szeregu działań i świadczenia wielu usług dzięki efektowi skali, bardziej efektywnie wykorzystywać dostępne zasoby, zwiększać potencjał rozwojowy obszaru i integrować system usług publicznych.

2.2.2. Strategiczne wyzwania rozwojowe Gminy Tuchów

Wykorzystując pogłębioną analizę statystyczną sytuacji Gminy Tuchów zarówno w zakresie danych historycznych, jak i trendów, wyzwań zdefiniowanych w czterech wymiarach poddanych analizie:

- społecznym,
- środowiskowo-przestrzennym,
- gospodarczym,
- instytucjonalnym,

wyników badań opinii mieszkańców, a także prac warsztatowych prowadzonych w ramach uspołecznienia procesu przygotowania nowej strategii sformułowano dziesięć wyzwań strategicznych, na które zarówno sama „Strategia rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030”, jak i przyszłe działania samorządu i jego partnerów społeczno-gospodarczych powinny odpowiedzieć.

10 WYZWAŃ STRATEGICZNYCH

- 1** Powstrzymanie zjawiska depopulacji i wykorzystanie procesów suburbanizacji Tarnowa dla pozyskania nowych mieszkańców gminy.
- 2** Przygotowanie gminy na zmiany struktury demograficznej.
- 3** Radykalna poprawa jakości powietrza na terenie gminy.
- 4** Tworzenie warunków dla rozwoju atrakcyjnych miejsc pracy.
- 5** Poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej Gminy Tuchów.
- 6** Wykorzystaniu endogennych potencjałów dla rozwoju rolnictwa i przetwórstwa.
- 7** Wykorzystanie rozpoznawalnej marki Klasztoru oo. Redemptorystów dla kreowania wizerunku gminy jako miejsca o potencjale turystycznym i kulturowym.
- 8** Rozwijanie Tuchowa jako ważnego ośrodka sportu i rekreacji.
- 9** Budowanie społeczeństwa otwartego i zaangażowanego w rozwój wspólnoty lokalnej.
- 10** Współpraca terytorialna.

1 Powstrzymanie zjawiska depopulacji i wykorzystanie procesów suburbanizacji Tarnowa dla pozyskania nowych mieszkańców gminy

Analiza podstawowych wskaźników demograficznych (ujemne saldo migracji na przestrzeni ostatnich 5 lat, systematycznie malejący przyrost naturalny, który w ostatnich latach przyjął wartości ujemne), zmiany obserwowane w głównych grupach ekonomicznych mieszkańców Gminy Tuchów (spadająca liczba dzieci, odpływ ludzi w wieku najbardziej aktywnym (25–34 lata), starzenie się społeczeństwa oraz wynikające z tego prognozy demograficzne) wskazują na systematyczne pogarszanie się wskaźników obrazujących zmiany liczby ludności gminy. Dlaczego to ważne? Bo nie tylko kurczy się baza podatkowa gminy (mniej ludzi to mniejsze wpływy do budżetu), ale przekłada się to także na bardzo wiele elementów dotyczących wszystkich mieszkańców gminy – to w przyszłości droższe usługi komunalne (ten sam poziom usług przy niższej liczbie korzystających musi powodować wzrost ceny jednostkowej), droższe jednostkowe koszty dostarczania usług publicznych takich jak np. edukacja (takie same koszty jednostkowe utrzymania systemu przy spadającej subwencji idącej za każdym uczniem), ale to mniej osób, które wzajemnie w skali gminy zakupią towary w lokalnych sklepach, czy skorzystają z usług lokalnych firm. Zatem skutki depopulacji Tuchowa nie będą odczuwane tylko przez samorząd, ale także przez całą wspólnotę lokalną.

Zatrzymanie tego trendu, a być może nawet jego odwrócenie, możliwe będzie tylko wtedy, kiedy nastąpi synergia działań związanych z tworzeniem atrakcyjnych warunków do realizacji aspiracji życiowych i zawodowych mieszkańców (szczególnie młodych mieszkańców) w połączeniu z przemyślanym i konsekwentnym stwarzaniem warunków, których celem winno być pozyskanie nowych mieszkańców, a których pojawienie się będzie efektem procesów suburbanizacji Tarnowa. Przy czym gmin, które w taki sam sposób patrzą na zjawisko suburbanizacji jest tyle samo, ile gmin położonych wokół Tarnowa. A to oznacza, że chcąc skorzystać z tego uwalnianego „zasobu” należy prowadzić bardzo świadomą i konsekwentną politykę zarówno mieszkaniową (w najszerszym tego słowa znaczeniu), a także systematycznie podnosić jakość świadczonych usług publicznych oraz tworzyć warunki do rozwoju atrakcyjnego rynku pracy na terenie Gminy Tuchów.

2 Przygotowanie gminy na zmiany struktury demograficznej

Przebudowa struktury demograficznej staje się niedyskutowalnym faktem. Tendencja spadku liczby ludzi młodych – bez względu na próby zahamowania negatywnych zmian w zakresie liczby ludności przy jednoczesnym wzroście liczby osób starszych (także z obiektywnych powodów związanych z wydłużającym się czasem życia) będzie w kolejnych latach się pogłębiała. A to oznacza, iż samorząd musi przygotować się do zmiany sposobu świadczenia usług publicznych z większym „zauważeniem”

potrzeb ludzi starszych. Wyzwaniem będzie zatem, wypracowanie i wdrożenie kompleksowego katalogu działań na rzecz aktywnego starzenia się, zgodnie z systematycznie prowadzoną diagnozą potrzeb i lokalnymi uwarunkowaniami osób starszych. Konieczne jest także systemowe odchodzenie od podejścia projektowego (akcyjnego) w tym zakresie, na rzecz zbudowania zrównoważonego systemu wspierania i aktywizacji osób starszych. I nie chodzi tylko o usługi opiekuńcze, które kojarzą nam się z polityką senioralną, ale o zbudowanie systemu, który będzie stwarzał możliwości dalszej pracy osobom w wieku emerytalnym, jeżeli będą chciały utrzymać swoją aktywność zawodową, rozwijania przez osoby starsze aktywności edukacyjnej (uczenie się przez całe życie), będzie stwarzał warunki atrakcyjnego i aktywnego spędzania czasu wolnego i dopiero w ostatnim kroku tworzył cały system zorganizowanego i kompleksowego programu zarządzania usługami opiekuńczymi i szerokiego katalogu działań im towarzyszących.

3 Radykalna poprawa jakości powietrza na terenie gminy

Wskaźniki dotyczące jakości powietrza są w Tuchowie jednymi z najgorszych w Małopolsce. Winny temu jest zarówno układ gminy zorganizowany wzdłuż doliny rzeki Białej otoczonej z obu stron wzniesieniami, co utrudnia przewietrzanie części terenu, jaki i dominacja starych nieekologicznych źródeł ciepła, a także mentalność oraz przyzwyczajenia osób użytkujących piece. Nie da się mówić o tworzeniu dobrych warunków do życia dla obecnych mieszkańców, jak i aktywnego promowania gminy jako dobrego miejsca do osiedlenia się przez nowych mieszkańców, bez radykalnej poprawy jakości powietrza. W konsekwencji oznacza to z jednej strony systematyczne odchodzenie od wykorzystywania paliw stałych (węgla i drewna) do ogrzewania budynków oraz przygotowywania ciepłej wody użytkowej, zamiany dotychczasowych systemów grzewczych na proekologiczne wykorzystujące w większym stopniu OZE, gaz, a docelowo także prąd, optymalizację systemów grzewczych i szersze wprowadzanie systemów niskotemperaturowych, a także konsekwentne działania związane z budowaniem społecznej odpowiedzialności za stan i jakość środowiska, nie tylko po stronie władz samorządowych, ale także dokonywanych wyborów i podejmowanych działań przez każdego, pojedynczego mieszkańca tuchowskiej wspólnoty samorządowej.

4 Tworzenie warunków dla rozwoju atrakcyjnych miejsc pracy

Dobre, atrakcyjne miejsce pracy, to kolejny klucz do tworzenia dobrych warunków do życia dla obecnych mieszkańców, zatrzymania migracji młodych Tuchowian i stworzenia warunków do pozyskania nowych mieszkańców. Dzisiaj mieszkańcy gminy nie mówią już o tworzeniu miejsc pracy samych w sobie, dziś – 30 lat po transformacji ustrojowej – mowa jest o dobrej jakości miejscach pracy, zaspokajających aspiracje zawodowe

i finansowe osób zatrudnionych. Jest to dziś klucz do realizacji aspiracji życiowych i zawodowych mieszkańców gminy. Są one związane ze wzrostem poczucia bezpieczeństwa ekonomicznego, rozumianego jako realna szansa względnie łatwego podjęcia lub kontynuowania aktywności zarobkowej oraz możliwości osiągnięcia relatywnie wysokiego standardu życia dzięki swojej aktywności zawodowej. Tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy to przede wszystkim tworzenie warunków do rozwijania przedsiębiorczości – przedsiębiorczości, która będzie potrafiła wykorzystać lokalne zasoby i potencjały, umiejętnie wpisze się w proponowane kierunki rozwoju. Aby było to możliwe, musi być stworzony dobry klimat do rozwijania przedsiębiorczości, musi być prowadzony stały i systematyczny dialog samorządu z przedsiębiorcami, musi być wzajemne zaufanie i obustronna wola współpracy i zaangażowania się w rozwijanie Tuchowa, jako dobrego miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej.

5 Poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej Gminy Tuchów

Poprawa dostępności komunikacyjnej – zarówno w układzie wewnątrzgminnym, jak i lepsze skomunikowanie ze stolicą subregionu – jest jednym z istotnych wyzwań wpływających na poprawę jakości życia mieszkańców i tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego Gminy Tuchów. Oczywiście jest konieczność dalszej poprawy stanu dróg, poprawy bezpieczeństwa pieszych, ale kluczem jest taka organizacja komunikacji publicznej która sprawi, iż zmniejszą się będzie – tak dominujące dziś w mieszkańcach, szczególnie bardziej oddalonych miejscowości, poczucie peryferyjności i wynikające z tego wykluczenie. Wydaje się, że najważniejsze w tym względzie jest wykorzystanie przebiegającej przez teren gminy linii kolejowej Tranów – Nowy Sącz i taka organizacja wewnątrzgminnego transportu, który zapewni dobre skomunikowanie wszystkich miejscowości gminy z przystankami kolejowymi na terenie gminy (Łowczów, Tuchów, Lubaszowa i Siedliska). Z pewnością aspekt ten dotyczy także budowy wewnętrznej sieci ścieżek rowerowych, być może współdzielonej z tak oczekiwanymi przez mieszkańców chodnikami, która powinna zostać zorganizowana w sposób, który pozwoli skomunikować ze sobą najważniejsze punkty na terenie gminy, w tym centra miejscowości i stacje kolejowe.

6 Wykorzystaniu endogennych potencjałów dla rozwoju rolnictwa i przetwórstwa

Relatywnie dobra jakość ziem, bogate tradycje rolnicze, lokalne specjalizacje w zakresie produkcji rolnej, bliskość dużego rynku zbytu w postaci Tarnowa i rosnąca moda (a nawet potrzeba) na dobrej jakości żywność daje dużą szansę na odbudowanie rangi i pozycji tuchowskiego rolnictwa. Współczesne gospodarstwa rolne nie przypominają w niczym gospodarstw sprzed jeszcze 20–30 i więcej lat. Rosnące zapotrzebowanie na wysokiej

jakości produkty żywnościowe oraz wymagania klientów sprawiają, że gospodarstwa rolne zmieniają się, specjalizują oraz coraz powszechniej wykorzystują nowoczesne rozwiązania i urządzenia. Dzięki nim zbiory są znacznie bardziej obfite, a praca mniej męcząca i efektywniejsza. Wszystkie te elementy sprawiają, iż tak postrzegane nowoczesne, zmechanizowane i zautomatyzowane, ale i zrównoważone rolnictwo, może być atrakcyjną formą pracy dla wielu mieszkańców, w tym młodych mieszkańców Gminy Tuchów, którzy dziedziczą ziemię po swoich rodzicach i zastanawiają się nad wyborem swojej drogi życiowej. Odbudowa prestiżu zawodu rolnika, wsparcie doradcze dla osób chcących rozwijać taką działalność, wsparcie dla rozwijania przetwórstwa rolo-spożywczego, a także ułatwiania zbytu wytworzonych produktów (także w formie inicjowania np. kooperatyw sprzedażowych) jest zarówno wyzwaniem, jak i szansą dla Tuchowa, która może być jednym z elementów tworzenia przewag konkurencyjnych obszaru i budowania wizerunku Tuchowa jako dobrego miejsca do życia.

7 Wykorzystanie rozpoznawalnej marki Klasztoru oo. Redemptorystów dla kreowania wizerunku gminy jako miejsca o potencjale turystycznym i kulturowym

Tuchowska bazylika jest bez wątpienia najbardziej znanym i rozpoznawalnym zabytkiem gminy, jest też miejscem, które z okazji różnych wydarzeń – głównie religijnych, ale nie tylko – gromadzi rzesze pielgrzymów i osób przyjeżdżających tu często z odległych zakątków Małopolski, a nawet Polski. Bez wątpienia to ważne miejsce kultu, ale także miejsce, które może i powinno być jednym z kół zamachowych lokalnego rozwoju społeczno-ekonomicznego. Turystyka religijna (pielgrzymkowa) jest dziś jednym z pełnoprawnych typów turystyki, ze wszystkimi tego – pozytywnymi – konsekwencjami. Jest zatem elementem, który ma ogromny potencjał na tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i podnoszenia jakości życia na obszarze, którego dotyczy, a w konsekwencji może przynosić wymierne korzyści społeczno-ekonomiczne zarówno lokalnej społeczności, szeroko rozumianemu samorządowi, jak i kościołowi, który w tym przypadku jest generatorem turystyki religijnej. Turystyka – także ta religijna – rodzi zapotrzebowanie na istnienie wielu różnorodnych usług, jak np.: handlu, gastronomii, noclegów, przewodnictwa, organizacji dodatkowych atrakcji, a także szeregu usług i działalności powiązanych z już wymienionymi wcześniej. W tym znaczeniu rozwój turystyki religijnej będzie w istotny sposób zwiększał możliwości zarobkowe miejscowej ludności dając perspektywę dywersyfikacji zatrudnienia lub też w ogóle stając się źródłem dochodów gospodarstw na obszarze oddziaływania tej formy turystyki. Jej rozwój jest także doskonałą sposobnością do wypromowania miasta, a tym samym łatwiejszego przyciągania tutaj np. zewnętrznych inwestorów, dla których miejsce przestaje być anonimowe. Zatem dialog i synergia działań władz samorządowych i władz prowincji zakonnej może i powinna przynieść obopólne korzyści zarówno Gminie Tuchów, jak i zakonowi Redemptorystów w Tuchowie.

8 Rozwijanie Tuchowa jako ważnego ośrodka sportu i rekreacji

Sport i rekreacja od wielu dziesiątek lat jest ważnym elementem organizującym czas wolny mieszkańców Tuchowa, a w jakimś sensie budujący także ich tożsamość. Podnoszenie jakości życia w gminie to proces wieloaspektowy, który obok istotnych, elementów „twardych” (takich jak wszelkiego typu infrastruktura czy działania w sferze gospodarczej), wymaga również dostrzeżenia potrzeb wyższego rzędu jakie pojawiają się w lokalnej społeczności. To właśnie potrzeby związane z realizacją indywidualnych ambicji, dostępem do szerokiej oferty usług czasu wolnego, korzystaniem z dóbr kultury oraz możliwością uprawiania rekreacji i sportu, w dużym stopniu przekładają się na poziom zadowolenia mieszkańców z otoczenia w jakim żyją. Dostępność bazy sportowo-rekreacyjnej, a także atrakcyjna (odpowiadająca na zapotrzebowanie osób korzystających) oferta zajęć to przede wszystkim ważny element budowania spójności społecznej, ale także zwiększanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, przeciwdziałania wykluczeniu i defaworyzacji, poprawy stanu zdrowia lokalnej społeczności, profilaktyki zdrowotnej, a także kanalizowania w aktywności sportowej zachowań, które gdyby nie znalazły zaspokojenia w aktywności fizycznej, mogłyby być zaczątkiem postaw chuligańskich. Dostępna atrakcyjna oferta sportowo-rekreacyjna to także element podnoszący atrakcyjność osiedleńczą danego terenu – warto więc patrzeć na rozwój tego obszaru aktywności samorządowej i organizacji pozarządowych wspieranych przez gminę, jako kolejny element budowania przewag konkurencyjnych nad sąsiednimi gminami. Wreszcie dobrze przygotowana, bogato wyposażona baza sportowo-rekreacyjna może być elementem komercyjnej oferty zarówno dla mieszkańców gminy, jak i gmin sąsiednich, co znacząco powinno obniżyć koszty utrzymania powstałej infrastruktury.

Kolarze UKS FOUR BIKE

9 Budowanie społeczeństwa otwartego i zaangażowanego w rozwój wspólnoty lokalnej

Uruchomienie wewnętrznych procesów włączenia się mieszkańców w procesy współdecydowania zarówno o całej gminie, jak i swoim najbliższym otoczeniu, jest kolejnym z kluczowych elementów podnoszących jakość życia w Tuchowie i budowania atrakcyjności gminy jako dobrego miejsca do życia. Jest także elementem budowania i brania odpowiedzialności za miejsce, w którym się żyje. Wyzwanie to nie polega na tworzeniu nowych struktur, ale na odnajdywaniu i wzmacnianiu tych struktur i tych procesów, które już funkcjonują (choć nie zawsze w sposób w pełni ujawniony), na wyzwalaniu społecznej aktywności i kreatywności, na tworzeniu sieci współpracy i dialogu. Na słuchaniu się nawzajem i byciu słyszonym. W tym kontekście szczególnie ważne jest usłyszenie głosu młodego pokolenia. Jeżeli podstawowym wyzwaniem jest zatrzymanie młodych ludzi w gminie czy też skłonienie ich do powrotu po zakończeniu edukacji odbywanej w większych ośrodkach miejskich, to kluczem do tego jest usłyszenie i zauważenie ich potrzeb, ale także obaw. Wyzwaniem jest więc włączenie młodych ludzi w dialog o przyszłości Tuchowa i pozwolenie im na współkreowanie wizji miasta i gminy, w którym chcemy, żeby za lat 10, 20 i 30 zakładali rodziny, prowadzili firmy, pracowali, wypoczywali, a także przejmowali rządy nad gminą z rąk obecnych sołtysów, radnych i burmistrzów.

10 Współpraca terytorialna

Współpraca w ramach instrumentów terytorialnych jest dziś kluczem zarówno do podniesienia jakości i dostępnością usług publicznych przy jednoczesnej racjonalizacji kosztów ich świadczenia, jak i warunkiem sięgania po znaczące środki w ramach instrumentów finansowych nowej perspektywy finansowej. Przedsięwzięcia z takich zakresów jak dostępność komunikacyjna, szeroko pojęta ochrona środowiska (m.in. poprawa jakości powietrza, gospodarka odpadami), rozwój gospodarczy, turystyka, ale także kultura, dziedzictwo – winny być inicjowane i podejmowane w układzie współpracy terytorialnej. To od przygotowania samego Tuchowa, przekonania o swoich priorytetach, umiejętności dialogu z pozostałymi „aktorami” rozwoju i umiejętności pokazania całościowej wizji „Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnowa”, a także innych związków komunalnych, w których funkcjonuje Tuchów, zależeć będzie powodzenie wspólnych działań i konsekwentna realizacji wizji rozwoju uwzględniająca interesy wszystkich współpracujących samorządów, w tym także samorządu Tuchowa.

3

Wizja i cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym

3.1. Wizja rozwoju Gminy Tuchów

Wizja to nic innego jak wyobrażenie przyszłości naszej gminy. Wskazanie nadrzędnego celu naszych działań oraz wyznaczenie kierunku w jakim mamy – jako wspólnota samorządowa – zmierzać. Już rzymski poeta Seneka pisał: „Przychylny wiatr nie powieje temu, który nie wie, dokąd zmierza”. Wizja to także deklaracja określonych wartości, które są ważne dla naszej lokalnej wspólnoty.

Wizja to zatem odpowiedź na szereg pytań – „dokąd zmierzamy”, „co chcemy osiągnąć”, „kim chcemy być w przyszłości”, „co jest dla nas ważne”?

Ważni są dla nas **ludzie**, nasi mieszkańcy – obecni i przyszli. Nasze dzieci, nasi rodzice, nasi sąsiedzi, nasi znajomi, nasi współpracownicy, goście, którzy nas odwiedzają. Razem chcemy tworzyć **wspólnotę**, w której wspólnie cieszymy się naszymi sukcesami, wspieramy – kiedy jest trudniej. W której bierzemy współodpowiedzialność za dobro wspólne, zarówno w wymiarze materialnym, jak i niematerialnym. Dlatego ważna dla nas jest **tradycja** – duch i wartości, w których zostaliśmy ukształtowani, które są dla nas istotne i które budują nasz system wartości. Tradycja to także kultura i dziedzictwo naszych przodków. Mocne osadzenie w tradycji nie zamyka nas na **rozwój**, na budowanie podstaw nowoczesnego, otwartego, dynamicznego społeczeństwa, które ma swoje jasno sprecyzowane aspiracje. Społeczeństwa, które wie czego chce i **aktywnie** dąży do realizacji wyznaczonych celów. Zaś tradycję i nowoczesność łączy potrzeba życia w czystym środowisku. Mamy świadomość odpowiedzialności za stan tego środowiska i to, że mamy je pozostawić w co najmniej niepogorszonym stanie naszym dzieciom i wnukom. **Natura**, poszanowanie przyrody, czyste środowisko – to wartości, które nie tylko podnoszą jakość naszego życia i sprawiają, że Tuchów będzie atrakcyjnym miejscem dla turystyki, rekreacji i produkcji ekologicznej żywności, ale także są naszym zobowiązaniem dla przyszłych użytkowników Ziemi Tuchowskiej.

Te cechy i te wartości prowadzi naszą tuchowską społeczność do sformułowania wizji Gminy Tuchów, która brzmi:

Tuchów – wrota na Pogórze

Dynamicznie rozwijająca się Gmina, w której mieszkają szczęśliwi ludzie.
Gmina, która rozwija się w harmonii ze środowiskiem i wykorzystuje swoje potencjały – położenia, dobrej ziemi i aktywności swoich mieszkańców.
Gmina, osadzona w tradycji, czerpiąca z kultury i odważnie patrząca w przyszłość.
Gmina, w której współpraca, otwartość i wzajemne zaufanie są wartościami, które budują lokalną wspólnotę.

Przychylny wiatr nie powieje temu,
który nie wie, dokąd zmierza.

Seneka

Wizja Gminy Tuchów w roku 2030 i kolejnych latach to swoista mapa drogowa naszych aspiracji i czytelne podkreślenie celów rozwojowych naszej wspólnoty.

Będziemy korzystać z **premii naszego położenia** – blisko dużego ośrodka subregionalnego jakim jest Tarnów i faktu, że jesteśmy gminą, która stanowi swoistą bramę na całe Pogórze, którego potencjał turystyczno-rekreacyjny właśnie rozkwita. Mamy ambicje by być gminą **aktywną i rozwijającą się w sposób dynamiczny**. Aktywną, jeżeli chodzi o tworzenie dobrych warunków do życia, rozwijania usług publicznych, stwarzania szans i warunków do rozwijania rodzimej przedsiębiorczości i pozyskiwania nowych inwestorów. Winno się to dziać zarówno aktywnością i profesjonalizmem władz samorządowych, jak i całej rzeszy mieszkańców, którzy dzień po dniu przyczyniają się do rozwoju naszej gminy. Wierzymy, że tak ukształtowane miejsce sprawi, iż nasi mieszkańcy będą czuli się **spełnieni**, że będą mieli poczucie mieszkania w miejscu, które odpowiada ich potrzebom i aspiracjom. Wiemy też, jako wspólnota samorządowa, jaka odpowiedzialność ciąży na nas dziś za stan i jakość środowiska naturalnego. Mamy świadomość, iż działania każdego z nas mogą i powinny przyczyniać się do **powstrzymania zmian klimatycznych**, które nie tylko sprawiają, że codzienność niesie za sobą wiele zagrożeń, ale że naszą odpowiedzialnością jest pozostawienie środowiska naturalnego dla naszych dzieci i wnuków w stanie, co najmniej nie gorszym, niż funkcjonuje ono dziś. Znamy **wartość miejsca, w którym mieszkamy** – siły naszej tradycji, kultury, przedsiębiorczości, ale także **wielu potencjałów**, które dziś wykorzystujemy dla dobra wspólnego, ale które możemy jeszcze twórczo rozwijać i wykorzystywać dla budowania Tuchowa jako miejsca, które stwarza doskonałe warunki do życia i rozwijania skrzydeł. To nie tylko potencjał turystyczno-rekreacyjny, ale także bogate tradycje rolnicze (w tym np. pszczelarskie), które nie tylko świetnie odpowiedzą na zapotrzebowanie na produkcję dobrej jakości żywności, ale wspierać mogą też rozwój agroturystyki, która będzie rosła w siłę wraz z umacnianiem się produktów turystyczno-rekreacyjnych na obszarze całego Pogórza. Jednocześnie doskonałym przykładem nowoczesnego podejścia do wykorzystania swoich endogenicznych potencjałów jest obserwowany rozwój winiarstwa na obszarze gminy i idącej w ślad za tym enoturystyki. Nie będzie też nowoczesnego Tuchowa i dobrych relacji wewnątrz wspólnoty bez oparcia się na takich wartościach jak **współpraca, otwartość i wzajemne zaufanie**. To są te elementy, które – w co głęboko wierzymy – uda się nam jeszcze bardziej wzmocnić i rozbudować i będą one tworzyły naszą tuchowską **lokalną wspólnotę**.

3.2. Cele strategiczne i operacyjne

Wizja ta i powyżej zdefiniowane wartości, będą realizowane przez całą wspólnotę samorządową Gminy Tuchów, jako odpowiedź na wcześniej zdefiniowane wyzwania. Jej uporządkowany charakter znalazł swoje odzwierciedlenie w zdefiniowaniu trzech celów strategicznych i dziesięciu celów operacyjnych.

Każdy z tych celów generalnie organizuje i wskazuje kierunek działań, zarówno władz samorządowych, jak i pozostałych uczestników życia społeczno-gospodarczego w wybranym, ważnym obszarze aktywności. W konsekwencji planowane i realizowane w kolejnych latach działania powinny w każdym przypadku, w sposób pośredni, bądź bezpośredni służyć i przyczyniać się do osiągnięcia tych celów, a wskazane w „Strategii” najważniejsze, wiodące przedsięwzięcia, będą priorytetowo traktowane przy podejmowaniu decyzji o szczegółowych kierunkach działania, przydziale środków budżetowych i staraniach o zewnętrzne źródła finansowania.

Wizja będzie realizowana przez całą wspólnotę samorządową Gminy Tuchów jako odpowiedź na wcześniej zdefiniowane wyzwania.

Tabela 1. Cele strategiczne i operacyjne Strategii rozwoju dla Gminy Tuchów

 CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE
I. LUDZIE – aktywni i otwarci na świat	I.1. Gotowi do wyzwań I.2. Bezpieczni i zdrowi I.3. Tworzący wspólnotę I.4. Samorządni i kompetentni
II. ROZWÓJ – dla nas, dla przyszłości	II.1. Dynamicznie i nowocześnie II.2. Szybko i bezpiecznie II.3. W zgodzie z naturą II.4. Blisko tradycji
III. NATURA – w harmonii ze środowiskiem	III.1. Czyste środowisko III.2. Przestrzeń do życia

Cele strategiczne i operacyjne w pełni odpowiadają na zdefiniowane wyzwania, co zilustrowano w poniżej tabeli.

Tabela 2. Powiązanie celów strategicznych i operacyjnych względem zidentyfikowanych wyzwań

Wyzwania/Cele strategiczne	LUDZIE – aktywni i otwarci na świat	ROZWÓJ – dla nas, dla przyszłości	NATURA – w harmonii ze środowiskiem
Powstrzymanie zjawiska depopulacji i wykorzystanie procesów suburbanizacji Tarnowa dla pozyskania nowych mieszkańców gminy	I.1, I.2	II.1, II.2	III.2
Przygotowanie gminy na zmiany struktury demograficznej	I.1, I.2	II.1, II.2	III.2
Radykalna poprawa jakości powietrza na terenie gminy			III.1
Tworzenie warunków dla rozwoju atrakcyjnych miejsc pracy		II.1, II.2, II.3	
Poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej Gminy Tuchów		II.2	
Wykorzystaniu endogennych potencjałów dla rozwoju rolnictwa i przetwórstwa		II.1, II.3	III.1
Wykorzystanie rozpoznawalnej marki Klasztoru oo. Redemptorystów dla kreowania wizerunku gminy jako miejsca o potencjale turystycznym i kulturowym		II.3, II.4	
Rozwijanie Tuchowa jako ważnego ośrodka sportu i rekreacji		II.3	
Budowanie społeczeństwa otwartego i zaangażowanego w rozwój wspólnoty lokalnej	I.3, I.4		
Współpraca terytorialna	I.3, I.4		

podjęcie zintegrowane

Projektując cele i kierunki działań uwzględniono w nich podjęcie zintegrowane, co oznacza planowanie działań w sposób funkcjonalny, a nie w sposób sektorowy (dziedzinowy). Taki sposób prowadzenia polityki rozwoju pozwala osiągnąć lepsze rezultaty, np. poprzez wykorzystanie efektów już zrealizowanych inwestycji lub optymalne zaplanowanie kolejności przeprowadzenia działań w czasie. W niniejszej strategii podjęcie zintegrowane przejawia się w kilku płaszczyznach:

- **integracja na poziomie celów** oznacza, iż są one wzajemnie powiązane, a zakres działań jednego celu wpływa na efekty realizacji działań przypisanych innemu celowi;
- **integracja w sferze organizacyjnej** oznacza budowanie kultury współpracy w ramach urzędu, referatów i jednostek organizacyjnych oraz na linii urząd – interesariusze;
- **uwzględnienie polityki rozwojowej stanowionej na wyższym szczeblu**, które oznacza w szczególności zachowanie spójności z zapisami „Strategii Rozwoju Województwa MAŁOPOLSKA 2030” oraz „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego”.

Na kolejnych stronach przedstawiona została szczegółowa struktura realizacji „Strategii”, z uwzględnieniem:

- celów strategicznych, które wskazują trzy najważniejsze obszary zainteresowania wspólnoty samorządowej Tuchowa i są swego rodzaju ideową deklaracją wizji i kierunków, w jakich ma się rozwijać Gmina w najbliższych latach;
- celów operacyjnych, które rozumiane są jako najważniejsze zagadnienia w ramach danego obszaru strategicznego;
- kierunków działań, które rozumiane są jako najważniejsze zagadnienia w ramach danego celu operacyjnego i określają przedsięwzięcia (wiodące grupy działań/programów) – rozumiane jako kluczowe interwencje, które należy podjąć z punktu widzenia realizacji poszczególnych celów strategii rozwoju, co do których uznaje się, iż bez ich realizacji osiągnięcie tych celów i założonej wizji nie będzie możliwe.

W toku prac nad „Strategią” starano się ograniczyć liczbę celów strategicznych i operacyjnych wychodząc z założenia, iż skupienie się na ograniczonej liczbie celów pozwoli zagwarantować największy efekt podejmowanych działań (zasada koncentracji). Z kolei rozbudowana lista kluczowych przedsięwzięć ma stanowić swoistą mapę drogową, która zagwarantuje z jednej strony właściwe rozumienie poszczególnych zagadnień, a po wtóre stanowi bardzo silną wskazówkę strategiczną, co do rodzaju i typu podejmowanych interwencji. W konsekwencji zestaw kierunków działań odgrywa rolę porządkującą i organizującą dla realizacji celów i operacyjnych „Strategii” i ma ułatwić zarządzanie jej realizacją. Poszczególne kierunki działań wymagają dalszej operacjonalizacji na poziomie strategii i planów dziedzinowych, a także opracowania konkretnych projektów i zadań, są jednak mocną przesłanką zarówno, co do kierunku ich opracowania, jak i koncentracji środków właśnie na tych zaproponowanych przedsięwzięciach.

zasada koncentracji

W rozdziale „Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia”, w układzie poszczególnych celów strategicznych przedstawiono kilka propozycji tzw. miar sukcesu, którymi będzie można zmierzyć w połowie okresu realizacji „Strategii” (tj. w roku 2026) oraz na jej koniec, czyli w roku 2030, postęp w osiągnięciu założonych celów w stosunku do sytuacji dnia dzisiejszego.

miary sukcesu

Poniżej zaprezentowano szczegółową strukturę „Strategii rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030” w ramach poszczególnych celów strategicznych, z uwzględnieniem celów operacyjnych i kierunków działań, które winny przyczynić się do realizacji zdefiniowanych w dokumencie celów i wizji rozwoju.

Tabela 3. Szczegółowa struktura „Strategii rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030” z podziałem na cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań

LUDZIE – aktywni i otwarci na świat	
I.1. Gotowi do wyzwań	I.1.1. Usługi wychowawcze i edukacyjne przygotowują młodych ludzi do wyzwań cywilizacyjnych, a dorosłym pozwalają realizować się społecznie i zawodowo
I.2. Bezpieczni i zdrowi	I.2.1. Mieszkańcy mają przekonanie, że ich potrzeby zdrowotne są dobrze zabezpieczone
	I.2.2. Pomoc społeczna wspiera w trudnych sytuacjach, a nie zastępuje aktywność mieszkańców
	I.2.3. Osoby starsze mają zapewnioną szeroką ofertę usług dostosowanych do ich aktualnych potrzeb fizycznych i psychicznych
	I.2.4. Mieszkańcy i goście czują się w Gminie Tuchów bezpiecznie
I.3. Tworzący wspólnotę	I.3.1. Samorząd wspólnie z mieszkańcami uruchomił rzeczywiste mechanizmy współzarządzania Gminą
	I.3.2. Wspólnota lokalna realizuje ideę dostępności w praktyce, zarówno w wymiarze infrastrukturalnym, jak i we wszelkich podejmowanych działaniach
	I.3.3. Współpraca międzysektorowa i terytorialna przynosi realne korzyści wspólnocie samorządowej Tuchowa
I.4. Samorządni i kompetentni	I.4.1. Administracja samorządowa Tuchowa jest przygotowana do pełnienia swojej roli – jest zaangażowana, otwarta, przyjazna i gotowa na sprostanie wyzwaniom XXI wieku
ROZWÓJ – dla nas, dla przyszłości	
II.1. Dynamicznie i nowoczesnie	II.1.1. Tuchowska przedsiębiorczość rozwija się dynamicznie tworząc atrakcyjne miejsca pracy dla mieszkańców i przyjezdnych
	II.1.2. Nowoczesna edukacja zawodowa odpowiada na dynamicznie zmieniające się potrzeby lokalnego i subregionalnego rynku pracy
	II.1.3. Rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze jest ważną gałęzią tuchowskiej gospodarki tworząc dochodowe i atrakcyjne miejsca pracy
	II.1.4. Samorząd Tuchowa i lokalni przedsiębiorcy potrafią skutecznie promować Gminę jako dobre miejsce do inwestowania
II.2. Szybko i bezpiecznie	II.2.1. Dobra i bezpieczna sieć infrastruktury drogowej wspiera procesy rozwojowe w Gminie
	II.2.2. Nowoczesna i ekologiczna komunikacja publiczna zachęca do dogodnego przemieszczania w relacjach wewnętrznych i zewnętrznych
	II.2.3. Sieci teleinformatyczne zapewniają doskonałą komunikację z całym światem, pozwalają na swobodne czerpanie ze światowych zasobów wiedzy i umożliwiają pracę na całym świecie bez opuszczania Tuchowa
II.3. W zgodzie z naturą	II.3.1. Turystyczny rozwój Gminy Tuchów wpisuje się we wspólną koncepcję produktu turystycznego Pogórza Ciężkowickiego i rozwija się w oparciu o własne zasoby przyrodnicze i krajobrazowe
	II.3.2. Bogata i atrakcyjna oferta sportowo-rekreacyjna tworzy lepsze warunki do życia dla mieszkańców i jest motorem rozwoju gospodarczego Gminy
	II.3.3. Samorząd wspólnie ze swoimi mieszkańcami skutecznie promuje Gminę i zachęca do jej odwiedzenia
II.4. Blisko tradycji	II.4.1. Przestrzeń kultury, edukacji, spotkań – aktywne tuchowskie instytucje kultury
	II.4.2. Dziedzictwo kulturowe buduje lokalną tożsamość mieszkańców oraz jest elementem tworzenia produktu turystycznego
	III.1.1. Infrastruktura komunalna zabezpiecza życiowe potrzeby mieszkańców i znacząco wpływa na poprawę stanu środowiska

NATURA – w harmonii ze środowiskiem

III.1. Czyste środowisko

III.1.2. Gmina zapewnia dostęp do dobrej jakości i w rozsądnej cenie usług komunalnych

III.1.3. Podjęte interwencje oraz wzrost świadomości ekologicznej oraz społecznej odpowiedzialności przyczyniły się do radykalnej poprawy jakości powietrza w Gminie Tuchów

III.1.4. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców oraz działania samorządu Tuchowa oraz innych instytucji prowadzą do poprawy efektywności energetycznej i zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego w Tuchowie

III.1.5. Mieszkańcy Gminy Tuchów i turyści ją odwiedzający są uważnymi i odpowiedzialnymi użytkownikami środowiska, w którym żyją i odpoczywają

III.2 Przestrzeń do życia

III.2.1. Świadoma polityka w zakresie planowania przestrzennego przyczynia się do ograniczania rozlewania się zabudowy na obszarze Gminy Tuchów oraz wprowadza ład i porządek w gospodarowaniu przestrzenią

III.2.2. Gmina prowadzi świadomą i aktywną politykę mieszkaniową nakierowaną na zatrzymanie młodych ludzi i przyciągnięcie nowych mieszkańców

Tuchów z drona

4

Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych

4.1. Cel strategiczny I. LUDZIE – aktywni i otwarci na świat

Ludzie, mieszkańcy Gminy Tuchów to zasób i duma. To największy potencjał naszej gminy. Nasza aktywność, nasze zaangażowanie, nasza wspólnota, to wartości, na których chcemy budować naszą przyszłość. Jesteśmy otwarci na świat, czerpiemy z niego to, co najlepsze i chcemy wnieść w niego to co dla nas ważne. Tworzymy wspólnotę, dla której ważny jest człowiek w każdym momencie jego życia. Czujemy się odpowiedzialni za przygotowanie młodych ludzi do życia we współczesnym świecie. Potrafimy zadbać o tych, którzy potrzebują pomocy i wsparcia – w chorobie, w samotności, w kryzysie. Jesteśmy odpowiedzialni za miejsce, w którym żyjemy – naszą ulicę, osiedle, wioskę, całą Gminę – każdy na miarę swoich możliwości i umiejętności. Rozumiemy jaka jest wartość współzarządzania naszą Gminą przez jej mieszkańców.

Gotowi do wyzwań – to dla nas ważne, bo:

- chcemy jako samorząd zapewnić dostęp do usług wychowawczych dla najmłodszych dzieci, po to by odciążyć rodziców i umożliwić im szybszy powrót na rynek pracy;
- przedszkole to miejsce, gdzie dziecko rozwija umiejętności i nabywa ważne kompetencje – musimy zwiększyć dostępność opieki przedszkolnej i systematycznie unowocześniać placówki przedszkolne oraz inwestować w kadre – jesteśmy bowiem przekonani, że dobra opieka przedszkolna lepiej przygotowuje nasze dzieci do późniejszej nauki i funkcjonowania w grupach rówieśniczych;
- dobre wykształcenie sprawia, że młody człowiek rozwija się osobiście, społecznie i ekonomicznie. Edukacja pomaga nam w jak najlepszy sposób wykonywać nasze codzienne czynności życiowe. Edukacja pomaga nam zdobywać nowe umiejętności i wiedzę, które będą miały wpływ na nasz rozwój w życiu. Edukacja daje człowiekowi wszystkie niezbędne narzędzia i świadomość, jak może zarabiać na chleb powszedni. Sprawia, że zdobywa on wiedzę również o tym, jak może podnieść swój standard życia, spełniając jednocześnie codzienne wymagania rodziny. Musimy w sposób systematyczny unowocześniać nasze szkoły i czynić je bardziej otwartymi na innowacje w nauczaniu. Jesteśmy przekonani, że czas nauki to najważniejsza inwestycja w przyszłość naszych dzieci;
- nieustannie zachodzące zmiany, niemalże we wszystkich obszarach życia, wymuszają na ludziach konieczność stałego podnoszenia poziomu wykształcenia, ciągłego poszerzania swoich kompetencji, w celu przystosowania się do zmiennej i nieprzewidywalnej rzeczywistości, a także sprawnego wykorzystywania wielu możliwości, jakich dostarczają nowoczesne technologie. Jako samorząd chcemy stwarzać warunki i rozwijać edukację dorosłych, zarówno jako element stałego rozwoju, jak i odpowiedź na potrzeby ludzi starszych, którzy chcą pozostawać twórczy i aktywni także w tym czasie swojego życia.

Mieszkańcy to największy potencjał naszej gminy.

usługi wychowawcze dla najmłodszych dzieci

dostępność opieki przedszkolnej

dobrze wykształcenie

edukacja dorosłych

Bezpieczni i zdrowi – to dla nas ważne, bo:

- zdrowie** • zdrowie to stan dobrego samopoczucia (dobrostanu) fizycznego, psychicznego, społecznego, a także duchowego, a nie tylko brak choroby lub niepełnosprawności. Jak widać pojęcie jest szerokie i dotyka wielu aspektów życia społecznego. Zależy nam – jako samorządowi – na spełnieniu wszystkich aspektów. W szczególny sposób chcemy zadbać o rozwój placówek podstawowej opieki zdrowotnej mamy przekonanie, że świadomość łatwego dostępu do lekarza specjalisty, wtedy, kiedy tego potrzebujemy, jest jedną z tych potrzeb, która ma wpływ na jakość i komfort życia – będziemy stale rozwijać nasze placówki medyczne, będziemy dbać o dobór specjalistów i monitorować jakość świadczonych usług;
- profilaktyka zdrowotna** • wiemy, że lepiej zapobiegać niż leczyć – będziemy rozwijać programy profilaktyki zdrowotnej zarówno w zakresie zachęcania do przestrzegania zasad zdrowego trybu życia, jak i zapobiegania chorobom poprzez kontrolowanie czynników ryzyka, a także wczesne wykrywanie symptomów chorobowych. Jesteśmy przekonani, że to najskuteczniejsze i jednocześnie najtańsze działanie, które sprawi, że życie mieszkańców Tuchowa może być lepsze;
- wsparcie w kryzysie** • wiemy jakie są wyzwania współczesnej cywilizacji – zadbamy o to by zapewnić wsparcie wszystkim osobom (bez względu na wiek), które znalazły się w kryzysie;
- pomoc społeczna** • będziemy stale udoskonalać świadczoną przez nas pomoc społeczną, tak aby pomagała w sposób trwały wychodzić z kryzysu, by wspierała aktywność i uczyła wychodzić z bezradności;
- usługi publiczne dla seniorów** • wiemy, że zmienia się struktura wieku naszych mieszkańców i wiemy, że żyjąc dłużej chcemy pozostawać aktywni, twórczy, a kiedy potrzeba – zaopiekowani. Będziemy dostosowywali świadczone przez nas usługi publiczne do potrzeb zmieniającej się sytuacji demograficznej i rosnącej liczby seniorów;
- bezpieczeństwo** • wiemy, że poczucie bezpieczeństwa jest jednym z tych warunków, który daje nam komfort funkcjonowania w społeczeństwie. Będziemy dbali zarówno o systematyczne wzmacnianie służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, ale także o infrastrukturę, której poprawa przyczynia się do tego, że wszyscy będziemy mogli czuć się bezpieczniej.

Tworzący wspólnotę – to dla nas ważne, bo:

- współzarządzanie gminą** • jesteśmy przekonani, że współzarządzanie gminą przez jej mieszkańców to przywilej i jednocześnie obowiązek nas wszystkich. Będziemy stwarzali mechanizmy włączania wszystkich grup społecznych do procesu współzrządzenia naszą wspólnotą oraz jak najpełniejszego wykorzystania posiadanych zasobów;
- działania dostępne dla wszystkich mieszkańców** • mamy świadomość, że wszystko co robimy i jak robimy musi być w pełni dostępne dla wszystkich mieszkańców, bez względu na płeć, wiek, stan zdrowia, poglądy i przekonania – bycie wspólnotą zobowiązuje – będziemy o tym pamiętać we wszystkich naszych działaniach;

- wiemy też, że współpraca wewnątrz gminy i z naszymi bliższymi i dalszymi sąsiadami przyniesie nam sporo korzyści – będziemy w pełni świadomie rozwijać współpracę terytorialną i wspólnie stwarzać warunki do jeszcze szybszego rozwoju naszego subregionu. Jesteśmy przekonani, że współpraca – a nie konkurowanie – sprawi, że wszyscy na tym skorzystamy.

współpraca

Samorządni i kompetentni – to dla nas ważne, bo:

- nie da się mówić o rozwoju nowoczesnej gminy, bez stałego rozwoju jej administracji. Chcemy się zmieniać dla Was, dla mieszkańców. Chcemy by nasz Urząd i wszystkie nasze instytucje jeszcze lepiej, sprawniej i przyjaźniej odpowiadały na potrzeby mieszkańców, chcemy być też dobrym miejscem do pracy i spełniania swoich zawodowych aspiracji przez osoby zatrudnione w całej, szeroko rozumianej, administracji samorządowej Tuchowa.

administracja

Jesteśmy przekonani, że systematyczne podnoszenie jakości usług publicznych – wychowawczych, edukacyjnych, opiekuńczych, socjalnych, a także zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa nie tylko sprawi, że wzrośnie jakość życia obecnych mieszkańców Gminy Tuchów, że oferując wysoki poziom usług publicznych w jakiejś części zatrzymamy odpływ młodych mieszkańców Tuchowa do większych ośrodków miejskich, ale także, że staniemy się atrakcyjnym miejscem, które swoją ofertą przyciągnie nowych mieszkańców do naszej Gminy powstrzymując tak groźne dla naszego samorządu zjawisko depopulacji. Żeby było to możliwe – w perspektywie najbliższej dekady – będziemy wdrażali poniżej opisane działania, które są kluczowe dla osiągnięcia zakładanych celów.

Międzynarodowe Spotkanie Miast Bliźniaczych – konferencja międzynarodowa

Tabela 4. Cele operacyjne, kierunki działań oraz kluczowe działania w ramach pierwszego celu strategicznego „LUDZIE – aktywni i otwarci na świat”

I.1. Gotowi do wyzwań

I.1.1. Usługi wychowawcze i edukacyjne przygotowują młodych ludzi do wyzwań cywilizacyjnych, a dorosłym pozwalają realizować się społecznie i zawodowo

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- tworzenie przez samorząd warunków, które pozwolą zwiększyć dostęp do usług wychowawczych dla najmłodszych dzieci (żłobków, klubów malucha, alternatywnych form sprawowania opieki nad dzieckiem);
- systematyczne unowocześnianie placówek przedszkolnych prowadzonych przez samorząd;
- promocja wychowania przedszkolnego wśród mieszkańców jako ważnego elementu socjalizacji dzieci i przygotowania ich do wyzwań edukacyjnych;
- systematyczne podnoszenie kwalifikacji kadry w przedszkolach na terenie gminy;
- dostosowanie sieci szkół do sytuacji demograficznej gminy oraz aktywne zarządzanie posiadanymi zasobami nieruchomości oświatowych;
- prowadzenie systematycznej ewaluacji wyników nauczania w poszczególnych placówkach;
- prowadzenie systematycznej analizy kosztów działań edukacyjnych w przeliczeniu na jednego ucznia w układzie poszczególnych placówek prowadzonych przez samorząd;
- prowadzenie systematycznych badań potrzeb edukacyjnych uczniów w poszczególnych placówkach;
- systematyczne wyposażenie placówek oświatowych w nowoczesne narzędzia wspomagające proces dydaktyczny;
- dostosowanie procesów kształcenia do możliwości efektywnego uczenia się z wykorzystaniem aktywizujących uczniów metod dydaktycznych oraz cyfrowego środowiska uczenia (się);
- położenie silnego akcentu na rozwijanie „kompetencji przyszłości” wśród młodych mieszkańców Gminy Tuchów, w tym budowania relacji i komunikacji, zdolności do adaptacji, gotowości do nabywania wiedzy, samodzielności i umiejętności współpracy;
- systemowe wspieranie szkół w pozyskiwaniu środków na realizację szerokiego spektrum programów edukacyjnych, w tym zarówno dla dzieci i młodzieży uzdolnionej, jak i wymagającej wsparcia w procesie edukacyjnym;
- opracowanie i bieżąca aktualizacja katalogu oferty zajęć pozalekcyjnych i programów edukacyjnych oczekiwanych przez uczniów i ich rodziców;
- promowanie wśród nauczycieli prowadzenia zajęć z regionalizmu i patriotyzmu w ramach godzin wychowawczych i włączania tego elementu do przekazywanych treści w ramach innych przedmiotów humanistycznych;
- opracowanie i wdrażanie systemu wyławiania i wspierania talentów (od przedszkola) i dostosowanie procesu edukacji do potencjału dziecka;
- rozwijanie programów stypendialnych dla uzdolnionej młodzieży („Program wspierania edukacji uzdolnionych dzieci i młodzieży z terenu Gminy Tuchów” oraz funkcjonującego w ramach programu „Stypendium Burmistrza Tuchowa”), a także wykreowanie programu stypendialnego z udziałem lokalnych przedsiębiorców (w formule „ucz się i wróć”);
- systemowe inicjowanie i wspieranie procesu podnoszenia kompetencji nauczycieli (przygotowanie projektów, w ramach których nauczyciele mogą podnosić swoje kompetencje, system częściowych refundacji udziału w studiach podyplomowych i kierunkowych);
- systemowe wsparcie dyrektorów placówek i kadry zarządzającej oświatą w zakresie wprowadzania innowacyjnych zmian w poszczególnych jednostkach oświatowych;

KLUCZOWE DZIAŁANIA (cd.):

- wprowadzanie w placówkach szkolnych:
 - innowacji programowych, np. modyfikacji programu nauczania (bez naruszania podstawy programowej), realizacji programu autorskiego, integrowania nauczania wokół bloków edukacyjnych;
 - innowacji organizacyjnych, np. wdrożenie zwinnych metod pracy w szkole (scrum), zmiana liczby uczniów w klasie, zmiana czasu trwania lekcji, tworzeniu zespołów problemowych w szkole, prowadzeniu zajęć we współpracy z innym specjalistą spoza szkoły, wdrażanie form współpracy szkoły z innymi instytucjami w zakresie wspierania rozwoju uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych;
 - innowacji metodycznych, np. wdrażanie nowych metod i form pracy z uczniem, warsztatu pracy nauczyciela, prezentacji materiału, utrwalania lub sprawdzania wiadomości i umiejętności, sposobu sprawdzania efektywności nauczania oraz kontroli osiągnięć uczniów;
- nawiązywanie i rozwijanie współpracy z innymi placówkami oświatowymi w celu uatrakcyjnienia oferty edukacyjnej (Małopolska Chmura Edukacyjna, współpraca z uczelniami wyższymi i innymi instytucjami oferującymi dostęp do nowoczesnych i atrakcyjnych treści edukacyjnych, w tym w sposób zdalny);
- rozwijanie usług doradztwa zawodowego kierowanego do uczniów oraz rodziców, w tym przygotowanie kadry nauczycielskiej szkół do świadczenia usług doradztwa zawodowego;
- promocja postaw uczenia się przez całe życie – organizacja wydarzeń promujących kształcenie ustawiczne: targi, akcje w szkołach, konkursy, plebiscyty, skierowanych do różnych grup odbiorców: młodzież, seniorzy, nauczyciele, przedsiębiorcy;
- rozwijanie edukacji dorosłych odpowiadające na wyzwanie XXI wieku, m.in. w zakresie cyfryzacji, zdrowego stylu życia) w oparciu o istniejącą sieć świetlic, bibliotek, domów kultury, OSP;
- inspirowanie i wspieranie jednostek gminnych i NGO w wyszukiwaniu i przygotowaniu programów i projektów edukacji przez całe życie, podnoszenia kwalifikacji zawodowych osób pracujących oraz osób 50+, a także osób wchodzących na rynek pracy.

I.2. Bezpieczni i zdrowi

I.2.1. Mieszkańcy mają przekonanie, że ich potrzeby zdrowotne są dobrze zabezpieczone

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- tworzenie warunków sprzyjających zdrowiu dorosłych i dzieci (dostęp do stacjonarnej opieki zdrowotnej, leczenia specjalistycznego);
- poprawa jakości i dostępności specjalistycznej opieki medycznej, m.in. poprzez dofinansowanie zakupu najpotrzebniejszego sprzętu dla działających na terenie gminy placówek POZ oraz udostępnianie pomieszczeń w lokalach gminnych do prowadzenia działalności medycznej;
- udział gminy w projektach i programach z zakresu telemedycyny;
- stworzenie warunków umożliwiających dostępność podstawowych i specjalistycznych usług medycznych na terenie placówek oświatowych;
- zapewnienie systemowego wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego odrębnie dla dzieci i młodzieży i odrębnie dla osób dorosłych, jako odpowiedzi na lęki i zaburzenia postpandemiczne;
- rozwój profilaktyki zdrowotnej oraz tworzenie grup wsparcia dla osób objętych kryzysem oraz zapadających na choroby cywilizacyjne;
- prowadzenie polityki w zakresie badań profilaktycznych i przesiewowych;
- rozwijanie zintegrowanych programów zdrowotnych z sąsiednimi gminami;
- kreowanie przez samorząd Tuchowa postaw prozdrowotnych oddziałujących na zdrowie prokreacyjne oraz upowszechnianie rozwiązań systemowych w opiece prokreacyjnej i okołoporodowej;
- wsparcie samorządu dla tworzenia przez organizacje pozarządowe grup wsparcia dla osób chorych, np. na raka, czy potrzebujących ich wsparcia lub ich bliskich w codziennych problemach, np. problemów dorastania.

I.2.2. Pomoc społeczna wspiera w trudnych sytuacjach, a nie zastępuje aktywność mieszkańców

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- systemowe wsparcie dla dzieci i rodziców znajdujących się w sytuacjach kryzysowych: doradztwo interpersonalne i pomoc psychologiczna, warsztaty dla rodziców w zakresie radzenia sobie z trudnymi sytuacjami wychowawczymi, komunikacją, itp.;
- deinstytucjonalizacja pomocy społecznej;
- zapewnienie przez gminę poradnictwa specjalistycznego dla osób zagrożonych wykluczeniem (psycholog, prawnik);
- inicjowanie i pomaganie osobom wykluczonym i zagrożonym wykluczeniem w znajdowaniu nowych form aktywności (w tym inicjowanie i pomoc w tworzeniu podmiotów ekonomii społecznej);
- aktywizacja zawodowa osób zdolnych do pracy, a korzystających z pomocy społecznej;
- wsparcie dla rodziców dzieci z niepełnosprawnością;
- wspieranie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami;
- wsparcie na rzecz osób ubogich, długotrwale chorych, bezrobotnych i podlegających wykluczeniu społecznemu;
- wsparcie dla osób uzależnionych i ich rodzin, np. poprzez wsparcie terapeutyczne, rehabilitacyjne;
- udzielenie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie;
- rozwój placówek wsparcia dla dzieci i młodzieży, np. świetlice i kluby dla dzieci i młodzieży w różnych częściach gminy, które działałyby po godzinach pracy szkół i zapewniały pomoc w nauce na terenie Gminy;
- rewitalizacja obszarów gminy zagrożonych kumulacją negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowo-przestrzennych” w tym powtórna delimitacja obszaru gminy pod kątem występowania zjawisk kryzysowych i podjęcie działań adekwatnych do wyniku przeprowadzonej diagnozy.

I.2.3. Osoby starsze mają zapewnioną szeroką ofertę usług dostosowanych do ich aktualnych potrzeb fizycznych i psychicznych

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- rozwijanie różnych form wsparcia i pomocy na rzecz osób starszych, samotnych, m.in. poprzez rozwijanie dziennych domów opieki dla seniorów;
- czynne wspieranie aktywności społecznej seniorów: profilaktyka i angażowanie seniorów do uczestnictwa w UTW;
- rozwój usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania wraz z dostosowaniem ich zakresu i wymiaru godzinowego do potrzeb osób korzystających;
- cyfryzacja usług opiekuńczych – rozwój systemów teleopieki, wczesnego ostrzegania o zagrożeniach wraz z systemem powiadamiania;
- wspieranie inicjatyw zmierzających do tworzenia miejsc opieki nad samotnymi osobami starszymi i osobami z niepełnosprawnością;
- uwzględnienie potrzeb osób w podeszłym wieku w projektowaniu i zagospodarowywaniu przestrzeni publicznych, np. lokalizacja ławek, nawierzchnie chodników, wysokość krawężników, itd.;
- wdrożenie programów przez NGO przygotowujących mieszkańców Tuchowa do opieki nad osobami starszymi.

I.2.4. Mieszkańcy i goście czują się w Gminie Tuchów bezpiecznie

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- inwentaryzacja sprzętu i wyposażenia we wszystkich OSP wraz ze stworzeniem centralnego magazynu kryzysowego;
- poprawa koordynacji pracy służb poprzez wprowadzenie rozwiązań systemowych oraz doposażenie w niezbędny sprzęt i rozwiązania informatyczne służące komunikacji i koordynacji;
- wdrożenie nowych rozwiązań poprawiających jakość i efektywność realizowanych zadań przez instytucje służące bezpieczeństwu;
- edukacja związana z poprawą bezpieczeństwa;
- zapobieganie skutkom klęsk żywiołowych, w tym w szczególności podejmowanie działań związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym, ze szczególnym uwzględnieniem renaturyzacji rzek i potoków na terenie gminy, w tym współdziałanie z instytucjami odpowiedzialnymi za budowę stosownej infrastruktury, w tym m.in. PGW Wody Polskie;
- realizacja projektów mikroretencji do 0,5 ha;
- współpraca z Lasami Państwowymi (Nadleśnictwo Gromnik) w zakresie mikroretencji w lasach położonych w Gminie Tuchów;
- budowa systemów monitoringu w szczególności na terenie obiektów edukacyjnych i sportowo-rekreacyjnych;
- doposażanie służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne;
- niezbędne modernizacje obiektów służących bezpieczeństwu publicznemu.

I.3. Tworzący wspólnotę

I.3.1. Samorząd wspólnie z mieszkańcami uruchomił rzeczywiste mechanizmy współzarządzania Gminą

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- wsparcie ruchów społecznych i obywatelskich dla wdrażania idei współzarządzania w Gminie;
- utworzenie ogólnodostępnych miejsc aktywności społecznej (open space dla młodzieży, miejsca samoaktywności dla dorosłych);
- współpraca i współdziałanie ludzi i instytucji na rzecz budowania kultury dialogu, otwartości i niedyskryminacji wszystkich mieszkańców gminy bez względu na światopogląd i wyznawane wartości;
- systemowe wsparcie dla NGO, m.in. uzupełnienie środkami z budżetu Gminy środków pozyskanych z innych źródeł, obsługa biurowa, wymiana pomysłów, centrum wolontariatu;
- wykreowanie programu edukacji obywatelskiej angażującego ważne dla mieszkańców autorytety i instytucje, które będą wspierały wewnątrzgminny dialog i przyczyniały się do budowania społeczeństwa obywatelskiego;
- zwiększenie udziału NGO w realizacji zadań gminnych;
- włączenie Młodzieżowej Rady Miejskiej w Tuchowie w opiniowanie strategicznych procesów decyzyjnych, które dotyczą przyszłości Tuchowa oraz angażowanie Rady we współkreowanie projektów i działań ważnych dla młodych mieszkańców gminy;
- utworzenie pod auspicjami Młodzieżowej Rady Miejskiej w Tuchowie szkoły liderów lokalnych;
- szkolenia dla sołtysów, przewodniczących osiedli oraz rad sołeckich i rad osiedlowych po ukonstytuowaniu się nowego składu, a także systematycznie w trakcie kadencji;
- promocja wśród dzieci i młodzieży zasad wolontariatu i uczestnictwa w działaniach organizacji pozarządowych;
- realizacja projektów wzmacniających tożsamość lokalną w oparciu o dialog międzypokoleniowy;
- systematyczne diagnozowanie potrzeb społecznych – w oparciu o analizę wniosków mieszkańców;
- wspieranie powstawania niezależnych kanałów informacyjnych w Gminie;
- poprawa wewnętrznej komunikacji z mieszkańcami – dostosowanie kanałów informacyjnych do wyzwań współczesności;
- uproszczenie języka komunikacji z mieszkańcami.

I.3.2. Wspólnota lokalna realizuje ideę dostępności w praktyce, zarówno w wymiarze infrastrukturalnym, jak i we wszelkich podejmowanych działaniach

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- wdrożenie rozwiązań w zakresie dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej;
- uzyskanie pełnej dostępności we wszystkich obiektach i instytucjach publicznych na terenie Gminy Tuchów, w tym: architektonicznej, transportowej, informacyjnej, edukacyjnej i cyfrowej;
- podnoszenie świadomości oraz prowadzenie szkoleń w zakresie dostępności;
- zaangażowanie osób ze szczególnymi potrzebami w działania na rzecz dostępności infrastruktury i usług świadczonych przez Urząd Miejski;
- uwzględnianie trudności osób ze szczególnymi potrzebami w planowanej i prowadzonej działalności oraz realizacji zadań publicznych;
- monitorowanie bieżących działań w zakresie zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w wymiarze informacyjno-komunikacyjnym, architektonicznym i cyfrowym;
- uwzględnianie – w procesach inwestycyjnych w zakresie przedsięwzięć publicznych – projektowania uniwersalnego.

I.3.3. Współpraca międzysektorowa i terytorialna przynosi realne korzyści wspólnocie samorządowej Tuchowa

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- realizacja usług publicznych w partnerstwie z okolicznymi gminami: powołanie Centrum Usług Wspólnych, racjonalizacja działań w zakresie usług związanych z zaopatrzeniem w wodę, utylizacją odpadów, wspólną polityką antysmogową;
- powołanie międzygminnego centrum kompetencji cyfrowych;
- pełnienie przez Gminę Tuchów aktywnej roli w MOF Tarnowa;
- priorytetyzacja i uzgodnienie na poziomie MOF katalogu wspólnych działań tworzących zintegrowaną ofertę turystyczno-rekreacyjną;
- proaktywna rola Gminy Tuchów w partnerstwie Gmin Pogórzeńskich oraz wspólna realizacja projektów partnerskich i projektów o zasięgu ponadlokalnym..

Spotkanie Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska w związku z powołaniem MOF, www.tarnow.pl

I.4. Samorządni i kompetentni

I.4.1. Administracja samorządowa Tuchowa jest przygotowana do pełnienia swojej roli – jest zaangażowana, otwarta, przyjazna i gotowa na sprostanie wyzwaniom XXI wieku

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- poprawa polityki informacyjnej gminy: unowocześnienie, uaktualnienie i wzbogacenie miejskiej witryny internetowej;
- poprawa wewnętrznej komunikacji z mieszkańcami – dostosowanie kanałów informacyjnych do wyzwań współczesności, w tym stworzenie lokalnej telewizji internetowej;
- poprawa współpracy i przepływu informacji pomiędzy jednostkami gminnymi;
- systematyczne wzmacnianie kompetencji zawodowych pracowników samorządowych, w tym m.in.:
 - audyt kompetencji i potrzeb szkoleniowych pracowników administracji samorządowej,
 - pilotażowe wdrożenie systemu edukacji i zarządzania kompetencjami z uwzględnieniem kluczowych potrzeb pracowników i pracodawcy, w tym gminne centrum e-learningowe,
 - szkolenia zgodnie z potrzebami pracowników i pracodawcy m.in. komunikacja, obsługa klienta,
 - tworzenie czytelnej ścieżki kariery samorządowej;
- wdrożenie elastycznych formy zatrudnienia i organizacji czasu pracy, w tym wdrożenia standardów pracy zdalnej;
- wzmocnienie planowania strategicznego i budowania systemu kontroli strategicznej w tuchowskim samorządzie;
- wdrożenie zielonych/zrównoważonych zamówień publicznych;
- promowanie stosowania klauzul społecznych przez JST w procesie zamówień publicznych;
- wzmocnienie potencjału i zdolności kadr Urzędu Miejskiego w Tuchowie do planowania przestrzennego;
- zarządzanie przez dane oraz otwieranie danych, w tym:
 - lepsze wykorzystanie baz danych (System Monitorowania Usług Publicznych, Monitor Rozwoju Lokalnego i inne) do bieżącego i strategicznego zarządzania Gminą,
 - nabycie umiejętności pozyskiwania, analizowania, przetwarzania, wizualizacji i udostępniania danych cyfrowych o Gminie,
 - standaryzacja kluczowych zbiorów danych i doprowadzenie do interoperacyjności wszystkich systemów informatycznych w administracji samorządowej Tuchowa w celu zapewnienia integracji pozyskiwanych danych i umożliwienie korzystania z różnych danych przez zainteresowane jednostki Gminy;
- cyfryzacja usług w tuchowskim samorządzie, w tym:
 - poprawa świadomości i kompetencji w zakresie cyfryzacji wśród kadr Urzędu Miejskiego w Tuchowie,
 - podejmowanie działań na rzecz podniesienia kompetencji cyfrowych mieszkańców, w tym szczególnie wśród grup zagrożonych wykluczeniem cyfrowym,
 - lepsze wykorzystanie potencjału technologii cyfrowych do zarządzania administracją, m.in. wdrożenie elektronicznego obiegu dokumentów,
 - dalsza cyfryzacja administracji samorządowej Tuchowa i rozwój e-usług,
 - udoskonalenie rozwiązań zapewniających bezpieczeństwo cyfrowe,
 - wdrażanie rozwiązań związanych z Internetem Rzeczy, które mogą ułatwiać życie mieszkańcom i przynieść oszczędności np. automatyczne odczytywanie liczników zużycia wody, pojemniki na odpady, które sygnalizują poziom ich wypełniania, automatyczna sygnalizacja.

4.2. Cel strategiczny II. ROZWÓJ – dla nas, dla przyszłości

Tradycje lokalnej przedsiębiorczości i rzemiosła, rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze, położenie i walory krajobrazowo-turystyczne Tuchowa, kultura i dziedzictwo (materialne i duchowe) są motorem rozwoju lokalnej gospodarki.

Endogeniczne potencjały Tuchowa – tradycje lokalnej przedsiębiorczości i rzemiosła, rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze, położenie i niezwykle walory krajobrazowo-turystyczne Tuchowa, jego kultura i dziedzictwo (materialne i duchowe) – mogą i powinny stać się dziś ważnym motorem rozwoju lokalnej gospodarki i poprawy warunków życia mieszkańców Gminy Tuchów. Jeżeli dodamy do tego usprawnienie wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej, położenie przy ważnym szlaku kolejowym i relatywnie dobre skomunikowanie z oddaloną o ok. 20 km autostradą A4 otrzymujemy sporo przewag konkurencyjnych w stosunku do okolicznych gmin i doskonale podwaliny pod budowanie trwałego rozwoju Gminy Tuchów.

Dynamicznie i nowocześnie – to dla nas ważne, bo:

wzrost przedsiębiorczości i konkurencyjności przedsiębiorstw

- warunkiem rozwoju społeczno-gospodarczego Tuchowa jest ciągły wzrost przedsiębiorczości i konkurencyjności przedsiębiorstw. Przedsiębiorczość wiąże się z tworzeniem nowych miejsc pracy, co istotnie wpływa na poprawę warunków życiowych lokalnej społeczności, w tym dochody mieszkańców, ale także samego samorządu. Lokalną gospodarkę rozwijają przedsiębiorcy, ale rolą samorządu jest tworzenie najkorzystniejszych warunków do pobudzania i rozwoju działalności gospodarczej, likwidacji istniejących barier i tworzenia sprzyjających warunków i klimatu dla rozwoju firm. Jesteśmy przekonani, że rozwój lokalnej gospodarki przynajmniej w części zatrzyma odpływ młodych mieszkańców gminy stwarzając im na miejscu warunki do samorealizacji, czy to poprzez zakładanie firm, przejmowanie firm rodzinnych, czy podejmowanie atrakcyjnej pracy w dobrze prosperujących przedsiębiorstwach;
- wspólnie działanie szkół, samorządów, biznesu, uczelni wyższych i współpraca międzynarodowa – to droga do edukacji zawodowej na najwyższym poziomie. Ile w tym jest odpowiedzialności samorządu na poziomie gminy? Na tyle dużo – szczególnie w odniesieniu do szkół podstawowych, że warto o tym rozmawiać już od najwcześniejszych lat edukacji. Już wtedy zaczyna się kształtowanie podstaw przedsiębiorczych, rozumienie i docenianie myślenia ekonomicznego, pierwsze kontakty międzynarodowe i podglądanie jak robią to inni. Równie ważna jest sama promocja szkolnictwa zawodowego, nie tylko wśród młodzieży, ale także samych przedsiębiorców i zachęcanie ich do współdziałania w tym zakresie ze szkołami;
- znaczny odsetek mieszkańców Gminy Tuchów pracuje w sektorze rolniczym – to nie tylko tradycje – rolnicze, przetwórstwa spożywczego czy tuchowskich wyrobów wpisanych na listę produktów tradycyjnych – ale także ważny sektor gospodarki, który zważywszy na relatywnie dobrą jakość ziemi i bogate tradycje rolnicze warto i należy rozwijać. Ale dziś rolnictwo to także doskonały pomysł na rozwój gminy i tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy, to także miejsce na kooperację chociażby z sektorem

edukacja zawodowa

sektor rolniczy

turystycznym: zdrowa żywność w gospodarstwach agroturystycznych, zaplecze żywnościowe dla rozwijającej się turystyki na całym Pogórzu, czy ciągle jeszcze niszowa, ale szybko zyskująca swoją markę enoturystyka. Jako samorząd będziemy wspierali ten ważny, nie tylko dla naszej ekonomii, ale także kultury, sektor gospodarki;

- ważny będzie dla nas także dialog z przedsiębiorcami, wsłuchiwanie się w ich potrzeby i oczekiwania, a także wewnętrzna i zewnętrzna promocja przedsiębiorczości – zarówno w rozumieniu dowartościowywania postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców gminy, jak i pokazywania Tuchowa jako dobrego miejsca do inwestowania, a także współpracy z przedsiębiorcami w promowaniu ich firm czy ich oferty przy okazji działań podejmowanych przez samorząd Tuchowa;

promocja przedsiębiorczości

Szybko i bezpiecznie – to dla nas ważne, bo:

- jesteśmy przekonani, że dobra dostępność komunikacyjna – wewnętrzna i zewnętrzna – to jeden z warunków zarówno poprawy jakości życia, dostępności do usług, łatwego i bezpiecznego przemieszczania się, ale także poprawy warunków konkurencyjnych dla naszych przedsiębiorców. Dlatego będziemy jako samorząd dbali i współdziałali z innymi szczeblami samorządu w zakresie rozwijania wewnętrznej sieci drogowej, poprawy jej parametrów, systematycznej poprawy bezpieczeństwa komunikacyjnego, a także przygotowania gminy do rozwoju elektromobilności;
- zdajemy sobie sprawę z odpowiedzialności za stan środowiska, a także komfort i czas podróżowania – dlatego będziemy stawiać na rozwój komunikacji publicznej, zarówno wewnątrz gminnej, jak i z okolicznymi miastami. Ważne będzie dla nas uruchomienie szybkiego połączenia kolejowego z Tarnowem, rozwój połączeń komunikacyjnych pomiędzy poszczególnymi miejscowościami i przystankami kolejowymi. W rejonach przystanków kolejowych chcemy rozwijać sieć parkingów typu Park&Ride. Chcemy też systematycznie rozbudowywać sieć dróg rowerowych łączących poszczególne miejscowości oraz komunikujące je także ze stacjami kolejowymi;
- nie ma we współczesnym świecie mowy o rozwoju i konkurencyjności jakiegoś obszaru bez dostępu do Internetu wysokich prędkości. Jako samorząd mamy świadomość, że to dziś klucz zarówno do jakości życia mieszkańców, zwiększania szans edukacyjnych, dostępu do kultury, ale także szans na prowadzenie działalności gospodarczej w relacji nawet z najdalszymi zakątkami świata bez konieczności opuszczania Tuchowa. Będziemy – jako samorząd – finalizować rozwój sieci szerokopasmowych i zagwarantujemy dostęp do technologii 5G na terenie Gminy Tuchów. Odrębną kwestią jest rozwijanie usług cyfrowych oraz systematyczne podnoszenie wiedzy i umiejętności osób wykluczonych cyfrowo tak, aby mogły być pełnoprawnymi odbiorcami usług i treści dostępnych wyłącznie z wykorzystaniem technologii informatycznych.

sieć drogowa

rozwój komunikacji publicznej

Internet wysokich prędkości

W zgodzie z naturą – to dla nas ważne, bo:

produkt turystyczny i rekreacyjny

- Tuchów – patrząc od strony Tarnowa i autostrady A4 – jest swoistą bramą na całe Pogórze Ciężkowickie. Mamy świadomość swoich atutów – krajobraz, unikatowa przyroda, zabytki i kultura niematerialna, już istniejąca infrastruktura turystyczno-rekreacyjna, ludzie przygotowani do świadczenia usług turystycznych, tradycyjna żywność, rozwijacie się winiarstwo – to elementy, na których warto budować unikatowy produkt turystyczny i rekreacyjny. Jako samorząd widzimy swoją rolę w rozbudowie ogólnodostępnej infrastruktury służącej rozwojowi „przemysłu czasu wolnego” na obszarze gminy, ale także w inkubowaniu zjawisk i łączeniu potencjałów ludzi i instytucji, tak aby w rozwój tej ważnej dla całej gminy gałęzi gospodarki aktywnie włączać jak największe grono zainteresowanych osób. Dostrzegamy – jako samorząd – ogromne szanse dla naszej gminy we wspieraniu tego kierunku rozwoju Tuchowa;

sportu i codzienna rekreacja

- mamy – jako samorząd – świadomość wagi sportu i codziennej rekreacji dla naszych mieszkańców. Będziemy rozwijali i unowocześniali istniejącą bazę sportowo-rekreacyjną, w miarę zidentyfikowanych potrzeb będziemy także budowali nowe obiekty. Przede wszystkim jednak zadbamy, aby oferta klubów i obiektów sportowych była dopasowana do oczekiwań mieszkańców i różnych grup wiekowych oraz wynikała ze zidentyfikowanych potrzeb. Zdajemy sobie sprawę, że dobra baza i atrakcyjna oferta to nie tylko lepsza jakość życia dla naszych mieszkańców, spora dawka zdrowia, profilaktyki, dobrej rozrywki, ale także czynnik, który integruje, wychowuje i socjalizuje, co jest szczególnie ważne wśród najmłodszego pokolenia Tuchowian;

promocja walorów przyrodniczo-krajobrazowych

- jednocześnie – jako samorząd – zdajemy sobie sprawę, że nawet największe walory przyrodniczo-krajobrazowe oraz najciekawsza infrastruktura turystyczno-rekreacyjna nie jest w stanie zaistnieć bez dobrej promocji. Chcemy to robić wspólnie z branżą turystyczną, właścicielami najważniejszych zabytków i obiektów kultury, gestorami bazy noclegowej i gastronomicznej, producentami lokalnej żywności. Wierzymy, że wspólny wysiłek na rzecz rozpropagowania walorów ziemi tuchowskiej sprawi, iż szeroko pojęty przemysł czasu wolnego będzie jedną z ważnych gałęzi naszej gospodarki i źródłem utrzymania dla wielu Tuchowian.

Blisko tradycji – to dla nas ważne, bo:

kultura

- szeroko pojmowana kultura jest podstawą wszelkiego działania oraz postępu cywilizacyjnego. To od poziomu, dostępności oraz jakości oferty kulturalnej w znacznej mierze zależy poziom życia w Tuchowie, a także w gruncie rzeczy możliwości intensyfikacji postępu i pozytywnych przemian społeczno-ekonomicznych w Gminie. Kultura i oferta kulturalna winna być także swego rodzaju marką gminy, mówi też wiele o tożsamości miejsca i jego mieszkańców. Stąd tak ważne – w naszych planach strategicznych – jest poszerzanie oferty kulturalnej gminy, docieranie z tą ofertą jeszcze bliżej mieszkańców, rozwijanie jej w taki sposób, aby zaspakajała zarówno potrzeby i aspiracje wysokie, jak i miała – wtedy, kiedy tego potrzebujemy – wymiar nieco bardziej rozrywkowy. Mamy także

świadomość, iż dostęp do dobrej jakości oferty kulturalnej będzie kolejnym z ważnych czynników decydujących o możliwości pozyskania nowych mieszkańców, którzy nierzadko przyzwyczajeni są do ciekawej oferty kulturalnej w relatywnej bliskości miejsca zamieszkania;

- dziedzictwo kulturowe jest tym co przez dziesięciolecia budowało naszą tożsamość i duchowość, a w konsekwencji to kim dziś jesteśmy i jak patrzymy na świat. Ochrona materialnego dziedzictwa to także nasze zobowiązanie względem naszych przodków, a także tych, którzy np. zginęli i pozostali na naszej tuchowskiej ziemi w trakcie wojennych walk. Jako samorząd jesteśmy odpowiedzialni nie tylko za zachowanie materialnego wymiaru tego dziedzictwa, ale także za włączenie go w obieg codziennego życia kulturalnego, a także wypromowanie jako ważnego i ciekawego elementu tworzonych produktów turystycznych.

dziedzictwo kulturowe

Rozwój Tuchowa to proces długotrwały. Muszą mu towarzyszyć systematyczne zmiany, które będą miały charakter celowy, będą zmierzały do osiągnięcia wyższego poziomu życia przez mieszkańców oraz zwiększały szanse na pozyskanie nowych przedsiębiorców i mieszkańców. Rozwój musi się odbywać w sposób zrównoważony i jednoczesny w sferze gospodarczej, społecznej, kulturalnej i politycznej, tylko wtedy ma szanse na kreowanie nowych wartości. O jego trwałości przesądzać będzie umiejętne wykorzystanie zasobów gminy, a także uwzględnianie w procesie rozwoju potrzeb mieszkańców oraz ich udział w podejmowanych działaniach. Efektem tego rozwoju winna być poprawa jakości życia społeczności lokalnej Tuchowa. O jakich zasobach mówimy, jakie potrzeby spełniamy i jak planujemy to zrobić, zapisano w poniższej tabeli.

Tabela 5. Cele operacyjne, kierunki działań oraz kluczowe działania w ramach drugiego celu strategicznego „ROZWÓJ – dla nas, dla przyszłości”

II.1. Dynamicznie i nowocześnie

II.1.1. Tuchowska przedsiębiorczość rozwija się dynamicznie tworząc atrakcyjne miejsca pracy dla mieszkańców i przyjezdnych

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- prowadzenie proaktywnej polityki podatkowej;
- pozyskiwanie oraz planowanie nowych terenów inwestycyjnych;
- tworzenie przestrzeni dedykowanej dla przedsiębiorców i zachęcającej Tuchowian do inicjowania działalności gospodarczej (uruchomienie tuchowskiego inkubatora przedsiębiorczości);
- czytelne zmiany w planach przestrzennych wskazujące potencjalne tereny zainwestowania dla działalności gospodarczej;
- stwarzanie warunków dla rozwijania instrumentów wspierania przedsiębiorczości (dyżury doradcze publicznych instytucji otoczenia biznesu);
- upowszechnianie dobrych praktyk z zakresu społecznej odpowiedzialności biznesu;
- wspieranie ekonomii społecznej: tworzenie podmiotów ekonomii społecznej, promowanie stosowania klauzul społecznych przez JST w procesie zamówień publicznych;
- docenienie firm rodzinnych i wspieranie procesów sukcesyjnych;
- kształtowanie lokalnego patriotyzmu gospodarczego („kupuj, inwestuj lokalnie”);
- wsparcie starszych mieszkańców w utrzymywaniu ich aktywności ekonomicznej poza granicą „wieku emerytalnego”.

II.1.2. Nowoczesna edukacja zawodowa odpowiada na dynamicznie zmieniające się potrzeby lokalnego i subregionalnego rynku pracy

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- zaangażowanie pracodawców w system doradztwa i poradnictwa zawodowego – dni otwarte, wykłady, zorganizowane wizyty w przedsiębiorstwach, lekcje wychowawcze dedykowane poznawaniu lokalnego biznesu;
- zainicjowanie powstania cyklicznych praktyk i warsztatów dla uczniów szkół średnich Gminy Tuchów w lokalnych firmach;
- promocja i „urynkowanie” szkolnictwa średniego i zawodowego (odpowiadanie na rzeczywiste potrzeby przedsiębiorców);
- wdrożenie wzorcowych rozwiązań organizacyjnych funkcjonowania wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego (WSDZ) dla tuchowskich szkół podstawowych;
- współpraca szkół podstawowych ze szkołami ponadpodstawowymi na rzecz doradztwa zawodowego;
- dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb lokalnego rynku pracy;
- wzmocnienie ducha przedsiębiorczości wśród ludzi młodych.

II.1.3. Rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze jest ważną gałęzią tuchowskiej gospodarki tworząc dochodowe i atrakcyjne miejsca pracy

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- tworzenie klimatu dla rozwijania ekologicznego rolnictwa i hodowli;
- wewnętrzna promocja upraw ekologicznych;
- wsparcie organizacyjne dla tworzenia grup producenckich i kooperatyw sprzedażowych;
- tworzenie warunków i systemu zachęt do wzmocnienia roli historycznie ważnych kierunków działalności rolniczej ziemi tuchowskiej (produkcji owoców miękkich, hodowli, pszczelarstwa);
- wspieranie rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego oraz promocja produktów lokalnych i tradycyjnych;
- promocja nowych kierunków działalności rolniczej, w tym w szczególności winiarstwa;
- stwarzanie warunków dla systematycznego podnoszenia wiedzy i kompetencji w rolnictwie i hodowli: doradztwo zawodowe dla rolników, kursy, szkolenia;
- podnoszenie świadomości w zakresie ograniczenia stosowania i szkodliwości środków ochrony roślin oraz przenawożenia pól;
- stwarzanie warunków do lokowania się na terenie Tuchowa firm z obszaru przetwórstwa rolno-spożywczego;
- wspieranie rolników i grup producenckich w tworzeniu atrakcyjnych kanałów zbytu ich produktów;
- tworzenie tematycznych inkubatorów rolniczych (inkubator pszczelarstwa, inkubator winiarstwa).

II.1.4. Samorząd Tuchowa i lokalni przedsiębiorcy potrafią skutecznie promować Gminę jako dobre miejsce do inwestowania

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- nawiązanie stałej współpracy ze środowiskiem przedsiębiorców: cykliczne spotkania samorząd – przedsiębiorcy, stworzenie instrumentów transparentnej komunikacji pomiędzy samorządem, a przedsiębiorcami;
- rozwój instrumentów wspierania lokalnej przedsiębiorczości: promocja oferty inwestycyjnej w lokalnych i regionalnych instytucjach otoczenia biznesu, promocja Gminy na imprezach targowych i aktywny udział Tuchowa w ramach promocji oferty inwestycyjnej Małopolski;
- współpraca przedsiębiorców ze szkołami: dni otwarte, wykłady, zorganizowane wizyty w przedsiębiorstwach, lekcje wychowawcze cyklicznie dedykowane poznawaniu lokalnego biznesu, staże;
- tworzenie klimatu i warunków do pozyskiwania pracowników z zagranicy.

II.2. Szybko i bezpiecznie

II.2.1. Dobra i bezpieczna sieć infrastruktury drogowej wspiera procesy rozwojowe w Gminie

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- regulacja stanu prawnego dróg;
- systematyczna poprawa jakości dróg na terenie gminy;
- poprawa dostępności drogowej terenów o dużym nasileniu zainwestowania;
- poprawa dojazdu do pól poprzez systematyczną poprawę infrastruktury drogowej na terenach rolniczych;
- budowa wewnątrzgminnej sieci ścieżek rowerowych jako alternatywy dla indywidualnej komunikacji samochodowej;
- budowa chodników (współdzielonych ze ścieżkami rowerowymi) w miejscach o dużym natężeniu ruchu samochodowego;
- przegląd miejsc niebezpiecznych na terenie gminy i budowa (wspólnie z zarządcą drogi) infrastruktury poprawiającej bezpieczeństwo w ruchu drogowym (bezpieczne przejścia dla pieszych, oświetlenie dróg, oświetlenie przejść);
- przygotowanie infrastruktury niezbędnej do rozwoju elektromobilności w transporcie zbiorowym i indywidualny.

II.2.2. Nowoczesna i ekologiczna komunikacja publiczna zachęca do dogodnego przemieszczania w relacjach wewnętrznych i zewnętrznych

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- organizacja zrównoważonego transportu publicznego wewnątrz Gminy, który zapewni właściwe skomunikowanie się poszczególnych miejscowości z punktami węzłowymi dla komunikacji publicznej w gminie Tuchów (punkty węzłowe: w Łowczowie, Tuchowie, Lubaszowej i Siedliskach);
- budowa parkingów typu Park&Ride oraz Bike&Ride w punktach węzłowych Gminy Tuchów tj. przy stacjach kolejowych: Łowczów, Tuchów, Lubaszowa, Siedliska wraz z infrastrukturą wspierającą elektromobilność na terenie gminy;
- lobbng, w tym w ramach działania tarnowskiego MOF, dotyczący uruchomienia szybkiego połączenia kolejowego obsługującego tarnowski obszar funkcjonalny;
- budowa infrastruktury rowerowej łączącej miejscowości gminy z punktami węzłowymi;
- wprowadzenie organizacji ruchu w centrum miasta przyjaznej dla pieszych i rowerzystów, dająca im preferencje przed ruchem samochodowym.

II.2.3. Sieci teleinformatyczne zapewniają doskonałą komunikację z całym światem, pozwalają na swobodne czerpanie ze światowych zasobów wiedzy i umożliwiają pracę na całym świecie bez opuszczania Tuchowa

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- zapewnienie ultraszybkiego dostępu do Internetu wszystkim gospodarstwom domowym zarówno w mieście, jak i na obszarach wiejskich Gminy Tuchów;
- cyfryzacja usług publicznych;
- edukacja informatyczna osób cyfrowo wykluczonych, w tym osób starszych;
- bezpłatny dostępu do komputera i Internetu dla ubogich mieszkańców Gminy, np. w bibliotekach gminnych.

II.3. W zgodzie z naturą

II.3.1. Turystyczny rozwój Gminy Tuchów wpisuje się we wspólną koncepcję produktu turystycznego Pogórza Ciężkowickiego i rozwija się w oparciu o własne zasoby przyrodnicze i krajobrazowe

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych dla budowy atrakcyjnej oferty turystyczno-rekreacyjnej, w tym:
 - promocja szlaków pieszych,
 - połączenie we wspólną sieć istniejących tras rowerowych, wraz z ich wspólną identyfikacją wizualną i promocją;
 - budowa miejsc odpoczynku rowerzystów przy trasach rowerowych;
- podejmowanie ponadgminnych inicjatyw w zakresie budowy spójnej infrastruktury rowerowej, w tym budowa wydzielonej, asfaltowej trasy rowerowej łączącej Tarnów z Tuchowem;
- promocja Tuchowa, jako ważnego miejsca związanego z turystyką pielgrzymkową;
- eksplorowanie i wykorzystanie legendy „Starej kopalni soli” dla budowy nowego produktu turystycznego opartego o historię i dziedzictwo kulturowe;
- rozwijanie enoturystyki i turystyki pszczelarskiej, jako unikalnego wyróżnika Tuchowa na turystycznej mapie Małopolski;
- instytucjonalizacja partnerstw lokalnych dla wzmocnienia współdziałania różnych podmiotów w budowaniu i promowaniu oferty turystyczno-rekreacyjnej Tuchowa.

II.3.2. Bogata i atrakcyjna oferta sportowo-rekreacyjna tworzy lepsze warunki do życia dla mieszkańców i jest motorem rozwoju gospodarczego Gminy

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- aktywna polityka w zakresie poprawy jakości i dostępności istniejących terenów zielonych jako odpowiedź na zidentyfikowane potrzeby mieszkańców;
- budowa atrakcyjnych i zróżnicowanych przestrzeni rekreacyjnych dla mieszkańców Gminy Tuchów i gości jednodniowych, w tym:
 - rekreacyjne zagospodarowanie terenów wokół Domu Kultury,
 - dalsze uatrakcyjnienie terenów rekreacyjnych wokół Skałki,
 - zagospodarowanie bulwarów nad Białą na cele rekreacyjne),
- rozwój nowoczesnej bazy sportowo-rekreacyjnej oraz poprawa wykorzystania już istniejącej, m.in. program optymalnego wykorzystania istniejącej bazy sportowej na zajęcia sportowe i rekreacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych;
- poprawa wyposażenia istniejącej bazy sportowej;
- kontynuacja wdrożonych i sprawdzonych form, programów i zajęć rodzinnych i tworzenie nowych programów przygotowujących dzieci i młodzież do aktywizacji sportowej;
- rozwój klubów sportowych i organizacja imprez rangi ponadlokalnej;
- rozwijanie istniejących i tworzenie nowych, w zależności od zdiagnozowanych potrzeb i oczekiwań, sekcji sportowych;
- rozwijanie oferty rekreacyjnej w oparciu o infrastrukturę sportową w poszczególnych miejscowościach;
- budowa placów zabaw i miejsc aktywności z udziałem społeczności lokalnej w odpowiedzi na zidentyfikowane potrzeby mieszkańców.

II.3.3. Samorząd wspólnie ze swoimi mieszkańcami skutecznie promuje Gminę i zachęca do jej odwiedzenia

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- nowoczesna promocja turystyczna Gminy, w tym:
 - przygotowanie questu dla miasta,
 - opracowane interaktywnej mapy i przewodników po gminie,
 - przygotowanie wirtualnych spacerów po mieście i gminie,
- promocja tematyczna ważnych kierunków rozwoju produktu turystycznego realizowana wspólnie z zainteresowanymi podmiotami, (m.in.: festiwale i kiermasze produktu lokalnego, Festiwal Wina „Tuchovinifest”, Wielki Odpust Tuchowski, współorganizacja wydarzeń związanych z Parkiem Krajobrazowym Pasma Brzanki;
- współdziałanie z sąsiednimi gminami przy wspólnej promocji oferty turystycznej i rekreacyjnej okolic Tarnowa.

II.4. Blisko tradycji

II.4.1. Przestrzeń kultury, edukacji, spotkań – aktywne tuchowskie instytucje kultury

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- wzmacnianie roli Dom Kultury w Tuchowie wraz z jego filiami jako aktywnego inspiratora i kreatora życia kulturalnego w gminie;
- adaptacja budynku Sokoła na cele kulturalne;
- systematyczne unowocześnienie i poprawa warunków funkcjonowania Biblioteki Publicznej w Tuchowie oraz jej filii;
- ewolucyjna zmiana modelu funkcjonowania Biblioteki Publicznej – wykreowanie przestrzeni bibliotecznej jako nowego miejsca budowania interakcji pomiędzy mieszkańcami Gminy Tuchów;
- wychodzenie z ofertą biblioteczną bliżej ostatecznego odbiorcy – mobilna biblioteka jako odpowiedź na wyzwania postpandemiczne;
- systematyczny rozwój szkoły muzycznej w Tuchowie i wzmacnianie placówki jako ośrodka rozwoju kultury muzycznej na terenie gminy;
- rozbudzanie i rozwijanie zdolności muzycznych młodych mieszkańców oraz upowszechnianie kultury muzycznej w środowisku lokalnym.

II.4.2. Dziedzictwo kulturowe buduje lokalną tożsamość mieszkańców oraz jest elementem tworzenia produktu turystycznego

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- konsekwentne rozwijanie turystyki pielgrzymkowej w oparciu o tuchowską Bazylikę i działalność oo. Redemptorystów;
- utrwalanie pamięci legionowej z czasów I wojny światowej;
- systematyczna opieka i dalsza rewitalizacja cmentarzy i kwater z okresu I wojny światowej znajdujących się na terenie Gminy Tuchów;
- rozwijanie turystyki historycznej i angażowanie w istniejące inicjatywy, np. rekonstrukcje, szlaki historyczne, związane z popularyzacją dziedzictwa I wojny światowej;
- rozwijanie wydarzeń festiwalowych promujących gminę, jej kulturę oraz pożądane kierunki rozwoju: festiwale wina, festiwale smaku itp.
- inicjowanie i wspieranie stowarzyszeń kultywujących lokalne tradycje.

4.3. Cel strategiczny III. NATURA – w harmonii ze środowiskiem

Wysoka jakość środowiska
to wysoka jakość życia.

Czyste środowisko jest niezbędne, nie tylko dla naszego zdrowia i dobrego samopoczucia, ale także dla przetrwania przyszłych pokoleń. Powietrze, którym oddychamy, jest najważniejszym zasobem, jakie zapewnia nam środowisko. Między innymi od jego stanu zależy nasze zdrowie. Złej jakości powietrze znacząco obniża komfort życia i niesie za sobą poważne konsekwencje dla zdrowia. Rocznie z powodu zanieczyszczenia powietrza umiera 45 tysięcy Polaków, a ilu tuchowian umiera albo choruje? Kolejnym niezbędnym do życia elementem środowiska jest woda. Czy potrafimy zadbać o jej czystość, czy potrafimy nią oszczędnie gospodarować, czy umiemy postępować tak, aby w maksymalnym stopniu zatrzymać ją w miejscu, w którym spadnie w postaci deszczu? A świat flory i fauny – czy potrafimy o niego zadbać, czy nie zabudowujemy siedlisk, czy nie grodzimy korytarzy, którymi migrują zwierzęta, czy potrafimy współistnieć we wspólnym świecie z nadzieją, że także nasze wnuki będą mogły doświadczyć spotkania ze wszystkimi gatunkami, z którymi zdarza spotykać się nam dzisiaj. Ale wysoka jakość środowiska to także wysoka jakość życia – dbałość o przyrodę i harmonijny rozwój gminy. Aspekty te mogą być niezwykle ważnym argumentem dla osób, które uciekając od zgiełku dużego miasta i szukać będą swojego nowego miejsca do życia bliżej natury i jej naturalnego rytmu.

Czyste środowisko – to dla nas ważne, bo:

woda, kanalizacja

- mamy mało wody, musimy nauczyć się ją oszczędzać i dbać o jej stan – dlatego musimy dokończyć budowę sieci kanalizacyjnej oraz zainwestować w systemy przydomowych oczyszczalni ścieków, żeby nie zanieczyszczać wód podziemnych. Musimy także zadbać o to, by każdy mieszkaniec gminy miał dostęp do dobrej jakości wody pitnej;

mniej odpadów

- musimy, jako społeczeństwo, nauczyć się wytwarzać mniej odpadów, a te które już wytworzymy lepiej i skutecznie segregować i odzyskiwać. To nasza wspólna odpowiedzialność względem środowiska i zasobów nieodnawialnych, ale także sposób na obniżenie kosztów związanych z gospodarką odpadami;

czyste powietrze

- ważne jest czyste powietrze. Ma ono ogromny wpływ na nasze zdrowie. Często nawet nie zdajemy sobie z tego sprawy, jak wielki. Przez zanieczyszczenia jesteśmy narażeni na niezliczoną liczbę chorób, których – gdyby nie zanieczyszczenie – moglibyśmy uniknąć. Najgorsze jest to, że robimy to sobie sami – paląc złej jakości węglem, śmieciami, mokrym drewnem. Jako samorząd będziemy działać na rzecz wymiany pieców na bardziej ekologiczne, będziemy zdobywać środki na instalację źródeł ciepła opartych o odnawialne źródła energii. Ale nie zrobimy nic, jeżeli nie zmieni się społeczna świadomość nas wszystkich co do szkodliwości tego co emitują nasze piece, jeżeli nie zmienimy naszych nawyków i przyzwyczajzeń, jeżeli nasze codzienne działania i wybory nie będą miały waloru odpowiedzialności za dobro wspólne, a takim jest powietrze. Zmiana – nas

samych – mieszkańców Tuchowa w zakresie niskiej emisji to chyba jedno z większych wyzwań na najbliższe lata w naszej gminie;

- zużywanie surowców nieodnawialnych musi się zmniejszać. Nieuchronnym jest przechodzenie na prąd w wielu wymiarach życia codziennego. Dlatego zmniejszanie zapotrzebowania na energię (docieplanie domów, zamykanie okien, kupowanie sprzętów o wysokiej klasie energetycznej), a także wytwarzanie jej blisko miejsca wykorzystania (m.in. panele fotowoltaiczne, małe elektrony wiatrowe itp.) jest tak ważne w dokonywaniu pożądanej zmiany. Gmina będzie się starała zdobywać środki na tego typu instalacje, ale wiele możemy zrobić sami, poprzez podejmowanie odpowiedzialnych decyzji, w trosce o jakość środowiska i powstrzymanie wyczerpywania się zasobów nieodnawialnych;
- wierzymy, że poprzez zmianę przyzwyczajzeń, edukację ekologiczną, kształtowanie właściwych postaw i zachowań w środowisku naturalnym, jesteśmy w stanie, jako społeczność Tuchowa, w skali właściwej dla naszej gminy zatrzymać i odwrócić negatywne zjawiska dotyczące świata przyrody i szerzej klimatu ziemni, na której żyjemy i chcielibyśmy, żeby żyły nasze wnuki.

**zapotrzebowania
na energię**

**edukacja
ekologiczna**

Przestrzeń do życia – to dla nas ważne, bo:

- rozlewanie się zabudowy w konsekwencji oznacza wyższe koszty budowy i eksploatacji m.in. dróg, sieci kanalizacyjnych, wodociągowych, gazowych oraz utrzymania małych szkół i ośrodków zdrowia. Koszty te ponosi samorząd, ale samorząd to wspólnota wszystkich mieszkańców i nasze wspólne podatki. W rezultacie – finansując ciągle nową infrastrukturę liniową nie wystarcza nam środków na inne społecznie ważne rzeczy. Rozciąganie się zabudowy to także wyższe wydatki na dojazdy do pracy, sklepów, szkół czy instytucji kultury. Ale presja na tereny niezabudowane to także zabieranie przestrzeni naturze, wkraczanie w miejsca, w których nie powinno nas być;
- w obliczu utrzymujących się negatywnych trendów demograficznych świadomy i przemyślany rozwój polityki mieszkaniowej stał się jednym z najważniejszych wyzwań rozwojowych Gminy Tuchów. Mieszkalnictwo jako ważny czynnik rozwoju lokalnego wymaga więc zintegrowanych, kompleksowych i komplementarnych działań Gminy, nie tylko w stosunku do swojego zasobu, ale także innych graczy na rynku nieruchomości, a także nawiązania współpracy z publicznymi i komercyjnymi instytucjami wspierającymi budownictwo mieszkaniowe. To szansa na zatrzymanie młodych ludzi w gminie, ale także świadoma polityka pozyskiwania nowych mieszkańców. Będziemy jako samorząd prowadzić nową politykę mieszkaniową w sposób aktywny i świadomy celów.

**rozlewanie się
zabudowy**

**rozwój polityki
mieszkaniowej**

Odpowiedzialność za środowisko, w którym się żyje – zarówno samorządu, jak i każdego z nas – mieszkańców Tuchowa to wyraz troski o dobre miejsce do życia i zachowanie w co najmniej niepogorszonym stanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych dla kolejnych pokoleń. Część działań do wykonania, to ciągle jeszcze nadganiaanie zapóźnień cywilizacyjnych

i inwestycje w infrastrukturę, ale sporo z nich to zmiana postaw każdego z nas, branie odpowiedzialności za podejmowane decyzje i wynikające z nich działania. To przekonanie, że stan środowiska to nasza wspólna odpowiedzialność, a o jego poprawie przesadzi dopiero suma pojedynczych działań każdego z mieszkańców naszej Gminy. A czyste środowisko, to dobre warunki do życia – stąd przekonanie, że może to być całkiem dobry argument – wraz ze świadomym rozwijaniem polityki mieszkaniowej – dla powstrzymania zjawiska depopulacji Gminy Tuchów. Działania, które proponujemy, aby urzeczywistnić nasze marzenia o czystym i zielonym Tuchowie prezentuje poniższe zestawienie.

Tabela 6. Cele operacyjne, kierunki działań oraz kluczowe działania w ramach trzeciego celu strategicznego „NATURA – w harmonii ze środowiskiem”

III.1. Czyste środowisko

III.1.1. Infrastruktura komunalna zabezpiecza życiowe potrzeby mieszkańców i znacząco wpływa na poprawę stanu środowiska

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- dokończenie budowy wodociągów i kanalizacji w obszarach, w których inwestycje te są uzasadnione ekonomicznie, min. 120 osób na km sieci i 90 osób na km sieci w obszarze objętym jedną z form ochrony przyrody;
- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków dla obszarów, dla których budowa infrastruktury liniowej jest nieopłacalna;
- podejmowanie działań mających zapewnić dostęp do dobrej jakości wody pitnej dla obszarów pozbawionych wodociągu komunalnego;
- intensyfikacja kontroli w zakresie właściwego odprowadzania ścieków przez mieszkańców i przedsiębiorców;
- dalsza gazyfikacja poszczególnych obszarów gminy;
- modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków – instalacja przetwarzania bioodpadów i osadów ze ścieków.

III.1.2. Gmina zapewnia dostęp do dobrej jakości i w rozsądnej cenie usług komunalnych

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- wprowadzenie systemu etykietyzacji worków i pojemników na odpady wraz z budową systemów informatycznych do zbierania i analizy danych o odpadach;
- wprowadzenie systemu zachęt i ulg dla wytwórców odpadów za właściwą segregację i poddanie się systemowi monitoringu;
- budowa i unowocześnienie PSzOKu w Tuchowie, budowa instalacji do przetwarzania bioodpadów.

III.1.3. Podjęte interwencje oraz wzrost świadomości ekologicznej oraz społecznej odpowiedzialności przyczyniły się do radykalnej poprawy jakości powietrza w Gminie Tuchów

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- wsparcie mieszkańców: informacyjne, doradcze, przygotowanie przez gminę stosownych projektów, w zakresie termomodernizacji i wymiany palenisk węglowych na rozwiązania proekologiczne (gaz, OZE);
- przeciwdziałanie niskiej emisji w budynkach publicznych: głęboka termomodernizacja wraz z instalacją OZE;
- wprowadzenie, z odpowiednim vacatio legis, zapisów w planach przestrzennych zabraniających instalowania w nowobudowanych budynkach ogrzewania na paliwa węglowe, drewno i pelet (bez względu na rodzaj paleniska);
- wprowadzenie punktowego monitoringu jakości powietrza, co najmniej jeden punkt na każdą miejscowość i osiedle, wraz z transparentną publikacją wyników w czasie rzeczywistym;
- intensyfikacja sprzątanía ulic, chodników i placów (na mokro) w celu ograniczenia emisji pyłowych;
- intensyfikacja kontroli palenisk domowych;
- egzekwowanie zakazu spalania pozostałości roślinnych z ogrodów i pól.

III.1.4. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców oraz działania samorządu Tuchowa oraz innych instytucji prowadzą do poprawy efektywności energetycznej i zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego w Tuchowie

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- stworzenie bazy budynków komunalnych i infrastruktury energetycznej wykorzystywanej przez samorząd;
- audyty energetyczne w odniesieniu do infrastruktury komunalnej (budynki, oświetlenie uliczne);
- wymiana instalacji elektrycznych w budynkach komunalnych i infrastrukturze komunalnej na systemy energooszczędne oraz wykorzystujące OZE;
- organizacja systemu wspólnych zakupów energii;
- przegląd własności słupów oświetleniowych i podjęcie działań racjonalizatorskich;
- promocja efektywności energetycznej wśród mieszkańców: informacja i promocja zakupu urządzeń o wysokiej klasie energetycznej, promocja zachowań związanych z oszczędzaniem energii;
- promocja instrumentów finansowych dla mieszkańców związanych z termomodernizacją i efektywnością energetyczną;
- wspieranie działań termomodernizacyjnych i związanych z podnoszeniem efektywności energetycznej w budynkach prywatnych, w tym połączenie takiego wsparcia z wymianą źródeł ciepła;
- optymalizacja systemów grzewczych w kierunku promocji systemów niskotemperaturowych;
- promocja budownictwa o wysokiej sprawności energetycznej poprzez stosowne zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- promowanie rozwiązań związanych z produkcją energii blisko miejsca jej użytkowania;
- budowa – w partnerstwie z gminami MOF – lokalnych magazynów energii;
- promocja projektów architektonicznych wykorzystujących odnawialne źródła energii;
- systematyczne odchodzenie od wykorzystania energii ze źródeł nieodnawialnych, w pierwszej kolejności z węgla, a w dalszej (w perspektywie 2050 roku) także z gazu i zastępowanie jej systemami zasilanymi energią elektryczną.

III.1.5. Mieszkańcy Gminy Tuchów i turyści ją odwiedzający są uważnymi i odpowiedzialnymi użytkownikami środowiska, w którym żyją i odpoczywają

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie jakości środowiska z uwzględnieniem współodpowiedzialności mieszkańców za powstające zanieczyszczenia wraz z pokazaniem ich krótko-, średnio- i długoterminowych skutków dla jakości i długości życia ludzi;
- promowanie odpowiedzialnych zachowań proekologicznych: transport zbiorowy, promocja carpoolingu, promocja „miasta pieszych”, segregacja odpadów, ograniczenie zużycia surowców, oszczędzanie wody itp.;
- promowanie zagospodarowania bioodpadów w miejscu ich powstawania, w odniesieniu do budynków jednorodzinnych;
- prowadzenie systematycznej edukacji ekologicznej w szkołach prowadzonych przez Gminę;
- budowanie świadomości ekologicznej mieszkańców z wykorzystaniem organizacji pozarządowych i instytucji zaufania publicznego, np. parafii, działających na terenie gminy;
- podejmowanie działań akcyjnych typu „sprzątanie świata” itp.;
- wprowadzenie systemu preferencji i zachęt dla mieszkańców podejmujących działania proekologiczne;
- promocja zrównoważonego transportu publicznego.

Winnica św. Jakuba w Karwodrzy

III.2. Przestrzeń do życia

III.2.1. Świadoma polityka w zakresie planowania przestrzennego przyczynia się do ograniczenia rozlewania się zabudowy na obszarze Gminy Tuchów oraz wprowadza ład i porządek w gospodarowaniu przestrzenią

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- czytelne wskazanie w planach zagospodarowania przestrzennego funkcji poszczególnych obszarów;
- określenie w planach zagospodarowania przestrzennego nieprzekraczalnej linii zabudowy na terenach słabo zurbanizowanych;
- przygotowanie Gminy do integracji planowania przestrzennego i strategicznego, w tym do opracowania „Planu ogólnego dla Gminy Tuchów”;
- prowadzenie przez Gminę aktywnej i odważnej polityki nieruchomościowej (scalenie, komasacja, wymiana gruntów);
- wdrażanie zasad zintegrowanego planowania przestrzennego;
- włączenie lokalnych społeczności w proces uzgadniania planów przestrzennych począwszy od formułowania celów dla tych planów, po sporządzenie finalnego planu;
- czytelne komunikowanie jakiego typu inwestycje nie powstaną na obszarach rozproszonej (pojedynczej) zabudowy przy jednoczesnym komunikowaniu jak będą egzekwowane wymogi np. dotyczące ochrony środowiska;
- wskazanie w planach miejscowych dopuszczalnych/akceptowalnych skupisk zabudowy jako miejsc krystalizacji nowego osadnictwa (tworzenia się nowych osiedli), projektowanego jako osiedla 10-cio minutowe;
- wprowadzenie lokalnych standardów urbanistycznych.

III.2.2. Gmina prowadzi świadomą i aktywną politykę mieszkaniową nakierowaną na zatrzymanie młodych ludzi i przyciągnięcie nowych mieszkańców

KLUCZOWE DZIAŁANIA

- czytelne wskazywanie w dokumentach planistycznych nowych terenów przeznaczanych pod funkcje mieszkaniowe;
- wskazanie w planach zagospodarowania enklaw, w których może powstawać budownictwo wielorodzinne, w tym w bliskiej odległości od punktów węzłowych dla komunikacji publicznej w gminie Tuchów – Tuchów i Siedliska;
- zaplanowanie i przygotowanie obszarów pod budownictwo jednorodzinne;
- aktywna polityka gminy w zakresie scaleń, komasacji gruntów, wymiany gruntów – z przeznaczeniem na cele mieszkaniowe;
- uzbrojenie i skomunikowanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe;
- aktywna współpraca z publicznymi instytucjami wspierającymi finansowo budownictwo mieszkaniowe oraz promocja gminy wśród deweloperów zainteresowanych budownictwem mieszkaniowym na obszarach otaczających Tarnów;
- promocja standardów architektonicznych dla powstającego budownictwa wielorodzinnego i jednorodzinnego (ujednolicenie i estetyka);
- zagwarantowanie minimalnego zasobu mieszkaniowego dla osób w trudnym położeniu (mieszkania socjalne, mieszkania chronione, mieszkania wspomagane);
- prowadzenie polityki mieszkaniowej jako świadomego narzędzia promocji Gminy.

5

Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Realizowana – w sposób konsekwentny, uspołeczniony i w oparciu o wyznaczone cele – długofalowa polityka rozwoju gminy Tuchów powinna przynieść efekt w postaci powstrzymania zjawiska depopulacji, stworzenia takich warunków życia w Gminie, które skutkować będą częstszymi decyzjami o pozostaniu – szczególnie młodych ludzi – na stałe, w miejscu swojego urodzenia, a także przyciągną nowych mieszkańców, którzy osiedlą się tutaj na stałe. Nie będzie to możliwe bez systematycznej poprawy jakości usług publicznych, lepszej dostępności komunikacyjnej, zarówno wewnętrznej, jak i zewnętrznej, bez stworzenia nowego impulsu rozwoju gospodarczego, szczególnie w oparciu o endogenne potencjały Gminy i wreszcie bez radykalnej poprawy jakości środowiska, w tym w szczególności powietrza.

Podstawą skutecznego wdrażania strategii jest dysponowanie wiedzą na temat postępów w zakresie realizacji wskazanych w niej instrumentów i działań oraz zdolność do reagowania na pojawiające się różnice pomiędzy przyjętymi założeniami, a uzyskiwanymi efektami. W konsekwencji w poniższym rozdziale wskazano kilka kluczowych wskaźników wraz z określeniem ich wartości bazowej, tj. na moment opracowania strategii oraz wskazano oczekiwany kierunek zmiany wartości tego wskaźnika. W rozdziale związanym z zarządzaniem opisano strukturę wdrażania strategii, umieszczając w niej także zasady dokonywania ewaluacji i reagowania na zmiany zachodzące zarówno wewnątrz gminy, jak i w jej otoczeniu, które powinny skłonić „właścicieli dokumentu” do dokonania w nim zmian bądź korekt wyznaczonych celów bądź kierunków.

Konsekwentna realizacja strategii pozwoli na stworzenie warunków życia w Gminie Tuchów, które zachęcą młodych ludzi do pozostania i przyciągną nowych mieszkańców, którzy osiedlą się tutaj na stałe.

wskaźniki

Tabela 7. Wskaźniki oddziaływania (WO) i strategicznego rezultatu (WSR) dla celu strategicznego: „LUDZIE – aktywni i otwarci na świat”

Kierunek działania	Typ	Wskaźnik	Źródło danych	Wartość bazowa (2020 rok)	Oczekiwany kierunek zmiany
Wskaźnik oddziaływania do celu: I.1. Gotowi do wyzwań	WO	Wskaźnik skolaryzacji netto w szkołach podstawowych na terenie gminy	BDL GUS	88,51%	wzrost
I.1.1. Usługi wychowawcze i edukacyjne przygotowują młodych ludzi do wyzwań cywilizacyjnych, a dorosłym pozwalają realizować się społecznie i zawodowo	WSR	Odsetek dzieci objętych opieką w przedszkolach (3-5 lat)	BDL GUS	74,5%	wzrost
	WSR	Wyniki egzaminu ósmoklasisty	OKE Kraków	j. polski: 66% matematyka: 51% j. angielski: 55%	spadek
Wskaźnik oddziaływania do celu: I.2. Bezpieczni i zdrowi	WO	Liczba ludności gminy Tuchów	BDL GUS	17 891 os.	wzrost
I.2.1. Mieszkańcy mają przekonanie, że ich potrzeby zdrowotne są dobrze zabezpieczone	WSR	Liczba porad w POZ na 1 mieszkańca	BDL GUS	4,4 porad	wzrost
I.2.2. Pomoc społeczna wspiera w trudnych sytuacjach, a nie zastępuje aktywność mieszkańców	WSR	Odsetek mieszkańców korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	BDL GUS	337 (dane za r. 2019)	spadek
I.2.3. Osoby starsze mają zapewnioną szeroką ofertę usług dostosowanych do ich aktualnych potrzeb fizycznych i psychicznych	WSR	Liczba osób starszych zameldowanych w Gminie Tuchów korzystających z całodobowych usług w Domach Pomocy Społecznej	UM Tuchów na podstawie danych OPS	39	wzrost
I.2.4. Mieszkańcy i goście czują się w Gminie Tuchów bezpiecznie	WSR	Przestępstwa stwierdzone przez Policję ogółem	UM Tuchów na podstawie rocznych sprawozdań policji	192	spadek
Wskaźnik oddziaływania do celu: I.3. Tworzący wspólnotę	WO	Udział dotacji do zadań publicznych wykonywanych przez organizacje pozarządowe w wydatkach bieżących Gminy	MRL analizy (7.1.2.)	0,40 (dane za r. 2019)	wzrost
I.3.1. Samorząd wspólnie z mieszkańcami uruchomił rzeczywiste mechanizmy współzarządzania Gminą	WSR	Kwota dotacji do zadań publicznych wykonywanych przez organizacje pozarządowe w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (zł)	MRL analizy (7.1.2.)	16 336,22 zł (dane za r. 2019)	wzrost
I.3.2. Wspólnota lokalna realizuje ideę dostępności w praktyce, zarówno w wymiarze infrastrukturalnym, jak i we wszelkich podejmowanych działaniach	WSR	Liczba usprawnień wynikających z „Raportu o stanie zapewnienia dostępności podmiotu publicznego” (stan na 01.01.2021)	UM Tuchów	0	wzrost
I.3.3. Współpraca międzysektorowa i terytorialna przynosi realne korzyści wspólnocie samorządowej Tuchowa	WSR	Liczba projektów partnerskich realizowanych w ramach MOF Tarnowa dotyczących Gminy Tuchów	UM Tuchów	0	wzrost
Wskaźnik oddziaływania do celu: I.4. Samorządni i kompetentni	WVO	Liczba skarg wpływająca w skali roku do UM Tuchów na prace lokalnej administracji	UM Tuchów	4	spadek
I.4.1. Administracja samorządowa Tuchowa jest przygotowana do pełnienia swojej roli – jest zaangażowana, otwarta, przyjazna i gotowa na sprostanie wyzwaniom XXI wieku	WSR	Wydatki na szkolenia w UM Tuchów	UM Tuchów	40 000,00 zł	wzrost

Tabela 8. Wskaźniki oddziaływania (WO) i strategicznego rezultatu (WSR) dla celu strategicznego: „ROZWÓJ – dla nas, dla przyszłości”

Kierunek działania	Typ	Wskaźnik	Źródło danych	Wartość bazowa (2020 rok)	Oczekiwany kierunek zmiany
Wskaźnik oddziaływania do celu: II.1. Dynamicznie i nowocześnie	WO	Saldo migracji w grupie wieku 25-34 lata	BDL GUS/ MRL przedsiębiorczość	(-)15	dodatnie saldo
II.1.1. Tuchowska przedsiębiorczość rozwija się dynamicznie tworząc atrakcyjne miejsca pracy dla mieszkańców i przyjezdnych	WSR	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności na terenie gminy Tuchów	BDL GUS	763	wzrost
II.1.2. Nowoczesna edukacja zawodowa odpowiada na dynamicznie zmieniające się potrzeby lokalnego i subregionalnego rynku pracy	WSR	Liczba lekcji związanych z przedsiębiorczością w szkołach podstawowych prowadzonych przez Gminę Tuchów	UM Tuchów na podstawie danych GAO	0	wzrost
II.1.3. Rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze jest ważną gałęzią tuchowskiej gospodarki tworząc dochodowe i atrakcyjne miejsca pracy	WSR	Liczba gospodarstw rolnych	UM Tuchów	2 273	wzrost
II.1.4. Samorząd Tuchowa i lokalni przedsiębiorcy potrafią skutecznie promować Gminę jako dobre miejsce do inwestowania	WSR	Saldo liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych i wyrejestrowanych z REGON na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	MRL analizy (1.1.2.)	40,03 podmiotów	wzrost
Wskaźnik oddziaływania do celu: II.2. Szybko i bezpiecznie	WO	Skrócenie czasu dojazdu komunikacją publiczną do stolicy subregionu	UM Tuchów	25 min.	spadek
II.2.1. Dobra i bezpieczna sieć infrastruktury drogowej wspiera procesy rozwojowe w Gminie	WSR	Liczba wypadków i kolizji w ruchu drogowym w Gminie Tuchów	UM Tuchów na podstawie Raportu Policji w Tuchowie	9 wypadków (dane za 2019 rok)	wzrost
II.2.2. Nowoczesna i ekologiczna komunikacja publiczna zachęca do dogodnego przemieszczania w relacjach wewnętrznych i zewnętrznych	WSR	Liczba pojazdów komunikacji publicznej obsługującej Tuchów wykorzystująca inne niż tradycyjne sposoby napędu (prąd, gaz, wodór, inne)	UM Tuchów	0	wzrost
II.2.3. Sieci teleinformatyczne zapewniają doskonałą komunikację z całym światem, pozwalają na swobodne czerpanie ze światowych zasobów wiedzy i umożliwiają pracę na całym świecie bez opuszczania Tuchowa	WSR	Procent pokrycia gminy zasięgiem sieci 5G	UM Tuchów	0	wzrost
Wskaźnik oddziaływania do celu: II.3. W zgodzie z naturą	WO	Liczba całorocznych miejsc noclegowych (ogółem)	BDL GUS	339	wzrost
II.3.1. Turystyczny rozwój gminy Tuchów wpisuje się we wspólną koncepcję produktu turystycznego Pogorza Ciężkowickiego i rozwija się w oparciu o własne zasoby przyrodnicze i krajobrazowe	WSR	Łączna liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w ramach PKD I (55 i 56) oraz N (79)	BDL GUS	0 + 1 + 0 = 1	wzrost
II.3.2. Bogata i atrakcyjna oferta sportowo-rekreacyjna tworzy lepsze warunki do życia dla mieszkańców i jest motorem rozwoju gospodarczego Gminy	WSR	Członkowie klubów sportowych	BDL GUS	206 os.	wzrost
	WSR	Ćwiczący w klubach sportowych	BDL GUS	368 os.	wzrost
II.3.3. Samorząd wspólnie ze swoimi mieszkańcami skutecznie promuje Gminę i zachęca do jej odwiedzenia	WSR	Średnioroczna liczba wydarzeń o zasięgu ponadlokalnym promująca Tuchów i jego walory turystyczno-rekreacyjne	UM Tuchów	11	wzrost
Wskaźnik oddziaływania do celu: II.4. Blisko tradycji	WO	Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca	BDL GUS/MRL analizy	108,91 zł	wzrost
II.4.1. Przestrzeń kultury, edukacji, spotkań – aktywne tuchowskie instytucje kultury	WSR	Członkowie grup artystycznych	BDL GUS	78 os.	wzrost
II.4.2. Dziedzictwo kulturowe buduje lokalną tożsamość mieszkańców oraz jest elementem tworzenia produktu turystycznego	WSR	Liczba osób odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty	MRL analizy (5.2.1.)	46 700 os.	wzrost

5. Oczekiwane rezultaty planowanych działań

93

Tabela 9. Wskaźniki oddziaływania (WO) i strategicznego rezultatu (WSR) dla celu strategicznego: „NATURA – w harmonii ze środowiskiem”

Kierunek działania	Typ	Wskaźnik	Źródło danych	Wartość bazowa (2020 rok)	Oczekiwany kierunek zmiany
Wskaźnik oddziaływania do celu: III. 1. Czyste środowisko	WO	Ludność korzystająca z oczyszczalni wg lokalizacji	BDL GUS	9 001	wzrost
III.1.1. Infrastruktura komunalna zabezpiecza życiowe potrzeby mieszkańców i znacząco wpływa na poprawę stanu środowiska	WSR	Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej	BDL GUS	65,88%	spadek
III.1.2. Gmina zapewnia dostęp do dobrej jakości i w rozsądnej cenie usług komunalnych	WSR	Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów	BDL GUS	41,7%	wzrost
III.1.3. Podjęte interwencje oraz wzrost świadomości ekologicznej oraz społecznej odpowiedzialności przyczyniły się do radykalnej poprawy jakości powietrza w Gminie Tuchów	WSR	Liczba dni w roku z przekroczeniem poziomu dopuszczalnego PM10 (powyżej 50µg/m3) (wartość dopuszczalna 35 dni/rok}	Raport o stanie powietrza województwa małopolskiego	50 dni	spadek
III.1.4. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców oraz działania samorządu Tuchowa oraz innych instytucji prowadzą do poprawy efektywności energetycznej i zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego w Tuchowie	WSR	Liczba budynków komunalnych w standardzie pasywnym na terenie gminy	UM Tuchów	0	wzrost
III.1.5. Mieszkańcy gminy Tuchów i turyści ją odwiedzający są ważnymi i odpowiedzialnymi użytkownikami środowiska, w którym żyją i odpoczywają	WSR	Liczba pieców opalanych paliwem stałym (węgiel, drewno) na terenie gminy w oparciu o dane z CEEB (po 1 lipca 2022)	UM Tuchów na podstawie Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków ⁶	Do uzupełnienia po 1 lipca 2022 w oparciu o CEEB	spadek
Wskaźnik oddziaływania do celu: III. 2. Przestrzeń do życia	WO	Saldo migracji ogółem na 1 000 ludności	BDL GUS/ MRL analizy (9.3.4)	(-)8,45	Zatrzymanie tendencji spadkowych
III.2.1. Świadoma polityka w zakresie planowania przestrzennego przyczynia się do ograniczenia rozlewania się zabudowy na obszarze gminy Tuchów oraz wprowadza ład i porządek w gospodarowaniu przestrzenią	WSR	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej przypadająca na 100 osób korzystających z sieci (m/osoba)	BDL GUS/ MRL analizy (11.3.2)	1 325,49 m/os.	spadek
III.2.2. Gmina prowadzi świadomą i aktywną politykę mieszkaniową nakierowaną na zatrzymanie młodych ludzi i przyciągnięcie nowych mieszkańców	WSR	Liczba budynków mieszkalnych w gminie	BDL GUS	4 463 szt.	wzrost

⁶ lipca 2022 roku zakończy się napełnianie przez gminy Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków. Wartość wskaźnika należy wtedy uzupełnić o wartości wynikające z CEEB dla Gminy Tuchów.

5.1. Zasady pomiaru i doboru wskaźników monitorowania

Wskaźniki monitorowania podzielono na dwie kategorie: wskaźniki oddziaływania (WO) definiowane na poziomie celu operacyjnego oraz wskaźniki strategicznego rezultatu (WSR) definiowane na poziomie kierunków interwencji. Zaleca się, co najmniej dwa okresy pomiaru wskaźników tj. rok 2026, w którym mierzona winna być pośrednia wartość wskaźnika oraz rok 2030, w którym mierzona winna być wartość docelowa. Oczywiście – szczególnie na poziomie wskaźników strategicznego rezultatu pomiar może być dokonywany częściej jako element okresowych przeglądów strategicznych i wprowadzania do dokumentu działań korygujących.

5.2. Ocena „Strategii rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030”

Ocena (ewaluacja) „Strategii” pozwala oszacować oddziaływanie samej „Strategii”, jak i interwencji publicznych oraz prywatnych wynikających z przyjętych celów i kierunków działania na zmianę sytuacji społeczno-ekonomicznej zarówno całej Gminy Tuchów, jak i poszczególnych mieszkańców tej wspólnoty. Wyniki oceny powinny zostać wykorzystane w celu jak najlepszego dopasowania realizowanych przedsięwzięć do rzeczywistych potrzeb oraz najbardziej efektywnego wydatkowania środków. Ocena udziela odpowiedzi na pytanie o celowość, trafność i wartość dodaną interwencji planowanej, przeprowadzanej lub zakończonej. Warunkiem dobrej oceny jest dostępność danych i terminowość raportowania przez wszystkie podmioty zaangażowane w system wdrażania „Strategii”. Ocena taka bada samą „Strategię”, jak i jej długotrwałe efekty, czyli oddziaływania. Wiąże się zatem z przedstawionym wyżej monitoringiem rzeczowym.

Proponuje się, by system i rodzaje oceny „Strategii” odpowiadały metodologii ogólnie stosowanej metodologii oceny i systemu sprawozdawczości programów finansowanych ze środków UE.

Ocena „Strategii” udziela odpowiedzi na pytanie o celowość, trafność i wartość dodaną interwencji planowanej, przeprowadzanej lub zakończonej.

5.2.1. Ocena przed realizacją programu (ocena *ex-ante*)

Celem oceny *ex-ante* jest dostarczenie danych dla przygotowania (aktualizacji) „Strategii” i zawartych w niej planów, dzięki oparciu się na doświadczeniach z wdrażanych wcześniej dokumentów o charakterze strategicznym. Ogólnie – ocena *ex-ante* powinna zawierać m.in. analizę wpływu dotychczasowych interwencji oraz analizę problemów i potencjałów na obszarze planowania strategicznego.

5.2.2. Ocena w połowie okresu realizacji (ocena *mid-term*)

Ocena w połowie okresu realizacji (ocena *mid-term*) „Strategii” przeprowadzana nie później niż w ciągu roku następującego po zakończeniu połowy okresu realizacji, obejmuje analizę:

- efektywności wykorzystania środków;
- skuteczności w zakresie osiągania założonych celów;
- oddziaływania na sytuację społeczno-gospodarczą, w tym na zatrudnienie;
- funkcjonowania systemu realizacji.

5.2.3. Ocena na zakończenie okresu, na który przygotowano „Strategię” (ocena *ex-post*)

Celem oceny *ex-post* będzie określenie długotrwałych efektów wdrożenia „Strategii”, w tym wielkości zaangażowanych środków, skuteczności i efektywności podejmowanych interwencji. Z ewaluacji końcowej wynikać powinny wskazania odnośnie dalszych kierunków polityki rozwoju gminy, szczególnie w zakresie zdefiniowania czynników, które przyczyniły się do sukcesu lub niepowodzenia wdrażania „Strategii”.

Za organizację procesu ewaluacji końcowej odpowiadać powinien Burmistrz Tuchowa wspierany przez Zespół ds. strategii, natomiast rolą Rady Miejskiej Tuchowa powinno być przyjęcie i ocena przeprowadzonej oceny.

Ocenę przeprowadzić powinni niezależni ewaluatorzy. Przyjąć można, iż ocena powinna zostać zakończona nie później niż 3 lata po zakończeniu okresu programowania. Raport z realizacji programu powinien zostać upubliczniony i opublikowany na stronie internetowej Gminy (Biuletyn Informacji Publicznej).

Z ewaluacji końcowej wynikać powinny wskazania odnośnie dalszych kierunków polityki rozwoju gminy.

5.2.4. Ocena bieżąca (ocena *on-going*)

Niezależnie od prowadzenia wyżej wymienionych form ewaluacji, Rada Miejska Tuchowa, a także Burmistrz Tuchowa oraz Zespół ds. strategii mogą inicjować bieżącą ocenę dokumentu, której przedmiotem jest efektywność stosowanych instrumentów i całego systemu wdrażania.

5.2.5. Kryteria oceny

Za główne kryteria oceny „Strategii”, przyjąć należy ogólnie stosowane kryteria, do których należą:

- **trafność** – kryterium pozwalające ocenić, w jakim stopniu cele „Strategii” odpowiadają potrzebom i priorytetom na danym poziomie analizy, np. na poziomie poszczególnych miejscowości, całej gminy, a także np. Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnowa czy całego subregionu. Trafność jest głównym kryterium przy przeprowadzaniu oceny *ex-ante* i *mid-term*;
- **efektywność** – kryterium pozwalające ocenić poziom „ekonomiczności” „Strategii”, czyli stosunek poniesionych nakładów (zasobów finansowych, ludzkich i poświęconego czasu) do uzyskanych wyników i rezultatów;
- **skuteczność** – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia cele i kierunki działań zdefiniowane na etapie programowania, zostały osiągnięte;
- **użyteczność** – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie „Strategii” odpowiada potrzebom grup docelowych;
- **trwałość** – kryterium pozwalające ocenić, na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem „Strategii”, będą trwać po jej zakończeniu. Ma zastosowanie przy ocenie wartości „Strategii” w kategoriach jej użyteczności w dłuższej perspektywie czasowej. W ocenie *ex-post* zaś, zwłaszcza realizowanej w dłuższym odstępie czasu po zakończeniu okresu obowiązywania „Strategii” można zbadać, na ile zmiany wywołane jego oddziaływaniem są rzeczywiście istotnie trwałe.

6

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Niniejszy rozdział ma na celu przestrzenne osadzenie decyzji strategicznych, podejmowanych w procesie planowania rozwoju Gminy Tuchów. Zaprezentowany model struktury funkcjonalno-przestrzennej, obrazuje strategiczne pomysły na rozwój Gminy zorientowane terytorialnie i jest efektem zintegrowanego procesu planistycznego.

W konsekwencji zaprezentowane poniżej koncepcje:

- obrazują kierunki rozwoju przestrzennego i wskazują na spójność obszarową podejmowanych interwencji, a także opisują spodziewane efekty przekształceń przestrzeni wynikające z realizacji celów strategii;
- określają i hierarchizują obszary o różnych charakterystykach oraz powiązaniach między nimi, formułują ogólne zalecenia (rekomendacje) i zasady dotyczące gospodarowania przestrzenią ze szczególnym uwzględnieniem obszarów istotnych z punktu widzenia rozwoju gminy Tuchów;
- są podstawą ustalania ram współpracy z interesariuszami na obszarach realizacji wyznaczonych celów rozwoju, np.: właścicielami nieruchomości, instytucjami rządowymi i sąsiednimi JST, inwestorami, przedsiębiorcami;
- objaśniają wartości ważne w długiej perspektywie czasowej, wyrażane w wizji rozwoju i decydujące o prowadzonej polityce rozwoju, np. dostęp do terenów zieleni czy terenów inwestycyjnych o zróżnicowanych funkcjach;
- definiują interes publiczny poprzez ustalenie ram działania dla strategii, polityk i programów użytkowania przestrzeni, a w konsekwencji pełnią funkcje prewencyjne przed ewentualnymi konfliktami: społecznymi, przestrzennymi, środowiskowymi, np. dotyczącymi lokalizowania kontrowersyjnych inwestycji;
- pozwalają na określenie stopnia zgodności przestrzennych aspektów programowanej polityki rozwoju ze strategicznymi dokumentami Województwa Małopolskiego, w szczególności ze „Strategią Województwa Małopolskiego MAŁOPOLSKA 2030” oraz z „Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego”.

6.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej w „Strategii” Gminy, główne problemy polityki przestrzennej na obszarze Gminy Tuchów

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej ma na celu zaprezentowanie pożądaných kierunków rozwoju przestrzennego obszaru gminy w horyzoncie czasowym 2030+, tzn. kierunków realizowanych w horyzoncie czasowym strategii do roku 2030 oraz kierunków zapoczątkowanych w tym okresie i kontynuowanych po roku 2030.

Gmina Tuchów jest przykładem gminy wiejskiej, której funkcjonowanie jest silnie związane z naturalnymi warunkami przyrodniczymi regionu. Podstawowy potencjał środowiskowy tego obszaru tworzą grunty rolne (67,58% ogólnej powierzchni). Największa ich koncentracja występuje w centralnej części Gminy (Buchcice, Dąbrówka Tuchowska, Zabłędza) gdzie stanowią one powyżej 80% ich ogólnej powierzchni. Lasy to zaledwie około

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej, obrazuje strategiczne pomysły na rozwój Gminy zorientowane terytorialnie i jest efektem zintegrowanego procesu planistycznego.

Gmina Tuchów jest przykładem gminy wiejskiej, której funkcjonowanie jest silnie związane z naturalnymi warunkami przyrodniczymi regionu.

24% ogólnej powierzchni obszaru. Miejskowa ludność zajmuje się głównie uprawą roli i hodowlą, i w nieco mniejszym stopniu sadownictwem, drobną wytwórczością i usługami. Dominuje pszeniczno-ziemniaczany kierunek wykorzystania gruntów ornych. W hodowli przeważa bydło i trzoda chlewna.

Zgodnie z „Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego”, uwzględniającym postanowienia „Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030”, gmina Tuchów położona jest w granicach obszaru funkcjonalnego – terytorium nazywanym „Ogród”, w subregionie tarnowskim. Obszar ten charakteryzuje niska gęstość zaludnienia, silny odpływ migracyjny, niski poziom urbanizacji, niskie zatrudnienie, rozdrobniony i nietowarowy typ rolnictwa, a także krajobraz o typie pogórza. Jako szczególny zapis plan zagospodarowania przestrzennego województwa podaje „jakość środowiska i krajobrazu”. Terytorium „Ogród” zostało również scharakteryzowane pod względem strukturalnym, jako posiadające ośrodek usługowy sublokalny w zakresie ośrodków usługowych, w typie funkcjonalnym rolniczym, wymagającym wsparcia procesów rozwojowych. Terytorium to oceniono jako nieposiadające dostępności do dróg ekspresowych i autostrad, jednak docelowo mające tę dostępność posiadać. Terytorium to cechuje również duży udział powierzchni terenów chronionych (73%).

Miasto Tuchów jest przykładem małego miasteczka o historycznych korzeniach, pełniącego dziś rolę głównego ośrodka gminy, będącego jednocześnie najważniejszym elementem jej struktury przestrzennej. Z racji swojego rozmiaru, położenia oraz administracyjnego znaczenia, pełni rolę lokalnego ośrodka usługowego skupiającego większość urzędów i instytucji, w tym między innymi: urząd gminy, dom kultury, biblioteka publiczna, MOSiR, ośrodki zdrowia, jednostki oświatowe, sąd rejonowy (wydział zamiejscowy), banki, ochotnicza straż pożarna, zakład usług komunalnych, a także szereg usług komercyjnych z zakresu handlu i gastronomii oraz warsztatów naprawczych i rzemieślniczych.

Układ przestrzenny i zabudowa miasta koncentrują się wokół prostokątnego rynku z budynkiem ratusza na środku. W centrum dominuje zabudowa jedno- i wielorodzinna z usługami w parterach. Na peryferiach, które tworzą dawne wsie podmiejskie, występuje jeszcze zabudowa zagrodowa. Miasto w swej strukturze posiada również trzy obszary blokowej, czterokondygnacyjnej zabudowy mieszkaniowej oraz kompleks sanktuarium maryjnego.

Struktura osadnicza wiejskiej części gminy Tuchów, jest silnie powiązana z warunkami środowiska przyrodniczego tej części Pogórza Karpackiego (Pogórza Ciężkowickiego). Pod względem ukształtowania przestrzeni zainwestowanych – najbardziej skoncentrowane układy zabudowy w gminie występują w dolinie rzeki Białej oraz wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych. W miejscach o mniej korzystnym ukształtowaniu oraz gorszej dostępności komunikacyjnej zabudowa ma charakter znacznie bardziej rozproszony.

Na obszarach od dawna zasiedlonych zabudowa, zwykle skoncentrowana, usytuowana jest frontem, przy krawędzi drogi, z budynkami gospodarczymi na zapleczu. Większe rozproszenie zabudowy występuje poza dolinami, w wyższych partiach wzniesień. Istotnym elementem lokalnych układów przestrzennych na terenach wiejskich są dominanty wysokościowe w formie wież kościołów czy dzwonnicy. Trwający proces ekspansji nowej zabudowy w typie podmiejskim, powoli zaciera historyczne układy przestrzenne.

Krajobraz kulturowy na obszarze wiejskim gminy Tuchów, formy zabudowy i zagospodarowania terenu noszą ślady wielowiekowej historii osadnictwa na tym obszarze. Osiedla, początkowo budowane wzdłuż starych traktów handlowych, miały nieregularny układ. Od XIV wieku powstawały wsie lokowane, z regularnymi układami zabudowy. Już w czasach historycznych, część z tych wsi nabrała cech wielofunkcyjnych.

Na obszarach wiejskich gminy obecność funkcji usługowych ogranicza się do usług służących zaspokajaniu podstawowych potrzeb mieszkańców takich jak: oświata, usługi kultu religijnego czy nieduże obiekty handlowe.

Rysunek 18. Struktura osadnicza w Gminie Tuchów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUGiK

Jak wynika z analiz przeprowadzonych w części diagnostycznej „Strategii”, głównym problem polityki przestrzennej gminy Tuchów, jest koordynacja działań polegająca na ochronie i wyeksponowaniu unikalnych wartości przestrzenno-krajobrazowych, jakimi charakteryzuje się jej obszar oraz zahamowanie trendów prowadzących do ich utraty. Działania te winny koncentrować się w takich obszarach jak:

- kształtowanie funkcjonalnej struktury osadniczej, uwzględniającej potrzeby interesu publicznego i prywatnego;
- wzmacnianie centralnego ośrodka gminy i wyposażenia go w odpowiednią sieć usługową i miejsca pracy;
- potrzeba ochrony obiektów dziedzictwa kulturowego;
- ochrona i kształtowanie szczególnych walorów środowiskowych, w tym krajobrazowych wraz z łączącymi je korytarzami ekologicznymi;
- optymalizacja wykorzystania istniejącej i projektowanej infrastruktury komunikacyjnej i technicznej;
- restrukturyzacja rolnictwa w kierunku produkcji żywności wytwarzanej lokalnie, tradycyjnymi metodami;
- rozwój lokalnej przedsiębiorczości (szczególnie w Tuchowie) w celu zagospodarowania istniejących na lokalnym rynku nadwyżek siły roboczej (bezrobotni i rolnictwo) oraz zwiększenia dochodów mieszkańców.

Dalsze pogłębianie problemów przestrzennych w przyszłości, obok niedoskonałych krajowych regulacji prawnych, może być spowodowane przez:

- odejście od konsekwentnego i rygorystycznego stosowania instrumentów polityki przestrzennej zaleconych w Studium (Uchwała Nr XXXIII/309/2021 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 30 czerwca 2021 roku, w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuchów) pozwalających na zachowanie historycznego układu miasta oraz wartościowego dziedzictwa kulturowego;
- niewłaściwe zaprogramowanie kierunków rozwoju miasta Tuchów oraz innych ważnych dla gminy miejscowości;
- funkcjonujące „Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego” eksponujące potrzeby inwestycyjne znacznie powyżej zdolności ich absorpcji społecznej i środowiskowej – przeznaczające jednorazowo przesadnie duże tereny pod budownictwo mieszkaniowe w stosunku do rzeczywistych potrzeb;
- prowadzenie polityki przestrzennej pod naciskiem doraźnych potrzeb (prywatni inwestorzy, mieszkańcy, próby ograniczenia kosztów inwestycji publicznych), bez oglądania się na jej skutki w przyszłości;
- brak spójności w planowaniu i realizacji polityki przestrzennej w skali powiatu i województwa (braki w koordynacji inwestycji publicznych na poziomie ponadgminnym, konkurencyjne, podobne i obszerne oferty terenowe);
- braki w koordynacji inwestycji publicznych (usług publicznych) na poziomie gmin sąsiednich (Ciężkowice, Rzepiennik Strzyżewski, Gromnik);
- brak środków na realizację przyjętych celów publicznych.

W wyniku takiej polityki przestrzennej może nastąpić:

- obniżenie zwartości – rozpraszanie zabudowy;

- wzrost kosztów jednostkowych budowy i utrzymania dróg oraz uzbrojenia terenów – do poziomów przekraczających wpływy podatkowe;
- pogorszenie dostępu do obiektów usługowych, w tym usług publicznych;
- presja na używanie samochodu, w konsekwencji: zatłoczenie, utrudnienia w ruchu i parkowaniu, rosnące zagrożenie wypadkami;
- osłabienie kontaktów i warunków życia społecznego;
- spadek wartości nieruchomości;
- degradacja wrażliwych elementów środowiskowych;
- utrata unikalnych wartości środowiska i krajobrazu otwartego – zasobów stanowiących o atrakcyjności turystycznej obszaru;
- pojawiania się konfliktów pomiędzy różnymi typami użytkowania nieruchomości (zwłaszcza pomiędzy niektórymi aktywnościami rolniczymi, a zamieszkiwaniem);
- pogorszenie standardów życia mieszkańców i związane z tym obniżenie, wysoko cenionej przez mieszkańców, jakości życia.

Dopuszczenie konfliktowych działań inwestycyjnych na znacznych obszarach niezabudowanych, wartościowych dla środowiska, w tym krajobrazu i rolnictwa oraz niekontrolowane rozlewanie się nowej zabudowy poza obszary już zainwestowane. To zagrożenie degradacją wartościowych zasobów środowiska i krajobrazu, mogące prowadzić m.in. do: nieodwracalnej degradacji wrażliwych elementów środowiska, degradacji i w efekcie utraty unikalnych wartości środowiska i krajobrazu otwartego – zasobów stanowiących o atrakcyjności obszaru, znaczącego spadku jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, konfliktów pomiędzy różnymi typami użytkowania nieruchomości, zwłaszcza pomiędzy niektórymi aktywnościami rolniczymi, a zamieszkiwaniem, a także obniżenia, wysoko cenionej przez mieszkańców tych obszarów, jakości życia.

6.2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy

6.2.1. Położenie obszaru Gminy w kraju i regionie

Obszar Miasta i Gminy Tuchów położony jest w południowo-wschodniej Polsce, w województwie małopolskim, w powiecie tarnowskim, peryferyjnie, w stosunku do Krakowa, stolicy województwa. W Gminie funkcjonuje jedno miasto oraz 12 miejscowości wiejskich: Buchcice, Burzyn, Dąbrówka Tuchowska, Jodłówka Tuchowska, Karwodrza, Lubaszowa, Łowców, Mieszna Opacka, Piotrkowice, Siedliska, Trzemesna i Zabłędza. Na koniec 2020 roku Gmina Tuchów liczyła 17 809 osoby (średnia gęstość zaludnienia – 178 osób na km², w tym miasto Tuchów 6 510 osób – 360 osób na km²) oraz zajmowała powierzchnię 99,9 km² (w tym 81,9% to obszar wiejski). Ludność miejska w gminie stanowiła 36,55% ogółu ludności i był to zdecydowanie niższy odsetek od wskaźnika krajowego (60%). Jedynie jedna miejscowość wiejska liczyła powyżej 2 000 mieszkańców (Siedliska), zaś zdecydowana większość pozostałych (siedem) to duże wsie, liczące po około 1 000 mieszkańców. Pozostałe miejscowości zamieszkuje znacząco poniżej tysiąca mieszkańców.

Rysunek 19. Lokalizacja Gminy Tuchów w województwie małopolskim

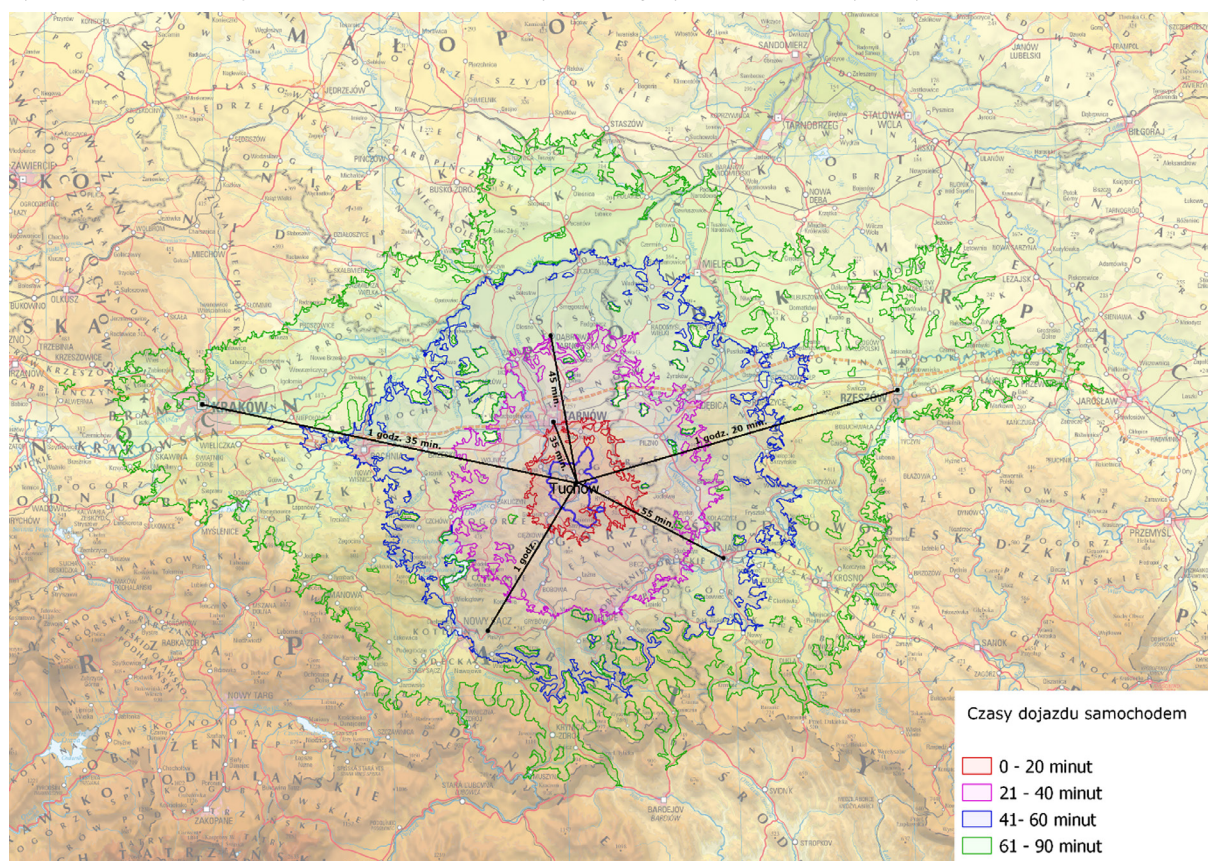

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych <https://miip.geomalopolska.pl/imap>

Miasto Tuchów zlokalizowane jest w bliskim sąsiedztwie Tarnowa, będącego jednym z dwóch miast subregionalnych w Małopolsce. Odległość Tuchowa do Tarnowa wynosi 18 km, a czas dojazdu samochodem wynosi ok. 20–30 minut, od Nowego Sącza wynosi 56 km z czasem dojazdu ok. 1 godziny; zaś od Krakowa, w zależności od wybranej drogi, od 111 do 113 km z czasem dotarcia wahającym się, od 1,30 godziny do 1,45 godziny (zależnie od wybranej drogi i pory dnia). Gmina Tuchów ma także dogodne połączenie drogowe z Gorlicami, Jasłem i atrakcyjnymi pod względem turystycznym okolicami Krynicy-Zdroju, Muszyny oraz Słowacji.

Tuchów położony jest w centralnej części gminy i stanowi główny węzeł komunikacyjny na jej terenie. Takie położenie wzmacnia jego znaczenie, jako gminnego (lokalnego) ośrodka usługowego, jednocześnie bliskie sąsiedztwo z Tarnowem znacznie osłabia możliwości rozwoju usług wyższego rzędu (nauka, edukacja, zdrowie) oraz ogranicza dostęp do usług lub miejsc pracy oferowanych przez ośrodek miejski o znaczeniu regionalnym. Zwiększa

Rysunek 20. Czas przejazdu samochodem osobowym pomiędzy Tuchowem, a wybranymi miastami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie TravelTime Analytics, <https://traveltime.com>

natomiast, także ze względu na sąsiedztwo, możliwość wykorzystania atrakcji turystycznych lub rekreacyjno-wypoczynkowych obszaru gminy, w ofercie jednodniowej lub weekendowej dla mieszkańców Tarnowa i okolicznych gmin.

Charakterystyczną cechą procesów osadniczych na terenach podgórze są – silniejsze niż na innych obszarach – związki z warunkami środowiska przyrodniczego. Trudniejsze warunki rolniczego wykorzystania i zagospodarowania przestrzeni, wpływają zatem na pewną odrębność struktury funkcjonalno-przestrzennej sieci osadniczej, takich terenów jak bliższe i dalsze otoczenie Tuchowa. Obszar ten charakteryzuje się najrzadszą siecią miast w regionie małopolski.

„Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego”, został przyjęty Uchwałą Nr XLVII/732/2018 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 marca 2018 roku. W PZPWM określono między innymi, podstawowe elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru Miasta i Gminy Tuchów w perspektywie roku 2030+. Strukturę wynikającą z PZPWM oraz propozycję zgodnego z „Planem Województwa” jej rozwoju przedstawiono poniżej w podziale na: elementy środowiska przyrodniczego, zabytków i krajobrazu kulturowego, gospodarki, komunikacji i transportu i infrastruktury technicznej.

Struktura osadnicza gminy Tuchów uwarunkowana jest jej położeniem na Pogórzu Ciężkowickim.

6.2.2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna

Struktura osadnicza gminy Tuchów uwarunkowana jest jej położeniem na Pogórzu Karpackim a dokładniej – Pogórzu Ciężkowickim. Tworzą ją obszary zabudowane i zurbanizowane, leśne, rolne oraz niewielkie obszary z elementami infrastruktury technicznej.

W zabudowie gminy, w związku z podgórskim ukształtowaniem krajobrazu, dominuje rozproszona zabudowa zagrodowa oraz mieszkaniowa, lokalizowana przeważnie po obydwu stronach drogi, z budynkami usytuowanymi jak najbliżej krawędzi drogi oraz frontem do niej, zaś budynkami gospodarczymi w tylnej części działki budowlanej.

Ten tradycyjny sposób zabudowy ulega powolnemu zatarciu w wyniku ekspansji nowego budownictwa o charakterze podmiejskim. Proces ten jest szczególnie widoczny na przedmieściach Tuchowa, a także w mniejszym stopniu, w miejscowościach leżących na trasie drogi wojewódzkiej, jak Zabłędza, Siedliska i Dąbrówka Tuchowska.

Obszary zabudowy o charakterze zwartym, wykształciły się w miejscach o korzystniejszych warunkach fizjograficznych oraz lepszej dostępności komunikacyjnej. Ciągną się one wzdłuż doliny rzeki Białej oraz łańcuchowo wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych.

Na obszarze miejskim Tuchowa, w jego centralnej części, dominuje zabudowa mieszkaniowa jedno- i wielorodzinną z usługami w parterach domów, stojących przy rynku i głównych ulicach centrum. Uzupełniają ją dwa czterokondygnacyjne osiedla blokowe oraz mieszkaniowa zabudowa jednorodzinna.

Miasto Tuchów jest głównym ośrodkiem i najważniejszym elementem struktury przestrzennej gminy.

Miasto Tuchów jest głównym ośrodkiem i najważniejszym elementem struktury przestrzennej gminy. Zgodnie z hierarchią ośrodków usługowych województwa małopolskiego, Tuchów jest miejskim ośrodkiem lokalnym (trzeciego rzędu). Zaliczany jest do miast o dobrych podstawach rozwoju, opartych na funkcjach administracyjno-usługowych oraz przemysłowych, zapewniający, w wybranych obszarach, dostęp do usług i dóbr publicznych o standardzie ponadlokalnym.

W pozostałych miejscowościach obecność funkcji usługowych ogranicza się jedynie do realizacji podstawowych potrzeb mieszkańców takich jak: oświata, usługi kultu religijnego czy nieduże obiekty handlowe.

Wiodącym elementem układu gospodarczego gminy jest, utworzona w 2014 roku, Tuchowska Strefa Aktywności Gospodarczej, zlokalizowana w obrębie miasta, na północno-zachodnim jego krańcu, obok drogi wojewódzkiej 977. Strefa obejmuje obszar 16,394 ha i planowana jest jej dalsza rozbudowa. Aktualnie w strefie funkcjonują 4 firmy, które łącznie stworzyły 450 miejsc pracy.

6.2.3. Środowisko przyrodnicze – zasoby i przyrodnicze uwarunkowania rozwoju

Tuchów położony jest w mezoregionie Pogórze Ciężkowickie, stanowiącym część makroregionu Pogórze Środkowobeskidzkie. Gminę cechuje urozmaicona rzeźba terenu niskiego pogórza. Obszar gminy jest rozcięty południkową doliną Białej, która w północnej i południowej jego części przybiera formy wąskich dolin przełomowych, wyścielonych utworami piaszczystymi. Dominującym typem rzeźby terenu jako niskie pogórze (stoki o nachyleniu 5–15°) poprzecinane płytkimi dolinami i wąwozami dorzecza Białej Tarnowskiej. Różnice wysokości wynoszą często 40–60 m nad dnami większych dolin.

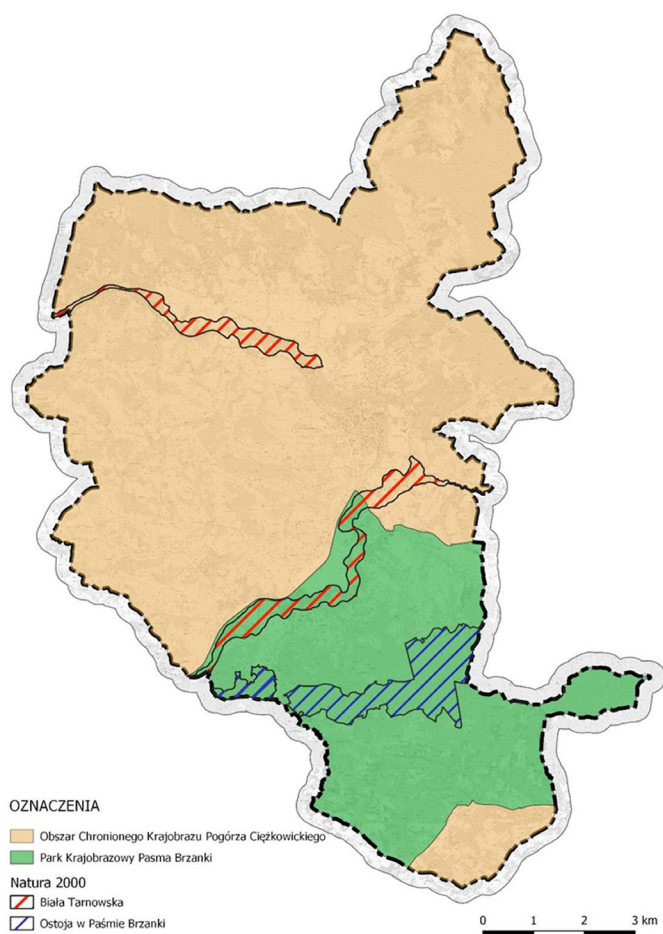
Na obszarze gminy Tuchów nie występują liczące się złoża surowców mineralnych. Wydobywany jest tutaj wyłącznie gaz ziemny (zasoby złoża to: bilansowe 12,47 mln m³, przemysłowe – 12,47 mln m³). Wydobycie glin i iłów oraz produkcja wyrobów ceramicznych zostało zaniechane w latach 90. Do innych bogactw naturalnych gminy należy zaliczyć: dobrej jakości gleby, znaczące zasoby wody (powierzchniowe i podziemne) oraz w części lasy.

Lasy na terenie gminy zajmują około 24% powierzchni. Ich większe kompleksy zgrupowane są w południowej oraz północnej części obszaru. W przeważającej mierze składają się z jodły i buka z domieszką sosny, w wyższych partiach stoków z modrzewia i świerku. Dominującym typem siedliskowym jest las świeży, wyżynny.

Po względem geobotanicznym, obszar gminy należy do prowincji górskiej. Wśród roślin chronionych warto wymienić: bluszcz pospolity, grąźel żółty, kosaciec syberyjski, kruszczyk błotny; kukułki (storczyki) krwista i plamista, pióropusznik strusi, skrzyp olbrzymi. Fauna, to przede wszystkim gatunki łowne: sarna, dzik, zając szarak, lis oraz rzadkie, takie jak: gronostaj, wydra europejska, gryzanie z rodziny pilchovatych – popielica i orzesznica, bobry, oraz liczne gatunki nietoperzy.

Formy prawnej ochrony środowiska w gminie Tuchów są bardzo zróżnicowane i obejmują cały jej obszar. To: 2 obszary Natura 2000, Park Krajobrazowy Pasma Brzanki, Obszar Chronionego Krajobrazu Pogórze Ciężkowickiego oraz 22 pomniki przyrody (drzewa, grupy drzew, aleje oraz 1 głąz narzutowy). W celu umożliwienia rozprzestrzeniania się gatunków, w ramach europejskiej sieci ekologicznej ECONET, wyznaczone zostały obszary o węzłowym znaczeniu międzynarodowym oraz łączące je korytarze. Na terenie gminy, osią układu struktur przyrodniczych jest dolina Białej. Jako korytarz ekologiczny, posiada znaczenie o skali krajowej. Ciągnie się on wzdłuż koryta rzeki i poprzez jej dopływy, stanowi łącznik ekologiczny z półnaturalnymi zbiorowiskami lasów i łąk tej części Pogórze Ciężkowickiego.

Rysunek 21. Usytuowanie Obszarów Chronionego Krajobrazu, Parków Krajobrazowych oraz Obszarów Natura 2000 w Gminie Tuchów

Zródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuchów

6.2.4. Gospodarka wodno-ściekowa i ochrona wód

rzeki Wody powierzchniowe w gminie Tuchów stanowi sieć rzeczna tj. rzeki, kanały, rowy. Przez obszar gminy przepływa rzeka Biała Tarnowska, ciek III rzędu, która jest prawobrzeżnym dopływem Dunajca. Jest to rzeka o dużych amplitudach stanów i przepływów, co związane jest ze śnieżno-deszczowym zasilaniem Białej, przy braku większych dopływów. Białą Tarnowską charakteryzują duże wahania wodostanów przepływów. Sieć rzeczna, z uwagi na jej funkcje przyrodnicze, potencjalne znaczenie w zaopatrywaniu w wodę oraz zagrożenie powodziowe odgrywa decydującą rolę w środowisku gminy. Stanowi również nieodzowny element krajobrazu. Do większych cieków należą: Rostówka, Siedliszczanka i Szwedka.

wody powierzchniowe W nawiązaniu do „Planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy Wisły”, w poniższych tabelach wykazano informacje dotyczące jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) oraz jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) zlokalizowanych w granicach Gminy (nazwa, informacja o stanie JCWP i JCWPd oraz przypisane im cele środowiskowe), a także działań przypisanych poszczególnym JCWP i JCWPd w aktualizacji „Programu wodno-środowiskowego kraju” (aPWŚK).

Tabela 10. Charakterystyka JCWP leżących na obszarze Gminy Tuchów

Kod JCWP (wody powierzchniowe)	Nazwa JCWP	Stan ogólny JCWP	Przypisane cele środowiskowe	Działania przypisane w „Programie wodno-środowiskowym kraju”
RW2000122148569	Rzepianka	dobry	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna); budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna).
RW20001221485729	Chojniczanka	dobry	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna); budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna); budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna).
RW20001221485749	Siedluszczanka	dobry	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna); budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna); budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna).
RW200012214858	Rostówka	dobry	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna); budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna).
RW2000122148699	Szwedka	dobry	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna).
RW2000122148729	Karwodrzanka	dobry	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna).
RW200012214889	Wątok	zły	dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna); budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna); budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna).
RW2000122182899	Olszynka	zły	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna); budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna). Działania uzupełniające: <ul style="list-style-type: none"> weryfikacja warunków korzystania z wód zlewni (kategoria działania organizacyjno-prawne i edukacyjne).
RW2000142148579	Biała od Binczarówki do Rostówki	dobry	dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna); opracowanie oceny jakości wody wykorzystywanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (kategoria działania organizacyjno-prawne i edukacyjne).
RW200014214899	Biała od Rostówki do ujęcia	zły	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Tuchów – Śródkowa Biała (kategoria gospodarka komunalna); regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna).

Stan ogólny jednolitych części wód powierzchniowych znajdujących się w granicach Gminy Tuchów jest zróżnicowany. Większość jednolitych części wód powierzchniowych znajdujących się w granicach Gminy Tuchów odznacza się stanem ogólnym określonym jako dobry, jednak trzy części wód (Wątok, Olszynka, Biała od Rostówki do ujścia) odznaczają się stanem ogólnym złym. Większość działań wskazanych do realizacji w aktualizacji „Programu wodnośrodowiskowego kraju” (aPWŚK) dotyczy przede wszystkim regularnego wywozu nieczystości płynnych, budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, budowy nowych zbiorników bezodpływowych oraz remontu istniejących, a także budowy kanalizacji.

Tabela 11. Charakterystyka JCWPd (wody podziemne) leżących na obszarze Gminy Tuchów

Kod JCWPd (wody podziemne)	Nazwa JCWPd	Stan ogólny JCWPd	Przypisane cele środowiskowe	Działania przypisane w „Programie wodno-środowiskowym kraju”
PLGW2000150	150	dobry	dobry stan ilościowy, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna/przemysł).
PLGW2000151	151	dobry	dobry stan ilościowy, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna/przemysł).

Stan ogólny jednolitych części wód podziemnych jest dobry, a działania wskazane do realizacji w aktualizacji „Programu wodnośrodowiskowego kraju” koncentrują się na corocznym raportowaniu pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia.

wody podziemne

Wody podziemne zasilane są głównie poprzez bezpośrednią infiltrację opadów atmosferycznych, a także, w niewielkim stopniu, poprzez infiltrację wód powierzchniowych oraz dopływ z podłoża. Zasilanie piętła fliszowego, zależy przede wszystkim od charakteru litologicznego zwietrzliny i kąta nachylenia stoków. Najdogodniejsze warunki infiltracji istnieją w obrębie dolin rzecznych oraz Kotliny Zakliczyńskiej. Przepływ wód podziemnych odbywa się w kierunku dolin rzecznych, które stanowią bazę drenażu. Granice hydrodynamiczne bieżą po działach wód podziemnych, które generalnie pokrywają się z działami wód powierzchniowych. Północną granicę JCWPd nr 150 stanowi ujście Dunajca do Wisły. Od wschodu i zachodu JCWPd ogranicza zasięg zlewni Dunajca. Południowa granica przebiega działami wodnymi niższego rzędu, na południe Jeziora Rożnowskiego. Naturalnymi strefami drenażu wewnątrz JCWPd są rzeki i ciekі powierzchniowe z tym, że dla głębiej położonych warstw wodonośnych jest to głównie rzeka Dunajec. Funkcję drenażu pełnią także ujęcia wód podziemnych (studnie wiercone i kopane, źródła). Kierunki krążenia wód podziemnych są często skomplikowane ze względu na wykształcenie litologiczne i tektonikę utworów fliszu karpackiego. Generalnie jednak wody wszystkich pięter/poziomów wodonośnych, przepływają w kierunku naturalnych stref drenażu. Oddziaływanie ujęć zaburza ten kierunek tylko lokalnie na niewielkich obszarach.

Przez gminę przebiega fragment Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP 434 Dolina) rzeki Biała Tarnowska. Gmina Tuchów zlokalizowana jest w północnej części zbiornika. Zajmuje on powierzchnię 54 km². To zbiornik o charakterze porowym, zasoby tego zbiornika znajdują się w utworach czwartorzędowych. Średnia głębokość stropu zbiornika wynosi 6 m, natomiast zasoby dyspozycyjne wynoszą 22407,4 m³/d. Zbiornik, ze względu na brak izolacji od powierzchni, jest narażony na bezpośrednią infiltrację zanieczyszczeń, w związku z tym podlega szczególnej ochronie (strefy ochrony zatwierdzone w 2013 roku).

Funkcjonująca na terenie gminy aglomeracja wodnościekowa Tuchów, powinna być sukcesywnie powiększana, a włączane w nią obszary wyposażane w systemy kanalizacji zbiorczej i podpinane do oczyszczalni ścieków.

Na znacznym obszarze gminy występują tereny narażone na ryzyko powodzi, w tym tereny szczególnego zagrożenia powodzią, które wynikają z map zagrożenia powodziowego opracowanych przez Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej. Obejmują one dolinę rzeki Białej w miejscowościach: Siedliska, Lubaszowa, Dąbrówka Tuchowska, Burzyn, Buchcice, Łowczów, Piotrkowice, Zabłędza oraz w mieście Tuchów, a także dolinę rzeki Szwedki w Tuchowie i fragment doliny rzeki Rostówki w miejscowości Lubaszowa.

**wymagania
dotyczące ochrony
przeciwpowodziowej**

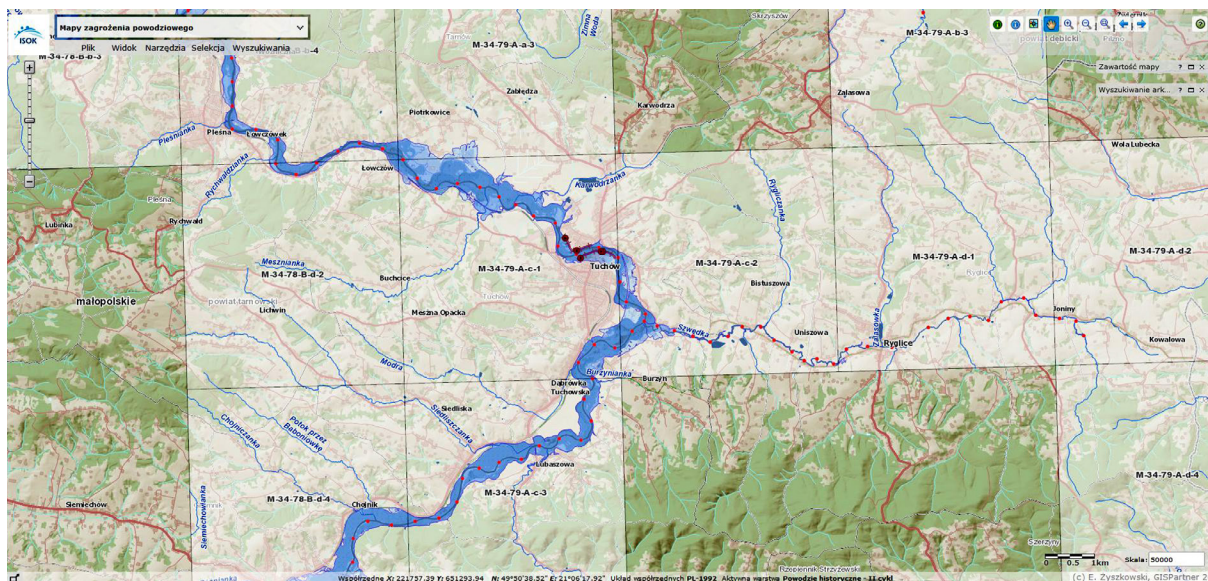
Zasięg zalewów dla przepływów o prawdopodobieństwie przewyższenia 1% zagraża istniejącej zabudowie i wskazane jest, by w obrębie wyznaczonych obszarów szczególnego zagrożenia powodzią wykluczało się ewentualną zabudowę. Tereny szczególnego zagrożenia powodzią obejmują 6,82% powierzchni gminy. Ponadto w Tuchowie istnieje prawy wał przeciwpowodziowy rzeki Biała na odcinku ok. 821 m, a także lewy wał przeciwpowodziowy rzeki Biała na odcinku ok. 894 m.

Ponadto planowana jest, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym (zwany dalej PZRP) dla obszaru dorzecza Wisły:

- „Budowa obwałowań na rzece Biała Tarnowska, dł. 2397 m, w km 22+100 – 24+700”, zamieszczonego na liście działań strategicznych pod nr ID: 74319;
- „Rozbudowa obwałowań przeciwpowodziowych i budowa prawego wału rzeki Biała w gm. Tuchów, Tarnów, m. Tarnów – budowa nowego wału 1,32 km, modernizacja 12,207”, zamieszczonego na liście działań strategicznych pod nr ID: 74484;
- „Budowa obwałowań na rzece Biała Tarnowska, dł. 1078 m, w km 30+600 – 31+600”, zamieszczonego na liście działań strategicznych pod nr ID: 74320;
- „Budowa obwałowań na rzece Biała Tarnowska, dł. 709 m, w km 31+500 – 32+650”, zamieszczonego na liście działań strategicznych pod nr ID: 74321.

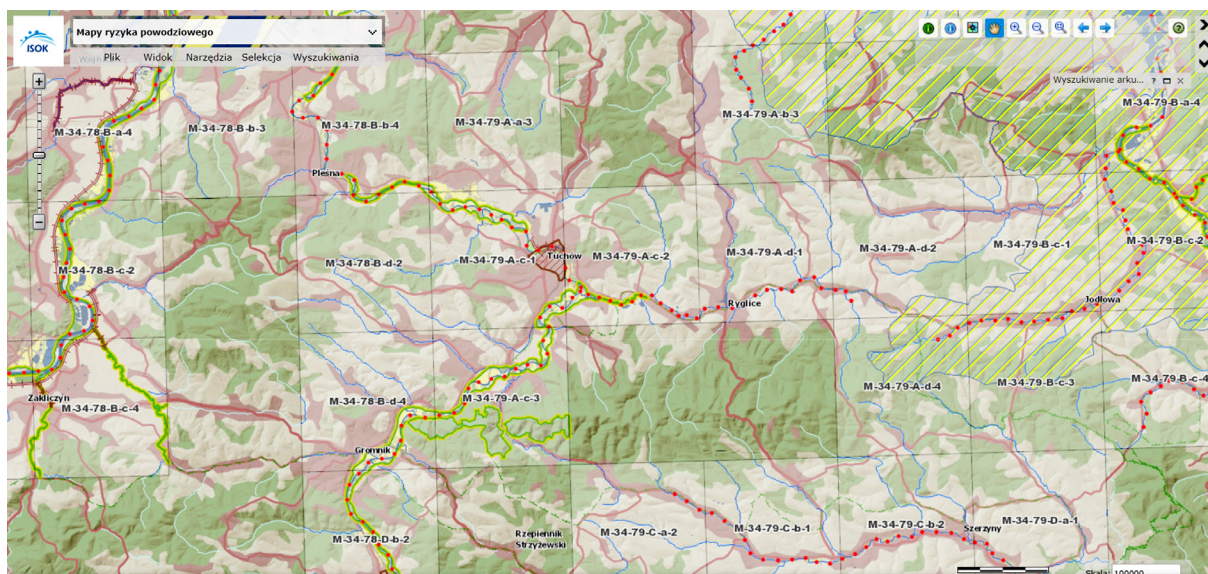
W związku ze specyfiką terenu, przyszłe postępowania administracyjne, dotyczące wydawania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy powinny być prowadzone z uwzględnieniem stosownych przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przepisów dotyczących zagrożenia powodziowego. Również postępowania, dotyczące wydawania decyzji o pozwoleniach na budowę prowadzone będą, z uwzględnieniem ustawy Prawo budowlane oraz przepisów wykonawczych do niej.

Rysunek 22. Mapa zagrożenia powodziowego dla Gminy Tuchów

Źródło: Hydroportal

Rysunek 23. Mapa ryzyka powodziowego dla Gminy Tuchów

Źródło: Hydroportal

przeciwdziałanie skutkom suszy

Zgodnie z treścią dokumentu „Plan przeciwdziałania skutkom suszy” (Dz. U. 2021 r. poz. 1615) obszar Gminy Tuchów w umiarkowanym stopniu zagrożony jest suszą. Analizując stan zagrożenia w zależności od typu należy stwierdzić, iż:

- zagrożenie suszą rolniczą na terenach rolnych i leśnych jest słabe (klasa I);
- zagrożenie suszą hydrologiczną jest silne (klasa III);
- zagrożenie suszą hydrogeologiczną jest umiarkowanie zagrożone (klasa II).

W szczególności na terenie Gminy należy podejmować działania związane z:

- zwiększeniem ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych (działanie nr 1 rekomendowane w PPSS);

- realizacją przedsięwzięć (na części obszaru gminy) zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji (działanie nr 4 w PPSS);
- przebudową urządzeń melioracyjnych wodnych dla zwiększania retencji glebowej (działanie nr 8 w PPSS);
- wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych (na wskazanych obszarach gminy) (działanie nr 9 w PPSS);
- budową lub przebudową ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budową lub przebudową wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych (działanie nr 10 w PPSS);
- przeprowadzeniem weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych (działanie nr 24 w PPSS).

Jednocześnie, w związku z postępującymi zmianami klimatycznymi, w procesie planowania przestrzennego należy dołożyć wszelkiej staranności w kompleksowym podejściu do tworzenia „błękitnej infrastruktury” związanej z retencjonowaniem wody oraz opóźnianiem odpływu, a także „zielonej infrastruktury” mającej na celu rozwój lub zachowanie jak największej ilości terenów zielonych. Uszczelnianie powierzchni zlewni spowodowane urbanizacją zakłóca bowiem naturalny obieg wody, przyspiesza spływ wód opadowych oraz zmniejsza zasilenie zasobów wód podziemnych. Brak działań z zakresu jw. przyczynia się bowiem znacznie do pogłębiania zjawiska suszy oraz w sytuacji wystąpienia – nasilających się w ostatnich latach lokalnych opadów o charakterze nawałnym – sprzyja powstawaniu tzw. powodzi błyskawicznych.

W opracowanej Strategii samorząd Tuchowa deklaruje podejmowanie m.in. interwencji związanych z zapobieganiem skutkom zmian klimatycznych i przeciwdziałaniem skutkom klęsk żywiołowych, w tym w szczególności:

- związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym, ze szczególnym uwzględnieniem renaturyzacji rzek i potoków na terenie Gminy, w tym współdziałanie z instytucjami odpowiedzialnymi za budowę stosownej infrastruktury, w tym m.in. PGW Wody Polskie;
- realizacją projektów mikroretencji do 0,5 ha;
- współpracą z Lasami Państwowymi (Nadleśnictwo Gromnik) w zakresie mikroretencji w lasach położonych w Gminie Tuchów.

Odrębną grupę działań planistycznych stanowią te, których celem jest przeciwdziałanie niekontrolowanemu rozpraszaniu zabudowy mieszkaniowej i wprowadzeniu rozwiązań, które doprowadzą do tworzenia bardziej zwartej zabudowy i ograniczą presję na tereny zielone, w tym szczególnie cenne przyrodniczo.

6.2.5. Zabytki i krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy Gminy Tuchów, jest materialnym świadectwem jej bogatej historii. O odrębności i specyfice tego obszaru stanowią, zamieszkująca go grupa etniczna – Pogórzanie, zachowany średniowieczny układ urbanistyczny miasta i niektórych wsi oraz liczne zabytki architektury.

Sam Tuchów jest miastem o staropolskiej genezie (pierwsza wzmianka z 1125 roku) i średniowiecznej skali. Związanym integralnie z Zakonem Benedyktynów (dziś Redemptorystów) oraz kultem cudownego obrazu Matki Boskiej Tuchowskiej, zwanej też Panią Ziemi Tuchowskiej. Mimo trudnej historii (znaczące zniszczenia w trakcie I wojny światowej) oraz bolesnych strat II wojny światowej (wymordowanie mieszkańców pochodzenia żydowskiego oraz zniszczenie ich dorobku cywilizacyjnego – synagoga) zespół miejski zachował się w dobrym stanie.

O randze miasta decyduje: autentyczność rynku, zarówno co do skali kompozycji układu urbanistycznego, jak i poszczególnych budowli oraz detalu i wyposażenia wnętrza; stabilność tradycyjnych gabarytów i skali zabudowy oraz form użytkowania i funkcji; trwałość waloru krajobrazowego; integralność – czytelna poprzez zachowanie historycznych granic zespołu oraz wymiar niematerialny – znaczenie miasta i klasztoru dla kształtowania się lokalnej społeczności na przestrzeni wieków, tradycja ruchów chłopskich, głęboki patriotyzm mieszkańców oraz rola jako ośrodka kultu maryjnego.

Spośród kilkunastu wsi gminnych, na szczególną uwagę zasługuje zabudowa wsi Jodłówka Tuchowska oraz Piotrowice. Spośród obiektów architektonicznych wyróżnić należy:

- zespoły dworsko-parkowe w Burzynie i Karwodrzy,
- kościoły w Jodłówce Tuchowskiej, Piotrkowicach i Tuchowie,
- kaplice i kapliczki w Tuchowie,
- klasztor w Tuchowie,
- cmentarze, w tym kilka z I wojny światowej,
- budynek Towarzystwa Gimnastycznego Sokół w Tuchowie.

W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przewidziano ochronę historycznych układów przestrzennych oraz obiektów dziedzictwa kulturowego ujętych w rejestrach prowadzonych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz Gminę.

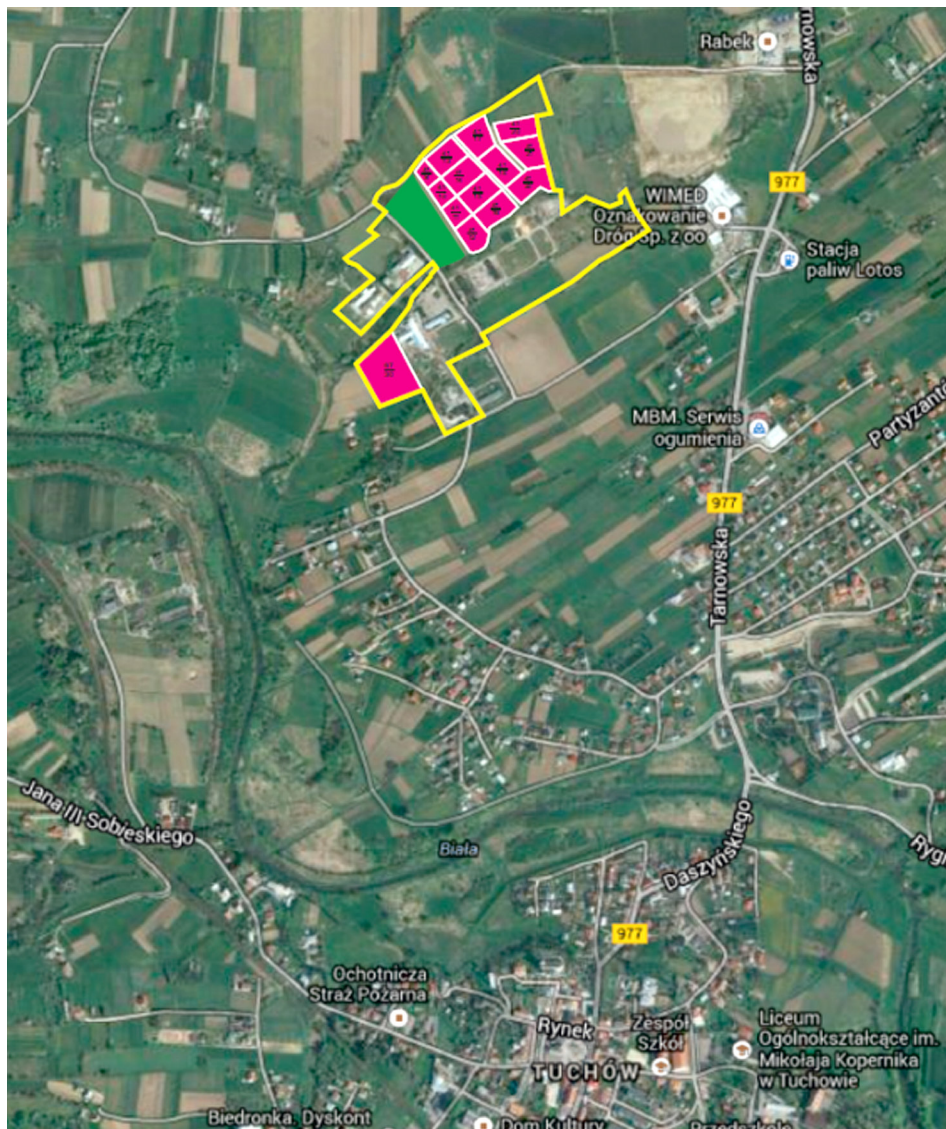
6.2.6. Gospodarka

Rozwój gospodarczy na obszarze gminy ogniskuje się w Tuchowie oraz jego bezpośrednim sąsiedztwie. W pozostałych miejscowościach mamy do czynienia z selektywnymi aktywnościami, bazującymi na endogennych zasobach.

Gmina charakteryzuje się średnią dynamiką tempa wzrostu gospodarczego. Na koniec grudnia 2020 roku, w bazie REGON ujętych było 1 358 podmiotów gospodarki narodowej. W przeliczeniu na 10 000 mieszkańców wskaźnik ten wyniósł 763 podmioty, była to liczba większa niż w powiecie (740) i znacząco niższa niż średnia dla województwa małopolskiego (1 250).

W roku 2020 liczba osób pracujących na terenie gminy Tuchów wynosiła 2 461 osób (138 osób na 1 000 mieszkańców), a gminny bilans wyjazdów i przyjazdów do pracy miał charakter zrównoważony. 464 osoby aktywne zawodowo wyjeżdżały do pracy poza gminę, a 422 pracujących przyjeżdża

Rysunek 24. Tereny inwestycyjne w Gminie Tuchów

Źródło: <https://www.tuchow.pl/przedsiębiorcy/tuchowska-strefa-aktywnosci-gospodarczej/>

do pracy spoza gminy, saldo wyniosło (-42 osoby). Zdecydowana większość aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Tuchów pracowała (57,0%) w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo).

Pomimo znacznego spadku bezrobocia rejestrowanego, obszar gminy nadal dysponuje liczącymi się zasobami siły roboczej (wskaźnik bezrobocia na koniec 2020 roku to aż 10% – 501 osób). Poziom ten, przy stosunkowo niskim przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu – 3 779,10 PLN w 2019 roku (72,90% średniej w Polsce) stanowi korzystne uwarunkowanie dla rozwoju przedsiębiorczości.

Na terenie gminy Tuchów nie ma przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 1 000 pracowników. Jest natomiast 6 podmiotów z klasy wielkości 50–249 i 52 podmioty z klasy wielkości 10–49 pracujących. Dominują firmy zatrudniające do 9 osób – 1 300 (95,7%), aktywne w sekcjach F – budownictwo (22,4%), sekcji G – handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych i motocykli (19,3%) oraz sekcji C – przetwórstwo

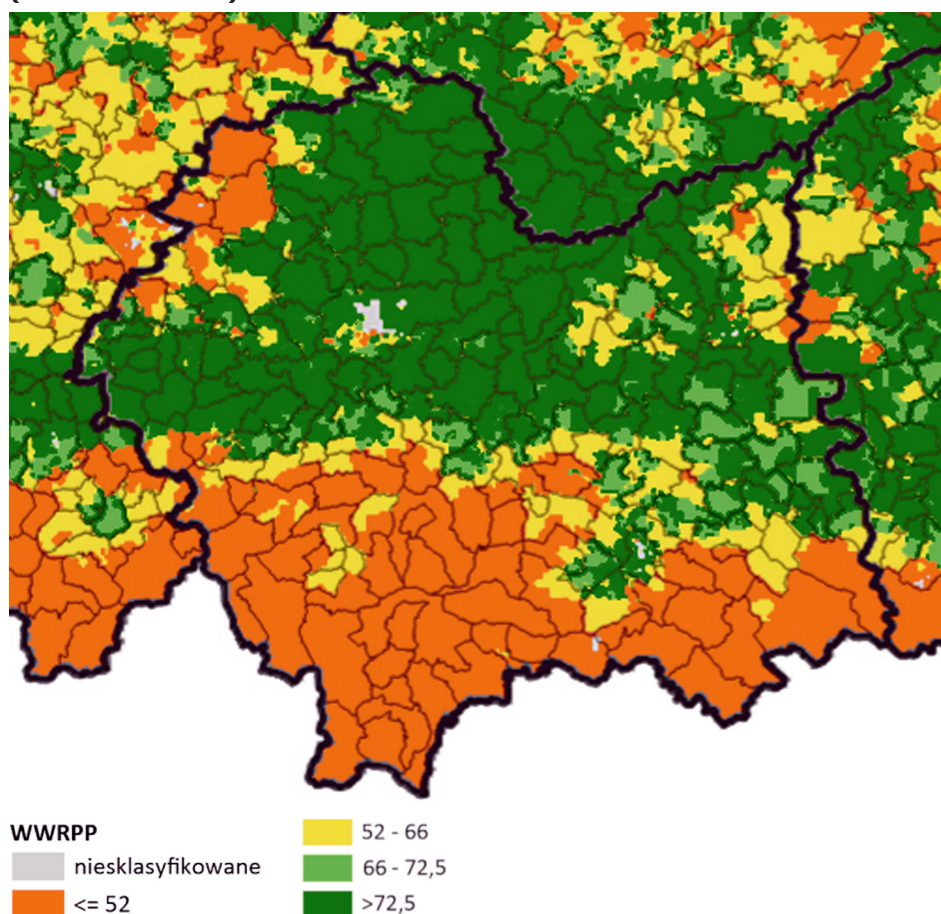
przemysłowe (16,9%). Udział sektora kreatywnego w ogóle zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wahał się (w zależności od roku) od 4,6% do 5,5%.

W 2020 roku liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1 000 ludności w gminie Tuchów wynosiła 63 i była niższa niż w powiecie i regionie małopolskim. Dominujące obszary aktywności to: budownictwo (26,7%) oraz handel hurtowy i detaliczny (20,0%).

Przemysł koncentrował się w zajmującej ponad 16 hektarów Tuchowskiej Strefie Aktywności Gospodarczej, zlokalizowanej w mieście Tuchów. Najbardziej znaczącymi zakładami pracy pod względem liczby zatrudnionych osób na terenie gminy są m.in.: UPM Service, Coala, ROJAR Sp.j., WIMED Spółka z o.o., Zakład Rzeźniczo-Wędliniarski SAJDAK Sp.j.

Ważnym potencjałem gospodarczym gminy są użytki rolne. Łącznie zajmują 67,58% powierzchni. Pomimo górzystego położenia i trudnych warunków środowiskowych, wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej należy do najwyższych w powiecie tarnowskim (75,9). Sprzyja to rozwojowi uprawy zbóż i warzyw oraz sadownictwu, a co za tym idzie, rozbudowie przemysłu rolno-spożywczego zorientowanego na produkcję ekożywności.

Rysunek 25. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP) (dane za 2018 rok)

Źródło: Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy 2018

Turystyka, pomimo dogodnych warunków rozwoju, nie odgrywa większej roli w gospodarce gminy Tuchów. Według danych GUS na terenie gminy Tuchów działały 3 obiekty noclegowe (w tym 1 hotel), które w 2020 roku udzieliły 1 594 noclegów (22,9% wykorzystania bazy). Ponadto funkcjonowało: sześć szlaków turystyki pieszej oraz 3 trasy rowerowe. Warunkiem koniecznym jest widoczna poprawa infrastruktury turystycznej (baza noclegowa i gastronomiczna), zwiększenie atrakcyjności ośrodka miejskiego (Tuchów), modernizacja powiązań komunikacyjnych, zarówno tych regionalnych (Kraków, Tarnów), jak i lokalnych (Nowy Sącz, Piwniczna, Krynica, Biecz) oraz poprawa i kreacja lokalnych produktów i atrakcji turystycznych.

W zakresie wspierania rozwoju gospodarczego, działania władz lokalnych powinny koncentrować się na rozbudowie istniejącego obszaru aktywności gospodarczej, pozyskiwaniu inwestorów, sieciowaniu funkcjonujących podmiotów oraz wspieraniu rodzimej przedsiębiorczości, zwłaszcza funkcjonującej lub rodzącej się na bazie zasobów endogennych, w turystyce oraz rolnictwie i związanym z nim przetwórstwie rolno-spożywczym.

Turystyka, pomimo dogodnych warunków rozwoju, nie odgrywa większej roli w gospodarce gminy Tuchów.

Uczestnicy Biegu na Brzanke

6.2.7. Komunikacja i transport

drogi Górzysty charakter terenu powoduje, że transport i komunikacja wewnątrz gminy, w dużej mierze opiera się na rozbudowanym układzie drogowym. Jego podstawę tworzą: mająca charakter tranzytowy, droga wojewódzka nr 977 przecinająca gminę w układzie południkowym (północ–południe), 10 dróg powiatowych oraz sieć ulic i dróg gminnych. Droga nr 977, na kierunku północnym łączy gminę z Tarnowem (średni dobowy ruch roczny 10 031 pojazdów na dobę w 2015 roku), a poprzez tamtejszy węzeł autostrady A4 z obszarem całej Polski, np. Kraków, Rzeszów. Na kierunku południowym (średni dobowy ruch drogowy – 5 677 pojazdów na dobę) droga zapewnia połączenia komunikacyjne z mniejszymi miastami, takimi jak Gromnik czy Zakliczyn, a pośrednio również z Nowym Sączem, Gorlicami i dalej ze Słowacją. Drogi powiatowe łączą poszczególne miejscowości gminy oraz obsługują połączenia z mniejszymi gminami ościennymi.

Droga nr 977 stanowi obecnie główny korytarz komunikacyjny i rozwojowy gminy, wzdłuż którego rozmieszczone są miejscowości charakteryzujące się największą gęstością zaludnienia, takie jak Tuchów, Dąbrówka Tuchowska, Siedliska i Zabłędza. W celu poprawy warunków komunikacyjnych, na jej przebiegu, kończona jest obecnie budowa obwodnicy Tuchowa.

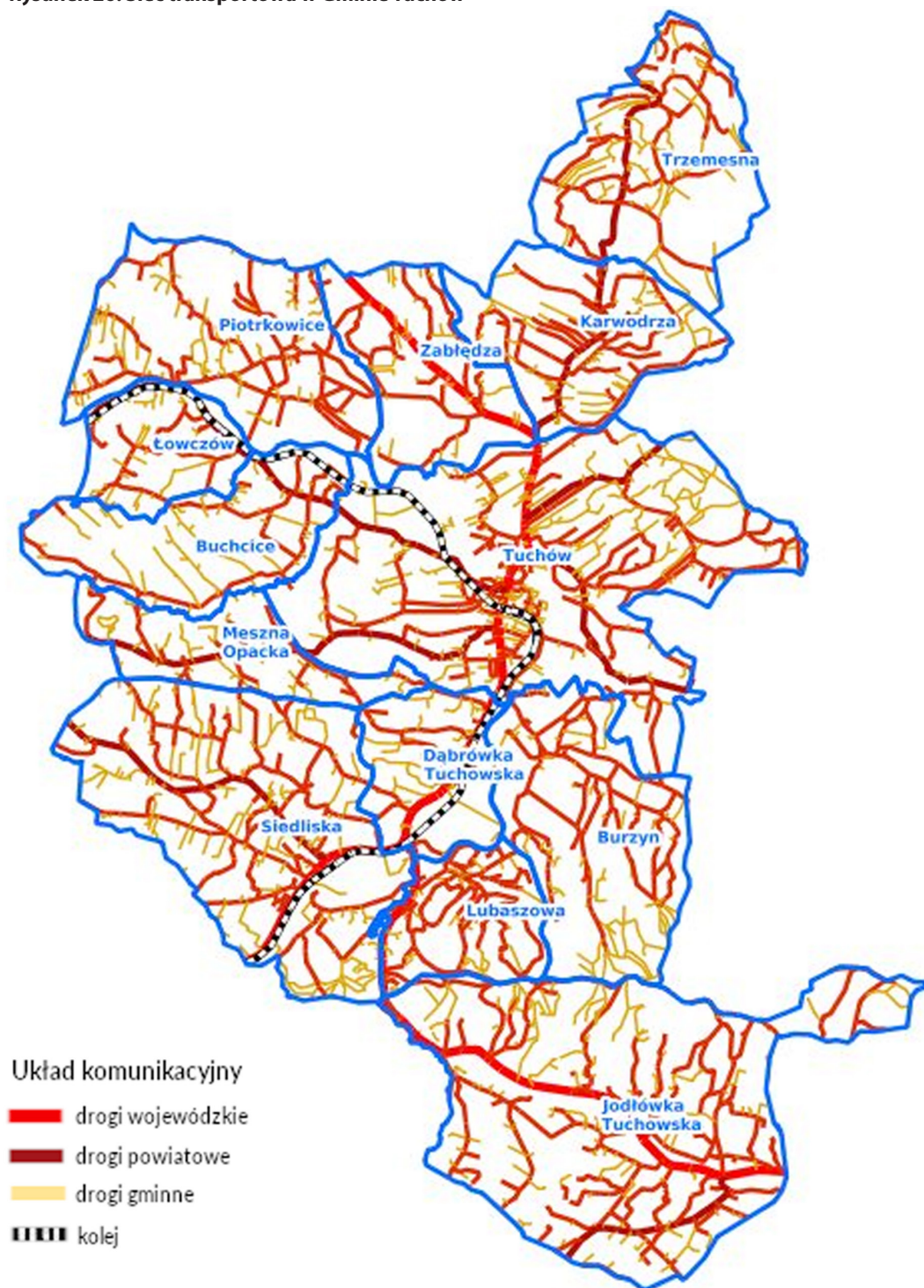
Układ drogowy gminy Tuchów wymaga stałego rozwoju i przebudowy zarówno, jeśli chodzi o uzupełnianie nowych połączeń gminnych, jak i przebudowę istniejących dróg. Podstawowym celem, w zakresie przebudowy dróg, powinna być poprawa ich parametrów technicznych, celem zwiększenia bezpieczeństwa ruchu drogowego. W najlepszym stanie technicznym są droga wojewódzka i drogi powiatowe. Podstawowe kierunki rozwoju komunikacji drogowej w gminie to:

- dokończenie budowy obwodnicy Tuchowa na drodze wojewódzkiej nr 977,
- budowa nowej drogi wojewódzkiej Tuchów–Ryglice (Pilzno/Brzostek),
- modernizacja drogi wojewódzkiej nr 977,
- modernizacji dróg powiatowych i gminnych.

kolej Przez teren gminy przebiega linia kolejowa nr 96 – linia znaczenia państwowego łącząca: Tarnów – Stróże – Nowy Sącz – Leluchów (granica państwa). Linia wykorzystywana w ruchu towarowym i pasażerskim. Posiada duże znaczenie w sieci transportowej kraju, prowadząc do jednego z dwóch czynnych obecnie kolejowych przejść granicznych Polski ze Słowacją i dalej na południe Europy. Linia w całości zelektryfikowana. Na odcinku od Tarnowa do Struża zmodernizowana w latach 2010/11.

transport publiczny Transport publiczny na obszarze gminy Tuchów, funkcjonuje w oparciu o relacje kolejowe (linia nr 96 Tarnów–Leluchów). Linia ta zapewnia bardzo dobre połączenie komunikacyjne z Tarnowem i Nowym Sączem (kilkanaście kursów dziennie). Podróż do Tarnowa zajmuje ok. 25 min, zaś do Nowego Sącza ok. 1,30 godz. Kolej zapewnia również bezpośredni dojazd do Krakowa, z czasem podróży wynoszącym ok 1,50 godz. oraz do Jasła z czasem podróży

Rysunek 26. Sieć transportowa w Gminie Tuchów

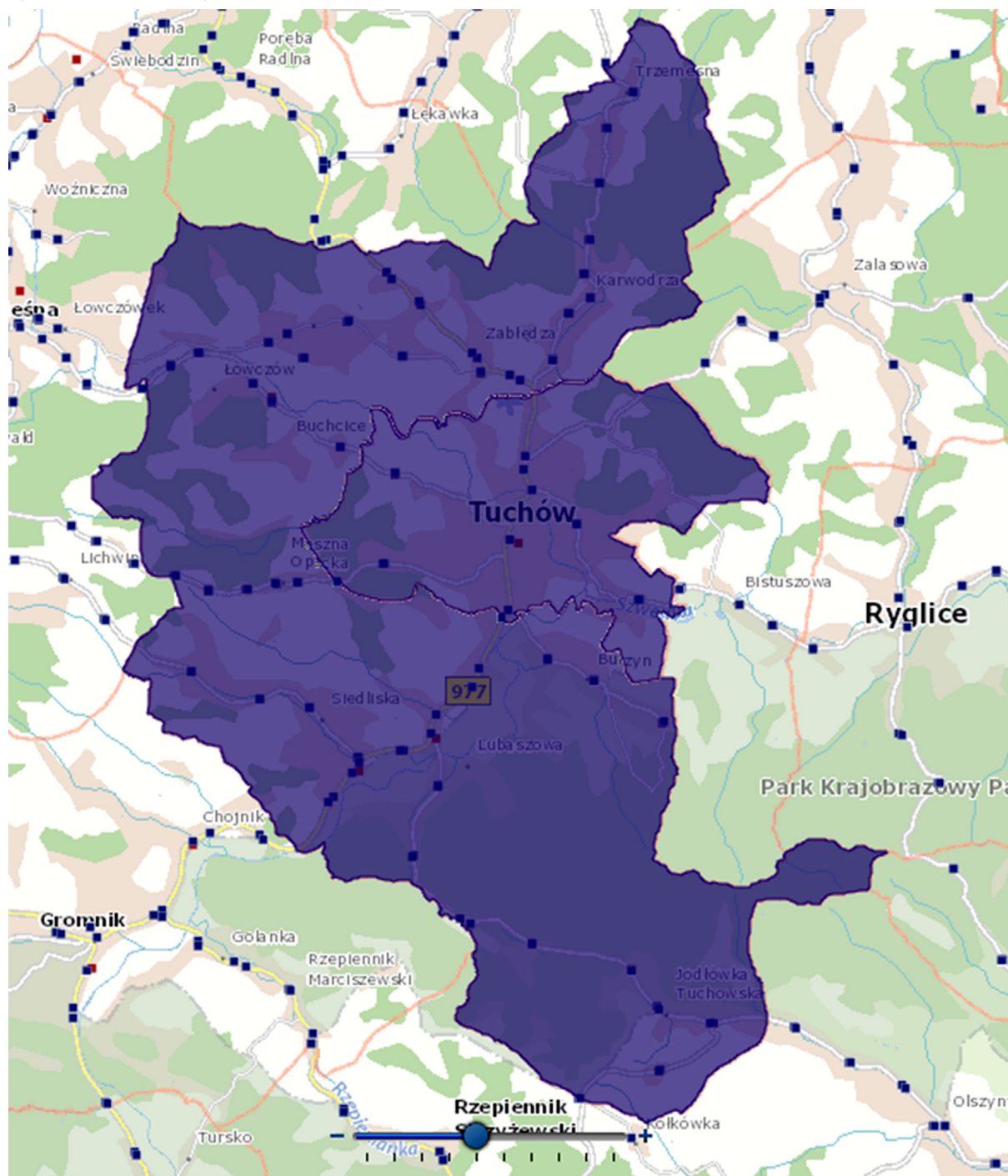

Źródło: System Informacji Przestrzennej gminy Tuchów

wynoszącym ok 1,45 godz. Na terenie gminy stacje i przystanki kolejowe znajdują się w Tuchowie, Siedliskach, Lubaszowej i Łowczowie.

Uzupełniająca oferta drogowego transportu zbiorowego ogranicza się do prywatnych usług świadczonych przez prywatnych przewoźników obsługujących połączenia wewnątrzgminne oraz wybrane miejscowości z gminami sąsiednimi, a także Tarnowem i Krakowem. Bez obsługi transportem zbiorowym pozostają jedynie Piotrkowice.

Rysunek 27. Mapa przystanków w Gminie Tuchów

Źródło: System Informacji Przestrzennej gminy Tuchów

transport rowerowy i pieszy

System komunikacji rowerowej na obszarze gminy Tuchów znajduje się w początkowej fazie rozwoju. Aktualnie na terenie gminy Tuchów zrealizowano jedynie jedną ścieżkę rowerową znajdującą się w Tuchowie, w okolicach ul. Partyzantów i Wałęgi. Charakter gminy oraz jej szczególne walory krajobrazowe wskazują na możliwości stworzenia systemu dróg rowerowych, które mogą stanowić dodatkową atrakcję turystyczną oraz umożliwić mieszkańcom bezpieczne przemieszczanie się rowerami po jej terenie.

Ruch pieszy na obszarze gminy Tuchów, związany jest przede wszystkim z przemieszczaniem się wewnątrz miejscowości oraz szlakami turystycznymi. Sieć chodników obejmuje większość ulic Tuchowa. Gorzej sytuacja przedstawia się w terenach wiejskich gminy, gdzie chodniki należą do rzadkości. Znajdują się one bowiem jedynie w bardziej zwartych obszarach zabudowy przy co niektórych drogach gminnych i powiatowych, a także na niektórych odcinkach drogi wojewódzkiej.

Najbliższe porty lotnicze to: Kraków–Balice (ok. 117 km i ok. 1,20 godz. samochodem) oraz Rzeszów–Jasionka (ok. 90 km i 1,17 godz. samochodem).

transport lotniczy

6.2.8. Infrastruktura techniczna

Pomimo położenia Gminy Tuchów w obszarach wyjątkowo cennych przyrodniczo i wymagających szczególnego traktowania, proces budowy systemu gospodarki wodno-ściekowej w gminie nie został zakończony.

**gospodarka
wodno-ściekowa**

Według danych GUS BDL, na koniec 2019 roku z instalacji wodociągowej o długości sieci rozdzielczej około 178 km, do której podłączonych było 73% budynków mieszkalnych z obszaru gminy, korzystało 14,5 tys. osób. Natomiast z sieci kanalizacyjnej o długości 118,3 km, do której podłączonych było tylko 49,8% budynków mieszkalnych, korzystało 8 925 osób. W samym mieście podobne wskaźniki przedstawiały się lepiej: 86,3% mieszkań było przyłączonych do wodociągu i 80,5% budynków podłączonych do kanalizacji. Na wsi dużo gorzej: 66,4% budynków podłączonych do wodociągów i tylko 19% budynków przyłączonych do kanalizacji.

Mieszkańcy gminy zaopatrywani są w wodę przez Spółkę Komunalną „Dorzecze Białej”, poprzez pobór wód powierzchniowych z rzeki Biała Tarnowska, w miejscowości Siedliska gm. Tuchów, za pomocą ujęcia brzegowego i dennego (awaryjnego). Ujęcie zostało w ostatnich latach rozbudowane i zmodernizowane. W zależności od pory roku i zapotrzebowania klientów stopień wykorzystania ujęcia wynosi 50–60%.

Ścieki z terenu gminy są uzdatniane w mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Tuchowie. Oczyszczalnia obsługuje obszar całej gminy Tuchów, a także gminy ościenne (Rzepiennik Strzyżewski i Ryglice). Jej przepustowość wynosi $Q_{srdob} = 3\,880\text{ m}^3/\text{d}$ oraz $Q_{maxgodz} = 262,5\text{ m}^3/\text{h}$. Rzeczywiste wykorzystanie oczyszczalni w warunkach bezdeszczowej pogody wynosi ok. 60%.

Jednocześnie gmina przystąpiła do projektu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w terenach, w których budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie lub technicznie nieuzasadniona. W pierwszym etapie ma powstać 70 takich instalacji, 85% z nich zostało już wykonanych, a całość tego etapu zakończy się w I półroczu roku 2022. Kolejne będą powstawały w miarę zidentyfikowanych potrzeb.

zaopatrzenie w energię

Zaopatrzenie w energię elektryczną zapewnia mieszkańcom gminy krajowy system energetyczny liniami, średniego napięcia wyprowadzonymi z rozdzielni sieciowej WRS 15kV przy stacji systemowej GPZ 110/15 kV Tuchów. Sama stacja zasilana jest z dwóch niezależnych linii 110 kV: Tarnów–Tuchów i Tuchów–Stróżówka. Obecny system dostaw energii jest wystarczający pod względem zapotrzebowania oraz pewności zasilania.

Przez teren gminy przebiega również przesyłowa linia elektroenergetyczna najwyższych napięć 400kV Tarnów–Krosno–Iskrzynia, dla której obowiązuje pas technologiczny o szerokości 80 m, tj. 40 m na stronę. W powyższym pasie technologicznym wskazane jest wprowadzenie zakazu zabudowy.

Na terenie gminy nie występują wielkoskalowe inwestycje w produkcję energii ze źródeł odnawialnych. Funkcjonujące źródła, w niewielkim procencie pokrywają miejscowe potrzeby z zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą.

Dostęp do gazu sieciowego zapewnia gazociąg wysokiego ciśnienia DN250 PN 6,4 MPa relacji Wygoda–Siołkowa, poprzez stację gazową I stopnia „Burzyn” o przepustowości 3 150 Nm³/h, której stopień wykorzystania wynosi 21,7%. Łączna długość sieci gazowej w gminie na koniec 2019 roku wyniosła 229,6 km, a z gazu korzystało 9 518 mieszkańców gminy (58,5% mieszkańców miasta Tuchów i 49,9% mieszkańców obszarów wiejskich gminy).

Na terenie gminy Tuchów brak jest ciepłowni komunalnej. Sieć ciepłownicza występuje jedynie na bardzo niewielkim obszarze miasta i zaopatruje w ciepło kilka budynków mieszkalnych wielorodzinnych (226 mieszkań). Zdecydowana większość gospodarstw domowych korzysta z indywidualnych źródeł ciepła, z kotłowniami na paliwo stałe, gazu (1 635 gospodarstw domowych) lub ciepła ze źródeł odnawialnych (1,15% energii wykorzystywanej w sektorze mieszkalnym).

telekomunikacja

Tuchów posiada pełne zabezpieczenie teletechniczne. Gmina objęta jest zasięgiem wszystkich operatorów sieci telefonii komórkowej. Na jej terenie zlokalizowanych jest 5 bazowych stacji sieci komórkowych. Trzy są zlokalizowane w Tuchowie, dwie w Jodłówce Tuchowskiej. Dalszy rozwój systemu telekomunikacyjnego na obszarze gminy realizowany jest poprzez kluczowy projekt Województwa Małopolskiego – Małopolską Sieć Szerokopasmową (MSS). Celem projektu jest udostępnienie możliwości sieci dla 90% gospodarstw domowych i 100% instytucji publicznych. Równolegle do rozwoju sieci przewodowej rozwija się sieć bezprzewodowego Internetu. Do 2025 roku zakłada się pokrycie obszarów zurbanizowanych zasięgiem sieci piątej generacji (5G) o parametrach porównywalnych z dzisiejszymi możliwościami sieci przewodowych.

6.3. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

6.3.1. Maksymalne zapotrzebowanie na nowe tereny mieszkaniowo-usługowe

Zmiana ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, wprowadzona w roku 2015, nałożyła obowiązek weryfikacji ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy pod kątem potrzeb i możliwości rozwoju, w tym obowiązek sporządzenia bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę. Podstawą bilansu jest określenie maksymalnego, w skali gminy, zapotrzebowania na nową zabudowę, wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy. W ramach opracowania obliczone zostało maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową dla Gminy Tuchów.

Prognozowana liczba mieszkańców Gminy, przy założonych podwyższonych standardach zamieszkiwania oraz przy zwiększeniu zapotrzebowania o 30% dla okresu kierunkowego (2050) i proporcjonalnie 10% dla perspektywicznego (2030) generuje maksymalne zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową: około 79 tys. m² PUM (powierzchni użytkowej mieszkań) do 2030 roku przy założeniu standardu zamieszkiwania⁷ na poziomie około 29,2 m²/mieszkańca w 2030 roku oraz 221 tys. m² PUM do 2050 roku przy założeniu standardu zamieszkiwania na poziomie około 37,4 m²/mieszkańca w 2050 roku.

Maksymalne zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową:
około 79 tys. m² PUM do 2030 r.
oraz 221 tys. m² PUM do 2050 r.

6.3.2. Obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej

Na podstawie analiz zwartości zabudowy, jej wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, wyznaczono obszary o w pełni wykształconej, zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej (WZS). Uznano, że są to obszary, które wykazują określony stopień koncentracji zabudowy, posiadają dostęp do sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, do podstawowych usług publicznych oraz publicznego transportu zbiorowego.

Za minimalny stopień zwartości struktur zabudowy przyjęto zgrupowanie co najmniej 40 budynków, niebędących budynkami o funkcji pomocniczej⁸, w którym odległości pomiędzy sąsiadującymi budynkami nie przekraczają 50 m. Za obszary posiadające dostęp do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej przyjęto te, które położone są w granicach wyznaczonych aglomeracji

⁷ Standard zamieszkiwania tj. wskaźnik powierzchni użytkowej mieszkań / 1 mieszkańca oszacowano na podstawie obserwowanych zmian wskaźnika w latach 2002–2020. Założono, że przyrost zabudowy będzie postępował w tempie obserwowanym w ostatnich latach; standard zamieszkiwania będzie wzrastał też proporcjonalnie do ww. okresu zakładając odpowiedni przyrost PUM i zmianę liczby ludności.

⁸ Wyłączono budynki rolnicze, magazyny, garaże.

wodno-ściekowych. Za obszary wyposażone w wystarczającym stopniu w infrastrukturę społeczną przyjęto te, które położone są w odległości do 3 000 m od szkoły podstawowej. Przyjęto, że obszary funkcjonującej zabudowy mają dostęp do dróg publicznych.

6.3.3. Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej

Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, rozumiana jest jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażona w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy.

Chłonność obszarów WZS została oszacowana, jako iloczyn powierzchni terenu możliwego do zabudowy netto⁹ wskaźnika intensywności zabudowy oraz współczynnikiem określającym stosunek powierzchni całkowitej budynku do powierzchni użytkowej.

6.3.4. Wyznaczenie obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej oraz terenów możliwych do nowej zabudowy według bazy BDOT

- **Krok 1:** Wskazanie budynków niebędących budynkami o funkcji pomocniczej tj. z wyłączeniem zabudowy rolniczej, gospodarczej, garaży, magazynów.
- **Krok 2:** Analiza zwartości zabudowy – wyznaczenie buforów 50 m od budynków, wyodrębnienie zagregowanych buforów, w których znajduje się łącznie, co najmniej 40 budynków.
- **Krok 3:** Uwzględnienie kryterium dostępu do sieci wodociągowych i kanalizacyjnych oraz do podstawowych usług publicznych – dodanie zasięgów aglomeracji (Prawo wodne) oraz buforów 3 000 m od szkół podstawowych.
Obszar wyznaczony w krokach 1–3 uznano za obszar o w pełni wykształconej i zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej (WZS).
- **Krok 4:** Z wyżej wymienionego obszaru wyłączono tereny zabudowane (RTZB według BDOT) oraz drogi, lasy i wody. Obszar ten uznano za tereny możliwe do zabudowy w ramach WZS.

Założono, że wyznaczony obszar WZS to teren brutto – jedynie 60% obszaru będzie zajęte pod funkcję mieszkaniową, usługową i przemysłową (tj. teren netto), zaś pozostały obszar stanowić będą inne funkcje towarzyszące, w tym: drogi, tereny rekreacji, infrastruktura techniczna, itp.

Przyjęto też, że udział zabudowy mieszkaniowej w ogóle terenów zabudowy netto będzie zbliżony do istniejącego tj. 90%.

⁹ Przyjęto, że obszary wskazane w analizie, to tereny możliwe do zabudowy brutto, z których do zabudowy przeznaczone będzie około 60% powierzchni, pozostała część zaś stanowić będą drogi wewnętrzne, funkcje towarzyszące w tym zieleni, tereny rekreacji i komunikacji, itp.

Potencjalne wskaźniki intensywności zabudowy netto zostały przyjęte w oparciu o stan istniejący, gdzie zabudowa mieszkaniowa ogółem wyniosła $M \approx 0,19$.

Wyliczona, zgodnie z powyższymi założeniami, chłonność obszarów WZS dla funkcji mieszkaniowej, na obszarze całej gminy, wynosi około 150 ha terenu netto i 184,9 tys. m² PUM. Na wyżej wymienionych terenach mogłoby zamieszkać ponad 4,9 tys. osób w standardzie 37,4 PUM/1 mieszkańca (oczekiwany poziom w 2050 roku).

Jak wskazano maksymalne zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową wyniosło około 79 tys. m² PUM do 2030 roku i około 221 tys. m² PUM do 2050 roku. Taka wielkość PUM według ww. wskaźników urbanistycznych generuje zapotrzebowanie na około 64 do 179 ha powierzchni gruntów mieszkaniowych netto¹⁰.

Chłonność obszarów wynosi około 150 ha terenu netto i 184,9 tys. m² PUM.

Zapotrzebowanie na powierzchnię gruntów mieszkaniowych netto wyniosło ok. 79 tys. m² PUM.

Tabela 12. Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej (WZS) w Gminie Tuchów

Nazwa	Powierzchnia terenu możliwa do zabudowy pod funkcję mieszkaniową BRUTTO ¹¹ (ha)	Powierzchnia terenu możliwa do zabudowy pod funkcję mieszkaniową NETTO (ha)	Chłonność terenów mieszkaniowych ogółem (PUM w m ²)	W tym zabudowa jednorodzinna (PUM w m ²)	W tym zabudowa jednorodzinna (PUM w m ²)	Chłonność demograficzna
Buchcice	0	0	0	0	0	0
Burzyn	466 644	279 986	251 988	31 120	1 066	832
Dąbrówka Tuchowska	295 372	177 223	159 501	19 698	675	527
Jodłówka Tuchowska	0	0	0	0	0	0
Karwodrza	0	0	0	0	0	0
Lubaszowa	308 400	185 040	166 536	20 567	704	550
Łowczów	0	0	0	0	0	0
Meszna Opacka	0	0	0	0	0	0
Piotrkowice	0	0	0	0	0	0
Siedliska	369 921	221 953	199 757	24 670	845	660
Trzemesna	0	0	0	0	0	0
Tuchów	1 332 381	799 429	719 486	88 856	3 043	2 376
Zabłędza	0	0	0	0	0	0
Razem	2 772 718	1 663 631	1 497 268	184 913	6 333	4 944

¹⁰ Teren mieszkaniowy (TM) brutto, oznacza tereny dla stref mieszkaniowych, w których mogą pojawiać się inne funkcje towarzyszące, jak np. zieleń, usługi, tereny komunikacji i rekreacji, itp. Ze względu na skalę i stopień generalizacji danych przyjęto, że TM netto = 60% TM brutto.

¹¹ Teren mieszkaniowy (TM) brutto, oznacza tereny dla stref mieszkaniowych, w których mogą pojawiać się inne funkcje towarzyszące, jak np. zieleń, usługi, tereny komunikacji i rekreacji, itp. Ze względu na skalę i stopień generalizacji danych przyjęto, że TM netto = 60% TM brutto.

Chłonność obszarów WZS przekracza maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową do 2030 roku, ale jest niewystarczająca do 2050 roku. Bilans terenów pokazuje, że nie ma potrzeby i nie należy wskazywać nowej zabudowy poza obszarem WZS do 2030 roku. Natomiast po roku 2030 należy zarezerwować około 29 ha terenów mieszkaniowych netto poza WZS. Rekomendowanym obszarem jest teren ZS (zwartej zabudowy), nieposiadający do 2020 roku aglomeracji ściekowej. Rekomenduje się też rozbudowę aglomeracji w kierunku terenów, które po 2030 roku będą miały stanowić rezerwy pod budownictwo mieszkaniowe poza WZS.

Należy pamiętać, że w związku z brakiem dostępu do sieci wodno-kanalizacyjnej w miejscowościach: Buchcice, Jodłówka Tuchowska, Karwodrza, Łowczów, Mieszna Opacka, Piotrkowice, Trzemesna i Zabłędza, nie wskazano obszaru WZS. Szczególnie w miejscowości Karwodrza i Zabłędza, niezbędne jest wybudowanie sieci wodno-kanalizacyjnej i możliwość uzupełniania zabudowy. W miejscowościach tych wskazano rozległe obszary zwartej zabudowy, które ze względu na brak aglomeracji ściekowej, nie zostały zaklasyfikowane do zabudowy w pełni wykształconej.

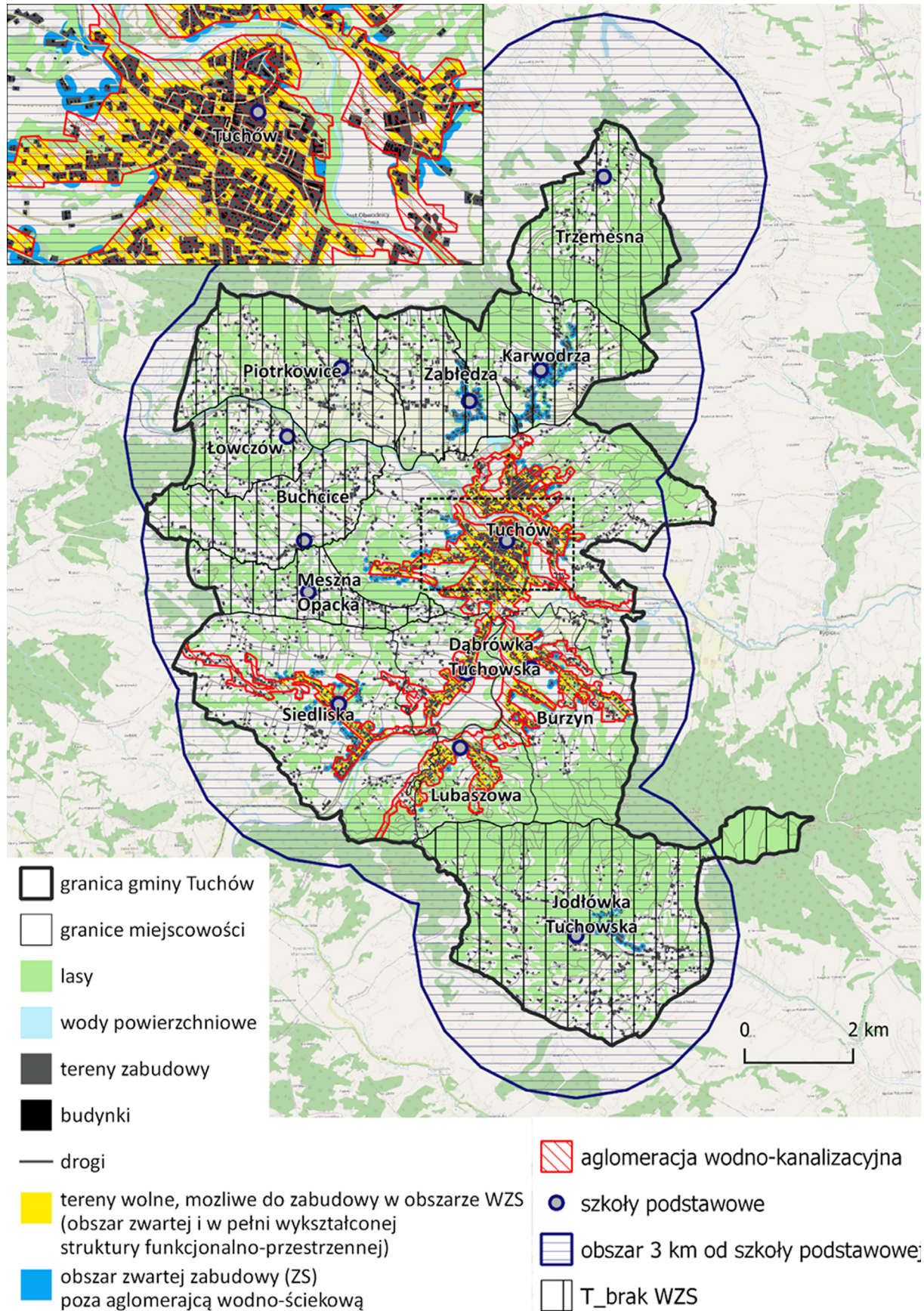
Władze Gminy, planując rozwój zabudowy mieszkaniowej, winny brać pod uwagę możliwości przestrzenne, ujawnione na zamieszczonych wyżej mapach oraz konieczności historyczne – wymiana zdekapitalizowanej tkanki zabudowy, uzupełnienia i rewitalizacja. Ważnymi problemami, są również proponowane rodzaje zabudowy mieszkaniowej (zabudowa wielo- czy jednorodzinna), ich rozmieszczenie przestrzenne oraz oczekiwania i preferencje osób zainteresowanych budową lub kupnem nowego mieszkania.

Na aktualnym etapie rozwoju społeczności Gminy Tuchów, szczególnie istotna staje się preferencja dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej. Jej realizacja, w niewielkim stopniu obciąża budżet JST, przynosi zdecydowanie większe wpływy podatkowe (PIT) oraz korzystnie oddziałuje na wzrost populacji gminy.

Zabudowa wielorodzinna winna być preferowana w samym Tuchowie. Wewnątrz istniejącej tkanki zabudowy, jako zgrabne uzupełnienia, a także na obrzeżach miasta jako realizacje kompleksowe – małe i mikro osiedla.

Projektując nowe obszary zabudowy należy ustalić kolejność jej realizacji, dostosowując do dynamiki procesu zmian ludności w poszczególnych miejscowościach Gminy Tuchów.

Rysunek 28. Obszar o zwartej i w pełni wykształczonej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w Gminie Tuchów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z bazy BDOT

Rysunek 29. Zmiana liczby ludności poszczególnych obszarów Gminy w latach 2010–2020 na 1 000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ewidencji ludności UM Tuchów

Widok gminy z lotu ptaka

6.4. Zasady i rekomendacje dla polityki przestrzennej

ZASADA nr 1.

Polityka przestrzenna

polityka przestrzenna

1. Należy doprowadzić do pilnej aplikacji ustaleń uchwały Nr XXXIII/309/2021 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 30 czerwca 2021 roku w sprawie uchwalenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuchów” poprzez przyjęcie stosownych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących zwłaszcza:
 - poprawę ładu przestrzennego,
 - ochronę obszarów o walorach przyrodniczych,
 - rozwój systemów komunikacyjnych,
 - rozwój systemów infrastruktury technicznej.
2. Wdrażając ustalenie nowej polityki przestrzennej zawartej w „Studium” należy pamiętać – dotyczy to zarówno władz jednostki samorządowej, jak i mieszkańców oraz inwestorów – że przestrzeń gminy jest zasobem, a nie surowcem. W konsekwencji – jak każdy zasób jest on zbiorem skończonym – im bliżej ich wyczerpania, tym cena za dostęp będzie większa.
3. Planowanie przestrzenne w gminie jest zadaniem wymagającym zaangażowania dużej liczby interesariuszy, a poziom trudności i komplikacji dodatkowo wzrasta, w przypadku objęcia pracami znacznych obszarów lub intensywnie zainwestowanym, np. obszaru miasta, w związku z tym procesy te należy prowadzić w pełni transparentnie, a ich uczestników edukować.
4. W Gminie nie wszystko musi się jej „opłacać”. Sporządzając miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego należy precyzyjnie ważyć interesy. Ustalenia, które mogą być korzystne dla jednych, nie muszą być korzystne dla innych właścicieli. „Ucieranie” kompromisów jest zajęciem żmudnym, ale koniecznym.
5. Wdrażając politykę przestrzenną gminy należy pamiętać, że każda ingerencja w przestrzeń (zabudowa lub inna zmiana zagospodarowania działki) wymaga odpowiedniego uzasadnienia, a następnie musi być ujęta normatywnie, najlepiej w planie zagospodarowania przestrzennego, przygotowanym w oparciu o ustalenia zintegrowanych strategii – rozwoju i przestrzenne.
6. W planach zagospodarowania przestrzennego jednoznacznie należy określić nie tylko, gdzie i co można budować, ale również, gdzie budować nie można. W prawie do przebudowy i zabudowy pierwszeństwo należy przyznać terenom już zagospodarowanym (tzw. „brownfield”). Inwestycje na terenach wcześniej nie zabudowanych (tzw. „greenfield”) należy rozważyć dopiero po całkowitym (znacznym) wykorzystaniu potencjału tych pierwszych.
7. Opracowując plany zagospodarowania przestrzennego należy pamiętać, że powinny one być realistyczne, osadzone w czasie i wyważone. Realna „ważność” planów miejscowych, to około 10 lat i dla takiego okresu

- należy przewidywać możliwości uruchomienia inwestycji i zabudowy gruntu.
8. Przygotowując politykę przestrzenną dla miasta należy pamiętać, że powinno być ono w pewnym zakresie „niedopowiedziane”. Po obecnym pokoleniu przyjdzie kolejne – mieszkańców, decydentów, architektów. Także oni mają prawo i muszą mieć „przestrzeń”, aby odcisnąć swoje piętno w procesie projektowania miasta (nawet w Rynku).
 9. Określając szczegółowe zasady zagospodarowania i zabudowy poszczególnych miejscowości, należy pamiętać o:
 - konieczności zachowania oraz podkreślania kompozycji urbanistycznej (np. forma i kształt przestrzeni publicznej, osie widokowe, ciągi widokowe, układ zabudowy lub zieleni, układy ulic) układów urbanistycznych i ruralistycznych;
 - zapewnieniu otwarć oraz wglądów widokowych, poprzez zachowanie lub utworzenie punktów i ciągów widokowych związanych z krajobrazem oraz zabytkami;
 - zapewnieniu widoków poprzez kontrolowanie wprowadzania nowej zabudowy, a także ograniczenie nasadzeń wyłącznie do roślinności niskiej w bezpośrednim przedpolu wyznaczonych ciągów i punktów widokowych;
 - dopuszczeniu sytuowania nowych dominant, jeśli wynika to z kompozycji urbanistycznej;
 - zapewnieniu widoczności gminy z gór i wyniesień terenu;
 - ograniczeniu działań inwestycyjnych na terenach cennych przyrodniczo w celu ich ochrony przed niszczeniem i zabudowywaniem;;
 - o ustalenie ochrony obiektów i obszarów o znaczeniu historyczno-kulturowym w celu zachowania zabytków w możliwie nienaruszonej formie;
 - tworzeniu rezerw pod cele publiczne, w szczególności pod możliwości rozwoju i modernizacji systemów komunikacyjnych, infrastruktury oraz niezbędnej dla usług publicznych kubatur;
 - osobach niepełnosprawnych;
 - zachowaniu form regionalnych, w tym cech stylowych miejscowej architektury.

**ochrona środowiska
naturalnego, krajobrazu
i obiektów dziedzictwa
kulturowego**

ZASADA nr 2.

Ochrona środowiska naturalnego, krajobrazu i obiektów dziedzictwa kulturowego.

1. Praktycznie cały obszar Gminy objęty jest różnymi formami ochrony przyrody i krajobrazu. Niezbędne jest rygorystyczne przestrzeganie zakazów i ograniczeń wynikających z ustanowionych form ochrony.
2. Politykę ekologiczną gminy należy kreować w ścisłej współpracy z sąsiedzkimi JST oraz instytucjami odpowiedzialnymi za jej jakość. Największym wyzwaniem jest zrównoważenie potrzeb środowiska naturalnego, gospodarki i mieszkańców, które często stoją ze sobą w sprzeczności.
3. Należy przeprowadzić audyt krajobrazu, który jednoznacznie określi możliwości kształtowania krajobrazu w ramach stref chronionego

krajobrazu i uchwał warunkujących odpowiednie jego utrzymanie w ramach obszarów priorytetowych.

4. Należy dążyć do likwidacji lub co najmniej ograniczenia szkodliwych emisji, zwłaszcza generowanych przez niską emisję, rolnictwo, komunikację i produkcję.
5. Rozwój gospodarczy Gminy należy ukierunkować na naturalne walory przyrodnicze i środowiskowe z jednoczesną dbałością o zachowanie bioróżnorodności jej ekosystemów.
6. Należy rozwijać system lądowych, wodnych i powietrznych korytarzy ekologicznych, mających szczególne znaczenie dla gatunków wędrownych.
7. Należy chronić istniejące bogactwo biologiczne lokalnego środowiska, jego wysoką produktywność oraz potencjał regeneracyjny, bogactwo flory i fauny.
8. Zaleca się wyznaczenie stref zagrożenia powodziowego wzdłuż cieków wodnych i chronić je przed nowym zainwestowaniem, obudować je biologicznie, przywrócić ich ciągłość.
9. Należy integrować istniejące systemy zieleni komunalnej z naturalnym środowiskiem, łącząc je systemem zielonych ciągów pieszych i rowerowych, spinających poszczególne miejscowości i obszary Gminy.
10. Podstawową formą ochrony terenów otwartych i krajobrazu jest ich ochrona przed zabudową. Tereny rolne i leśne, tereny położone wzdłuż cieków wodnych oraz obszary w przebiegu zielonych korytarzy ekologicznych, powinny być konsekwentnie chronione w dokumentach planistycznych. Wyjątki mogą dotyczyć jedynie obiektów gospodarczych, związanych z gospodarką rolną lub leśną (bez możliwości realizacji nowych siedlisk), niezbędnych obiektów infrastruktury, urządzeń związanych z regulacją i retencją wód oraz wyspecjalizowanych urządzeń obsługi turystyki.

Las Tuchowski i Ścieżka Trzy Stawy

11. Należy uwzględnić wpływ planowanych obiektów na krajobraz kulturowy – projektowane obiekty nie powinny stanowić elementów degradujących przestrzeń oraz przesłaniających widok na eksponowane rejony gminy.
12. Należy jednoznacznie ustanowić granicę pomiędzy terenami zurbanizowanymi (tereny zabudowy) i terenami otwartymi, nie przewidywanymi do zabudowy. Zmiana sposobu użytkowania terenów rolnych na cele nierolnicze, powinna następować jedynie w przypadkach uzasadnionych realnym zapotrzebowaniem i na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (w przyszłości planu zabudowy), a zabudowa poprzedzona pełnym uzbrojeniem terenu i docelowym urządzeniem dróg (ulic).
13. Należy dążyć do ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez:
 - utrzymanie rolniczych funkcji gminy oraz ich rozwój w kierunku rolnictwa ekologicznego;
 - rozwój produkcji roślinnej w kierunku specjalizacji w uprawach charakterystycznych dla regionu;
 - rozwój produkcji zwierzęcej (rodzime gatunki zwierząt), mając na uwadze jej oddziaływanie na środowisko.
14. Konsekwentnie i skutecznie należy zwalczać wszelkie przypadki samowoli budowlanej, polegającej na nielegalnej realizacji zabudowy lub zmianie sposobu użytkowania terenów rolnych.
15. Należy chronić zachowane elementy dziedzictwa kulturowego obszaru (wartościowe układy urbanistyczne, ruralistyczne, obiekty zabytkowe, historyczne zadrzewienia przydrożne i śródpolne) oraz wartościowe dobra kultury współczesnej. Wykorzystywać zachowane układy zabudowy i obiekty, które utraciły historyczne funkcje, przystosowując je do nowych, współczesnych potrzeb.
16. Należy ograniczać indywidualną zabudowę letniskową, stanowiącą zagrożenie dla środowiska, element ekspansji na tereny otwarte oraz sposób na zawłaszczanie najbardziej atrakcyjnych elementów krajobrazu. Należy bezwzględnie rugować zabudowę letniskową w formach rozproszonych. Rozwój usług turystycznych, należy ukierunkować na realizację drobnoskalowych obiektów turystycznych i rekreacyjnych dostosowanych wielkością i formą architektoniczną do istniejącej, tradycyjnej zabudowy gminy oraz komponujących się z przyrodą i krajobrazem.
17. Należy ograniczyć ekspansję usług turystyki do lokalizacji punktowych opartych o istniejące zgrupowania zabudowy, wykorzystując istniejące obiekty i zespoły o wysokich walorach kulturowych. Należy także modernizować istniejące ośrodki wypoczynkowe, w których prowadzone są usługi turystyczne o niskim standardzie, grożącym degradacją środowiska przyrodniczego.
18. Należy wspierać rozwój rolnictwa zintegrowanego z przetwórstwem, zwłaszcza w jego ekologicznej formie. Branże: rolno-spożywcza i drzewna, mogą być jednymi z ważniejszych szans rozwojowych gminy.

19. Należy edukować i rozwijać umiejętności kształcenia się osób dorosłych (kształcenie ustawiczne) na terenach wiejskich w zakresie wiedzy na temat środowiska, rolnictwa ekologicznego oraz możliwych endogennych specjalizacji (usługi i produkty lokalne).

ZASADA nr 3.

Skupienie zabudowy – ochrona zwartości zabudowy i potencjału Tuchowa oraz najważniejszych miejscowości gminy.

skupienie zabudowy

1. Należy wzmacniać stołeczną rolę Tuchowa poprzez poprawę jego urbanistyki i architektury, rozwój funkcji gospodarczych i usługowych w mieście oraz budowanie jego potencjału, jako lokalnego centrum wzrostu.
2. Należy chronić kluczowe elementy dziedzictwa kulturowego, w tym zabytków poprzez:
3. zachowanie, wyeksponowanie i harmonijną adaptację zabytków w procesie rozwoju;
4. powstrzymanie procesu degradacji historycznej tkanki zabudowy przez podnoszenie standardów w ramach rewitalizacji poszczególnych obiektów i obszarów;
5. przywracanie zabytkom wartości kulturowych, estetycznych i użytkowych.
6. Należy konsekwentnie rewitalizować zabytkowe układy urbanistyczne rynku Tuchowa oraz określać parametry i wskaźniki zabudowy oraz zagospodarowania terenu, które zapewnią harmonijne wkomponowanie nowej zabudowy w zabytkową tkankę miejską.
7. Należy kształtować funkcjonalne jednostki zamieszkiwania oraz uzupełniać potrzeby rozwijających się osiedli mieszkaniowych, poprzez określenie obszarów koncentracji usług społecznych, na zasadzie ich lokalizacji w odległości dojścia pieszego.
8. Należy przeciwdziałać niekontrolowanej suburbanizacji, w szczególności na terenach otwartych oraz atrakcyjnych krajobrazowo i turystycznie.
9. Należy prowadzić spójną politykę przestrzenną, wychodzącą poza granice administracyjne gminy.
10. Należy wspierać kompleksową rewitalizację zdegradowanych miejscowości, ukierunkowaną przede wszystkim na przezwyciężenie kryzysu społecznego na tych obszarach i uruchomienie trwałych mechanizmów ich rozwoju.
11. Należy wykorzystać potencjały gospodarczy specjalnej strefy aktywności gospodarczej.
12. Należy wdrażać inteligentne systemy zarządzania miastem.
13. Należy dążyć do rozwijania idei miasta/miejscowości 10-minutowej tzn. zapewniającej dostęp do podstawowych usług publicznych i komercyjnych oraz w miarę możliwości do znaczącej liczby miejsc pracy w zasięgu 10 minutowego dojścia pieszego od miejsca zamieszkania (długość dojścia do 600 m).
14. Rozwój Tuchowa (wzdłuż drogi i rzeki) może owocować w przyszłości potrzebą wykreowania wspomagającego centrum, lokalnego ośrodka

usługowego. Należy zawczasu przewidzieć i przygotować stosowne rezerwy terenowe.

15. Pod nową zabudowę, w pierwszej kolejności, należy wykorzystywać tereny już zurbanizowane, w szczególności tereny, budynki lub obiekty, które utraciły swoje walory użytkowe lub uległy degradacji oraz niewykorzystane luki w istniejącej zabudowie.
16. Należy unikać rozwoju zabudowy w formie łańcuchowej, wzdłuż dróg powiatowych i wojewódzkich, na rzecz koncentracji zabudowy. W sytuacji wyczerpania rezerw terenowych wewnątrz istniejącej zabudowy, nowe struktury należy projektować w formie skupionej jako jednostki sąsiedzkie (zabudowa krawędziowa lub jednostki satelitarne), wyposażone w niezbędne usługi publiczne i lokalne ośrodki usługowe.
17. Niekontrolowana zabudowa mieszkaniowa i letniskowa oraz nadmierna eksploatacja środowiska, to degradacja walorów krajobrazowych oraz zagrożenie dla utrzymania atrakcyjności turystycznej obszaru. Należy wyznaczać zwarte kompleksy usług turystycznych, ukierunkowane na ofertę tematyczną opartą na potencjałach endogennych (dziedzictwo kulturowe, sporty zimowe, etc.).
18. Nowe obszary aktywności gospodarczej należy lokować w pobliżu istniejącego ośrodka wzrostu (strefa gospodarcza), ograniczając tym samym koszty uzbrojenia terenu, wykorzystując najlepszą dostępność komunikacyjną i brak konfliktów przestrzennych.
19. W przypadku konieczności ulokowania aktywności gospodarczej w innym miejscu gminy, należy dążyć do wydzielania strefy gospodarczej w sposób adekwatny do rzeczywistego funkcjonowania układów osadniczych, w porozumieniu z miejscową społecznością.

Wieża widokowa na Brzance w Jodłowie Tuchowskiej

ZASADA nr 4.

Kreowanie zespołów mieszkaniowo-usługowych wyposażonych w atrakcyjne przestrzenie publiczne.

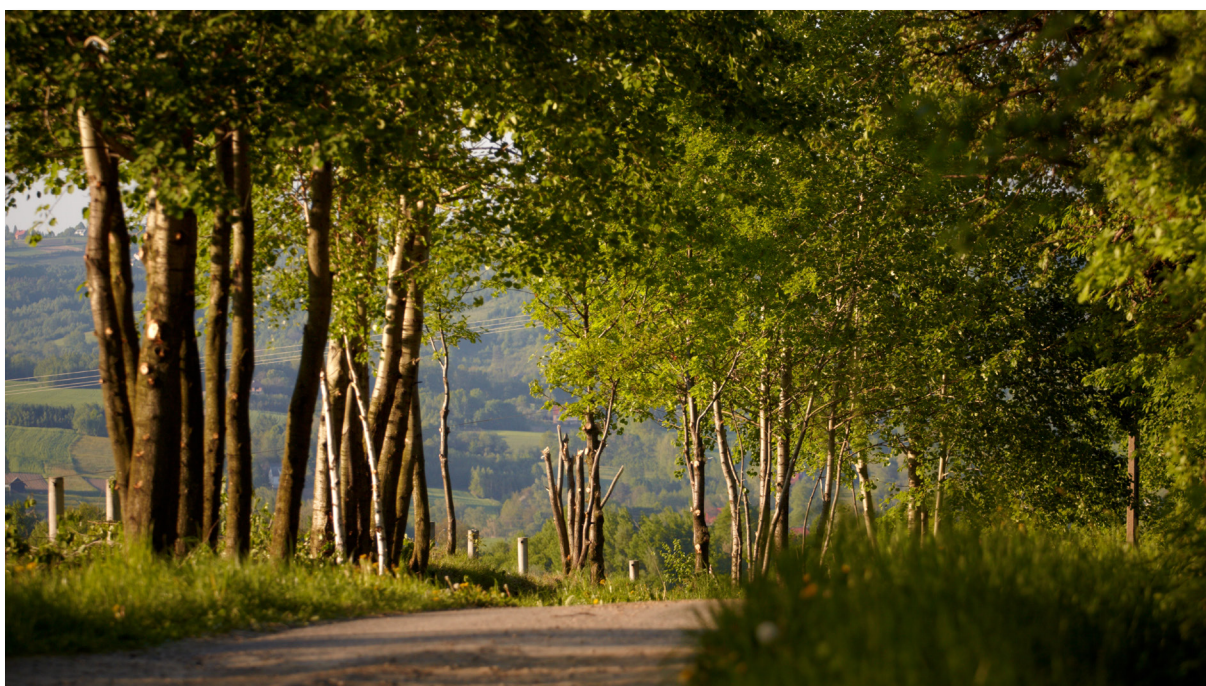
kreowanie zespołów
mieszkaniowo-usługowych

1. Planując rozwój miejscowości gminy Tuchów, należy:
 - tworzyć przestrzenie zwarte i zrównoważone, wielofunkcyjne, sprzyjające integracji społecznej, oferujące atrakcyjne usługi publiczne i komercyjne, możliwości pracy;
 - promować działania mające na celu poprawę jakości istniejących przestrzeni publicznych, w szczególności w zwartych części miasta
 - porządkować, adaptować, uzupełniać (wymieniać) zabudowę oraz poprawiać funkcjonalność i jakość przestrzeni publicznych;
 - kształtować parki kulturowe, w szczególności na terenach zabytkowych układów urbanistycznych (rynek, klasztor w Tuchowie);
 - respektować tradycyjne układy przestrzenne poprzez kontynuację rozbudowy na zewnątrz istniejących układów osadniczych.
2. Starannie planować przestrzennie, respektując wartości układu urbanistycznego oraz możliwości wykorzystania walorów środowiska kulturowego dla kształtowania ładu przestrzennego i podniesienia atrakcyjności obszaru.
3. Dostęp do „taniego” mieszkania może być przesądzający o decyzji na rzecz pozostania lub osiedlenia się w Gminie Tuchów. Mimo pewnych ograniczeń konserwatorskich warto przygotować i wdrożyć program rozwoju budownictwa wielorodzinnego, zarówno realizowanego wewnątrz istniejącej tkanki miejskiej (uzupełnienia lub zmiana funkcji), jak i wchodzącego na nowe niezainwestowane obszary (osiedle).
4. Warto kreować atrakcyjne przestrzenie publiczne. Każda miejscowość musi posiadać centrum. Jego jakość i sposób organizacji (zagospodarowania) kształtuje w sposób pozytywny lub w sposób ograniczający, charakter wewnętrznych relacji, zarówno tych na linii miejscowość – mieszkańcy, jak i tych wzajemnych, pomiędzy mieszkańcami.
5. Należy wykorzystywać partery budynków z przeznaczeniem na usługi, zawsze w centrach większych miejscowości, na narożnikach ulic, w obszarach ośrodków usługowych.
6. Należy ze szczególną starannością dbać o tereny zieleni i wypoczynku, zarówno na poziomie miejskim, jak i w ramach poszczególnych osiedli (miejscowości). Warto wykorzystać znajdującą się na tych terenach przyrodę (łąki, lasy, zadrzewienia) oraz obiekty fizjograficzne, np. rzeki, wzniesienia, wbudowując je w komunalny system zieleni publicznej. Rekomendowany minimalny wskaźnik to 12 m² miejskich terenów zieleni i sportowo-rekreacyjnych na 1 mieszkańca + 8 m² terenów zieleni osiedlowej na 1 mieszkańca, na terenach zabudowy wielorodzinnej.
7. W poszczególnych miejscowościach należy dążyć do kreowania zabudowy wzdłuż uporządkowanych linii, zachowujących charakter układów ruralistycznych oraz stosować parametry i wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenu, które zapewnią harmonijne wkomponowywanie zabudowy w krajobraz kulturowy.

ZASADA nr 5.

System komunikacyjny z pierwszeństwem dla ruchu pieszego, rowerowego i transportu publicznego

1. Konieczna jest zmiana paradygmatu komunikacyjnego poprzez konsekwentne zwiększanie roli komunikacji publicznej, rowerowej i pieszej, kosztem komunikacji samochodowej,
2. Należy kreować przyjazny dla pieszych i rowerzystów układ ulic, ograniczając wielkość kwartałów zabudowy, wprowadzając nowe i rewitalizując istniejące powiązania, bezpieczne przejścia „na skróty”, eliminując konieczność użycia samochodu, a w konsekwencji zatory komunikacyjne, hałas i zanieczyszczenie powietrza.
3. Warto rozwijać sieć dróg i ścieżek rowerowych oraz uliczek przyjaznych dla pieszych i rowerzystów – uliczek ruchu uspokojonego lub wolnych od samochodów. W szczególności na osiedlach mieszkaniowych, w sąsiedztwie szkół i przedszkoli oraz w centrum Tuchowa, w obrębie prestiżowych przestrzeni publicznych.
4. W projektowaniu ulic należy stosować rozwiązania zachęcające do podróży pieszych oraz innych, niewymagających użycia samochodu, takich jak ruch rowerowy i transport publiczny: szerokie chodniki, wydzielone drogi rowerowe, dogodnie usytuowane i wygodne przystanki, pasy zieleni, w obrębie skrzyżowań krótkie przejścia dla pieszych na wprost i w poziomie terenu.
5. W komunikacji pasażerskiej ponadgminnej, należy wykorzystać istniejący potencjał infrastruktury kolejowej. Należy rozwijać wysokiej jakości transport publiczny, zwracając szczególną uwagę na rozwiązania węzłów przesiadkowych – ułatwiając dotarcie do nich oraz skracając maksymalnie drogi przejść pomiędzy różnymi środkami transportu.

6. Warto promować i rozwijać systemy współużytkowania środków transportu: rower miejski, hulajnoga miejska, car-sharing.
7. Należy poprawiać parametry tranzytowego układu drogowego poprzez:
 - budowę nowych powiązań gminy z układem dróg o znaczeniu lokalnym i regionalnym (przekierowanie ruchu – także lokalnego – na powstającą obwodnicę Tuchowa oraz modernizacja drogi wojewódzkiej nr 977, droga wojewódzka Tuchów–Ryglice);
 - usprawnienie połączeń komunikacyjnych autobusowej pomiędzy poszczególnymi miejscowościami gminy;
 - modernizacji dróg powiatowych i gminnych;
 - przebudowę istniejących dróg gruntowych, istotnych z punktu widzenia prawidłowego funkcjonowania poszczególnych miejscowości i nadanie im parametrów właściwych dla dróg publicznych, dążenie do dostosowania parametrów istniejących dróg do wymogów obowiązujących przepisów z zakresu warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne.
8. W układach komunalnych rośnie popyt na miejsca parkingowe. Zwiększanie liczby miejsc parkingowych nie jest jednak właściwym rozwiązaniem. Większe parkingi generują jedynie większy ruch. Skuteczna polityka parkingowa musi mieć charakter totalny: na krótkie dystanse preferujemy komunikację pieszą i rowerową, a na dłuższe odległości – komunikację publiczną; w konsekwencji należy skupić się na budowie parkingów jedynie w ramach węzłów integrujących różne środki transportu (np. stacja kolejowa) w formule Park & Ride (Parkuj i Jedź) i Bike & Ride (Parkuj rower i Jedź). Projektując tego typu infrastrukturę należy limitować liczbę miejsc parkingowych przy jednoczesnym ograniczeniu czasu parkowania lub wprowadzeniu opłat parkingowych; należy budować je w formach spiętrzonych np. nad parterami usługowymi; należy blokować powstawanie indywidualnych boksów garażowych, które zajmują więcej miejsca niż miejsca parkingowe i mogą być wykorzystywane jedynie przez właściciela tzn. nie podlegają rotacji.

7

Obszary strategicznej interwencji

7.1. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, obszar strategicznej interwencji to obszar będący przedmiotem koncentracji działań polityki rozwoju ukierunkowanej terytorialnie. Podejmowanie przytoczonej strategicznej interwencji wiąże się z jednej strony z wyrównywaniem szans obszarów zmarginalizowanych w celu równoważenia poziomu życia mieszkańców i zapewnienia spójności w gospodarce, a z drugiej strony ze wspieraniem rozwiniętych już obszarów tak, aby były bardziej konkurencyjne i efektywne, co oznacza, że *de facto* jest to urzeczywistnienie rozwoju zrównoważonego terytorialnie.

rozwój zrównoważony
terytorialnie

Nowe podejście do polityki regionalnej zakłada odejście od wspierania całego kraju czy regionów w jednolity sposób na rzecz większego różnicowania działań w zależności od problemów i potencjałów poszczególnych obszarów. Takie podejście przekłada się na bardziej precyzyjne wyznaczenie OSI z punktu widzenia priorytetów polityki rozwoju, jak również na tworzenie instrumentów terytorialnych dopasowanych do ich specyficznych potrzeb rozwojowych. OSI wyznaczone i wspierane na poziomie regionalnym mają pełnić dodatkową funkcję wobec OSI wskazanych na poziomie krajowym.

obszary strategicznej
interwencji (OSI)

Na poziomie krajowym wyznaczono dwa główne typy terytoriów stanowiących obszary strategicznej interwencji państwa:

- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze;
- obszary zagrożone trwałą marginalizacją.

OSI na poziomie
krajowym

Obszary te wspierane będą z poziomu kraju i regionu za pomocą specjalnie dedykowanych instrumentów. Z poziomu regionalnego przewiduje się objęcie wskazanych OSI krajowych dodatkową interwencją, np. w postaci specjalnych preferencji lub premiujących kryteriów wyboru projektów w RPO WM 2021–2027.

W województwie małopolskim wyodrębniono 6 typów obszarów strategicznej interwencji: 3 typy obszarów problemowych (kategoria ta obejmuje zarówno OSI krajowe, jak i OSI regionalne), 2 typy obszarów o wyjątkowym potencjale oraz 1 typ obszarów wzrostu tj.

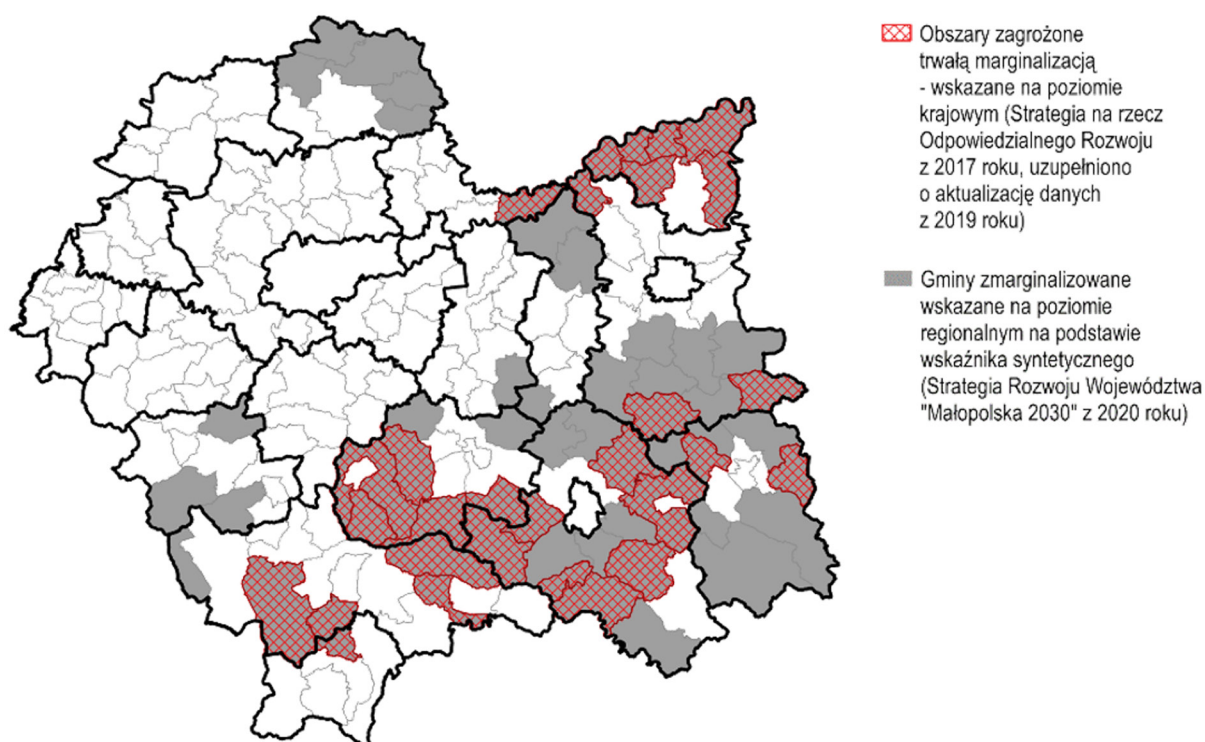
- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze – 6 miast wskazanych w SOR/KSRR 2030;
- miasta i gminy współpracujące w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych (warunkiem wsparcia będzie formalne zawiązanie współpracy);
- obszar transformacji energetycznej – Małopolska Zachodnia;
- gminy zmarginalizowane – wynikające z SOR/KSRR 2030 lub z rozszerzonej analizy regionalnej (razem 62 gminy);
- miejscowości uzdrowiskowe;
- gminy, na terenie których zlokalizowany jest obszar prawnie chroniony, tj. park narodowy, park krajobrazowy lub obszar Natura 2000.

OSI na poziomie
regionalnym

OSI gminy zmarginalizowane

W „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)” oraz w „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030” na obszarze Małopolski zidentyfikowano 6 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze: Chrzanów, Gorlice, Nowy Sącz, Nowy Targ, Tarnów, Zakopane. Z kolei do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją zaliczono 29 gmin, z których większość wykazywała przewagę problemów ekonomicznych. Wśród tych gmin nie ma Tuchowa. Po dokonaniu, przez samorząd województwa, analizy na poziomie regionalnym na podstawie wskaźnika syntetycznego, liczbę gmin zmarginalizowanych na obszarze Małopolski zwiększono do 62 i wśród nich znajduje się już Tuchów.

Rysunek 30. OSI gmin zmarginalizowanych wskazane w SOR/KSRR 2030 (komponent – OSI krajowe), jak i te wskazane na podstawie analizy regionalnej (komponent – OSI regionalne)

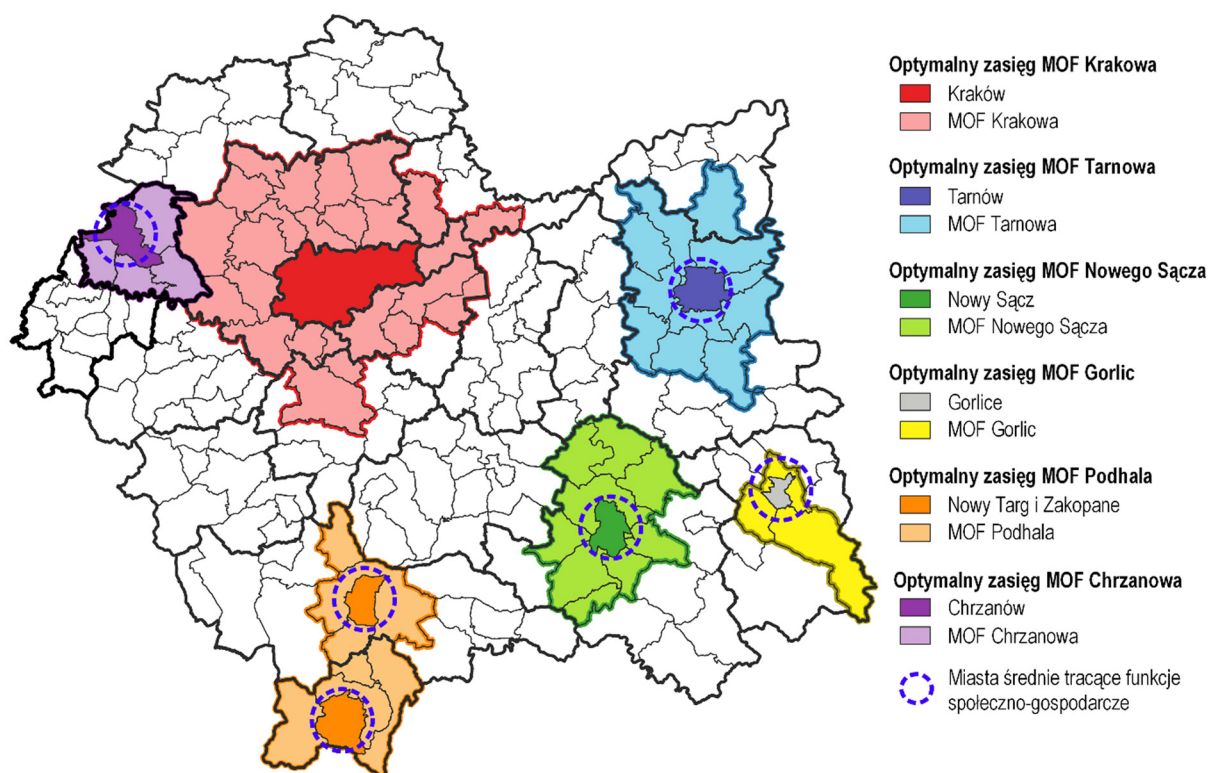

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolskiego 2030”

OSI Miejskie Obszary Funkcjonalne

Ponadto na obszarze Małopolski wyznaczono jeszcze Obszary Strategicznej Interwencji dla miast i gmin współpracujących w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych, które uznano za obszary wzrostu, o wyjątkowych możliwościach rozwojowych. Wobec obserwowanych ciężarów do ośrodków miejskich, poziom oraz czynniki wpływające na ich rozwój należy rozpatrywać wspólnie z procesami zachodzącymi na otaczających je terenach. Współpraca w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych, która przekracza granice administracyjne, jest bardzo istotna z punktu widzenia poprawy skuteczności koordynacji procesów rozwojowych i efektywności systemu świadczenia usług publicznych. Wyznaczono 6 Miejskich Obszarów Funkcjonalnych, a gmina Tuchów objęta jest MOF Tarnowa.

Rysunek 31. Delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych w Małopolsce – proponowane optymalne zasięgi MOF w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”

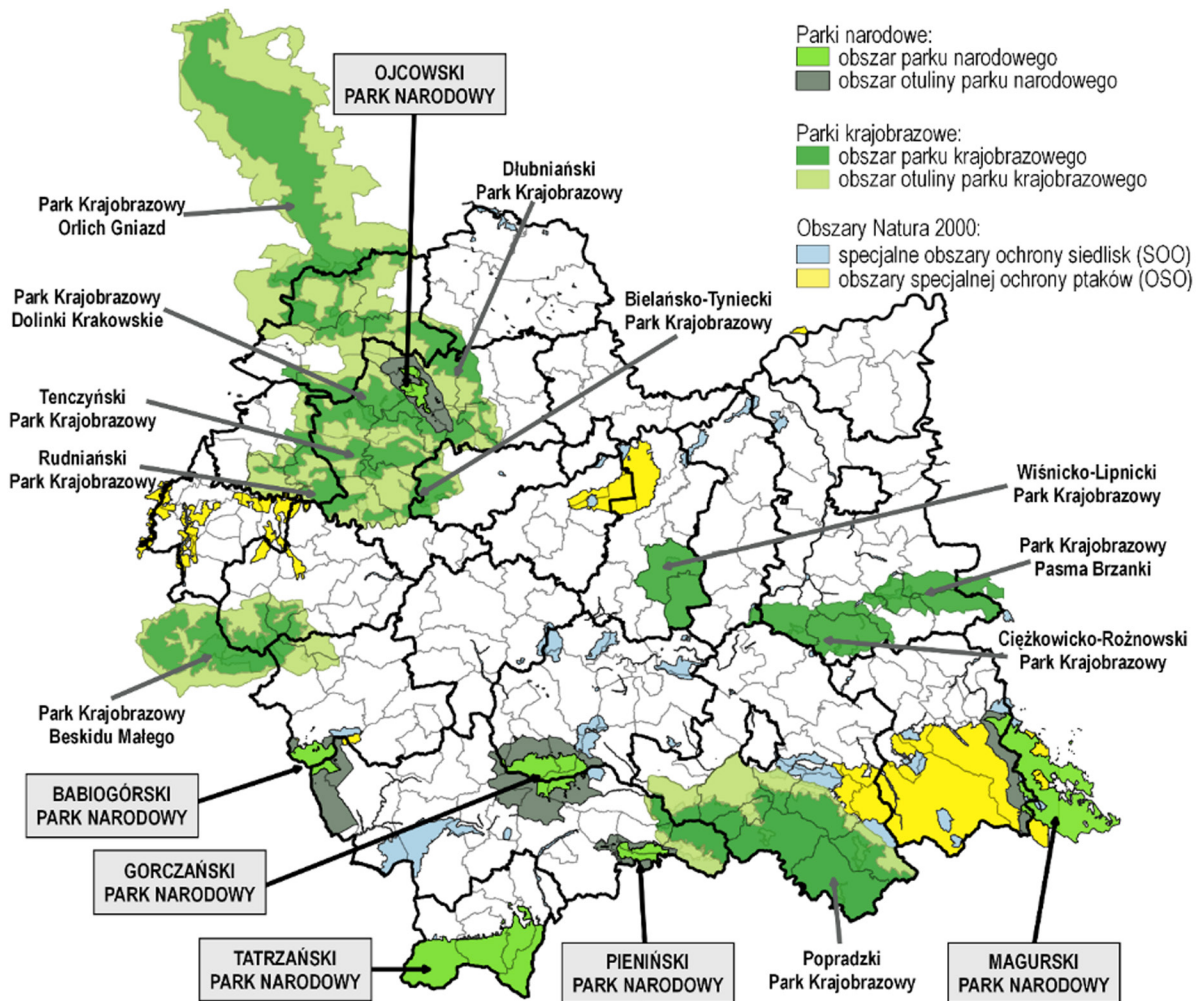

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolskiego 2030”

W województwie małopolskim specjalnym wsparciem objęte zostaną również obszary prawnie chronione, takie jak np. parki narodowe, krajobrazowe czy obszary Natura 2000. Z jednej strony są to obszary szczególnie cenne pod względem przyrodniczym, co niewątpliwie powoduje konieczność objęcia ich dodatkową ochroną i wsparciem z poziomu województwa. Natomiast z drugiej strony, ich obecność na danym obszarze wprowadza pewne ograniczenia związane z użytkowaniem mieszkalnym, ekonomicznym, rolniczym oraz leśnym tych i okolicznych terenów. Dlatego właśnie, poza dotychczasowym wsparciem w zakresie ochrony środowiska, szczególna interwencja z poziomu Województwa zostanie skierowana do gmin, wśród których jest Tuchów, na terenie których zlokalizowane są Parki Krajobrazowe jako rekompensata dla barier wywołanych przez obostrzenia środowiskowe. W przypadku Gminy Tuchów jej południowa część pokrywa się częściowo z obszarem objętym ochroną w ramach Parku Krajobrazowy Pasma Brzanki. Na terenie Gminy obejmuje on w całości miejscowości Jodłówka Tuchowska i Lubaszowa oraz południowe części miejscowości Burzyn, Dąbrówka Tuchowska i Siedliska.

OSI obszary prawnie chronione

Rysunek 32. Obszary cenne przyrodniczo

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolskiego 2030”

W konsekwencji oznacza to, iż obszar gminy Tuchów objęty jest trzema różnymi OSI na poziomie regionalnym:

- **gminy zmarginalizowane** – również wynikające z SOR/KSRR 2030 lub z rozszerzonej analizy regionalnej – do tych jednostek zostanie skierowane szczególne wsparcie w celu wyrównania ich szans rozwojowych;
- **miasta i gminy współpracujące w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych** – samorząd województwa wspierał będzie gminy współpracujące w ramach MOF – z założeniem, że kluczowe znaczenie będzie miała (zawiązana formalnie) współpraca i inicjatywa oddolna, w tym przypadku Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska;
- **gminy, na terenie których zlokalizowany jest obszar prawnie chroniony**, tj. park narodowy, park krajobrazowy lub obszar Natura 2000 – będą one mogły uzyskać preferencje w programach konkursowych finansowanych ze środków budżetu województwa oraz w ramach konkursów wspieranych ze RPO WM 2021–2027.

Jednocześnie – powołując się na zapisy aktualnej „Strategii Rozwoju Województwa” – należy zwrócić uwagę, że ze względu na szczególną

specyfikę województwa, które uznawane jest za region o ogromnym potencjale kulturowym, turystycznym i przyrodniczym, bardzo trudne jest wskazanie konkretnych obszarów, do których powinna być adresowana specjalna interwencja. Stąd zdecydowano o stworzeniu mechanizmu wsparcia projektów realizowanych w tych dziedzinach.

Mechanizm ten opierać się będzie na budowaniu partnerstw na rzecz realizacji wspólnych i kompleksowych projektów m.in. z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, podtrzymywania lokalnych tradycji, turystyki i promocji regionu, budowy ścieżek rowerowych czy rewitalizacji miast i odnowy wsi.

Ponadto, w zakresie budowania potencjału regionu, opartego na jego endogenicznych i specyficznych cechach, przewiduje się, iż wsparciem z poziomu regionalnego lub krajowego może zostać objęta aktywność jednostek samorządów terytorialnych lub podmiotów gospodarczych w zakresie działalności wzmacniających przewagę konkurencyjne regionu, w szczególności współpraca w zakresie produkcji lub świadczenia usług odwołujących się do lokalnych tradycji i specyficznych uwarunkowań danego terenu.

Spotkanie przy baczówce na Brzance na szlaku konnym „Karpackie podkowy”.

7.2. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla Gminy, jeżeli takie zidentyfikowano wraz z zakresem planowanych działań

W toku prac analitycznych i warsztatowych wskazano – poza obszarami, które wynikają ze strategii regionalnej – pięć obszarów tematycznych, wyznaczonych zarówno w oparciu o lokalne zasoby i potencjały (4 obszary), jak i najistotniejsze problemy gminy (1 obszar). Są to:

- Obszar Strategicznej Interwencji – Strefa Aktywności Gospodarczej (potencjał);
- Obszar Strategicznej Interwencji – rozwój budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego i jednorodzinnego (potencjał);
- Obszar Strategicznej Interwencji – historyczne centrum Tuchowa z Rynkiem i zabytkowym klasztorem oo. Redemptorystów (potencjał);
- Obszar Strategicznej Interwencji – centrum wytwarzania i dystrybucji żywności oraz artykułów ekologicznych obsługujące dwa ośrodki subregionalne (potencjał);
- Obszar Strategicznej Interwencji – poprawa jakości powietrza na terenie gminy (problem).

7.2.1. Charakterystyka obszarów

1. Obszar Strategicznej Interwencji – Strefa Aktywności Gospodarczej (potencjał)

Obecnie SAG w Tuchowie zajmuje obszar 16 ha i wszystkie tereny będące własnością Gminy Tuchów na wyznaczonym obszarze zostały już sprzedane. W zasobach prywatnych pozostają nieruchomości umożliwiające lokalizację nowych przedsiębiorstw. W granicach obecnej strefy działalność prowadzi 10 przedsiębiorców, zatrudniających łącznie ponad 500 osób. Biorąc pod uwagę dalsze zainteresowanie przedsiębiorców lokowaniem się na terenie gminy Tuchów, dobry klimat dla przedsiębiorczości, społeczne zapotrzebowanie w zakresie dostępu do atrakcyjnych miejsc pracy oraz rezerwy terenowe w sąsiedztwie obecnej strefy planuje się zintensyfikować działania w celu poszerzenia granic SAG.

Celem działań podejmowanych w ramach tak zdefiniowanego obszaru powinno być:

- zaoferowanie przygotowanego i uzbrojonego terenu dla przedsiębiorców planujących rozpocząć działalność gospodarczą na terenie Tuchowa;
- podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Tuchowa i pozyskanie nowych inwestorów;
- wspomaganie rozwoju przedsiębiorczości i pobudzenie rozwoju społeczno-gospodarczego;
- tworzenie nowych, atrakcyjnych miejsc pracy;
- zwiększenie bazy podatkowej Gminy Tuchów.

Tak zdefiniowane cele funkcjonowania OSI powinny stanowić odpowiedź na poniżej zidentyfikowane problemy i deficyty Tuchowa:

- niższe od średniej dla województwa wskaźniki przedsiębiorczości oraz utrzymujące się społeczne odczucie o wolniejszym tempie rozwoju gospodarczego;
- utrzymujący się deficyt atrakcyjnych – dobrze płatnych, zróżnicowanych, zaspakajających ambicje pracowników – miejsc pracy;
- odpływ mieszkańców gminy (szczególnie młodych) w poszukiwaniu atrakcyjniejszego miejsca do życia oferującego lepsze warunki życia i lepszą pracę;
- obniżającą się bazę podatkową gminy Tuchów.

Konkretne działania podejmowane w ramach „OSI – Strefa Aktywności Gospodarczej” powinny obejmować m.in.:

- opracowanie systemu zachęt inwestorów do lokowania działalności w SAG;
- prowadzenie prac planistycznych w celu pozyskania, wydzielenia, scalenia nowych terenów inwestycyjnych;
- prowadzenie działań w celu uzbrojenia terenów inwestycyjnych w dostęp do wodociągu, kanalizacji, energii elektrycznej, sieci teletechnicznej, gazowej i wewnętrznej komunikacji w nowej części SAG;
- wykonanie modernizacji skrzyżowania drogi wojewódzkiej DW977 z ul. Przemysłową, w celu umożliwienia transportu ponadnormatywnego (wielkich gabarytów);
- intensywne działania informacyjne i promocyjne terenu przeznaczanego pod aktywność gospodarczą;
- wsparcie dla nowych inwestorów w procesach inwestycyjnych, administracyjnych i zatrudnienia;
- przygotowanie prawne gruntu, ułatwiające i przyspieszające proces inwestycji.

2. Obszar Strategicznej Interwencji – rozwój budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego i jednorodzinnego (potencjał)

Gmina Tuchów, aby stworzyć atrakcyjne warunki do zamieszkania musi prowadzić bardziej aktywną politykę mieszkaniową. Z racji jej specyfiki podejmowane działania muszą mieć charakter wielowymiarowy i obejmować m.in. świadome dogęszczanie zabudowy, jako element świadomie prowadzonej polityki przestrzennej z przeznaczaniem głównie na budownictwo o charakterze komunalnym, wskazywanie i uzbrajanie terenów pod budownictwo wielorodzinne wraz z realizacją na tym obszarze działań wspieranych z poziomu centralnego, np. Społeczne Inicjatywy Mieszkaniowe, Mieszkanie dla rozwoju czy inne inicjatywy wdrażane przez Krajowy Zasób Nieruchomości, wskazywanie i uzbrajanie terenów pod indywidualne budownictwo jednorodzinne.

Celem działań podejmowanych w ramach tak zdefiniowanego obszaru powinno być:

- stworzenie mechanizmów, które pozwolą dostarczyć zróżnicowaną – w zależności od potrzeb i sytuacji majątkowej – ofertę dostępu do mieszkań i domów na terenie gminy;
- przygotowanie i uzbrojenie terenów pod szeroko rozumiane budownictwo mieszkaniowe;

- wykorzystanie mechanizmów stwarzanych na poziomie centralnym, które wspomagają budownictwo mieszkaniowe;
- powstrzymanie odpływu młodych mieszkańców gminy;
- zwiększenie bazy podatkowej Gminy Tuchów.

Tak zdefiniowane cele funkcjonowania OSI powinny stanowić odpowiedź na poniżej zidentyfikowane problemy i deficyty Tuchowa:

- odpływ mieszkańców Tuchowa do innych ośrodków, szczególnie silny w najważniejszej dla procesów rozwojowych grupie wiekowej 25–34 lat;
- rosnące ceny nieruchomości budowlanych na terenie gminy stanowiące barierę zakupu, szczególnie dla ludzi młodych;
- istnienie sporej grupy ludzi, która nie posiadając nieruchomości ani mieszkania zarabia zbyt dużo, by otrzymać mieszkanie komunalne i zbyt mało by uzyskać kredyt hipoteczny;
- brak zdolności kredytowej wielu młodych osób pracujących w ramach samozatrudnienia.

Konkretne działania podejmowane w ramach „OSI – rozwój budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego i jednorodzinnego” powinny obejmować m.in.:

- prowadzenie prac planistycznych w celu wydzielenia, scalenia, pozyskania terenów pod budownictwo wielo- i jednorodzinne;
- modernizację posiadanych budynków wielorodzinnych;
- współpracę z Krajowym Zasobem Nieruchomości w realizacji programów rządowych związanych z budownictwem wielorodzinnym;
- promocję idei „Zamieszkać w Tuchowie”;
- budowę i rozbudowę terenów sportowo-rekreacyjnych realizujących potrzeby mieszkańców;
- budowę chodników i ścieżek rowerowych komunikujących obszary zwartej zabudowy wielo- i jednorodzinnej z węzłowymi elementami układu komunikacyjnego Gminy Tuchów.

Rynek

3. Obszar Strategicznej Interwencji – historyczne centrum Tuchowa z Rynkiem i zabytkowym klasztorem oo. Redemptorystów (potencjał)

Obszar miasta zamknięty od północy ul. bpa. Leona Wałęgi, od wschodu rzeką Białą, od południa i południowego wschodu linią kolejową i dalej rzeką Białą do drogi wojewódzkiej nr 977 i dalej do ul. bpa. Leona Wałęgi.

Objęcie tego obszaru OSI wynika z jednej strony ze zmieniającej się sytuacji tego rejonu po wybudowaniu obwodnicy Tuchowa, która odciąży miasto od ruchu tranzytowego i pozwoli redefiniować pewne funkcje w ścisłym centrum miasta, z drugiej strony jest to obszar o największym nagromadzeniu zabytków, w tym takich, które są rozpoznawalne w skali ponadregionalnej i przyciągają rzesze pielgrzymów: bazylika i klasztor Redemptorystów, kościół św. Jakuba Apostoła, są też obszarem o ogromnym potencjale sportowo-rekreacyjnym: MOSiR Tuchów i częściowo zagospodarowane na cele rekreacyjne tereny Parku „Skałka”.

Jest to obszar, który w ciągu najbliższej dekady powinien przejść szereg systemowych przemian urbanistycznych, a także stać się atrakcyjnym miejscem służącym obsłudze ruchu turystycznego i pielgrzymkowego.

Celem działań podejmowanych w ramach tak zdefiniowanego obszaru powinno być:

- uruchomienie endogennych potencjałów tego obszaru wynikających z jego położenia oraz nasycenia obiektami o charakterze miastotwórczym;
- pełniejsze wykorzystanie potencjału bazyliki i klasztoru Redemptorystów oraz turystyki pielgrzymkowej do rozwoju Tuchowa;
- zwiększenie ruchu pielgrzymkowego na Szlaku Jakubowym prowadzącym do sanktuarium Santiago de Compostela w Hiszpanii;
- dopełnienie zabudowy wszystkich pierzei tuchowskiego Rynku i rewitalizacja tkanki architektonicznej tamtejszych kamienic;
- redefiniowanie funkcji rynku;
- uporządkowanie i ożywienie terenów wokół stacji kolejowej;
- rewitalizacja społeczna i architektoniczna osiedli mieszkaniowych w strefie objętej OSI;
- rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej na terenie parku „Skałka”.

Tak zdefiniowane cele funkcjonowania OSI powinny stanowić odpowiedź na poniżej zidentyfikowane problemy i deficyty Tuchowa w tym obszarze:

- niepełne wykorzystanie turystyki pielgrzymkowej dla rozwoju Tuchowa poza obszarem samego wzgórza klasztorowego;
- niepełne wykorzystanie miastotwórczej funkcji Rynku (dominująca funkcja parkingowa, niepełna zabudowa wszystkich pierzei Rynku, nieład architektoniczny w odniesieniu do części budynków);
- niewykorzystany potencjał terenów wokół stacji kolejowej;
- niewykorzystanie potencjału terenów rekreacyjnych „Na Skałce” dla zidentyfikowanych potrzeb i oczekiwań mieszkańców.

Konkretne działania podejmowane w ramach „OSI – historyczne centrum Tuchowa z Rynkiem i zabytkowym klasztorem oo. Redemptorystów” powinny obejmować m.in.:

- promocję Szlaku Jakubowego;
- dalszą rewitalizację wzgórza klasztornego i zabytkowych obiektów na nim się znajdujących;
- opracowanie i przyjęcie uchwały krajobrazowej w celu uporządkowania estetycznego ścisłego centrum Tuchowa;
- rewitalizację placu targowego „Małego rynku”;
- redefiniowanie funkcji rynku;
- rewitalizację terenów pokolejowych;
- rewitalizację „Kotłowni” przy os. Centrum w celu utworzenia archiwum urzędu miejskiego oraz zaplecza technicznego;
- rewitalizację os. Reymonta i Centrum;
- rewitalizację parku przy ul. Reymonta i Jana Pawła II;
- rozbudowę Biblioteki Publicznej w Tuchowie;
- dostosowanie budynku Sokoła do funkcji kulturalnych;
- modernizację wałów przeciwpowodziowych na rzece Białej;
- zagospodarowanie terenów rekreacyjnych „Na Skałce” na cele sportów sprawnościowych (np. skate park, pump track, plac do parkour i street workout, ścianka wspinaczkowa, tyrolka), rekreacji (np. wodny plac zabaw, kurtyny wodne, alejki spacerowe, ławki, ścieżka przyrodnicza, ogród sensoryczny, leżaki, plaża, tężnia solankowa, lodowisko, chatki do morsowania, trasa rowerowa i biegowa), gier zespołowych i lekkiej atletyki (np. kort tenisowy, boisko do piłki nożnej, koszykówki i piłki siatkowej, szachy plenerowe, stół do tenisa stołowego, bieżnia), a także innych inicjatyw społecznych zwiększających poziom integracji mieszkańców Tuchowa.

Klasztor nocą

4. Obszar Strategicznej Interwencji – centrum wytwarzania i dystrybucji żywności oraz artykułów ekologicznych obsługujące dwa ośrodki subregionalne (potencjał)

Tak zdefiniowane OSI wykorzystuje bogate tradycje rolnicze i przetwórstwa rolno-spożywczego gminy Tuchów, relatywnie czyste, nieprzetworzone środowisko naturalne oraz rosnącą modę i potrzebę mieszkańców większych miast na zaopatrywanie się w produkty żywnościowe ze sprawdzonych, nieanonimowych źródeł i z gwarancją ich produkcji bez używania środków chemicznych. Odrębną kwestią jest dynamiczny rozwój winiarstwa na całym obszarze Pogórza Ciężkowickiego (z wyraźnie zaznaczoną rolą Tuchowa, chociażby przez cykliczny Międzynarodowy Konkurs Win TuchoViniContest), co świadczy o dobrych warunkach glebowych i klimatycznych dla tego typu produkcji rolnej. Nie bez znaczenia jest także sukces oddalanego o zaledwie 20 km od Tuchowa Centrum Produktu Lokalnego w Rzuchowej (w gminie Pleśna), które od kilku lat z powodzeniem zajmuje się współpracą z rolnikami, promocją i dystrybucją lokalnych produktów żywnościowych. Z uwagi na charakter OSI – w sensie przestrzennym – będzie on obejmował cały obszar gminy.

OSI Centrum wytwarzania i dystrybucji żywności

Celem działań podejmowanych w ramach tak zdefiniowanego obszaru powinno być:

- tworzenie i wspieranie inicjatyw sprzyjających utrzymaniu małych tradycyjnych gospodarstw rolnych, rodzimych gatunków zwierząt i starych odmian drzew i krzewów, a przez to zachowanie tradycyjnej polskiej wsi dla przyszłych pokoleń;
- promowanie działalności rolniczej wśród mieszkańców gminy;
- zmniejszanie barier wejścia na rynek małych gospodarstw i wspieranie rozwoju rynku sprzedaży bezpośredniej produktów rolnych z małych gospodarstw;
- rozwijanie idei krótkich łańcuchów dostaw żywności, co ma także znaczenie dla zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i doskonale wpisuje się w ideę Europejskiego Zielonego Ładu;
- propagowanie zdrowego stylu życia i zwalczanie złych nawyków żywieniowych czemu służyć powinno wykorzystywanie zdrowych, maksymalnie nieprzetworzonych produktów żywnościowych w codziennej diecie;
- poprawa dostępu miejscowych rolników do specjalistycznej kadry i usług doradczych wspierających zarówno produkcję, jak i dystrybucję produktu rolnego.

Tak zdefiniowane cele funkcjonowania OSI powinny stanowić odpowiedź na poniżej zidentyfikowane problemy i deficyty, z którymi mierzą się rolnicy z terenu gminy Tuchów:

- duża (i stale się powiększająca) powierzchnia gruntów odłogowanych;
- odpływ, szczególnie młodych ludzi, z terenu gminy w poszukiwaniu nowych, lepszych perspektyw;
- niedocenianie gatunków rodzimych i dobrze zaaklimatyzowanych do

lokalnych warunków glebowych, klimatycznych, a także wynikających z przyzwyczajzeń konsumentów;

- rozproszony i niskotowarowy charakter małych gospodarstw rolnych;
- niskie i niestabilne obroty w powiązaniu z nieprzewidywalnością zapotrzebowania na oferowane produkty;
- słabe informowanie rynku (potencjalnych konsumentów) o oferowanych produktach rolnych;
- trudności w rozliczaniu i dokumentowaniu transakcji;
- brak certyfikatów pochodzenia i systemów kontroli jakości;
- ograniczona dostępność i wysokie koszty transportu;
- ograniczona dostępność i wysokie koszty przechowywania;
- brak dostępu do inwestycji i kapitału na infrastrukturę, środki transportu i inne potrzeby;
- wygórowane oczekiwania części konsumentów;
- niechęć rolników do podejmowania „zbiorowych” inicjatyw;
- skomplikowane i niejednoznaczne przepisy sanitarne i podatkowe;
- brak wsparcia i zachęt dla organizatorów rynków lokalnych.

Konkretne działania podejmowane w ramach „OSI centrum wytwarzania i dystrybucji żywności oraz artykułów ekologicznych obsługujące dwa ośrodki subregionie” powinny obejmować m.in.:

- rozwijanie i promowanie produkcji i hodowli rodzimych gatunków zwierząt, drzew i krzewów, a także rozwijanie zielarstwa, pszczelarstwa i uprawy winorośli;
- stwarzanie warunków dla doradztwa zawodowego dla rolników, organizacji kursów i szkoleń;
- tworzenie warunków dla rozwijania niskotowarowego przetwórstwa produktów rolnych, które obsługiwać będzie lokalne potrzeby rolników, a także tworzenie warunków do właściwego przechowywania, konfekcjonowania, a następnie dystrybucji lokalnych produktów rolnych;
- wspieranie rolników i przetwórców w zakładaniu grup producenckich i kooperatyw;
- podejmowanie działań na rzecz zwiększania wolumenu oferowanego towaru, tak aby być interesującym kontrahentem dla sieci handlowych;
- certyfikację lokalnego produktu żywnościowego ziemi tuchowskiej;
- powołanie klastra winnego i centrum enoturystyki (promocja winiarstwa, rozwijanie współpracy na linii rolnicy – przedsiębiorcy – ośrodki badawczo-rozwojowe – samorząd);
- organizację działań promujących lokalne produkty pochodzące z Tuchowa (tuk tuchowski, kielbasa tuchowska, miody z Tuchowa, wina z Tuchowa);
- modernizację „Małego rynku” w celu umożliwienia sprzedaży bezpośredniej w warunkach spełniających oczekiwania producentów i klientów;
- umożliwienie sprzedaży produktów lokalnych na płycie rynku przez cały rok.

5. Obszar Strategicznej Interwencji – poprawa jakości powietrza na terenie gminy (problem)

Tuchów w roku 2016 znalazł się czołówce rankingu Światowej Organizacji Zdrowia najbardziej zanieczyszczonych miejsc na kontynencie. Na jakość powietrza w Tuchowie wpływa głównie duża liczba budynków ogrzewanych węglem oraz lokalizacja części gminy (w tym samego miasta) w dolinie rzeki Białej. Uzupełnieniem zanieczyszczeń pochodzących z palenisk, głównie domowych, jest emisja spalin pochodząca z ruchu pojazdów spalinowych.

Niepokoje niskie tempo wymiany pieców – pomimo funkcjonującego systemu dopłat. W rankingu gmin korzystających z programu „Czyste powietrze” Tuchów w skali całej polski zajął w I kwartale roku 2021 1 564 pozycję z wynikiem 16 złożonych wniosków na każdy 1 000 budynków jednorodzinnych w gminie Tuchów, a w II kwartale tego roku spadł na pozycję 2 291 z wynikiem 8 złożonych wniosków na każde 1 000 budynków. Natomiast pozytywną informacją jest duże zainteresowanie mieszkańców dotacjami w ramach gminnego programu ograniczenia niskiej emisji i udziałem w projekcie STOP SMOG. Te lokalne możliwości pozyskania środków, jak się okazuje są bardziej przystępne dla mieszkańców.

Systematyczne działania podejmowane przez Urząd Miejski w Tuchowie przynoszą długofalowy efekt w postaci zmniejszenia poziomu zanieczyszczenia powietrza. Potwierdzają to wyniki pomiarów dokonywanych na stacji pomiarowej przy ul. Chopina w Tuchowie prowadzonej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie. Wyniki tych pomiarów publikowane są w „Rocznych ocenach jakości powietrza w województwie małopolskim” przy dopuszczalnej częstość przekraczań stężeń 24-godzinnych wynosząca 35 dni w roku kalendarzowym została ona w Tuchowie przekroczona w roku 2019 aż 61 dniach, a w roku 2020 – 50 razy. Także wysokie są stężenia B(a)P w pyłe PM10 (średnia Sa (ng/m³) w stacji pomiarowej w Tuchowie w roku 2019 wyniosła 8 ng/m³, a w roku 2020 9 ng/m³.

Celem działań podejmowanych w ramach tak zdefiniowanego obszaru powinno być:

- radykalna poprawa jakości powietrza na terenie gminy Tuchów, ze szczególnym uwzględnieniem miejsc położonych w dolinach rzecznych o naturalnych trudnościach w przewietrzaniu;
- poprawa jakości życia i zdrowia mieszkańców Gminy Tuchów;
- wzrost atrakcyjności osiedleńczej Tuchowa.

Tak zdefiniowane cele funkcjonowania OSI powinny stanowić odpowiedź na poniżej zidentyfikowane problemy i deficyty związane z zanieczyszczeniem powietrza na terenie gminy:

- spalanie w piecach i kotłach złej jakości paliw, a także odpadów;
- zły stan techniczny instalacji kotłowych centralnego ogrzewania;
- niesprawne i wysokoemisyjne urządzenia grzewcze;
- nieodpowiedni stan techniczny instalacji kominowych;
- nieprawidłowa eksploatacja urządzeń grzewczych i instalacji kotłowych;
- transport drogowy;
- spalanie pozostałości roślin na wolnym powietrzu.

Efektom obecnej sytuacji na terenie gminy w zakresie znaczącego zanieczyszczenia powietrza, które przekracza dopuszczalne normy są:

- choroby układu oddechowego: astma, obstrukcyjna choroba płuc, częste zakażenia górnych dróg oddechowych, chroniczny kaszel, niewydolność płuc, przewlekłe zapalenie oskrzeli, nowotwory płuc;
- choroby układu krążenia: zaburzenia krążenia, nadciśnienie, zawał, wylew, niewydolność serca, zmiany miażdżycowe;
- alergie wziewne i skórne;
- obniżenie odporności;
- problemy z pamięcią i koncentracją;
- stany depresyjne i poczucie niepokoju;
- zmiany anatomiczne mózgu;
- niższa waga urodzeniowa dzieci i obniżony iloraz inteligencji;
- przedwczesne zgony i społeczno-ekonomiczne skutki zachorowań.

Nie bez znaczenia jest też wpływ lokalnych zanieczyszczeń powietrza na globalne problemy i wyzwania klimatyczne.

Konkretne działania podejmowane w ramach „OSI poprawa jakość powietrza na terenie gminy” powinny obejmować m.in.:

- realizację gminnego programu ograniczenia niskiej emisji, w tym intensyfikację działań priorytetowych;
- wsparcie i promowanie indywidualnych działań właścicieli budynków zmierzających do likwidacji wysokoemisyjnych źródeł ciepła oraz wykorzystania niskoemisyjnych źródeł ciepła i odnawialnych źródeł energii;
- udzielanie właścicielom domów jednorodzinnych i mieszkań dotacji na wymianę źródeł ciepła;
- realizację programu STOP SMOG obejmującego termomodernizację budynków jednorodzinnych rodzin najuboższych;
- organizację wsparcia doradczego w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych dla mieszkańców budynków jednorodzinnych w celu likwidacji źródeł zanieczyszczenia powietrza i zwiększenia efektywności energetycznej budynków (Program czyste powietrze);
- podejmowanie działań w celu termomodernizacji budynków wielorodzinnych;
- podejmowanie działań w celu wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz modernizacji źródeł ciepła na efektywniejsze w budynkach użyteczności publicznej;
- prowadzenie audytów i wykonywanie opracowań projektowych związanych z modernizacją systemów grzewczych i efektywnością energetyczną;
- intensyfikację kontroli palenisk;
- ograniczenie emisji zanieczyszczeń z transportu: promocja komunikacji rowerowej oraz komunikacji publicznej, sprzątanie ulic, promocja elektromobilności;
- rozwijanie i promowanie mapy ekologicznego ogrzewania;
- systematyczne prace porządkowe na ulicach miasta w celu zmniejszenia tzw. emisji wtórej;
- wymianę opraw oświetlenia ulicznego na energooszczędne oprawy ledowe;
- edukację ekologiczną.

Obszary Strategicznej Interwencji w Gminie Tuchów

1. Strefa Aktywności Gospodarczej
2. Historyczne centrum Tuchowa z Rynkiem i zabytkowym klasztorem oo. Redemptorystów
3. Poprawa jakości powietrza na terenie gminy (obszar całej gminy)
4. Centrum wytwarzania i dystrybucji żywności oraz artykułów ekologicznych (obsługujące dwa ośrodki subregionalne (obszar całej gminy))
5. Rozwój budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego i jednorodzinnego

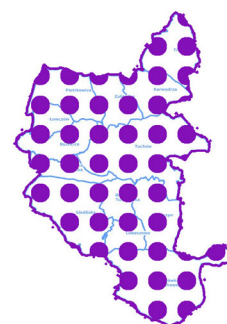
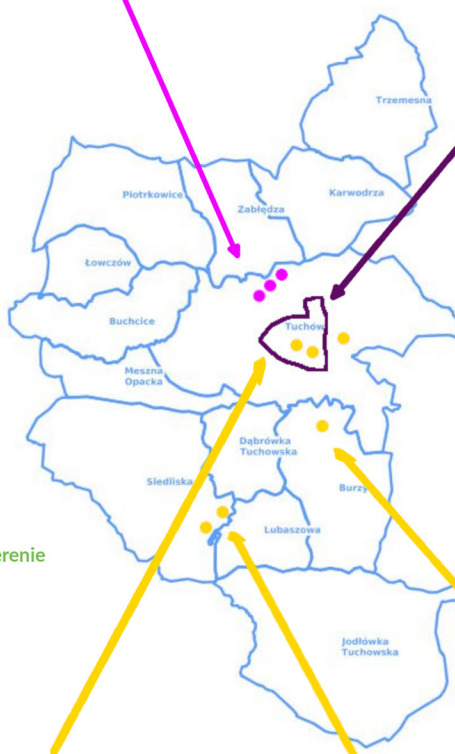
Obszar Strategicznej Interwencji
- Strefa Aktywności Gospodarczej

Obszar Strategicznej Interwencji
- historyczne centrum Tuchowa z Rynkiem
i zabytkowym klasztorem oo. Redemptorystów

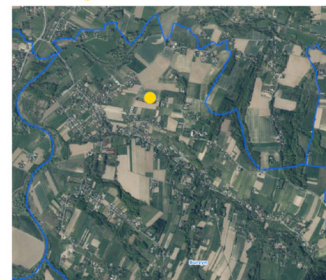

Obszar Strategicznej Interwencji
- poprawa jakości powietrza na terenie
gminy (obszar całej gminy)

Obszar Strategicznej Interwencji
- centrum wytwarzania i dystrybucji
żywności oraz artykułów ekologicznych
obsługujące dwa ośrodki
subregionalne (obszar całej gminy)

Obszar Strategicznej Interwencji - rozwój budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego i jednorodzinnego

8

System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Wdrażanie „Strategii Rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030” należy rozpatrywać na trzech poziomach:

- merytorycznym,
- organizacyjnym,
- społecznym.

Rekomendacje wdrożeniowe zawierają propozycje działań, których podjęcie może ułatwić wdrożenie zapisów „Strategii” oraz umożliwić ich stałe monitorowanie i dostosowywanie do zmieniających się warunków otoczenia społeczno-gospodarczego.

8.1. Poziom merytoryczny

Poziom merytoryczny obejmuje strategię oraz narzędzia zarządzania strategicznego gminą. Na poziomie merytorycznym powinno uwzględniać się skoordynowanie zapisów planu strategicznego z innymi dokumentami i działaniami w gminie. Do dokumentów wykonawczych realizujących „Strategię” zaliczyć należy projekty i inicjatywy rozwojowe, polityki sektorowe i programy operacyjne. Polityki sektorowe to dokumenty dotyczące wybranej dziedziny funkcjonowania gminy integrujące strategię z zarządzaniem operacyjnym oraz wyznaczające standardy realizacji usług publicznych dotyczących edukacji, kultury, zdrowia, ochrony środowiska itp. Projekty i inicjatywy rozwojowe to jednorazowe, niepowtarzalne, złożone przedsięwzięcia podejmowane w celu wytworzenia unikalnego produktu, dostarczenia unikalnej usługi lub uzyskania unikalnego rezultatu realizowane przez powołany do tego celu zespół projektowy. Programy operacyjne to dokumenty sektorowe o charakterze wykonawczym przygotowywane w trybie wynikającym wprost z odrębnych ustaw m.in. Gminny Program Rewitalizacji. Dokumenty wykonawcze, poprzez które wdrażana będzie „Strategia” muszą zachowywać spójność ze „Strategią”, co najmniej na poziomie:

- wniosków z diagnozy.
- celów strategicznych.
- kierunków działania.
- oczekiwanych efektów.
- ram i źródeł finansowania.

Wśród podstawowych narzędzi, które powinny wspierać realizację „Strategii” należy wskazać średniookresowy program zarządzania gminą, który obejmuje swym zasięgiem okres 3-5 lat. Powinien stanowić dla władz lokalnych narzędzie podejmowania decyzji w kluczowych sferach działalności samorządu gminnego oraz umożliwiać dostosowanie stylu zarządzania gminą do stale zmieniających się warunków otoczenia. W przypadku „Strategii rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030” zaleca się opracowanie „Programu operacyjnego na lata 2022–2025”, który powinien zostać sporządzony w układzie celów „Strategii”. Jego przegląd i aktualizacja

**średniookresowy program
zarządzania Gminą**

powinna następować corocznie, jako wstępny etap opracowywania budżetu WPF na kolejne lata. W roku 2025 powinien zostać opracowany nowy „Program operacyjny na lata 2026–2029”. Przygotowaniu planu operacyjnego w roku 2025 powinna towarzyszyć ewaluacja okresowa całej „Strategii” (mid-term), której celem powinno być zbadanie trafności zaplanowanych kierunków działań oraz przybliżonych efektów realizowanych przedsięwzięć, a także wpływu tych efektów na osiągnięcie zakładanych celów.

Skuteczna i efektywna realizacja zamierzeń zawartych w dokumentach strategicznych zawierających perspektywiczne ustalenia wymaga zapewnienia odpowiednich środków pieniężnych na ich realizację. Instrumentem wieloletniego planowania finansowego w gminie Tuchów jest Wieloletnia Prognoza Finansowa (WPF), w odniesieniu do której zarówno inicjatywa sporządzenia projektu uchwały w sprawie WPF, jak i jej zmiany należą wyłącznie do kompetencji Burmistrza Tuchowa. WPF obejmuje prognozę m.in. takich parametrów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego, jak:

- dochody bieżące oraz wydatki bieżące budżetu;
- dochody majątkowe oraz wydatki majątkowe budżetu;
- wynik budżetu wraz ze wskazaniem przeznaczenia nadwyżki albo sposobu sfinansowania deficytu;
- przychody i rozchody budżetu, z uwzględnieniem długu zaciągniętego oraz planowanego do zaciągnięcia.

Obligatoryjnym elementem WPF jest również kwota długu jednostki samorządu terytorialnego wraz ze wskazaniem sposobu sfinansowania jego spłaty, fakultatywnym zaś upoważnienie dla organu wykonawczego do zaciągania zobowiązań. Ustawodawca nakazuje ponadto, aby część składową WPF stanowiły objaśnienia przyjętych wartości. WPF obejmuje okres roku budżetowego oraz co najmniej trzech kolejnych lat. Prognozę kwoty długu sporządza się na okres, na który zaciągnięto oraz planuje się zaciągnąć zobowiązania.

Kolejny ważny element procesu zarządzania strategicznego, który powinien powstać w następstwie opracowania niniejszego dokumentu to strategie branżowe, będące rozwinięciem strategii rozwoju gminy, np. strategia oświatowa, strategia rozwoju produktu turystycznego, strategia promocji Tuchowa wraz z koncepcją promocji marki, strategia rozwoju lokalnego produktu żywnościowego i jego dystrybucji, lokalny program rozwoju przedsiębiorczości, program rozwoju dziedzictwa kulturowego i kultury, program ochrony powietrza, program rozwoju elektromobilności. Są to dokumenty, które ukierunkowane na bardzo konkretne zagadnienia, mogą wspomóc politykę rozwojową gminy w danej branży czy dziedzinie, a także są wyrazem nadania określonych priorytetów poszczególnym politykom wdrażanym przez samorząd.

W narzędziach polityki rozwoju pojawi się niebawem nowy instrument, jakim będzie Strategia Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnowa – będzie to dokument, który zostanie przygotowany już po opracowaniu „Strategii rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030”, który winien uzgodnić i opisać wspólne uzgodnione cele rozwojowe i strategiczne kierunki interwencji gmin tworzących obszar funkcjonalny, ściśle ze sobą współpracujących, dając tym samym wyraz partnerskich relacji gmin tworzących obszar funkcjonalny, a także wskazywać priorytety rozwojowe obszaru. „Strategia” ta winna stanowić podstawę realizacji różnorodnych działań o charakterze inwestycyjnym oraz nieinwestycyjnym, nakierowanych na realizację celów strategicznych obszaru funkcjonalnego wokół Tarnowa wraz z jego ośrodkiem rdzeniowym. Dokument ten powinien stać się podstawą do pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania strategicznych projektów rozwojowych przekraczających obszar jednej gminy, w tym w szczególności projektów z zakresu dostępności komunikacyjnej, ochrony środowiska, w tym powietrza, tworzenia warunków do rozwoju gospodarczego, być może ochrony i profilaktyki zdrowotnej, a także turystyki, dziedzictwa kulturowego i kultury, a także rewitalizacji. Projekty te powinny charakteryzować się dużym poziomem wewnętrznego zintegrowania oraz mieć wymiar partnerski. W tym znaczeniu przez projekt zintegrowany należy rozumieć projekt kompleksowo rozwiązujący szerszy zakres problemów, wykorzystujący szerszy zakres potencjałów, odpowiadający na potrzeby różnych grup beneficjentów końcowych, łączący różne działania, np. inwestycyjne, edukacyjne, organizacyjne itd. Z kolei przez projekt partnerski należy rozumieć projekt realizowany wspólnie przez wszystkich lub część samorządów wchodzących w skład MOFu Tarnowa, jako jeden duży projekt lub odrębne podprojekty tworzące jednak funkcjonalną całość i generujący wspólny rezultat.

Szczegółowe wytyczne w zakresie poszczególnym dokumentów wykonawczych realizowanych przez gminę Tuchów przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 13. Szczegółowe wytyczne w zakresie poszczególnym dokumentów wykonawczych realizowanych przez Gminę Tuchów

Rodzaj dokumentu	Dokument gminny	Uchwała	Wytyczne wynikające z działań planu operacyjnego
Obszar tematyczny: PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE			
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuchów	Uchwała Nr XXXIII/309/2021 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 30.06.2021 roku w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuchów	Należy doprowadzić do pilnej aplikacji ustaleń uchwały Nr XXXIII/309/2021 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 30 czerwca 2021 roku w sprawie uchwalenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuchów” poprzez przyjęcie stosownych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących zwłaszcza: <ul style="list-style-type: none"> – poprawę ładu przestrzennego, – ochronę obszarów o walorach przyrodniczych, – rozwój systemów komunikacyjnych, – rozwój systemów infrastruktury technicznej. Ponadto wdrażając ustalenie nowej polityki przestrzennej zawartej w „Studium” należy pamiętać (dotyczy to zarówno władz jednostki samorządowej, jak i mieszkańców oraz inwestorów), że przestrzeń gminy jest zasobem, a nie surowcem. W konsekwencji – jak każdy zasób jest on zbiorem skończonym – im bliżej ich wyczerpania, tym cena za dostęp będzie większa.
Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuchów	Buchcice: Uchwała nr XXXII/194/2016 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 26.10.2016 r. (zmiana punktowa: Uchwała Nr X/102/2019 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 26.06.2019 r.) Burzyn: Uchwała Nr XXXIX/304/2013 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 27.11.2013 r. (zmiana punktowa: Uchwała Nr X/100/2019 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 26.06.2019 r.) Dąbrówka Tuchowska: Uchwała Nr XXXII/194/2016 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 26.10.2016 r. Jodłówka Tuchowska: Uchwała Nr XXXVI/280/2013 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 21.08.2013 r. (zmiana punktowa: Uchwała Nr X/101/2019 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 26.06.2019 r.) Karwodrza: Uchwała Nr XXXII/194/2016 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 26.10.2016 r. (zmiana punktowa: Uchwała Nr LII/367/2018 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 28.03.2018 r.) Lubaszowa: Uchwała Nr XXXII/194/2016 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 26.10.2016 r. Łowczów: Uchwała Nr XXXII/194/2016 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 26.10.2016 r. Mieszna Opacka: Uchwała Nr XXXII/194/2016 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 26.10.2016 r. Piotrkowice: Uchwała Nr XXXVI/280/2013 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 21.08.2013 r.	Pokrycie Gminy Tuchów miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wynosi 100%. W nowo opracowanym „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuchów” przyjęto zasadę, iż studium traktuje przeznaczenie terenów ustalone w obowiązujących planach miejscowych, jako bazę wyjściową. Wszędzie tam, gdzie w znaczący sposób nie uległy zmianie uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego oraz nie zostały zgłoszone wnioski o zmianę planu lub studium, obowiązujące przeznaczenie terenów wskazane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zostaje przeniesione do dokumentu Studium w części Kierunki zagospodarowania przestrzennego.

Obszar tematyczny: PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE (cd.)

		<p>Siedliska: Uchwała Nr XXXII/194/2016 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 26.10.2016 r.</p> <p>Trzemesna: Uchwała Nr XXXII/194/2016 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 26.10.2016 r.</p> <p>Tuchów: Uchwała Nr XLIII/330/2014 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 29.01.2014 r. (Zmiany punktowe: Uchwała Nr XXIII/172/2012 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 27.06.2012 r.; Uchwała Nr XXVI/160/2016 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 25.05.2016 r. Uchwała Nr LVI/393/2018 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 27.06.2018 r. Uchwała Nr X/103/2019 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 26.06.2019 r.</p> <p>Zabłędza: Uchwała Nr XXXII/194/2016 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 26.10.2016 r.</p>	
--	--	---	--

Obszar tematyczny: ENERGETYKA

<p>Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe</p>	<p>Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Tuchów</p>	<p>Uchwała NR LVI/391/2018 z dnia 27.06.2018 Rady Miejskiej w Tuchowie</p>	<p>Ewentualna aktualizacja założeń w oparciu o bilans energetyczny gminy, ewaluację dokumentu i postępy osiągnięte w wyniku zrealizowanych inwestycji oraz w świetle wyzwań klimatycznych zawartych w „Strategii” oraz kierunków działań, w tym w szczególności: III.1.4. „Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców oraz działania samorządu Tuchowa oraz innych instytucji prowadzą do poprawy efektywności energetycznej i zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego w Tuchowie”.</p> <p>Ewentualna aktualizacja dokumentu zgodnie z Planem Założeń.</p>
--	---	--	---

Obszar tematyczny: GOSPODARKA KOMUNALNA

<p>Wieloletnie plany gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy</p>	<p>Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Tuchów na lata 2017–2021</p>	<p>Uchwała Nr XLI/274/2017 z dnia 28.06.2017 Rady Miejskiej w Tuchowie</p>	<p>Dokument aktualny. W świetle planowanej aktywnej polityki mieszkaniowej należy przy sporządzeniu nowego dokumentu mocniej odnieść się do obecnych planów inwestycyjnych Gminy w zakresie polityki mieszkaniowej, jako jednego z priorytetów strategii, w tym zdefiniowanych w ramach kierunku działania: III.2.2. „Gmina prowadzi świadomą i aktywną politykę mieszkaniową nakierowaną na zatrzymanie młodych ludzi i przyciągnięcie nowych mieszkańców”. Należy odnieść się także do możliwości wynikających z rządowej polityki wsparcia budownictwa mieszkaniowego, m.in. ustawa „Lokal za grunt”, Społeczne Inicjatywy Mieszkaniowe, Mieszkanie dla rozwoju czy inne inicjatywy wdrażane przez Krajowy Zasiób Nieruchomości.</p>
---	---	--	---

Rodzaj dokumentu	Dokument gminny	Uchwała	Wytyczne wynikające z działań planu operacyjnego
Obszar tematyczny: GOSPODARKA KOMUNALNA (cd.)			
Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urzędów wodociągowych i urzędów kanalizacyjnych	Wieloletni planu rozwoju modernizacji urzędów wodociągowych i kanalizacyjnych będących w posiadaniu Spółki Komunalnej „Dorzecze Białej” Sp. z o.o. w Tuchowie na lata 2021–2024	Uchwała Nr XXVI/243/2020 z dnia 25.11.2020 r. Rady Miejskiej w Tuchowie	Dokument aktualny. Program w wyznaczonej perspektywie przewiduje szereg inwestycji wodno-kanalizacyjne na terenie gminy: w tym m.in. 8 w Tuchowie, 2 w Karwodrzy, 1 w Zabłędzy, 1 w Jodkówe Tuchowskiej, remonty i wykonanie hydroforni w Burzynie, Mesznej Opackiej i Siedliskach. Po roku 2023 w trakcie aktualizacji planu należy ująć kolejne inwestycje liniowe wynikające z kierunku działania: III.1.1 „Infrastruktura komunalna zabezpiecza życiowe potrzeby mieszkańców i znacząco wpływa na poprawę stanu środowiska”.

Obszar tematyczny: OCHRONA I OPIEKA NAD ZABYTKAMI ORAZ ZARZĄDZANIE DZIEDZICTWEM			
Gminny program opieki nad zabytkami	Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Tuchów na lata 2020–2024	Uchwała Nr XXVII/255/2020 z dnia 30.12.2020 r. Rady Miejskiej w Tuchowie	Dokument aktualny. Charakter dokumentu raczej ramowy. Należy rozważyć aktualizację przynajmniej w zakresie zgodności z założeniami „OSI historyczne centrum Tuchowa z Rynkiem i zabytkowym klasztorem oo. Redemptorystów”, a także kierunku działania: II.4.2 „Dziedzictwo kulturowe buduje lokalną tożsamość mieszkańców oraz jest elementem tworzenia produktu turystycznego”.

Obszar tematyczny: TRANSPORT			
Strategia rozwoju elektromobilności	Nie opracowano	–	Z uwagi na postępujące zmiany klimatyczne oraz rozwój elektromobilności warto rozważyć opracowanie ramowego planu związanego z rozwojem elektromobilności na terenie Gminy Tuchów.
Plany rozwoju sieci drogowej wraz planami finansowania w zakresie dróg gminnych	Nie opracowano	–	Opcjonalne opracowanie planu dotyczącego modernizacji najważniejszych ciągów komunikacyjnych oraz tworzącego podstawy pod rozwój transportu zbiorowego, elektromobilności i alternatywnych form komunikacji, m.in. ciągów pieszo-rowerowych.

Obszar tematyczny: OCHRONA ŚRODOWISKA I ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU

Gminny program ochrony środowiska	Program Ochrony Środowiska dla Gminy Tuchów na lata 2013 -2016 z perspektywą na lata 2017–2020	Uchwała NR XXVIII/214/2012 Rady Miejskiej W Tuchowie z dnia 28.12.2012 r.	Program nieaktualny. Z uwagi na znaczne zmiany w infrastrukturze ochrony środowiska od czasu sporządzenia dokumentu oraz z uwagi na nowe wyzwania klimatyczne, a także dalece inne podejście m.in. do zagadnień ochrony środowiska, poprawy jakości powietrza, efektywności energetycznej, komunikacji publicznej, konieczne jest opracowanie nowego dokumentu. Przy opracowaniu nowego dokumentu należy wziąć pod uwagę cele operacyjne i kierunki działań zdefiniowane w celu strategicznym „NATURA – w harmonii ze środowiskiem”.
Plan gospodarki niskoemisyjnej	Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Tuchów	Uchwała NR XXXV/232/2017 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 25.01.2017 r.	Dokument opracowany do roku 2020. Z uwagi na złą jakość powietrza w gminie Tuchów oraz wagę jaką samorząd przywiązuje do tego zagadnienia należy przyjąć nowe założenia w zakresie radykalnej poprawy jakości powietrza i opracować nowy program. Przed przystąpieniem do opracowania nowego planu należy dokonać ewaluacji dotychczas obowiązującego dokumentu oraz zestawień wyników ewaluacji z aktualnymi danymi dotyczącymi wielkości i źródeł niskiej emisji na obszarze gminy. Przy opracowaniu nowego Planu w szczególny sposób należy wziąć pod uwagę przedsięwzięcia zdefiniowane w kierunku działania: III.1.3. „Podjęte interwencje oraz wzrost świadomości ekologicznej oraz społecznej odpowiedzialności przyczyniły się do radykalnej poprawy jakości powietrza w gminie Tuchów”, a także „OSI – poprawa jakości powietrza na terenie gminy”.
Program usuwania azbestu	Brak	Brak	Gmina przyjęła jedynie uchwałę (Uchwała nr XXXVII/286/2013 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 25.09.2013 r.) w sprawie uchwalenia „Zasad udzielania dotacji do usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Tuchów”. Uchwała określa zasady przyznawania dotacji na pokrycie kosztów związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Tuchów. Z uwagi na odległy termin od przyjęcia uchwały należy dokonać inwentaryzacji obiektów zawierających azbest i w zależności od skali problemu należy podjąć adekwatne działania.
Program małej retencji	Nie opracowano	–	Program rekomendowany do sporządzenia z uwagi na zmiany klimatu, ograniczoną dostępność własnych ujęć wody w gminie, dostępność środków zewnętrznych na inwestycje retencyjne oraz możliwość wykorzystania jako instrument wzbogacania bioróżnorodności np. poprzez działania retencyjne na obszarach nieużytków. „Strategia” uwzględnia retencję w ramach kierunku interwencji I.2.4. „Mieszkańcy i goście czują się w gminie Tuchów bezpiecznie”, w którym zapisano m.in.: – zapobieganie skutkom klęsk żywiołowych, w tym w szczególności podejmowanie działań związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym, ze szczególnym uwzględnieniem renaturyzacji rzek i potoków na terenie gminy, w tym współdziałanie z instytucjami odpowiedzialnymi za budowę stosownej infrastruktury (w tym m.in. PGW Wody Polskie); – realizacja projektów mikroretencji do 0,5 ha; – współpraca z Lasami Państwowymi (Nadleśnictwo Gromnik) w zakresie mikroretencji w lasach położonych w gminie Tuchów.

Rodzaj dokumentu	Dokument gminny	Uchwała	Wytyczne wynikające z działań planu operacyjnego
Obszar tematyczny: POLITYKA SPOŁECZNA			
Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych	Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na obszarze Gminy Tuchów na lata 2016–2021	Uchwała nr XXIII/144/2016 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 23.03.2016 r.	Kończy się aktualność dokumentu. Należy dokonać ewaluacji dokumentu jako pierwszego kroku do prac nad opracowaniem nowego programu. Przy opracowaniu nowego dokumentu należy wziąć pod uwagę zapisy zawarte w kierunku działania: I.2.2. „Pomoc społeczna wspiera w trudnych sytuacjach, a nie zastępuje aktywność mieszkańców”.
Gminny program rewitalizacji	Gminny Program Rewitalizacji Gminy Tuchów na lata 2016–2023	Uchwała nr XXXV/233/2017 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 25.01.2017 r.	Kończy się czas obowiązywania dokumentu. Po przeprowadzeniu ewaluacji obecnego dokumentu oraz ponownej delimitacji obszaru objętego kryzysem – w zależności od wyników – ewaluacji należy dokonać aktualizacji GPR lub opracować nowy dokument. Zapisy w ramach kierunku działania: I.2.2. „Pomoc społeczna wspiera w trudnych sytuacjach, a nie zastępuje aktywność mieszkańców” (przedsięwzięcie: rewitalizacja obszarów gminy zagrożonych kumulacją negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowo-przestrzennych) dają swoistą delegację do podjęcia takich działań.
Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w gminie Tuchów na lata 2016–2021	Uchwała nr XXIII/143/2016 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 23.03.2016 r.	Kończy się aktualność dokumentu. W czasie aktualizacji lub sporządzenia nowego dokumentu należy wziąć pod uwagę szereg zapisów zawartych w celu I. „LUDZIE – aktywni i otwarci na świat”, w tym szczególnie w celu operacyjnych I.2. „Bezpieczni i zdrowi”.
Gminny program wspierania rodziny	Gminny program wspierania rodziny w gminie Tuchów na lata 2021–2023	Uchwała Nr XXX/279/2021 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 30.03.2021 r.	Program aktualizowany w cyklach trzyletnich. Program zgodny z zapisami dokumentu, uszczegóławia przedsięwzięcia zapisane m.in. w kierunku działań: I.2.2. „Pomoc społeczna wspiera w trudnych sytuacjach, a nie zastępuje aktywność mieszkańców”.
Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz Gminny program przeciwdziałania narkomanii	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Gminy Tuchów na rok 2021	Uchwała nr XXIX/271/2021 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 24.02.2021 r.	Program przyjmowany corocznie. Dokument koreluje z zapisami w ramach kierunku działania: I.2.2. „Pomoc społeczna wspiera w trudnych sytuacjach, a nie zastępuje aktywność mieszkańców”.

Obszar tematyczny: OŚWIATA			
Plan sieci publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez gminę	Plan sieci publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez Gminę Tuchów oraz określenia granic obwodów publicznych szkół podstawowych, od dnia 1 września 2019 roku	Uchwała nr IX/87/2019 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 29 maja 2019 r.	Dokument aktualny. Przedstawia sieć szkół i granie obwodów szkolnych. „Strategia” nie przewiduje restrukturyzacji sieci szkół.

Obszar tematyczny: ROZWÓJ LOKALNY			
Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na terenie Gminy Tuchów na rok 2021	Uchwała nr XXVI/245/2020 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 25 listopada 2020 r.	<p>Program przyjmowany corocznie. Rekomenduje się opracowanie programu wieloletniej współpracy z organizacjami pozarządowymi.</p> <p>Rekomenduje się, aby obszary współpracy finansowej i niefinansowej uwzględniały szczególnie te pola, które „Strategia” uznaje za kluczowe oraz gdzie samorząd nie ma możliwości pełnego zaspokojenia potrzeb społecznych lub gdzie aktywność organizacji może istotnie podnieść poziom usług społecznych dostarczanych społeczności lokalnej, np. w ramach polityki społecznej. Program wieloletni pozwala na wdrożenie umów wieloletnich z organizacjami.</p> <p>Szczegóły postępowania w zakresie tych elementów szczegółowo opisano w kierunkach interwencji zdefiniowanych w ramach celu operacyjnego I.3. „Tworzący wspólnotę”, kierunek działania I.3.1. „Samorząd wspólnie z mieszkańcami uruchomił rzeczywiste mechanizmy współzarządzania gminą”.</p>
Programy odnowy miejscowości	Nie opracowano	–	<p>Nie ma obecnie wymogu opracowania takich programów, są one opcjonalne. W uzasadnionych przypadkach warto rozważyć jednak opracowanie programu jako wyraz szczególnego zainteresowania konkretnym obszarem (np. wtedy, gdy na terenie tej miejscowości wyznacza się obszar strategicznej interwencji), a także tam, gdzie centra lokalne i miejsca integracji nie występują lub wymagają modernizacji oraz wtedy, kiedy opracowanie takiego planu jest oddolną inicjatywą mieszkańców, jako wyraz zainteresowania rozwojem własnej miejscowości.</p>

Obszar tematyczny: ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE			
Gminny plan zarządzania kryzysowego	Nie opracowano	–	<p>Należy rozważyć opracowanie dokumentu.</p> <p>W trakcie opracowywania rekomenduje się odniesienie się zarówno do wyzwań klimatycznych i związanych z tym zagrożeń, a także wykorzystania doświadczeń kadr zarządzających gminą z czasu pandemii COVID-19 i przygotowanie procedur i rozwiązań możliwych do wykorzystania w podobnych sytuacjach zagrożenia.</p>

Obszar tematyczny: FINANSE PUBLICZNE			
Wieloletnia prognoza finansowa	Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Tuchów na lata 2021–2032	Uchwała nr XXXV/319/2021 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 25.08.2021 r. w sprawie zmiany Uchwały nr XXVII/263/2020 Rady Miejskiej w Tuchowie z dnia 30.12.2020 r.	<p>Dokument aktualny. Przy kolejnej aktualizacji wymaga wskazania priorytetów wynikających z przyjętej „Strategii”, szczególnie w zakresie interwencji publicznych wskazanych w OSI, a także wynikających ze współpracy w ramach MOF Tarnowa.</p>

8.2. Poziom organizacyjny

Poziom organizacyjny obejmuje w głównej mierze jasne umiejscowienie nadzoru nad wdrażaniem zapisów dokumentu w strukturze organizacyjnej Urzędu Miejskiego w Tuchowie. Na poziomie tym określa się także systemy i procedury działań związane z corocznymi przeglądami strategii i wynikającymi z nich rekomendacjami m.in. dla budżetu gminy. Poziom organizacyjny obejmuje również zagadnienia pozyskiwania funduszy na realizację zadań zapisanych w „Strategii”.

8.2.1. Struktura wdrażania strategii

W realizację „Strategii” będą zaangażowane różne komórki organizacyjne Urzędu Miejskiego, podległe gminne jednostki organizacyjne, spółki komunalne, a także partnerzy (szczególnie w ramach MOF) i interesariusze. Poprzez uczestnictwo w Zespole ds. strategii w proces wdrażania będą zaangażowani reprezentanci interesariuszy, w tym mieszkańców, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców.

elementy struktury

Struktura wdrażania „Strategii Rozwoju” składa się z następujących elementów:

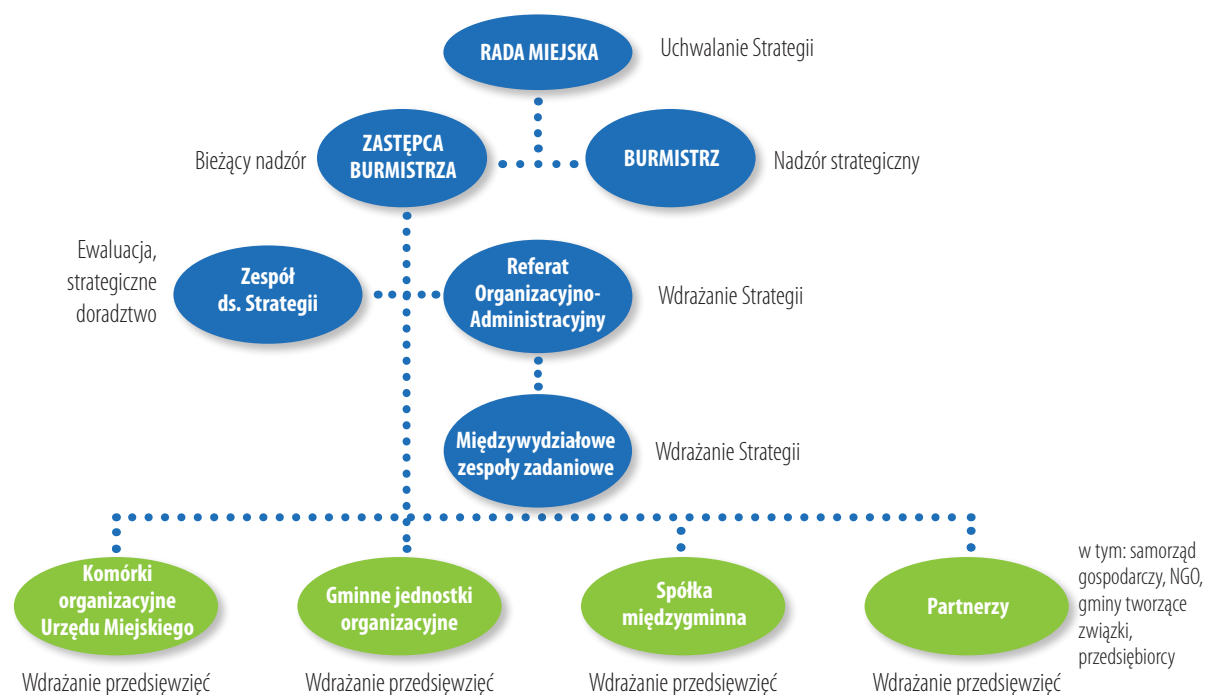
- **Rada Miejska** – odpowiada za uchwalanie „Strategii” i jej głównych kierunków oraz opiniowanie zmian i aktualizację „Strategii”;
- **Burmistrz Tuchowa** – odpowiada za bieżący nadzór nad realizacją „Strategii”, w tym dbałość o zagwarantowanie (w budżecie i WPF) środków na jego skuteczną realizację oraz pozyskanie zewnętrznych źródeł finansowania, a także podejmowanie decyzji o potrzebie dokonania korekt w „Strategii”;
- **Poziom wdrożeniowy** – za koordynację wdrażania „Strategii” odpowiedzialny będzie **Referat Organizacyjno-Administracyjny UM Tuchów**, który odpowiada za sprawy związane planowaniem i rozwojem społeczno-gospodarczym Gminy, w tym także za opracowywanie założeń polityki rozwoju gospodarczego oraz opracowywanie, ewaluację i monitoring programów rozwoju Gminy, w tym m.in.: strategii rozwoju, planów rozwoju lokalnego i programów rewitalizacji, zaś kwestie związane z planowaniem strategicznym podlegają bezpośrednio pod kompetencje **Zastępcy Burmistrza Tuchowa**, któremu w strukturze organizacyjnej podlegają kwestie związane m.in. z gospodarką przestrzenną i planowaniem i rozwojem społeczno-gospodarczego. Struktura i procedury Urzędu Miejskiego powinny także uwzględniać powoływanie doraźnych **międzywydziałowych zespołów zadaniowych**, zajmujących się przygotowaniem projektów o charakterze strategicznym, często mających wymiar wykraczający poza kompetencje referatu wiodącego, a także zajmować się pozyskiwaniem środków, w tym zewnętrznych oraz nadzorem nad realizacją przedsięwzięć i projektów wynikających ze „Strategii”;
- **Zespół ds. strategii** – w skład, którego wejdą m.in. przedstawiciele Urzędu Miejskiego, jednostek gminnych, przedsiębiorcy, partnerzy społeczni

i mieszkańcy. Zadaniem Zespołu będzie coroczna ewaluacja „Strategii”, wskazywanie obszarów tematycznych i działań ważnych z punktu widzenia interesariuszy. Zespół ds. strategii będzie także pełnił funkcję doradczą dla Burmistrza. Jego rola będzie także szczególnie istotna w kontekście procedury modyfikacji „Strategii”. Zespół będzie uczestniczył w procesie wyznaczania ewentualnych kierunków wprowadzanych zmian (rola strategiczna), natomiast Referat Organizacyjno-Administracyjny będzie uczestniczył w pracach nad wprowadzaniem zmian (rola operacyjna);

- **Realizatorzy przedsięwzięć** – od strony operacyjnej w odniesieniu do poszczególnych realizowanych przedsięwzięć będą powoływane zespoły projektowe (zadaniowe), składające się z reprezentantów podmiotów (komórek, jednostek organizacyjnych, spółek komunalnych lub partnerów) zaangażowanych w realizację danego przedsięwzięcia. Każdy członek zespołu projektowego będzie miał przypisane konkretne zadania. W odniesieniu do każdego zespołu projektowego zostanie wyznaczony koordynator. Prace poszczególnych zespołów projektowych będą bezpośrednio nadzorowane przez **Zastępcę Burmistrza** wspieranego przez Referat Organizacyjno-Administracyjny. Przedmiotem nadzoru będzie przede wszystkim prawidłowość oraz terminowość realizowanych zadań. W celu maksymalizacji efektywności realizacji przedsięwzięć zostanie wdrożona jedna z metodyk zarządzania projektami. W przypadku wystąpienia jakichkolwiek nieprawidłowości będą podejmowane natychmiastowe działania naprawcze. W celu wczesnego zapobiegania wystąpieniu czynników zagrażających prawidłowej realizacji w odniesieniu do każdego przedsięwzięcia będzie na bieżąco prowadzona i aktualizowana analiza ryzyka.

zespoły projektowe

Rysunek 33. Schemat organizacyjny wdrażania „Strategii”

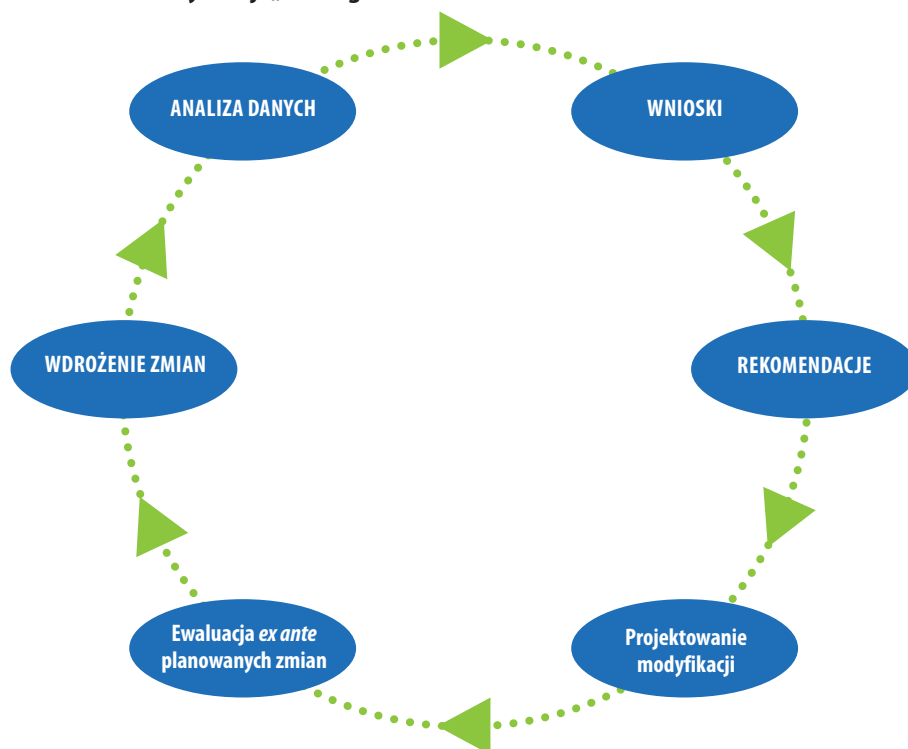
Źródło: opracowanie własne

8.2.2. Procedura modyfikacji „Strategii”

analiza informacji Punkt wyjścia do podjęcia ewentualnej decyzji o modyfikacji „Strategii” będzie stanowić analiza otrzymywanych informacji, których źródłem będą dane monitoringowe, a także dane pochodzące z prowadzonych badań opinii, badań ewaluacyjnych, konsultacji społecznych, sprawozdania z przebiegu realizacji przedsięwzięć, wyniki analizy ryzyka, wniosków i propozycji usprawnień zgłaszanych przez osoby zaangażowane w realizację i koordynację przedsięwzięć, wnioski zgłaszane przez członków Rady Miejskiej, Burmistrza Tuchowa, Zastępcę Burmistrza i Zespołu ds. strategii.

cykl życia projektu Poniżej przedstawiono schemat procedury modyfikacji „Strategii” z uwzględnieniem logiki cyklu życia projektu. Zgodnie z przyjętą logiką punkt wyjścia stanowi analiza danych pochodzących z monitoringu, ewaluacji *on-going* lub z innych źródeł. Na podstawie analizy danych są wyprowadzane wnioski, które z kolei stanowią podstawę do sformułowania rekomendacji. Na podstawie opracowanych rekomendacji projektowane są modyfikacje, które przed wdrożeniem są poddawane ewaluacji *ex ante*. Po uzyskaniu pozytywnego wyniku ewaluacji *ex ante* lub po wprowadzeniu kolejnych modyfikacji wynikających z ewaluacji *ex ante* następuje wdrożenie zmian. Ostatnim etapem cyklu stanowiącym zarazem początkowy etap cyklu kolejnego jest analiza danych pozwalających ocenić trafność, skuteczność i efektywność wprowadzonych zmian.

Rysunek 34. Procedura modyfikacji „Strategii”

Źródło: opracowanie własne

8.2.3. Coroczne przeglądy strategiczne (monitoring)

Corocznie wraz z przygotowaniem rocznego „Raportu o stanie gminy”, Zastępca Burmistrza Tuchowa powinien przygotować informacje z realizacji celów operacyjnych i kierunków działań zapisanych w „Strategii”. W sprawozdaniu, przedstawianym Radzie Miejskiej Tuchowa, określa się przedsięwzięcia zrealizowane, przedsięwzięcia będące w toku realizacji oraz przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji, lecz nie rozpoczęte. Zastępca Burmistrza przedstawia również radnym zakres wydatkowanych środków na zrealizowane przedsięwzięcia wraz ze wskazaniem źródeł finansowania i przedstawia pod ocenę jakość ich realizacji.

Kolejne kroki cyklicznego, corocznego procesu związanego także z opracowaniem „Raportu o stanie gminy” powinny przebiegać według następującego klucza:

- spotkanie Zastępcy Burmistrza z przedstawicielami Referatu Organizacyjno-Administracyjnego oraz, w razie potrzeby, międzywydziałowych zespołów zadaniowych – przegląd przedsięwzięć zrealizowanych w ramach poszczególnych kierunków, wstępna ocena osiągniętych wskaźników na poziomie strategicznego rezultatu;
- przygotowanie przez Referat Organizacyjno-Administracyjny danych do „Rocznego raportu o stanie gminy” za mijający rok;
- ocena zrealizowanych i niezrealizowanych przedsięwzięć w ramach poszczególnych kierunków działań oraz nakreślenie priorytetów na kolejny rok z uwzględnieniem zmieniających się czynników środowiska zewnętrznego, np. nowych uregulowań prawnych, nowych możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych,
- przekazanie ustaleń Burmistrzowi Tuchowa, a w kolejnym kroku Radzie Miejskiej;
- implementacja przyjętych priorytetów w dokumentach finansowych miasta (budżet na kolejny rok, WPF).

informacja
z realizacji celów
i kierunków

kroki procesu

Zwiedzanie jednej z tuchowskich winnic

8.3. Poziom społeczny

upowszechnianie Strategii

Poziom społeczny dotyczy upowszechniania zapisów „Strategii rozwoju Gminy” wśród społeczności lokalnej oraz pozyskiwania partnerów (lokalnych i zewnętrznych) dla realizacji kierunków i przedsięwzięć o charakterze strategicznym. Działania w tym zakresie będą leżeć w gestii Zastępcy Burmistrza Tuchowa, który odpowiada za nadzór nad wdrażaniem zapisów dokumentu.

współpraca i kontakty

W celu pozyskania akceptacji społecznej dla proponowanych projektów i działań niezbędna jest:

- ścisła współpraca władz gminy z sektorem pozarządowym – organizacjami społecznymi: kontraktowanie usług publicznych, partnerstwo w realizacji zadań i pozyskiwaniu środków zewnętrznych;
- ścisła współpraca władz gminy z sektorem gospodarczym: przedsięwzięcia publiczno-prywatne, wspólna promocja samorządu i przedsiębiorców, monitorowanie potrzeb lokalnych pracodawców;
- ścisła współpraca władz gminy z działającymi na jej terenie instytucjami m.in.: sektora turystycznego, kulturalnego, związanymi z ochroną przyrody i edukacją ekologiczną i ochroną powietrza, promocją produktu lokalnego;
- budowanie konsensusu wokół projektów rozwojowych, także poza obszarem gminy, zarówno z władzami sąsiednich gmin, jak i gestorami bazy turystycznej i lokalnymi liderami;
- systematyczne zamieszczanie informacji w mediach: lokalnych, regionalnych, Internecie, o podejmowanych zadaniach strategicznych i promocyjnych – tradycyjne konferencje prasowe, przygotowywanie notatek prasowych z realizowanych zadań, zapraszanie na imprezy lokalne i ponadlokalne;
- spotkania publiczne z mieszkańcami Gminy Tuchów – przekazywanie obiektywnej informacji mieszkańcom oraz pozyskiwanie informacji zwrotnej: pomysły, sugestie mieszkańców, monitorowanie potrzeb mieszkańców i przybywających gości.

Ważnym elementem budowania społecznego zaangażowania w procesy rozwojowe, ale też identyfikacji z tymi procesami, będzie wprowadzenie i jak najszersze rozpropagowanie nowych zasad organizacji konkursów grantowych dla NGO oraz znalezienie nowej formuły funkcjonowania budżetów obywatelskich i sołeckich.

zewnętrzne wsparcie

Niezwykle istotne dla dynamicznego wdrażania zapisów „Strategii” jest także pozyskanie zewnętrznego wsparcia dla podejmowanych działań, w tym m.in.:

- aktywna rola samorządu Tuchowa w Stowarzyszeniu Aglomeracja Tarnowska, które będzie wdrażało instrumenty terytorialne w ramach MOF;
- efektywne kontakty z władzami powiatu tarnowskiego oraz władzami regionalnymi, a także lobbing w instytucjach rządowych na rzecz przedsięwzięć, które mogą być lokowane na terenie gminy lub w jej sąsiedztwie, tj. na Pogórzu Ciężkowickim, wpływając na rozwój Gminy Tuchów;

- budowanie konsensusu wokół projektów rozwojowych także poza obszarem gminy, zarówno z władzami sąsiednich gmin, jak i gestorami bazy turystycznej i lokalnymi liderami;
- efektywne kontakty z partnerami zewnętrznymi, np. zarządcy dróg publicznych, dyrekcją Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego, władzami Zakonu Redemptorystów, itp.;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi regionu;
- pogłębianie kontaktów międzynarodowych w celu realizacji zadań wynikających ze „Strategii” (gminy partnerskie, instytucje międzynarodowe);
- kontakty z mediami (regionalne, krajowe) dotyczące podejmowanych zadań strategicznych i promocyjnych – nagłaśnianie sukcesów Gminy Tuchów, instytucji i przedsiębiorstw działających na terenie gminy, a także partnerskich samorządów, w tym działających w ramach MOF Tarnowa.

Tuchowski Rynek i produkty regionalne

9

Zgodność „Strategii” z wytycznymi i założeniami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu

„Strategia rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030” jest spójna z dokumentami strategicznymi szczebla europejskiego, krajowego, w tym m.in.:

- celami tematycznymi UE dla perspektywy finansowej 2021–2027;
- Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.);
- Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030;
- Strategią Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”.

9.1. Powiązanie z dokumentami

Powiązania przedstawiono w formie graficznej w poniższym zestawieniu.

Dokument przygotowano w momencie, gdy prace nad opracowaniem strategii MOF Tarnowa były w fazie wstępnej. Zatem po uchwaleniu strategii MOF należy przeprowadzić analizę zgodności także z tym dokumentem.

Tabela 14. Zgodność „Strategii” z dokumentami strategicznymi szczebla europejskiego, krajowego i regionalnego

CELE STRATEGICZNE		I. LUDZIE – aktywni i otwarci na świat			
Cele operacyjne		I.1. Gotowi do wyzwań	I.2. Bezpieczni i zdrowi	I.3. Tworzący wspólnotę	I.4. Samorządni i kompetentni
Cele i priorytety nadrzędnych dokumentów strategicznych					
Priorytety UE 2021-2027					
Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa					×
Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa					
Lepiej połączona Europa					
Europa o silniejszym wymiarze społecznym		×	×	×	×
Europa bliżej obywateli			×	×	
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju					
I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną		×			×
II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony			×	×	
III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu					×
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030					
CEL 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo			×	
	1.2. Wykorzystywanie potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze				
	1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska				
	1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach		×		
	1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów	×	×		

II. ROZWÓJ – dla nas, dla przyszłości				III. NATURA – w harmonii ze środowiskiem	
II.1. Dynamicznie i nowocześnie	II.2. Szybko i bezpiecznie	II.3. W zgodzie z naturą	II.4. Blisko tradycji	III.1. Czyste środowisko	III.2. Przestrzeń do życia
×					
	×			×	
	×				
×					
				×	×
		×			
×		×			
×				×	×

CELE STRATEGICZNE		I. LUDZIE – aktywni i otwarci na świat			
Cele operacyjne		I.1. Gotowi do wyzwań	I.2. Bezpieczni i zdrowi	I.3. Tworzący wspólnotę	I.4. Samorządni i kompetentni
Cele i priorytety nadrzędnych dokumentów strategicznych					
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (cd.)					
Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	X	X	X	X
	2.2 Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym				
	2.3 Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach				
Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie	3.1 Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem				X
	3.2 Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym			X	X
	3.3 Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych.	X	X		
	3.4 Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej				
Strategia Rozwoju Województwa „Małopolskiego 2030					
Rozwój społecznie wrażliwy, sprzyjający rodzinie	Kierunek działań 1: Małopolskie rodziny	X	X	X	
	Kierunek działań 2: Opieka zdrowotna		X		
	Kierunek działań 3: Bezpieczeństwo		X		
	Kierunek działań 4: Sport i rekreacja				
	Kierunek działań 5: Kultura i dziedzictwo				
	Kierunek działań 6: Edukacja	X			
	Kierunek działań 7: Rynek pracy				

II. ROZWÓJ – dla nas, dla przyszłości				III. NATURA – w harmonii ze środowiskiem	
II.1. Dynamicznie i nowocześnie	II.2. Szybko i bezpiecznie	II.3. W zgodzie z naturą	II.4. Blisko tradycji	III.1. Czyste środowisko	III.2. Przestrzeń do życia
×		×			
		×			
				×	
		×			
			×		
×		×			

CELE STRATEGICZNE		I. LUDZIE – aktywni i otwarci na świat			
Cele operacyjne		I.1. Gotowi do wyzwań	I.2. Bezpieczni i zdrowi	I.3. Tworzący wspólnotę	I.4. Samorządni i kompetentni
Cele i priorytety nadrzędnych dokumentów strategicznych					
Strategia Rozwoju Województwa „Małopolskiego 2030 (cd.)					
Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	Kierunek działań 1: Innowacyjność				
	Kierunek działań 2: Konkurencyjność i przedsiębiorczość				
	Kierunek działań 3: Turystyka				
	Kierunek działań 4: Transport				
	Kierunek działań 5: Cyfrowa Małopolska				×
	Kierunek działań 6: Gospodarka o obiegu zamkniętym				
Wysoka jakość środowiska i dążenie do neutralności klimatycznej	Kierunek działań 1: Ograniczanie zmian klimatycznych				
	Kierunek działań 2: Gospodarowanie wodą				
	Kierunek działań 3: Bioróżnorodność i krajobraz				
	Kierunek działań 4: Edukacja ekologiczna				
System zarządzania strategicznego rozwojem dostosowany do wyzwań dekady 2020–2030	Kierunek działań 1: System zarządzania strategicznego rozwojem			×	×
	Kierunek działań 2: Współpraca i partnerstwo			×	×
	Kierunek działań 3: Promocja Małopolski				
Zrównoważony i trwały rozwój oparty na endogenicznych potencjałach	Kierunek działań 1: Ład przestrzenny				
	Kierunek działań 2: Wsparcie miast	×	×	×	
	Kierunek działań 3: Rozwój obszarów wiejskich	×	×	×	
	Kierunek działań 4: Spójność wewnątrzregionalna i dostępność				

II. ROZWÓJ – dla nas, dla przyszłości				III. NATURA – w harmonii ze środowiskiem	
II.1. Dynamicznie i nowoczesnie	II.2. Szybko i bezpiecznie	II.3. W zgodzie z naturą	II.4. Blisko tradycji	III.1. Czyste środowisko	III.2. Przestrzeń do życia
×		×			
×		×			
		×	×		
	×				
				×	
				×	
				×	
				×	
				×	
		×	×		
					×
	×			×	
	×			×	
	×				

10

Ramy finansowe „Strategii” i źródła finansowania

10.1. Ramy finansowe

Ramy finansowe wskazują wielkości środków finansowych szacowanych na realizację strategii, a jednocześnie potwierdzają możliwość realizacji przez gminę zaplanowanych działań. Ramy finansowe są uzależnione od zakresu przedmiotowego i horyzontu czasowego podejmowanych działań, kondycji finansowej gminy oraz jej możliwości inwestycyjnych, w tym założeń długofalowej polityki finansowej i inwestycyjnej. Przy opracowaniu tego elementu wykorzystano doświadczenia zebrane w wyniku działań podejmowanych w ostatnich latach, w tym przede wszystkim związanych z wdrażaniem poprzedniej strategii na lata 2012–2020, a także dostępności potencjalnych zewnętrznych źródeł finansowania. Finansowanie działań rozwojowych, określonych w „Strategia rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030”, będzie się odbywać przy wykorzystaniu środków, które pozostają w dyspozycji samorządu lub o które Gmina może skutecznie zabiegać. Wśród nich najistotniejsze są środki publiczne, wspomagane funduszami prywatnymi w ramach zawiązywanych partnerstw. Środki pochodzące z budżetu Gminy będą zapewniały niezbędne współfinansowanie projektów w ramach programów operacyjnych i innych programów finansowanych ze źródeł krajowych i międzynarodowych.

Analizując zdolność Gminy Tuchów do realizacji zadań wynikających z zapisów „Strategii”, należy odnieść się do danych historycznych przedstawiających stan finansów gminnych, a także dokonać próby określenia potencjału inwestycyjnego Gminy w perspektywie objętej „Strategią”, opierając się przy tym na danych prognostycznych. W tym kontekście na potrzeby określenia ram finansowych „Strategii” dokonano analizy historycznej wraz z prognozą w perspektywie roku 2030 zarówno dochodów, jak i wydatków Gminy, a także dokonano analizy poziomu zadłużenia Gminy.

Przeprowadzając analizę dochodów wzięto pod uwagę zarówno źródła dochodów, jak również problematykę samodzielności dochodowej oraz stopień uzależnienia budżetu Gminy Tuchów od środków pochodzących z innych budżetów. Na podstawie przeprowadzonej analizy dla lat 2015–2030 należy zwrócić uwagę m.in. na:

- wskaźnik samodzielności dochodowej informuje o możliwości realizacji zadań własnych (w tym oświatowych) finansowanych wyłącznie środkami własnymi¹² i subwencją i jest obliczany w relacji do dochodów ogółem. Spadek wartości wskaźnika w 2016 roku (z 80% w 2015 roku do poziomu 67,3%) jest związany z wprowadzeniem do polskiego systemu świadczenia wychowawczego pn. „Rodzina 500+”, które znacząco zmieniło strukturę dochodów budżetu. W 2020 roku wartość wskaźnika wyniosła 62,6%. Począwszy od 2021 roku wskaźnik przyjmuje tendencję wzrostową do poziomu 67,1%. Pozytywnym jest wzrost wskaźnika, jednak warto

¹² Na potrzeby niniejszej analizy przyjęto ustawową definicję środków własnych (art. 3. Ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, Dz. U. z 2021 r., poz. 38 ze zm.).

Finansowanie działań rozwojowych, określonych w „Strategia rozwoju dla Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030”, będzie się odbywać przy wykorzystaniu środków, które pozostają w dyspozycji samorządu lub o które Gmina może skutecznie zabiegać.

**analiza dochodów
dla lat 2015–2030**

**samodzielność
dochodowa**

bieżące dochody własne

- zauważyć, że jest to wzrost o 4,5 pp. podczas, gdy w latach historycznych wartości wskaźnika nieznacznie spadały;
- wskaźnik udziału bieżących dochodów własnych w dochodach ogółem charakteryzuje się podobną tendencją co wskaźnik opisany w pkt. 1.1. Za pozytywne należy uznać wzrost wskaźnika w 2019 roku. Dochody jako źródło, na które istotny wpływ ma polityka prowadzona przez Gminę umożliwiają realizację zadań własnych, w tym inwestycyjnych. Nieznaczny spadek w roku 2020 jest m.in. konsekwencją zmian, które nastąpiły w systemie podatkowym, tj. obniżenie stawki podatku PIT oraz zwolnienie z podatku PIT osób do 26 roku życia. Na podstawie WPF ustalono, że począwszy od roku 2021 Gmina zaplanowała nieznaczny wzrost dochodów własnych, jako źródła finansowania zadań własnych. Zauważyć należy, że na rok 2021 zaplanowano niższe dochody własne niż wykonane w roku 2020. Przyjęcie ostrożnościowego scenariusza prognozy znajduje swoje uzasadnienie w szczególności ze względu na skutki obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej. Natomiast na podstawie analizy ustalono, że Gmina posiada możliwości do zwiększania bazy dochodów własnych, co może stanowić podstawę do optymalizacji polityki podatkowej w latach przyszłych. Powyższe przełożyłoby się na poszczególne wartości WPF. Ponadto planowany wzrost dochodów bieżących w latach objętych WPF kształtuje się na poziomie niższym niż w przypadku lat historycznych. Powyższa obserwacja jest potwierdzeniem przyjęcia ostrożnościowego scenariusza prognozy, co wynika również z objaśnień do uchwały nr XXVII/263/2020 Rady Miejskiej w Tuchowie z 30 grudnia 2020 roku;
 - wskaźnik poziomu centralizacji finansów lokalnych informuje o stopniu uzależnienia budżetu gminy od środków zewnętrznych (m.in. dotacji). Niski poziom wskaźnika będzie wskazywał na niewielki stopień uzależnienia od budżetów zewnętrznych, a tym samym na silną bazę dochodów własnych. Zatem wzrost wartości wskaźnika będzie informował o zwiększeniu uzależnienia od innych budżetów, w tym od budżetu centralnego. Istotna zmiana wskazująca na wzrost uzależnienia od innych budżetów nastąpiła w roku 2016 w związku z wprowadzeniem Programu „Rodzina 500+”. Tendencja wzrostowa utrzymywała się w latach historycznych, tj. do 2020 roku włącznie. Wówczas odnotowano najwyższą zależność od budżetów zewnętrznych (36,7%). W kolejnych latach prognozuje się spadek wartości wskaźnika odpowiednio w roku 2021 do poziomu 33,4% i w latach historycznych 32,6%. Jest to pozytywne zjawisko, jednak wymaga stabilnej bazy dochodów własnych, a w szczególności jej zwiększenia w latach kolejnych. Dzięki temu Gmina będzie w stanie zwiększać swoją niezależność, a tym samym realizować zadania własne, w tym inwestycyjne. Natomiast należałoby dokonać weryfikacji założeń prognostycznych dla dochodów z dotacji i środków na zadania bieżące w kontekście wzrostu wydatków bieżących na zadania finansowane ze źródeł zewnętrznych, np. zadania z zakresu administracji rządowej;

centralizacja finansów lokalnych

- w analizowanym okresie wskaźnik marży operacyjnej netto utrzymuje się na zrównoważonym poziomie. Marża operacyjna netto oznacza relację wyniku operacyjnego netto¹³ w stosunku do dochodów bieżących. Im większa część dochodów bieżących pozostaje w dyspozycji JST po spłacie długu tym więcej środków może być przeznaczone na wydatki majątkowe. Pożądany zatem jest wzrost wskaźnika. Począwszy od 2018 roku odnotowano nieznaczny spadek wartości wskaźnika, natomiast w roku 2021 wskaźnik osiągnął wartość ujemną. Oznacza to, że planowana kwota spłaty długu jest wyższa od planowanej nadwyżki operacyjnej. Zatem planowana do osiągnięcia nadwyżka operacyjna zostanie w całości przeznaczona na spłatę zaciągniętego długu. W pozostałych latach objętych analizą środki z nadwyżki w części stanowią źródło spłaty zobowiązań gminy oraz finansowania planowanych inwestycji. Na przyszłe wartości wskaźnika będzie miała wpływ polityka dochodowa, w tym podatkowa. Przykładowo relacja dochodów potencjalnych, których gmina nie uzyskuje np. w związku z obniżeniem maksymalnych stawek podatków lokalnych, w zakresie podatku od nieruchomości w stosunku do kwoty dochodów podatkowych (z wyłączeniem udziałów w PIT i CIT) w roku 2015 wynosiła 64,5%, w 2017 r. było to 66,5%, w 2019 roku 60,8% a w 2020 roku wzrosła do poziomu 62,2%.

marża operacyjna netto

Na potrzeby analizy wydatków budżetu w latach 2015–2030 zestawiono ze sobą wydatki w podziale na grupy, a także przeprowadzono analizę stopnia finansowania wydatków środkami zewnętrznymi. Przeprowadzona analiza umożliwiła sformułowanie następujących wniosków:

wydatki budżetu w latach 2015–2030

- udział wydatków stałych na wynagrodzenia i składki od nich naliczane w wydatkach bieżących kształtuje się na stabilnym poziomie. Widoczny jest spadek w latach 2015–2017 oraz stopniowy wzrost w latach kolejnych. W roku 2015 wydatki na wynagrodzenia i składki od nich naliczane stanowiły 39,2% wydatków bieżących, podczas gdy w roku 2020 wyniosły 27,0%. Z danych wynika, że w latach prognozowanych wydatki z tytułu wynagrodzeń będą stanowiły średnio 29,2%, zatem uwzględniono wzrost wynikający ze skutków makroekonomicznych, w tym z tytułu wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce. Zmiana struktury wydatków bieżących związana jest w szczególności z realizacją programu „Rodzina 500+”. Wydatki na wynagrodzenia i składki od nich naliczane jako wydatki stałe stanowią istotną pozycję w budżecie, zatem kluczowe jest dokonanie porównania wartości planowanych z wartościami historycznymi (wykonanymi). Zapewnienie stabilności wydatków na wynagrodzenia pozwala na zaangażowanie wolnych nadwyżek środków pieniężnych na zadania inwestycyjne;
- analiza poziomu zmian wydatków bieżących wskazuje na stopniowe ograniczanie wydatków bieżących, co jest widoczne w latach 2020+. Należy jednak zauważyć, że zmiana wydatków bieżących w latach historycznych 2015–2020 charakteryzuje się wysoką zmiennością. Trudno jednoznacznie określić, czy w latach prognozowanych objętych WPF zrealizowane zostanie

wydatki stałe na wynagrodzenia i składki od nich

zmiany wydatków bieżących

¹³ Różnica między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi pomniejszona o rozchody z tytułu spłaty długu.

poziom finansowania wydatków majątkowych środkami zewnętrznymi

udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem

założenie o przeciętnym wzroście wydatków bieżących na poziomie 2,2%. W obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej należy mieć na uwadze, że w przypadku wyższego wzrostu wydatków bieżących niż obecnie zakłada się w WPF, gmina może mieć problem z uzyskaniem nadwyżki operacyjnej w poszczególnych latach prognozy. Z tego względu w wyniku analizy ustalono, że kluczowe jest utrzymanie maksymalnego wzrostu wydatków bieżących w roku 2022 na poziomie zakładanym w WPF. W przypadku wyższego wzrostu wydatków bieżących niż obecnie jest zakładany, powinien on zostać sfinansowany z dochodów bieżących;

- wartość wskaźnika prezentującego poziom finansowania wydatków majątkowych środkami zewnętrznymi zmniejsza się począwszy od 2023 roku. Jest to związane z zaplanowaniem niższych kwot z tytułu dotacji i środków zewnętrznych z przeznaczeniem na zadania inwestycyjne (rocznie 500 tys. zł). Ponadto obniżenie wartości wskaźnika wynika z faktu obniżenia planowanej kwoty wydatków majątkowych, które od 2023 roku będą kształtowały się na średnim poziomie 2 mln zł. Jest to również konsekwencją prognozowanego poziomu nadwyżki operacyjnej netto będącej wkładem własnym na realizację inwestycji oraz wykorzystania przychodów wpływających na poziom długu jako źródła finansowania inwestycji;
- analizując udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem należy zwrócić uwagę, że w roku 2021 planowany jest najwyższy poziom wskaźnika, tj. 18,2%. Jest to związane z zaplanowaniem w roku 2021 dochodów majątkowych z tytułu dotacji i środków dotyczących m.in.: rozbudowy sieci wodociągowej, przebudowy stadionu, modernizacji boiska treningowego, wykonania sieci kanalizacji deszczowej. W latach historycznych (2015–2020) nie zidentyfikowano przesłanek do zaistnienia ryzyka przeinwestowania, co należy uznać za zjawisko pozytywne.

W kolejnym kroku analizy finansowej zwrócono uwagę m.in. na możliwości finansowania zadań własnych oraz inwestycyjnych i spłaty zadłużenia.

W tym celu wzięto pod uwagę kształtowanie się wyniku operacyjnego budżetu netto (różnica między dochodami bieżącymi, a wydatkami bieżącymi pomniejszona o rozchody z tytułu spłaty długu), poziom źródeł bezzwrotnych oraz poziom zadłużenia. W ramach analizy finansowania budżetu i zadłużenia Gminy Tuchów sformułowano następujące wnioski:

- wskaźnik obciążenia środków własnych wydatkami bieżącymi i spłatą zadłużenia określa zdolność do regulowania wydatków bieżących oraz spłaty zadłużenia, czyli najbardziej strategicznych pozycji budżetu, która jest determinowana poziomem źródeł finansowania o charakterze bezzwrotnym tj. dochodów bieżących i pozostałych przychodów innych niż kredyt, pożyczka lub emisja obligacji. Pożądane jest, aby wartości wskaźnika nie przekraczały 100% i kształtowały się na możliwie najniższym poziomie. W całym okresie analizy (2015–2030) wartości wskaźnika kształtują się poniżej progu 100%, co należy uznać za zjawisko pozytywne. Analiza wyników dla lat 2015–2020 wskazuje, że wartości te kształtowały się korzystniej niż wartości wynikające z planu budżetu. Według danych WPF Gmina będzie posiadała środki własne na realizację planowanych wydatków bieżących i spłatę długu. Ponadto istnieje możliwość dofinansowania wydatków majątkowych środkami własnymi, które nie pochodzą z kredytów i pożyczek. Jednak zdolność ta jest niższa niż w latach wykonanych (wzrost wskaźnika w latach prognozowanych);
- w całym okresie objętym analizą obserwuje się spadek relacji zadłużenia do dochodów ogółem. Dawny wskaźnik ustawowy obowiązujący do końca 2013 roku limitował poziom długu względem do dochodów maksymalnie do 60%. Najwyższy poziom długu do dochodów ogółem wyniósł 43,1% (2015 rok), natomiast najwyższa wartość nominalna zadłużenia wyniesie 25,1 mln zł w roku 2021. Jest to związane z realizacją projektów inwestycyjnych w 2021 roku;
- analizując zdolność do finansowania inwestycji wzięto pod uwagę poziom wyniku operacyjnego netto, który zestawiono z poziomem wydatków majątkowych. Uzyskana nadwyżka operacyjna netto wskazuje na możliwość finansowania nowych inwestycji ze środków własnych. W latach 2015–2020 wydatki inwestycyjne były finansowane w znacznej części z dochodów majątkowych, w tym ze źródeł zewnętrznych. Ponadto źródłem finansowania wydatków majątkowych były również przychody zwiększające dług, a także przychody bezzwrotne. W szczególności przychody bezzwrotne (z tytułu wolnych środków) będą stanowiły źródło finansowania wydatków inwestycyjnych w roku 2021.

Na podstawie analizowanego WPF stwierdzono, że w latach przyszłych roczne kwoty spłat zaciągniętego długu będą kształtowały się w sposób zróżnicowany. Najwyższa kwota spłat w latach 2015-2020 wyniosła 3,8 mln zł (2020 rok), natomiast w okresie 2021–2030 będzie ona przypadała na rok 2024 (3,7 mln zł). W latach prognozowanych 2021–2030 zidentyfikowano wzrost ryzyka w zakresie bezpieczeństwa spłaty długu (spadek wartości wskaźnika) w latach 2021–2024. Najwyższe ryzyko w zakresie regulowania spłaty i obsługi długu dotyczy roku 2024. Jest to związane z planowaną

obciążenia środków własnych wydatkami bieżącymi i spłatą zadłużenia

zadłużenie do dochodów ogółem

W latach przyszłych roczne kwoty spłat zaciągniętego długu będą kształtowały się w sposób zróżnicowany.

kwotą spłaty długu na poziomie 3,7 mln zł. Wskaźnik bezpieczeństwa w tym zakresie (różnica między planowaną spłatą, a dopuszczalnym limitem) wg danych na dzień 5.05.2021 roku wynosi 1,24%, natomiast wg WPF po zmianach z dnia 7.07.2021 roku wynosi 3,02%. Oznacza to, że Gmina posiada zapas w zakresie możliwości spłaty długu na poziomie od 700 tys. zł (według stanu na 5.05.2021 roku) do 1,79 mln zł. Pamiętać należy, że w przypadku danych na dzień 7.07.2021 roku następowały zdarzenia incydentalne, które wpływały na korektę projekcji dochodów bieżących w latach 2022–2023, natomiast nie wpłynęły w taki sam sposób na wydatki bieżące. Zmiany, które wpłynęły na projekcję dochodów bieżących wywarły zatem pozytywny wpływ na wartości wskaźników zadłużenia w latach przyszłych. Jednak niezrealizowanie zakładanego scenariusza WPF należy uznać za zagrożenie dla poszczególnych pozycji WPF, w tym wymogu uzyskania nadwyżki operacyjnej oraz indywidualnego wskaźnika zadłużenia.

Na podstawie powyższego danych rekomenduje się:

• **w zakresie dochodów:**

- weryfikację przyjętej w WPF struktury dochodów bieżących w szczególności w kontekście finansowania zadań z zakresu administracji rządowej i zadań własnych,
- kontynuację polityki dochodowej z lat 2015–2020 w celu utrzymania optymalnego poziomu dochodów własnych lub ich zwiększenia w związku z planowanymi działaniami rozwojowymi,
- efektywne wykorzystanie posiadanego majątku w wyniku zmieniającej się rzeczywistości społeczno-gospodarczej,
- podjęcie próby optymalizacji polityki podatkowej poprzez utrzymanie lub zwiększenie efektywności prowadzonych kontroli podatkowych, ustabilizowanie lub zmniejszenie wartości skutków podatkowych z tytułu obniżenia górnych stawek podatków lokalnych. Należy jednak mieć na uwadze potencjał związany m.in. z rozwojem przedsiębiorczości oraz bieżącą sytuacją społeczno-gospodarczą. Kształtując politykę podatkową, jedno z głównych źródeł dochodów własnych, zaleca się dokonanie analizy stanu przedsiębiorczości i konkurencyjności lokalnej gospodarki z uwzględnieniem konkurencji podatkowej z sąsiadującymi gminami,
- zachęcenie mieszkańców do rozliczania PIT w Gminie Tuchów, a także promowanie zachowań związanych z kupnem produktów/ usług u lokalnych przedsiębiorców celem wzrostu zwiększenia bazy dochodowej mieszkańców i Gminy;

• **w zakresie wydatków:**

- kontynuację polityki w zakresie wydatków stałych na wynagrodzenia, której skutkiem jest utrzymanie stabilnego poziomu finansowania wyżej wymienionej kategorii wydatków z dochodów bieżących. Na przestrzeni badanych lat relacja wydatków na wynagrodzenia do dochodów bieżących zmniejszyła się z poziomu 39,2% w 2015 roku do 27,0% w 2020 roku,
- utrzymanie planowanego w WPF poziomu wydatków bieżących lub weryfikację założeń w kontekście zminimalizowania ryzyka nieosiągnięcia nadwyżki operacyjnej w latach objętych WPF,

- w przypadku nowych inwestycji zaleca się planowanie skutków dla budżetów lat przyszłych (dochodów i wydatków) wynikających z konkretnych zamierzeń inwestycyjnych;

- **w zakresie finansowania budżetu i zadłużenia:**

- bieżące monitorowanie poziomu zadłużenia oraz przyjęcie elastycznego i zrównoważonego harmonogramu spłat długu w latach kolejnych,
- realizowanie polityki budżetowej ukierunkowanej na utrzymanie planowanego w przyszłych latach (2022+) poziomu nadwyżki operacyjnej, która będzie warunkowała zdolność do spłaty i obsługi długu oraz finansowania wydatków majątkowych,
- w sytuacji zmniejszenia poziomu bezpieczeństwa spłaty i obsługi długu rozważenie możliwości finansowania/realizowania zadań publicznych z zaangażowaniem samorządowych osób prawnych np. spółek celowych lub dokonanie restrukturyzacji długu w szczególności w latach 2023–2025.

Tworząc ramy finansowe planowanej działalności związanej z realizacją projektów ujętych w „Strategii”, należy wziąć pod uwagę prognozy dotyczące źródeł i wysokości finansowania projektów w ramach Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021–2038, prognozy dotyczące stanu finansów publicznych, kluczowe wskaźniki makroekonomiczne, przy uwzględnieniu sytuacji, w jakiej znajdować się będzie budżet Gminy Tuchów w perspektywie najbliższych lat. Założenia przyjęte w analizie dotyczą m.in.:

- wieloletniego planowania finansowego, w szczególności powiązania „Strategii” z: Wieloletnią Prognozą Finansową Gminy Tuchów na lata 2021–2038, Strategią Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tarnowa, Strategią Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” i Regionalnym Programem Operacyjnym, Wieloletnim Planem Finansowym Państwa, Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) itp.;
- utrzymującej się nadal dużej liczby podmiotów publicznych, których środki mogą być wykorzystywane dla realizacji celów zapisanych w „Strategii” w sposób bezpośredni – np. jako element kontraktów terytorialnych, środków w ramach RPO lub pośredni – jako element programów sektorowych, których instrumenty są koordynowane dla osiągnięcia celów rozwoju wyznaczonych w odniesieniu do określonego terytorium, co oznacza w konsekwencji możliwość skorzystania z dużej liczby rozproszonych źródeł finansowania przedsięwzięć ujętych w „Strategii”;
- rosnącej roli środków prywatnych, za pomocą których można realizować cele rozwojowe ujęte w „Strategii”, w tym funduszy pożyczkowych, gwarancji i poręczeń kredytowych, bankowych usług finansowych, jak i mechanizmów oraz form partnerstwa publiczno-prywatnego;
- dużej wysokości środków wydatkowanych przez budżet UE, budżet państwa i inne podmioty publiczne na realizację przedsięwzięć wspierających rozwój społeczny, gospodarczy, środowiskowy i przestrzenny oraz kreujących konkurencyjność w wymiarze lokalnym i regionalnym.

**źródła i wysokość
finansowania
projektów**

kierunki działań

„Strategia” określa kierunki działań realizowanych w perspektywie roku 2030, w tym szereg kluczowych inwestycji gminnych, które dotyczą w przeważającej mierze inwestycji i działań związanych z wyzwaniami klimatycznymi, poprawą dostępności transportowej, poprawą jakości usług publicznych, rozwojem społeczeństwa obywatelskiego, rozwojem Tuchowa jako ważnego ośrodka turystyczno-sportowego i rolniczego, szczególnie w zakresie ekologicznego produktu lokalnego. Horyzont czasowy założonych działań obejmuje rok 2030, a ich wymiar finansowy jest w tej chwili trudny do określenia – jest bowiem wypadkową rozwoju sytuacji społeczno-ekonomicznej w kraju, dostępności zewnętrznych środków na rozwój, wypracowania niezwykle ważnej dla realizacji części projektów strategii Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego, zbudowania realnego partnerstwa na rzecz realizacji zapisów strategii i wreszcie kondycji finansowej polskich samorządów, w tym samorządu Tuchowa.

Podsumowując część dotyczącą ram finansowych niniejszej „Strategii” uzasadnione jest dokonanie oceny potencjału inwestycyjnego oraz zdolności do spłaty i obsługi długu Gminy Tuchów w latach 2021–2030. Jest to założenie istotne, bowiem na tej podstawie określona zostanie zdolność do absorpcji środków zewnętrznych, która jest ściśle związana z możliwościami w zakresie zaciągnięcia nowego długu i co najważniejsze, poziomu środków możliwych do zaangażowania na współfinansowanie nowych projektów. W poniższej tabeli zestawiono wartości wskazujące na potencjał inwestycyjny oraz zdolność do spłaty i obsługi zadłużenia w latach planowanych 2021–2030.

Skumulowana wartość prognozowanych środków własnych, które mogą zostać przeznaczone na realizację zadań inwestycyjnych w okresie 2021–2030 wynosi 12,7 mln zł.

Na podstawie danych zawartych w WPF należy stwierdzić, że Gmina Tuchów posiada możliwości w zakresie zaangażowania nadwyżki operacyjnej netto. Skumulowana wartość prognozowanych środków własnych, które mogą zostać przeznaczone na realizację zadań inwestycyjnych (nadwyżka operacyjna netto) w okresie 2021–2030 wynosi 12,7 mln zł. Dane z WPF wskazują na ujemny wynik operacyjny netto (rozchody z tytułu spłaty długu przewyższają nadwyżkę operacyjną) w roku 2021. Natomiast z punktu widzenia przedsięwzięć planowanych w kolejnych latach (2022–2030)

potencjał inwestycyjny

Tabela 15. Potencjał inwestycyjny oraz zdolność do spłaty i obsługi zadłużenia Gminy Tuchów w latach planowanych 2021–2030

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Skumulowana wartość 2021–2030
Nadwyżka operacyjna brutto	[PLN]	37 712 838
Nadwyżka operacyjna netto	[PLN]	12 737 392
Poziom wydatków majątkowych z wyłączeniem środków zewnętrznych	[%]	3,0%
Bezpieczeństwo spłaty długu	[PLN]	23 227 973

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z WPF

skumulowana wartość nadwyżki operacyjnej netto wynosi 14,3 mln zł. Z kolei skumulowana maksymalna wartość w zakresie możliwości spłaty i obsługi długu wynosi 23,2 mln zł. Przeciętny roczny zapas w zakresie spłaty i obsługi długu (różnica między planowaną spłatą zobowiązań, a maksymalnym limitem spłaty) kształtuje się na poziomie 2,3 mln zł. Najniższy poziom bezpieczeństwa spłaty długu został zidentyfikowany w latach 2023–2024, i wynosi odpowiednio w 2023 roku – 1,6 mln zł oraz w 2024 roku – 739 tys. zł. Zatem spłata ewentualnie zaciąganych nowych zobowiązań powinna nastąpić nie wcześniej niż od 2025 roku, czyli w momencie, kiedy wzrasta zdolność kredytowa Gminy. Zarówno wartość nadwyżki operacyjnej netto, jak również bezpieczeństwo spłaty i obsługi długu, są zróżnicowane w analizowanym okresie, jednak możliwość finansowania nowych inwestycji środkami własnymi istotnie zwiększą się w kolejnych latach prognozy. Nadmienić należy, że średni poziom wydatków majątkowych w wydatkach ogółem, z wyłączeniem środków zewnętrznych, kształtuje się na poziomie 3,0% w latach 2021–2030. Natomiast ten sam wskaźnik dla lat 2015–2019 przyjmuje średnią wartość 5,9%. Zatem przy zrealizowaniu planowanych kwot ujętych w WPF należy stwierdzić, że Gmina Tuchów posiada zdolność do absorpcji środków zewnętrznych oraz do spłaty i obsługi ewentualnego nowego długu w związku z realizacją nowych inwestycji. Natomiast zdolność ta jest silnie determinowana poziomem nadwyżki operacyjnej netto (środków pozostających po spłacie długu). Tym samym należy rozważyć możliwość zmniejszenia skutków prowadzonej polityki podatkowej (wg sprawozdań Rb-PDP w okresie 2015–2020 ich wartość systematycznie wzrasta). Skutki prowadzonej polityki podatkowej stanowią potencjalne dochody, które gmina mogłaby pozyskać. Ewentualna korekta założeń prowadzonej polityki podatkowej powinna zostać poprzedzona wnikliwą analizą stanu gospodarki lokalnej oraz sytuacją materialną mieszkańców. Jednak wskazane potencjalne dochody mogą stanowić źródło finansowania przyszłych wydatków budżetowych, w tym majątkowych.

W momencie pojawienia się zewnętrznych źródeł finansowania, np. dofinansowania środkami UE, EOG lub innymi krajowymi, wskazane powyżej wielkości (nadwyżka operacyjna netto i możliwość zaciągnięcia nowego długu) mogą stanowić zapewnienie wkładu własnego. Tym samym znacząco zostaje zwiększony potencjał inwestycyjny gminy w prognozowanym okresie. Przyjmując założenie średniego poziomu dofinansowania na poziomie 75% w połączeniu z zapewnieniem wkładu własnego przez gminę w postaci nadwyżki operacyjnej netto (w latach 2021–2030) w wysokości 12,7 mln zł szacowany potencjał inwestycyjny, który nie wymaga zaciągania nowych zobowiązań kształtuje się na poziomie 50,9 mln zł. Warunkiem jest realizacja przyjętych kwot wg WPF. Ponadto jak wskazano wyżej, gmina posiada zdolność do zaciągania, a następnie spłaty i obsługi nowych zobowiązań, która w okresie 2021–2030 została oszacowana na poziomie 23,2 mln zł. Tym samym środki zwrotne mogą stanowić istotne źródło finansowania planowanych działań rozwojowych.

W momencie pojawienia się zewnętrznych źródeł finansowania szacowany potencjał inwestycyjny, który nie wymaga zaciągania nowych zobowiązań kształtuje się na poziomie 50,9 mln zł.

10.2. Potencjalne źródła finansowania

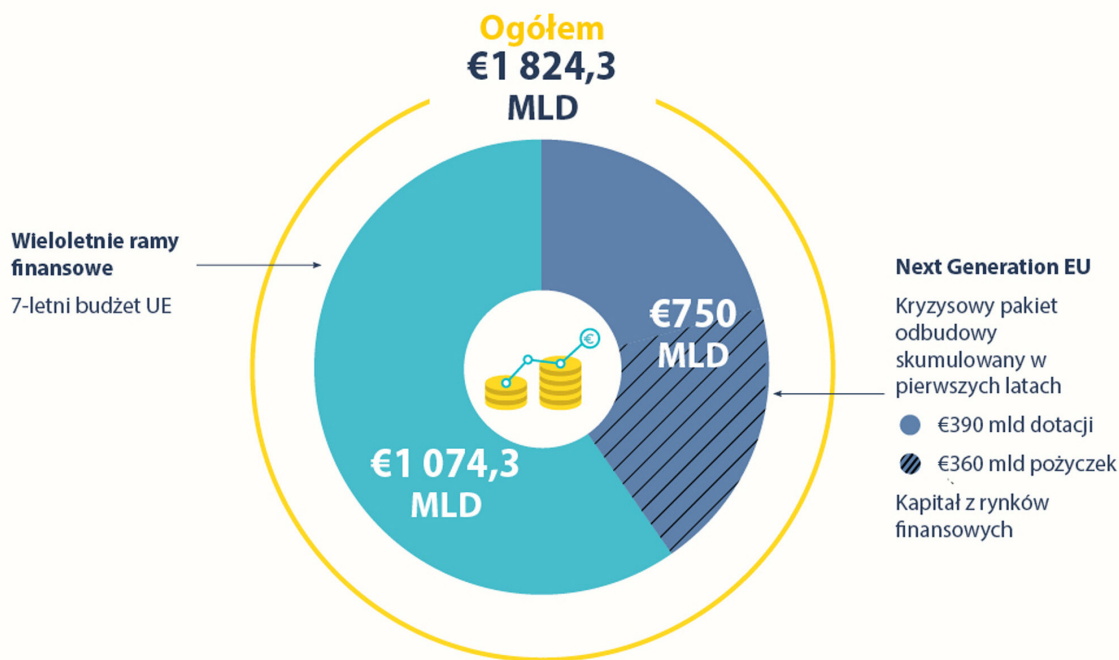
„Strategia” określa cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działania Gminy Tuchów w perspektywie roku 2030. Chcąc zrealizować konkretne zamierzenia wynikające ze „Strategii”, oprócz niezbędnych zasobów ludzkich, organizacyjnych i rzeczowych, niezbędne jest posiadanie odpowiednich środków finansowych. Wyzwaniem dla samorządu będzie zatem zabezpieczenie i pozyskiwanie odpowiednich środków na realizację zaplanowanych we wskazanym czasie przedsięwzięć. Budżet lokalny jest ograniczony względem potrzeb oraz stale rosnącej liczby zadań gminy. W związku z tym koniecznością staje się sięganie do innych, zewnętrznych źródeł finansowania. Dla prowadzenia efektywnej i skutecznej polityki rozwoju Gminy Tuchów będą wykorzystywane wszystkie dostępne środki finansowe. Biorąc to pod uwagę, a także zakładany okres obowiązywania „Strategii”, należy wyszczególnić następujące potencjalne źródła finansowania:

potencjalne źródła finansowania

- środki własne gminy;
- środki budżetu innych jednostek samorządu terytorialnego: województwa i powiatu;
- środki pochodzące z budżetu państwa;
- środki funduszy celowych, np. pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- fundusze europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, Inicjatyw Wspólnotowych oraz Wspólnej Polityki Rolnej;
- inne fundusze ze źródeł europejskich jak np. fundusze norweskie i fundusze EOG;
- środki sektora prywatnego, w tym możliwość realizowania przedsięwzięć w formule partnerstwa publiczno-prywatnego oraz fundusze pochodzące z sektora pozarządowego;
- kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe.

fundusze europejskie

Z punktu widzenia dostępnych środków zewnętrznych, najistotniejszym źródłem finansowania, zarówno w zakresie zadań inwestycyjnych, jak i tzw. „projektów miękkich”, czyli projektów ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich, są fundusze europejskie. Mając na względzie okres obowiązywania „Strategii rozwoju Gminy Tuchów” do roku 2030 należy przyjąć, iż finansowanie działań w niej określonych będzie przypadło na końcówkę perspektywy budżetowej Unii Europejskiej na lata 2014–2020, ale przede wszystkim obejmie już okres Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021–2027 oraz wsparcie w ramach nowego Europejskiego Funduszu Odbudowy (Next Generation EU).

Źródło: <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/recovery-plan-mff-2021-2027/#>

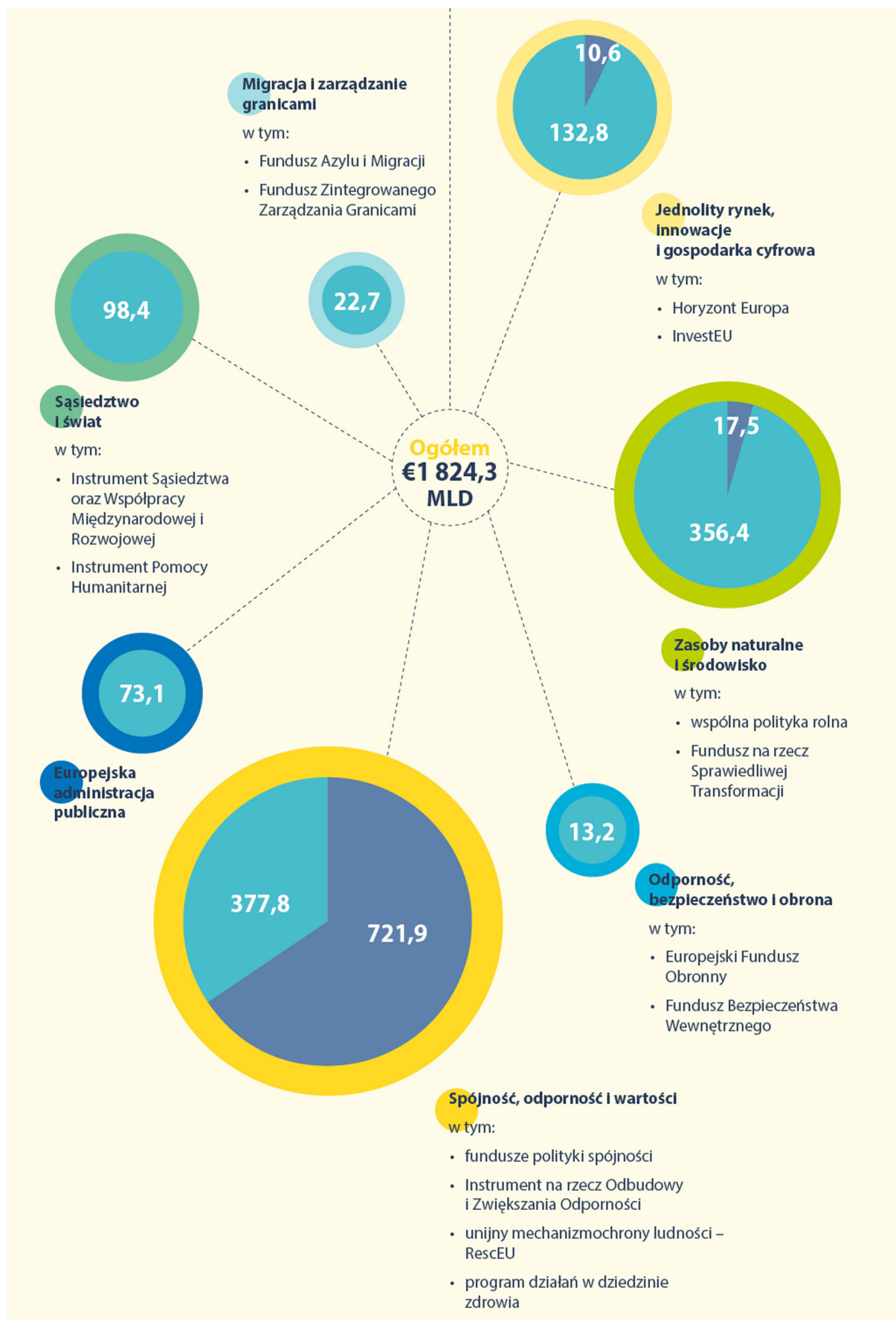
Nowy siedmioletni budżet Unii Europejskiej (wieloletnie ramy finansowe) zaplanowano na 1 074,3 mld euro, a antykryzysowy pakiet odbudowy skumulowany w pierwszych latach ma wynieść 750 mld euro, w tym 390 mld euro w formie dotacji. Łącznie oznacza to kwotę 1 824,3 mld euro. Środki te mają wspierać odbudowę państw po pandemii COVID-19 oraz inwestycje w transformację ekologiczną i cyfrową. Tematyczne kierunki wydatkowania środków określono następująco:

wieloletnie ramy finansowe

- jednolity rynek, innowacje i gospodarka cyfrowa: 143,4 mld euro (z tego 10,6 mld euro w ramach Next Generation EU), w tym: Horyzont Europa i Fundusz InvestEU;
- spójność, odporność i wartości: 1 099,7 mld euro (721,9 mld euro – fundusz odbudowy), w tym: fundusze polityki spójności, Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, Unijny Mechanizm Ochrony Ludności – RescEU, program działań w dziedzinie zdrowia;
- zasoby naturalne i środowisko: 373,9 mld euro (17,5 mld euro – fundusz odbudowy), w tym: wspólna polityka rolna, Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji;
- migracja i zarządzanie granicami: 22,7 mld euro, w tym: Fundusz Azylu i Migracji oraz Fundusz Zintegrowanego Zarządzania Granicami;
- bezpieczeństwo i obrona: 13,2 mld euro, w tym: Europejski Fundusz Obrony i Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego;

¹⁴ Na moment opracowania dokumentu Krajowy Plan Odbudowy i Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2021–2027 nie zostały jeszcze przyjęte na poziomie Komisji Europejskiej.

Rysunek 36. Podział wydatków UE 2021–2027

Źródło: <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/recovery-plan-mff-2021-2027/#>

- sąsiedztwo i świat: 98,4 mld euro, w tym Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej oraz Instrument Pomocy Humanitarnej;
- Europejska administracja publiczna: 73,1 mld euro.

Zgodnie z określonymi priorytetami, rosną inwestycje w transformację klimatyczną i cyfrową. Zakłada się, że kwestie klimatyczne będą uwzględniane przekrojowo, a łączne wydatki na ten cel osiągną 30% łącznych wydatków ze wszystkich programów. Podobnie cyfryzacja ma być traktowana przekrojowo – wydatki na transformację cyfrową znajdą się we wszystkich programach.

inwestycje klimatyczne i cyfrowe

Rysunek 37. Większe inwestycje w transformację klimatyczną i cyfrową

Klimat uwzględniany przekrojowo

cel: 30% łącznych wydatków ze wszystkich programów

Cyfryzacja uwzględniana przekrojowo

wydatki na transformację cyfrową we wszystkich programach

wzrasta budżet na:

- program „Cyfrowa Europa”
- instrument „Łącząc Europę” (aspekt cyfrowy)

Źródło: <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/recovery-plan-mff-2021-2027/#>

Filarem unijnego planu odbudowy ma być Instrument na Rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, zapewniający krajom europejskim wsparcie finansowe, by złagodzić społeczno-gospodarcze skutki pandemii COVID-19. Jego budżet ogółem to 672,5 mld euro (z 750 mld euro w ramach Europejskiego Funduszu Odbudowy), z czego 312,5 mld euro przewidziano w formie dotacji. Środki będą wypłacane państwom członkowskim na podstawie krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności, w których znajdują się projekty reform i inwestycji publicznych. Plany muszą odzwierciedlać wyzwania krajowe, a jednocześnie być zgodne z priorytetami Unii: wspierać wzrost i zatrudnienie oraz odporność społeczno-gospodarczą, przyczyniać się do ochrony klimatu i równowagi ekologicznej, sprzyjać

Instrument na Rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności

transformacji cyfrowej. Przykłady dziedzin, których mogą dotyczyć projekty obejmują:

- czyste technologie.
- efektywność energetyczną.
- inteligentny transport.
- łączność elektroniczna.
- usługi cyfrowe.
- badania i innowacje.
- edukację, umiejętności i pracę.
- zdrowie¹⁵.

Środki na odbudowę i zwiększanie odporności mogą zostać rozdysponowane do końca 2023 roku, a reformy i inwestycje muszą zostać wykonane do 2026 roku.

Nowa perspektywa budżetowa Unii Europejskiej to dla Polski około 170 mld euro (w cenach bieżących), w tym:

- 72,2 mld euro na politykę spójności;
- 3,8 mld euro z funduszu sprawiedliwej transformacji;
- 24,9 mld euro dotacji z Funduszu Odbudowy;
- 34,2 mld euro pożyczek z Funduszu Odbudowy;
- 21,6 mld euro na płatności bezpośrednie dla rolników;
- 10,6 mld euro na rozwój obszarów wiejskich;
- około 2 mld euro w ramach instrumentu React EU (instrument na rzecz walki z negatywnymi skutkami COVID-19¹⁶).

programy realizowane na poziomie krajowym oraz regionalne

Zakończyły się konsultacje Umowy Partnerstwa, które dotyczą inwestowania funduszy europejskich w ramach polityki spójności i funduszu sprawiedliwej transformacji. Około 60% funduszy z polityki spójności trafi do programów realizowanych na poziomie krajowym, a pozostałe 40% otrzymają programy regionalne, zarządzane przez marszałków województw. Programy będą funkcjonowały w podobnym układzie, jak w ramach perspektywy na lata 2014–2020.

programy operacyjne nowej perspektywy finansowej

W konsekwencji Gmina Tuchów będzie mogła korzystać z instrumentów przygotowywanych na nową perspektywę finansową 2021–2027, a w przypadku PROW z dodatkowej puli wynikającej z wydłużenia horyzontu realizacji tego programu. Na nową perspektywę finansową przygotowano następujące programy operacyjne:

- **Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS)** – następca Programu Infrastruktura i Środowisko (POLiŚ). Program przyczyni się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. FEnIKS wesprze również inwestycje transportowe oraz dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Planowany budżet z UE to z ponad 25 mld euro;

¹⁵ <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/20201006-recovery-resilience-rrf/>.

¹⁶ <https://samorzad.pap.pl/kategoria/aktualnosci/jak-beda-inwestowane-fundusze-ue-z-nowej-perspektywy-jest-plan-podzialu>.

- **Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)** – program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: Innowacyjna Gospodarka 2007–2013 (POIG) oraz Inteligentny Rozwój 2014–2020 (POIR). FENG będzie wspierał realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz takich, które zwiększają konkurencyjność polskiej gospodarki. Z programu będą mogli skorzystać m.in. przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki, konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, w szczególności ośrodki innowacji. Planowany budżet UE to ok 7,9 mld euro;
- **Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 (FERS)** – następca Programu Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). Główne obszary działania FERS to: praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność. Program będzie wspierał projekty z zakresu: poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia;
- **Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)** – jest następcą programu Polska Cyfrowa (POPC), który w latach 2014–2020 wspierał cyfryzację w Polsce. FERC będzie koncentrował się przede wszystkim na: zwiększeniu dostępu do ultraszybkiego Internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług pozwalających w pełni na elektroniczne załatwienie spraw obywateli i przedsiębiorców, zapewnieniu cyberbezpieczeństwa w ramach nowego dedykowanego obszaru interwencji, rozwoju gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, rozwoju współpracy międzysektorowej na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, wsparciu rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego (JST) i przedsiębiorców. Planowany budżet z UE dla FERC to ok. 2 mld euro;
- **Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2021–2027** – ramowe obszary wsparcia w ramach programu obejmą:
 1. Oś priorytetowa: Inteligentny region (EFRR),
 2. Oś priorytetowa: Energetyka i środowisko (EFRR),
 3. Oś priorytetowa: Mobilna Małopolska (EFRR),
 4. Oś priorytetowa: Społeczna Małopolska (EFS+/EFRR),
 5. Oś priorytetowa: Rynek pracy i edukacja (EFS+/EFRR),
 6. Oś priorytetowa: Małopolska bliżej mieszkańców (EFRR).

ramowe obszary
wsparcia RPO WM

Planuje się, iż interwencja z poziomu regionalnego będzie dotyczyć m.in. następujących obszarów tematycznych:

- nauki w zakresie B+R;
- kompleksowych projektów przedsiębiorstw, które łączą prowadzenie prac B+R oraz wdrożenia ich wyników;
- gospodarki o obiegu zamkniętym;
- cyfryzacji;

- opieki nad dziećmi do lat 3;
- dotacje na zakładanie działalności gospodarczej przez podmioty inne niż PUP;
- działania przypisane ROPS dotyczących koordynacji działań w obszarze włączenia społecznego.

Przyjęto także wstępnie, iż w ramach Programu wdrażane będą projekty strategiczne dotyczące następujących, istotnych z punktu widzenia rozwoju regionu, zagadnień:

- nauka i infrastruktura badawcza jednostek naukowych (ok. 73 mln euro);
- transport regionalny i drogowy (ok. 1 mld euro);
- ochrona zdrowia – rozwój systemu opieki zdrowotnej (ok. 661 mln euro);
- turystyka (ok. 277 mln euro);
- kultura i dziedzictwo (ok. 117 mln euro);
- ochrona środowiska (ok. 890 mln euro).

Łączna alokacja na realizację Program Regionalny wyniesie 1,541 mld EUR.

- **Programy dedykowane obszarom wiejskim** – w związku z decyzją o ustanowieniu okresu przejściowego dla obecnego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich do wykorzystania do końca 2022 pozostają środki w wysokości ok. 4,5 mld euro. Natomiast na nową perspektywę finansową przygotowany jest Plan Strategiczny dla WPR na lata 2023–2027, który zgodnie z założeniami Wspólnej Polityki Rolnej będzie koncentrował się na wspieraniu rozwoju sektora rolno-spożywczego, w szczególności w sektorze owoców i warzyw oraz działaniom związanym z oddziaływaniem rolnictwa na klimat i środowisko. Proponowane środki dla Polski w ramach WPR na lata 2021–2027 to 30,6 mld euro (w cenach bieżących);
- **Krajowy Plan Odbudowy (KPO)** przygotowany na podstawie Europejskiego Planu Odbudowy – przeznaczony na zwiększenie produktywności gospodarki oraz tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy w wybranych obszarach;
- **Inicjatywy zarządzane z poziomu europejskiego** (np. Erasmus+, LIFE, Cyfrowa Europa, Interreg) lub dostępne na podstawie umów międzynarodowych (Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego).

ramowe obszary wsparcia RPO WM

Instrumenty finansowane z budżetu państwa, funduszy celowych i innych krajowych środków publicznych

Poza środkami wsparcia UE partnerstwo będzie mogło ubiegać się o dofinansowanie działań w ramach dostępnych instrumentów krajowych. Do najważniejszych należą:

- Rządowy Fundusz **Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych** – mający na celu bezzwrotne dofinansowanie projektów inwestycyjnych realizowanych przez gminy, powiaty i miasta lub ich związki w całej Polsce;
- **Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg** – w ramach którego finansowane będą projekty związane z budową, przebudową, remontem dróg powiatowych lub dróg gminnych oraz przebudową dróg wewnętrznych, które po

uzyskaniu właściwych parametrów technicznych będzie można zaliczyć do odpowiedniej kategorii dróg publicznych;

- **Program Rozwoju Elektromobilności** – w ramach którego finansowane będą projekty związane z rozwojem elektromobilności oraz transportem opartym na paliwach alternatywnych;
- **Program Społecznych Inicjatyw Mieszkaniowych** – instrument wsparcia samorządów, które będą mogły realizować inwestycje w formule społecznego budownictwa czynszowego;
- **Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych** – w ramach którego rządowe środki trafiają do gmin, powiatów i miast w całej Polsce m.in.: na inwestycje ważne dla społeczności lokalnych;
- **pozostałe programy** finansowane z budżetu państwa, m.in.: w zakresie ochrony środowiska – realizowane przez NFOŚiGW, właściwy WFOŚiGW; w zakresie opieki nad osobami niepełnosprawnymi – realizowane przez PFRON, a także Program Senior+, Program „Aktywni+” na lata 2021–2025; w zakresie kultury, itp.

Wskazane powyżej źródła finansowania należy rozpatrywać jako katalog otwarty, który może ulec zmianom, z uwagi na aktualnie opracowywaną nową perspektywę finansowania 2021–2027. Czas realizacji projektów nastąpi w latach 2022–2031. Tym samym należy zakładać, że w tym okresie pojawią się również inne programy dofinansowujące skierowane na rozwój inwestycji w samorządach.

Identyfikacja i wybór potencjalnych źródeł, z których mogą być finansowane poszczególne cele, kierunki działań i konkretne przedsięwzięcia w ramach „Strategii” wymaga właściwej organizacji i koordynacji procesu pozyskiwania tych środków. W związku z powyższym jednym z elementów bieżącego zarządzania „Strategią” – po ustaleniu rocznych i okresowych priorytetów winno być bieżące monitorowanie źródeł finansowania przez Burmistrza Tuchowa i jego Zastępcę, co daje gwarancję ciągłej aktualizacji i dostosowywania najlepszych źródeł finansowych do realizacji zamierzonych kierunków działań i konkretnych przedsięwzięć.

Identyfikacja i wybór potencjalnych źródeł finansowania przedsięwzięć w ramach „Strategii” wymaga właściwej organizacji i koordynacji procesu pozyskiwania tych środków.

Tuchów

URZĄD MIEJSKI
W TUCHOWIE

Rynek 1
33-170 Tuchów
um@tuchow.pl
www.tuchow.pl

Uzasadnienie

Strategia Rozwoju Gminy jest jednym z najważniejszych dokumentów planistycznych kreujących politykę rozwoju społeczno-gospodarczego, prowadzonego na obszarze jednostki w określonym horyzoncie czasowym. Poprzednia Strategia, która uchwalona została dziesięć lat temu, wymaga aktualizacji jej zapisów, w oparciu o nową sytuację społeczno-gospodarczą, w której znalazła się Gmina Tuchów wraz z jej makrootoczeniem. Obecna rzeczywistość, to przede wszystkim funkcjonowanie Polski w strukturach Unii Europejskiej i wynikające z niego korzyści (m.in. możliwości pozyskiwania funduszy strukturalnych na rozwój lokalny), ale także zobowiązania, których spełnienie scedowano ze szczebla centralnego na jednostki samorządu terytorialnego. To również nowy sposób kreowania polityki rozwoju regionalnego na szczeblu centralnym, nakreślony w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, wskazujących działania niezbędne (w tym działania jednostek samorządowych) do zwiększenia poziomu i jakości życia w regionach oraz stworzenia takich ram gospodarczo-społecznych i instytucjonalnych, które zwiększają możliwość realizacji aspiracji zamieszkujących je wspólnot lokalnych. Takie również założenia przyświecały konstrukcji obszarów kluczowych i celów aktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy Tuchów.

Zawarte w zaktualizowanej Strategii zadania kładą nacisk przede wszystkim na zrównoważony rozwój Gminy Tuchów, definiowany jako proces przenikania się i integrowania działań politycznych, gospodarczych, społecznych i przestrzennych, z zachowaniem trwałości podstawowych procesów przyrodniczych i równowagi środowiska naturalnego wraz z zabezpieczeniem dostępu do jego zasobów, przyszłym pokoleniom. Strategia Rozwoju Gminy Tuchów z perspektywą do roku 2030 nie ogranicza się w swych zapisach wyłącznie do zadań realizowanych bezpośrednio przez gminne władze samorządowe. Dokument proponuje także zadania stanowiące wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich instytucji działających na terenie gminy, poprzez budowę i rozwijanie sieci aktywnej współpracy partnerstw lokalnych. Tak rozumiana oraz realizowana polityka partnerstwa i współpracy stanowi jeden z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej.